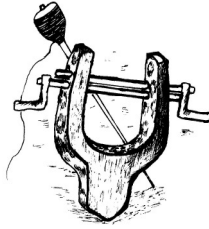

**Pángátaró Abó’nsoom
Abó’nsoom-Centre**

**Poor’ín belé’η jatámó’η daara
Fur language development committee**

Fur Grammar Book

Poor’ín pæriñ’ín dombore

Fur Language

Grammar

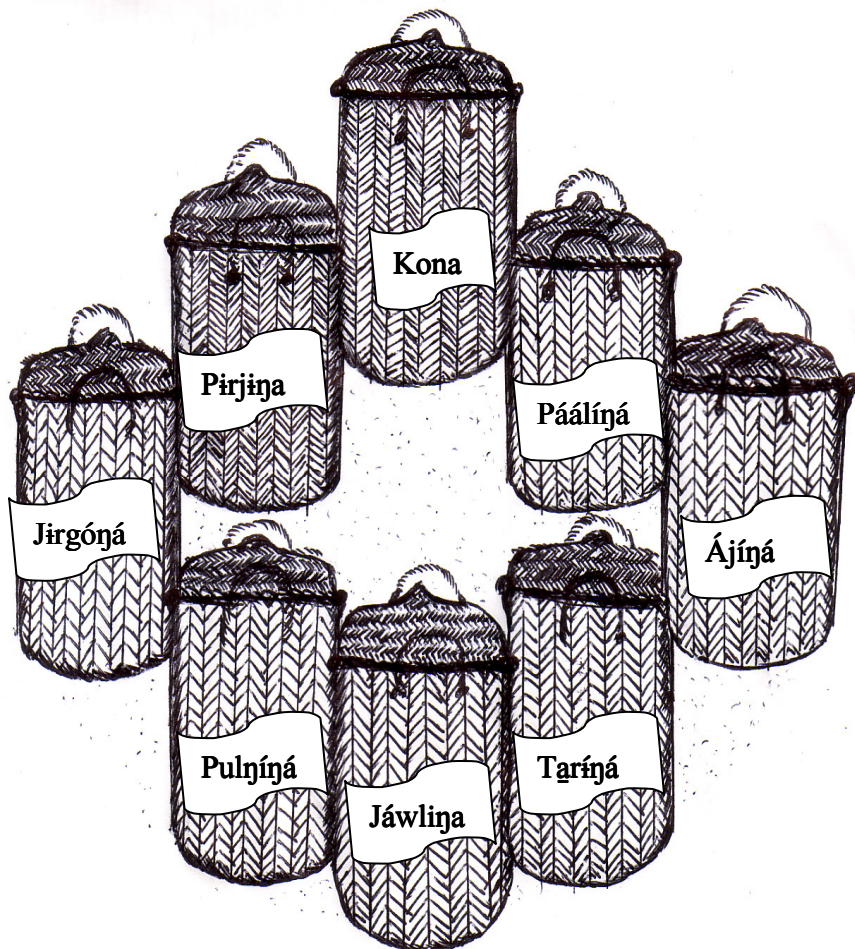
Pre-Trial Edition

March 2013

Juba

Pæuriŋ

Poor'ŋ Pæuriŋ kí Jümela na Aldíná

Dombore dííg
Pángáturó Abó'ηsoom
Puurin

Grammar

Poor'ín Belé

Fur Language

Dombore waar kηjo

Pre-Trial Edition

Fur Language committee

March 2013

Sudan Workshop Programme

Khartoum

Pæuriŋ

Poor'íŋ Belé'ŋ Pæuriŋ kí jǔmela na aldíná

Rim dæŋo

Dǐjakajag Kumându Birâm

Poor'íŋ Belé'ŋ Jutúmó'ŋ daara'ŋ ájíná kwă

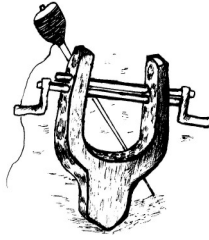
Dombore dííg kæŋo

Jaluŋa dæŋo

Dǐjakajag Kumându Birâm

Páŋgáturó Abónsoom

Poor'ín belé'η jutémó'η daara

Sime

Sime asá in dombore'η rim dééη dió tuuηa

In dombore'η rim in ayé'η-si dió tuuηa, Tíriηa (thousand) aw na oos na iis (2008), Ederán (October) dual'ín dió (10), kí Jamaηán (Sunday) sog.

Sime

Sime asá dombore'η rim dééη dió ágíηí

In dombore'η rim in ayé'η-si dió ágíηí, Tíriηa aw na wayye na díig (2011), Kōsaηán dual'ín dió (4), kí Saadáη sog. Kin naa namá in dombore'η áyéηá, kōlda na sogá gé asá dfeη dió dééη rim kuuηe na asá dfeη dió dééη rim kágíe, nás kánḡálol ná paál karûl.

Rim'ín lóó

Lóó ăl in dombore-sí dée-lé rímmen káwe ná ăl karûl
In dombore-sí Abo'ŋsoóm rímmen káwe, Kartâm elle Mâyo karía,
poora'ŋ tŋge.

Jarân'ín lóó

Sudân Woóg Sóop Porogirâm kwă'ŋ-si lóó-le keené, náis kányínjie
nás testes káwe namáis kŋŋgúlol ná gŋs asil paál karûl.

Jaimola

Kwa nyét-si kérrég, Lonpii-sí koŋa írí kagíti, na kérrég-si kŋmel, na
assô assô na dŋwŋwá dŋwŋwás kámiŋ, idíŋ náí tewa, naŋ gŋ belé íní,
álán kí ye kírsiŋ, na káíŋ údóná bi údóná kí ye kaw, naŋ dog gŋ káíŋ
beléŋa'ŋ kormi dóŋa jáá, maraŋ kwa dŋi kŋeŋi-sí namá waar rim-lé
kayé naŋ kírsiŋa naŋ dog ardeŋ túllêndiŋ. Kwa kit ăl jŋkkoŋa na
balbása na asúda kiŋi, nás kwa'ŋ-lé kŋíŋíóle, ná kŋeŋi-sí rim-lé á
kayéba walá kírsiŋoba walá dog ardeŋ á kaweba, namás díeŋ uŋ-sí
kí dŋus káwe, naa namá kawŋjie nás beléŋa-sí in kerker in ăl belé-ii
na in ăl rutána-ii.

Yóka Lonpii-sí kalí káa, Lonpii aíla tewa báí nyéttiŋ arrá tewa
naŋ gŋ nyéttiŋ arrá beléŋá íní téssiŋ, ná kerker áis piába ăl dŋó
díŋ'ín belé bârŋa-lé suŋá tullé-ii, wala gal ăl dŋó díŋ'ín belé, belé-ii

na d̥ó díg'íŋ rutâna, kila bá kwa gé nás kwa d̥i'ŋ-si riŋ jitti-ii, wala gal k̥eli álán kwa kerŋa-sí d̥eŋ ere killəl, ná koya káwa, wala gal kí díg k̥eli álán k̥al, ná wari gé, Loŋpii, déeŋ eré ari tóg ás júndíba.

Na dog áísán waa, beléŋá dog niná əl karába na kurúŋá wayteli, maraŋ beléŋá-sí Loŋpii á-ii ná iriw nii əl karába na kurúŋá kí ná k̋eŋ soga péégéli ná Loŋpii b̄w ná wayteli, belé bá déllin kí waja waytel, na déeŋ waja bá ila wérré'ŋ kwa gé, alá yieŋ á kírsiŋaba walá k̋eŋ dogóla dokkéŋa-sí ás kírsiŋaba walá ardeŋ á kaweba walá rim-lé á kawrítiaba, álán aál kee géł belé námá w̄y.

Na kí díg dog beléŋá bá in lóná piila r̄y, ná táári jaa k̋eli naŋ k̋eli ásaŋ jaabil d̄kkíre kaŋ, naŋ ásaŋ kérrég koro kiŋítia, naŋ ásaŋ w̄oŋa kaŋ, nás d̄oŋ kawe na kaane álán karába á k̄aríaba nás talaga p̄al.

Na sabba keér dog kwa kit-sí kałi anni əl in kámiŋa, “Belé nás aluŋ ná irsiŋ, déeŋ rim kaas aw.” Jí k̄al dog d̄iŋ suur in jíŋo, Kawaje, Síne, na Solóŋd̄eŋo, kaŋ dog-si kałŋa ná k̋eŋ beléŋá kírsiŋá, kaán-ii ná dog kannía ná sooma-lé kawe, yóka beléŋa kininiŋ yieŋ á geba áísán ráł, ná kaiŋ, na dog kwa kaŋ, əl kwa-sí k̄ur̄ in k̄iá, na appá jeeŋa kí d̄ine'ŋ arrá in, ay jámiŋ álán kaa jaa, k̄i yé náis jí-sí in kw̄ ása d̄ine arra na subu, na ása ḡut appiŋ na ittiŋ kee, barbaja'ŋ orró kuró.

Ari keer dog, kwa kit əl in kámiŋa əl poor-sí kí ŋḡil̄zi rím-lé káwe, yóka bát abá kí, (Koro) rímmen ká na ŋḡil̄za, (Water) rímmen káwe, ássâ bát kin w̄ŋa tog lá ge d̄eŋ jaluŋ na árdeŋ jaa-lé, naa miŋ íné d̄iŋ t̄ab̄uŋ in jaa, álán ás jurrelba, kin seebáŋa əl d̄ine'ŋ kwa nyéttiŋ ge, maraŋ wérré bi wérré ásábá d̄e-lé arkaŋa kee

ál dééŋ belé-le kaŋ, namá kin sibaŋa-sí bǎw nás kí yeeŋa dééŋ belé rímmenŋ pii.

Kawâje yé dog bá in lón niná kí íneén, kin seebáaŋa námánŋ abá in lón ná dwo'ŋ idíŋ ná yeeŋa-sí nyetéganyetégá karûl bá, Latína, piráwna, Hĩdĩŋa, Síniŋa na kwa kerŋa'ŋ ge.

Na dog dáinŋ belé'ŋ juŋámó-le as kaanba mat álánŋ kwa dīi kéla náis kutámol, ila dwo ál jí jaan álánŋ mat éla náis dīŋ tuŋmó, yé mat bá gí sīŋ déllinŋ korāŋa paalí náí júndí; maraŋ jí ál belé dwo jaŋ, jí jaŋ álánŋ dīŋ belé juŋámó, abás koŋa suúr kawnya niw na dee, ití na appâ, ná suur írí kaŋi belé bánŋ tāmúŋó, álánŋ dáinŋ wérré kee kí kwaŋ'ínŋ arrá dine'ŋ díó.

Jumola

Gutpáálí bi gutpáálí-sís assô assô áminŋ, ál Abo'ŋsoóm kee, na kila ál lóóná kerŋa-lé kaŋ ná kíeŋ kuru báás káwe, na dur na buur kirmeli, na lóó kaŋi á kaweba, na suur baŋi kawe álánŋ dáinŋ belé kutámol dwwá.

Na dog-si dwo bí dwo-sís ál dáinŋ belé'ŋ juŋámónŋ uŋ, tala na seret bawa, ná seebáa tog bír rímmenŋ piá saŋgal na rimmenŋsárí-le, nás dwo keer-sí paalí, na dog dwo bi dwo-sís dwwá dwwá áminŋ, ál dóŋá jábí álánŋ gīs allawan piá ná belé poor in tāmúŋó, ǎw ná jaiŋ nás suŋŋâ joónŋ.

Na dog dīl bi dīl na kureme bi kureme-sis, ássô assô áminŋ, ál luul na tóó, sooma'ŋ korāŋa-lé jaŋl, ná kééŋ domboreŋa dóŋa bǎw,

ná dúi ásáŋ daíŋ belé'ŋ rim na árden jaa íwí, nás kí sogá tabu kwă,
kwa kerná-sí pulŋí ná pááro assâ assô.

Na dog-si dáíŋ wérré'ŋ kwa-sís nyéttiŋ assâ assô ámiŋ, ál bârŋa-
sí dáíŋ belé'ŋ jutámó'ŋ ere karru kannía, na duó bi duó ál dáíŋ belé
lóó bi lóó-le risíŋ duwwá, kí díg dog káiŋ wáŋŋa na aboŋa, íyaŋa na
báaŋa-sís duwwá duwwá, na assô assô ámiŋ, aísa in belé kí áyéŋa
kaanul náis gúbúl kayé, ná á kieba, náis koopol namaŋ ettê dâŋ-lé
paago ná rim-lé kayé, duwwá duwwá.

Na dog-si S.W.P kwă-sís assô assô na duwwá duwwá ámiŋ aí sa
kí dŋeŋ ari bi ari kányíŋíe, ŷw ná kaŋŋ ínâŋ nás kwa-sí kányíŋtía, kí
bora-ii na bora pattâ-ii, assá assá.

Nyetégá

Guatjun bi guatjun-sí bás, kéén jümela na aldíná kee dió

Guatjuna

Sangala

1. Paurin
2. Mutuga
3. Kona
4. Kona na kíen Jiflona
5. Kona tog na sunjâ
6. Kona tog na sunjâ kernja
7. Dítinín na nyégérég'ín kona
8. Ɔlagin'ín táarí
9. Páálíná
10. Sunjin'ín páálíná
11. Jím'ín uuna
12. Jíño'η uuna
13. Ájíná
14. Jawnyíí'η ájíná
15. Janyu'η ájíná
16. Ɔré'η ájíná
17. Terere'η aríná
18. Terere'η údóná
19. Terere'η lóódano
20. Jágenja

- 21. Taríná
- 22. Kona na taríná'η órréná
- 23. Taríná'η kwa'η jíflona
- 24. Taríná'η táárí
- 25. Jáwliŋa
- 26. Pulhínjá
- 27. Jirgóná
- 28. Pírjiŋa

1.	Pæuriŋ.....	13
2.	Terereŋa	13
3.	Mutuga.....	23
	Belé'η aríná.....	32
4.	Kona.....	32
5.	Kona na kíeŋ jíflona	40
6.	Kona tog na suŋŋâ	51
7.	Kona tog na suŋŋâ kerŋa	63
8.	Dítinín na nyégérég'ín kona	78
9.	Uluŋiŋ'ín táárí.....	88
10.	Páálínjá.....	99
11.	Suŋŋiŋ'ín Páálínjá.....	107
12.	Jím'ín æŋa	115
13.	Jíŋo'η æŋa	121
14.	Ájínjá	130

15.	Jawnyíí'η ájíná.....	145
16.	Janyu'η ájíná.....	147
17.	uú'η ájíná.....	149
18.	Terere'η aríná	152
19.	Terere'η údóná.....	162
20.	Lóódæho	172
21.	Jágeŋa	178
22.	Taríná.....	183
23.	Kona na Taríná'η órρένά	192
24.	Taríná'η kwa'η jíloŋa	207
25.	Taríná'η táárí	215
26.	Jáwliŋa	226
27.	Pulhíná Jáwliŋa na pááliŋa'η mætuŋa.....	236
28.	Jirgóná.....	250
29.	Pirjína.....	260

Júlji

1. Pæuriñ

“Ǻy main dîñ ná kíño dééñ tág yé pæuriñ kaa-ii?”

Pæuriñ, bá korañá’ñ jalun-ii, æña-sí kíeñ lóóná-le ay níñ jawríti abá jírsiñ wala gal ati rim jaw. Æña bi æña, kíeñ-si lóóná kaññ terere’ñ díó ãl dée-lé awi, ná abá kíeña lóóná-le túllendiñ á jaába, díññ belé ila ãl jwa wala gal rim jáa bá korroñ-ii, ná terere á-iiba.

Júlji 1

2. Terereña

Belé-le abá köel álán aridíg’íñ kírsiño, wala gal abá köel álán aridíg’íñ arrá karán, wala gal abá köel álán káa, údóná kit asá kí káíñ kilmaña-lé áareña kaiñ bás æña suññâ suúr kírgel, wala gal-si suúr kányíti, álán kila lótáná’ñ kírsiño, wala gal káa, wala gal álán díeñ arrá tullendiñ karán. na kila æña suññâ asá suúr kírgel wala gal asá suúr kányíti. álán kila lótáná’ñ kírsiño, wala gal álán kila lótáná káa, wala gal álán kila lótáná’ñ arrá tullendiñ karán. Namá yeeña-sí-ii ãl terere karía. Namá sabbaña ñis gé Jírsiño, na jíñño, na núrgú, niná haá kin íne.

Badála soóm kee. (Jírsiño)

Badâla soóm la kee? (Jííño)

Badâla soóm jaiŋ. (Núrgú)

Badâla soóm á keeba. (Jawríŋí)

Terere ewel kwan, ɔ̀ri tóg dog'íŋ áí jíílelba, wala ɔ̀ri tóg dog'íŋ áí jígítiba báis déllin in beléŋ âl Badâla soóm kee, bá **Jírsíño**-ii. maraŋ ila terere túlé kwan Jírsíño áiba, jíílel gî, “Badâla soóm la kee?” in namá **jííño**-ii. Maraŋ in terere iis kwan gal walá Jírsíño á-iiba wala gal jííño á-iiba, walá ɔ̀ri tóg dog'íŋ áis risíŋba, naŋ dog ɔ̀ri tóg dog'íŋ áí jíílelba, bá déllin Badâla-sí jígítí álán soóm kee, in-si namá gal **núrgú**-ii. Na terere kaɔ̀ri kwan gal wala núrgú áiba, wala jííño áiba naŋ walá kila dīŋa á-iiba, bá déllin-si ɔ̀tí Badâla soóm ála á keeba, yee-sí gal namá **jawríŋí** kaɔ̀ria. Na naa mīn íné dīŋ tɔ̀bɔ̀ŋ in jaa terere âl ɔ̀doŋa iis'íŋ tááríŋá pii, Jírsíño na jííño na núrgú, belé'ŋ dió. tááríŋá niná hãa kin.

Tíbo tón kee.

Tíbo tón la kee?

Tíbo tón á keeba.

Tíbo tón jaiŋ.

Jírsíño-sí abá jöel taga bá síŋ jaíŋó ná **jííño** jawí, namaŋ jííño-sí dog abá jöel taga bá síŋ jaíŋó ná Jírsíño jawí, na ɔ̀w dog-sí abá jöel dog **jawríŋí** bá síŋ jaíŋó. maraŋ námás ɔ̀ŋa dīi jéla nás írī jányi na dog ɔ̀ŋa dīi-sí, dog síŋ kíeŋ lóónó juldúŋó, dīi-sí síŋ tɔ̀bɔ̀ŋ jááre na dīi-sí gal kaɔ̀ríŋ, niná hãa kin íne dūu.

Jawríńí

- (1) Ká börra á anniba.
- (2) Tugũ Nyäla á keeba.
- (3) Kila Nõlla'ŋ Ƴrĩńá á geba.
- (4) Kíó rǎy á nyańába.

Jírsínjo

- (1) Kila Nõlla'ŋ Ƴrĩńá ge.
- (2) Tugũ Nyäla kee.
- (3) Ká börra anni.
- (4) Kíso rǎy nyańá.

Jíńjo

- (1) Kila Nõlla'ŋ Ƴrĩńá lá ge?
- (2) Tugũ Nyäla lá kee?
- (3) Ká börra lá janni?
- (4) Kíó rǎy la nyańá?

Jírsínjo

- (1) Kila Nõlla'ŋ Ƴrĩńá ge.
- (2) Tugũ Nyäla kee.
- (3) Kíso rǎy nyańá.
- (4) Ká börra anni.

Jírsínjo

- (1) Ká börra anni.
- (2) Tugũ Nyäla kee.

Jíńjo

- (5) Ká börra lá anni?
- (6) Tugũ Nyäla lá kee?
- (7) Kila Nõlla'ŋ Ƴrĩńá la gé?
- (8) Kíó rǎy la nyańá?

Jíńjo

- (5) Kila Nõlla'ŋ la Ƴrĩńá gé?
- (6) Tugũ Nyäla lá kee?
- (7) Ká börra lá janni?
- (8) Kíó rǎy la nyańá?

Jawríńí

- (5) Kila Nõlla'ŋ Ƴrĩńá á geba.
- (6) Tugũ Nyäla á keeba.
- (7) Ká börra á janniba.
- (8) Kíó rǎy á nyańába.

Jíńjo

- (5) Kila Nõlla'ŋ Ƴrĩńá la ge?
- (6) Tugũ Nyäla la kee?
- (7) Kíso rǎy la nyańá?
- (8) Ká börra lá anni?

Jawríńí

- (5) Ká börra á anniba.
- (6) Tugũ Nyäla á keeba.

(3) Kíso rǎy nyaná.

(7) Kíó rǎy á nyanába.

(4) Kila Nôlla'η ɸrírǎ ge.

(8) Kila Nôlla'η ɸrírǎ á geba.

Jawrírǎ

(1) Ká börra á anniba.

(2) Tɸgɸ Nyǎla á keeba.

(3) Kila Nôlla'η ɸrírǎ á geba.

(4) Kíó rǎy á nyanába.

Jírǎ

(5) Ká börra lá anni?

(6) Tɸgɸ Nyǎla lá kee?

(7) Kila Nôlla'η ɸrírǎ la gé?

(8) Kíó rǎy la nyaná?

Jǔmeleŋa

I. Kin Jírísíŋŋa-sís jírǎŋa jǎŋó.

Abo'ŋsoóm gɸɸ aw.

Kí tóŋ kaŋ ná kǎw.

Jíe kee nás léwá dɸoŋ pii.

Yíeŋ ray kusɸjeli.

Wúo dáári nyaná.

Mooŋ bótór keeŋé.

Dírǎ bá dírǎ-ii na dɸo'ŋ bá dɸo'ŋ-ii.

Leela-si roó kíó ásáŋ koro kaní.

Púgo kanni álǎŋ bǎsɸr karǎŋ.

Âbba Akkô'ŋ dáári kanni ásáŋ mâŋgaŋa kâm.

Jûnya-sí kagi ǎw táne.

Dogólá kani síwaᅇa kaarúł.

Júrė́ᅇá kátı́'ᅇ jéto'ᅇ keeᅇé.

Poora kosôg kawle.

Jaató sübu'ᅇ kanni Mororo.

II. Kin terereᅇa-sí gıs kerker jáa kây kuᅇo gé ná Jírşınoᅇa gé na kây kuᅇo gé ná jı́ᅇoᅇa gé na kây kuᅇo gé ná núrġúᅇá ge.

In kaa-ii ná jaw íne?

Kúıᅇ orráᅇá-sıs toᅇ utam.

kı́ıᅇ orráᅇá-sıs toᅇ jutámó.

Kin kııᅇ-si káwlá gé?

Kin Bobbôg'ıᅇ-si káwlá ge.

Bobbôg, jéla nás kı́ıᅇ káwlá jabúᅇ.

Jı́ ây sabba janni ettê?

Răy anni álán oreᅇa urrêᅇ.

Răy joo ná oreᅇa jurrêᅇ.

Kúłlıkúyá, aál nyaná?

Kúłlıkúyá mađıl nyaná álán kééᅇ nyıᅇreᅇa butó.

Kúłlıkúyá, mađıl joo ná kı́ıᅇ nyıᅇreᅇa júndo.

Đıeᅇ đıó kii-ii nás kıłpanta'ıᅇ jáa loᅇ?

Kobot-ii nás kıłpanta'ᅇ jáa loᅇ.

Kobot, jéla náıs kıłpanta jáa.

III. Kı́ đı́ıᅇ tabu'ᅇ koro Jírşınoᅇa oos, na jı́ᅇoᅇa oos, na núrġúᅇá oss rımmeᅇ jáa đı́ıᅇ sanġaláᅇtoᅇ-lé túllėndıᅇ.

IV. Kin jííŋoŋa-sís Jírsínŋoŋa jaɪŋó.

Abo'ŋsoóm la gʷud jaw?
Bí tón la baŋ ná báw?
Jíe kee lá nás léwá dʷoŋ pii?
Yiɛŋ ray lá kusɛŋeli?
Wúo dáári lá nyaŋá?
Moon bótór la keeŋé?
Dííŋ bá la dííŋ-ii na dʷo'ŋ bá la dʷo'ŋ-ii?
Leela kaáŋ-si roó bío ásáŋ koro kaní?
Púgo kaáŋ banni áláŋ basɛr baráŋ?
Âbba Akkô'ŋ la dáári banni ásáŋ mâŋgaŋa bâm?
Jûnya-sí kagi ɔw lá táne?
Dogólá kani síwaŋa lá kaarɛl?
Júrɛŋá kátí'ŋ jéto'ŋ la keeŋé?
Poora kosôg lá kawle?
Jaató sũbu'ŋ la banni Mororo?

V. Íne aldí'ŋ kwɛs kain ittírɪg díg, dééŋ dió gís Jírsínŋoŋa, na jííŋoŋa,
na núrgúŋá kerker jáa.

Díl kí dééŋ wúo na abo

Asi díg majir kí dééŋ wúo na abo ása bá kawale áláŋ soóm kial
yé walá á kóelba áláŋ soóm jee bábará ná dééŋ wúo jígítíɛŋí, dééŋ
wúo na abo namá gal kila gé ɛl lóo tullé á kaɫɛweba, asá bá kawle

ná keeṅé ná jutá t̄e kaag̃ul namá k̃mmé nás numañ poor kwă rónđog̃iṅ jáá.

Namá keera nás dééṅ w̃o-sí in kwă, “ Âl baar̃iṅ náis kuma Iḡó ná koo náis ír̃iṅañ dorá b̃dde p̃ial, namá looṅa rááṅa mogul̃aye’ṅ dió nás kí yeeṅa kuma teer aál kee g̃él looṅa namás ír̃i t̃ḡĩe, walá dééṅ w̃o na abo-sí ás kwăba, namás kawle ná keeṅé ná ír̃iṅañ kíeṅ kuma kaame, dog ălbá keeṅé ná itt̃iṅ t̃ab̃uṅ t̃ab̃uṅ kaag̃ul, dééṅ w̃o domboreṅa kila asá mogul̃aye’ṅ dió k̃eṅá dog namá rááṅa ná dokké dokk̃en nyéera namá ádden piá, namá dééṅ w̃o-sí katab taan nás in kwă, “w̃o âl jag̃l̃ kwa’ṅ up̃aṅaṅa appá” Dééṅ w̃o namá t̃ab̃u ír̃i j̃ag̃i ná j̃ag̃la ná in jáwí, “Ee b̃át g̃âl yáa” Namá dog-si kawle ná díeṅ dorá díbé k̃yé ná kannía dog al bá keeṅé kaag̃ul dog namás dééṅ w̃o-sí in kwă, “W̃o k̃âl kaanyó ná ila nyálm̃at k̃âm ăl dééṅ ̃dos in d̃ikkó eeṅa” Dééṅ w̃o namá in jáwí, “Dúíṅ atin tarañ abá kin kojoja kaw in elle âl karra-ii bará níṅ d̃õra koóṅ” Na yé dééṅ t̃ág ála á k̃oelba ăl̃añ jee ná díeṅ elle soor íní, Aál kee g̃él dééṅ w̃o-sí namá kí bel̃eṅá k̃al̃i íní ná k̃aanỹul ăs̃añ díeṅ nyálm̃at ila kande

nás karûl nás kámmía na yáatoy-sí ná dõra írí kundíe ná yienja jaan álán kia nás díen nyálmát karûl ná káfjal, namá yé ooŋo nás beta nás day-lé jábí namás déén wúo-sí déén arí díg íní nás iwia namá in kwă, “ simmó ái-si báa-ii!” Namás déén wúo-sí in kwă, “Jí kál tab̃ dió jábí nás díŋ dió’ŋ níŋí jâm?” Díŋ wúo namá in jáwí, “Inâŋ lá lónj âl jaarîŋ yáa” Namá déén tágin tab̃ bawo ná ila tíir bayyâ-lé tab̃ kí durú jábí ása nyálmát aam, alba ittírŋ díg ooŋo ná tab̃ paál á réénélba déén atin namá in kwă, “Wúo haddu á-ii báa?” Duóbain-sí gal namá lúúmie, ná kee ná in jendel, “Măŋ, măŋ âl jáárîŋ álán uró yáa” Kwě-sí namás lóo ŋaanyí namá kí kilmá dió in kwă, “Âl jaarîŋ yáa” Albá nuuŋ’íŋ kola kelamí ná kee ná koom dákkín díg namás déén wúo-sí in kwă, “Wúo âl jaarel álán juró, âl kila gé ná mæurúŋá kí jarri éle, na âl jây ká âl yío” Duóbain namá in kwă, “Híg!” Namá tab̃ paál kí durú súttîŋ kello namaŋ darma púbáájîŋ uyuoŋo ná tab̃’ŋ golgól déén pukkállan ila sáy.

Albá déén wúo kee nás miłŋ namás jáá ná in jendel, “Hây kwa báflélé, hây istapúrulây, hây abo âl jáflélé yáa, âl wúo-sí tab̃ nyét uyuoŋo” Déén abo gal namá ittŋ kéén kíló dírró ge walá á kel á amíba álán êl. Albá sáppandíg kúul duóbain-sí namás pééríŋóle ná kuu taan, íde namá gargúr’íŋ dió dóŋá jábí déén wúo’ŋ tab̃’ŋ darma ila rááŋa nás tab̃’ŋ júmo namá dóŋá kíli dió jábí ná írí jágí nás kawle ná keeŋé ná yáatoy-sí, ila belé yáatoy-sí walá ás eŋéba namá díen dorá díbé keyé ná keeŋé, ñŋ naŋ-si kágíe koro naŋ-si kágíe arí it ásán kí ye arí kule naŋ ás kaŋba, namá kí déén wúo in kase álán soloŋa’ŋ dogólá-le kia nás déén wúo’ŋ tab̃ ila káwłal nás kállal námá arí díg kanía námá arí díg kanía ná kámmía, namás kawle ná soloŋa’ŋ dogólá-le keeŋé âl kaŋ nás kíen kuu ðoŋ kawle,

namá dóŋá kanía ná kúul ná aruŋa kawe, alba niiniŋ kúul ná aruŋa lia namás díeŋ belé ila káwlié, “Á bí soloŋa’ŋ dogólá alaŋ gís arí díg káwli ná baŋila nás bálla arí díg banígílaŋ áláŋ kám?” Solóŋa’ŋ dogólá nyét namá in aŋé arrá, “Bátbá áláŋ gí kaní ná bâm na baba” Majir ídé namá dééŋ wáŋo-sí tabu tšo ná paalí, namá tabu’ŋ gologól pukkállaŋ ila júndí. Solóŋa’ŋ dogólá namás kállé kállé ná dīi-sí tarŋa na koŋa dūiŋi, yieŋ ídé asá soloŋa’ŋ dogólá kí koda puŋtú kiŋi, namá seegiŋ kíeŋ nuŋás na koronŋas kábé ná keéŋe, íríŋaŋ kaame, namá keeŋé nás elle díg-lé dūlé pöy namá ídé kúuŋi, yé kwě kí luul ál kwa kúŋieŋí namá jáwla ná dééŋ wáŋo’ŋ sigín kuro rááŋa ná nyaná ná léwa’ŋ túrgé káŋí, ná duó’ŋ léwá nyéttiŋ daábeŋ piá namá wáŋa ná dééŋ wáŋo’ŋ sigín ila dééŋ kuro-le kí kewaŋ indálaŋ namá káŋí ná uŋo.

Saaréŋ túrgé namás liá’ŋ padísa léelíŋie, wala duó it ál kila liá daábeŋ piá naŋ ás kalŋa, namás mete kaa níŋ aŋuŋ, toŋ duŋo kí subu ila namás jáwla ná sagal’ŋ tóŋ nyaná nás in kwă, “Ál kaŋioŋ dúŋi tóŋ sóólá dīi kăŋi, na âl kummó nás léwá dáári nyéttiŋ waytólá léelíŋie, ná ká yieŋa-sí ála á íŋóba” Sagal namás kwa dīŋa rááŋa kí ye keeŋé áláŋ kila léwá kaŋíla, átiŋieŋa tabu ây sabba jáwíe. Albá kéle ná kaagul namás dáári kándul, namá kila átiŋieŋa túllendiŋ kúlol namá keeŋé ná kila sóólá’ŋ pây kaŋie namá kummé nás kaŋíá ná kŋie bá délliŋ majir-ii ná láŋá, namá tegteg káwe nás kaŋíe, ná koŋa kéyé kí kíeŋ mūnaŋ nás sagal-lé kááŋie. Namá kúul ásáŋ díeŋ uŋ ila kaŋílal, duóbain-sí álbá kíŋul namás túŋ uŋ yé ála á-iiba. júré duŋo-sí alba kíŋul dog namás pétét uŋ yé ála á-iiba dog, kaŋíŋ eré namá in jáwí, “Ál káŋi sigína dog baŋí kí ála á kaŋba” Ídé alba yé in kwă âl káŋi sigína dog baŋí kí ála á kaŋba, sagal ná in kwă, “Ál

búrgúlo ná kíeŋ mǔna baǵí na kíeŋ sigína dog, kuur-sí lóóná dǐiŋ dog dééŋ dawí âl júúŋel” Namá kárgúlol níin nîŋ kárgule, lia-lée namá duóbain-sí dééŋ sigîŋ’îŋ kíŋel, “Wúo dǐiŋ sigîŋ ây yé?”

Duóbain namás ráaŋa ná íní ná ari tóg ás loŋba, kaa níŋ kámmál ná sigîŋ irel álán dééŋ kuro’ŋ dió kúró, namás killiŋel namaŋ karêl, kaa níŋ kámmal ná sigîŋ kí kewaŋ-ii, aál kee géł walá galda jáaŋ á-iiba, ídé duóbain-sí namás kigíe géł âl yé-ii ná duó’ŋ baíma kírná beta, namás tawre belé it álán kwă naŋ ás loŋba kilmá ná wáŋíola, aál kee géł namás doldol káwe nás argaba koŋa-lé kayé nás keeŋé ná korokón kayé, álán bá duó-sí kééŋ léwá jáwí âl daábeŋ piá.

Albás soga oos dǐi óóná, sagal kí kééŋ kwaŋ na liá duŋo namá âl káŋe asi keer ná kǐsínol ásáŋ kin kwa-sí dŋeŋ belé’ŋ arrá karêl, kaa níŋ kámmé ná duóbain ari tóg dog dóŋa ás keeba, liá duŋo ay níŋ piá géł namá kúlol ná kundíe nás kaŋŋol ná dŋeŋ éllé kawŋítía duóbain-sí ná kuro júŋe, naŋ dog-si iwo kiyé âl kila tááríná piá namá pellet íríní álán kí dééŋ atin kǐsínol, ila lóó-le dééŋ atin naŋ dog-si iwo dééŋ wúo ása iwo âl yé-ii ná kila tááríná áa, alba keeŋé ná jutá tíe kaŋŋel namás dulé dõra pöy, namá karíe ná roo’ŋ tuúm dákkín kuŋol, yé kwě namá roo’ŋ tuúm débbin na dééŋ abo dééŋ soor’îŋ ere na dééŋ wúo dŋeŋ karíŋ eré, yé kwě bás etté dééŋ wúo álán bá argia ná koró jábí, abá baal-lé á jáába, alba luul’îŋ túlé tíbbiŋ paago ná dééŋ wúo-sí soga leemiŋ tie, yé namás jáwla ná dŋeŋ táas-lé káŋí ná uŋo, alba lóó mirít ila eeŋa, duóbain namás kí maalendiŋ-si jáwla, namá dóŋá seegiŋ namá kí kuro múŋgúlúggîŋ yáatoy-sí argiá ná roó dió jábí namá koŋa tabtabbiŋ paaso âl kwě-sí-ii ná baw jábí. Saaréŋ alba lóó leela kaa níŋ búló ná kwě-ii ná kee na yáatoy ná wari-ii namás kí kola póiyâ. Namá tuuma urí kúlol

namá keeṅé ná kummé ná domnya díg-le jólgé namá kúbúlíníe, nás éllé keeṅé nás dawana dīi káwe namás péerínóle, ná kakkírí jábí, wala duó tóg dog-sí dēṅ toṅ'ín paál aldí ás káweba namaṅ kíeṅ soga paagul ná kúsiṅi nás kíeṅ atina káye nás kwa-sí ila aldí kawe ása tóóríg dáíṅ wúo ná abo na báa-sí inâṅ na inâṅ eeṅa ăl soóm kănníeṅí.

Júlḡi 2

3. Mutuga

Terere'ṅ díó lóóná dīṅa-lé uṅṅa dii níṅ jummo ná lóó tog-lé tog-ii wala gal tog-lé soṅá, náis aridíg'ín arrá réeṅéli. na uṅṅa kin niiniṅ-sí mutuga kaṛía.

Na Kin uṅṅa lóó tog-lé mat gí síṅ in pulḡítía (Páálítía) kii-ii ná aṛi pii, wala gal ila aṛi ay índél, na aál-ii ná indel, na kii-sí-ii nás indel. Nii ná háa kin ăl kí túmnáná rímmenṅ káwe íne dūu.

- (1) **Borrôn kí Kóndó** arrá keeṅe.
- (2) **Duó táarí kí maale** piá.
- (3) Bís **kulum'ín urgám** káṛí.
- (4) Wúo Dârbu **kééṅ liá nyét**-si roó nyăṅa.
- (5) Kwa **nuy pis** kámmía.
- (6) Majir kwě-sí **kí bari** taan.

(7) Yieŋ **toŋ'ín paál** kaiŋ.

(8) Wúomajir **bagú soór** kee ná táárí pii.

(9) **Duóbain appâ díg-sí** leel jáppíá.

(10) **Burtútírre'ŋ diw muroŋ kwan**-sí kéná äł kewe.

Kila kurúŋá kírróŋa iis

Kwëniw díg kí penyiŋ ɯdo-lé

Bel'éŋ dió lóóŋá dŋŋa-lé, ɯŋŋa dŋŋa níŋ jummo ná lóó tog-lé ɯw
na iis wala gal iis-lé soŋá ɯndɯla, náis ɯridíg'ín arrá rééŋéli. Namá
yieŋa-sí-ii asa kona mutɯg kaní, niná hãa kin íne dŋu.

(11) **Kúlɯm'ín ɯrgám.**

Dídá írí.

Kí bari.

Toŋ'ín paál.

Bagú soór.

Păy dió.

Duó bain appâ

Kila kurúŋá kírróŋa iis

Kwëniw díg kí penyiŋ ɯdo-lé

Jǔmeleŋa

I. Kin ~~mutuga~~-sís, terereŋa jaiŋó túllêndiŋ

Kí godên kurrâ.

kúləm'íŋ ɸrgám.

Léwá suŋŋâ, baǵá soór.

Kwa ittâ, tóŋ dió.

In dɸɸl, kǔru írí.

Púún dorol, băw dió.

Wúo Sombên, taǵáŋ eré.

Ila kɸlkɸl, rɸy'íŋ túle.

Leel'íŋ pađís, dorá'ŋ túga.

Pála kwă, dǔu.

Dɸónyáa díg kí kwěŋ bɸá.

Kí púgó'ŋ sôŋge.

Tɸɸm'íŋ ǵri déllin.

Pága kwă nondánŋ.

Wúo Yóona, kaŋíŋ eré.

II. Ǻy kerker gís jaa íne dió kây kɸŋo gé ná terereŋa gé na kây kɸŋo gé ná ~~mutuga~~ gé, na dog jua gí-si, ay-si jíwo âl díg terereŋa-ii na âl díg ~~mutuga~~-ii.

Ila bɸɸro mađil'íŋ túle-ii ná kee.

Mɸɸú jutá tío.

Leel'ín padís dorá'η túga jagíla lá?
 Kútí kí moguláye'η nájí píssin.
 Nyamnyûrra púgó ríb jáápa ná soor'ín ere kollíní.
 Leel'ín padís dorá'η túga.
 Kaán-ii nás in kí bǎja jéllél?
 Pála kwǎ dǔu.
 Bǔlkuj baímas járgi nás roó jááre nás koro janí.
 Duónyáa díg kí kwěη buú.
 Íne kí dííη abo bōη ná ká aarāη oo ná áíηa.
 Kí púgó'η sōηge.
 Túus liás dúúη nyanjá bá síη arra-lê báíti.
 Tuum'ín ǎri déllin.
 Kaníōη tooro kabás kí elle'η túlé bi túlé beto.
 Pága kwǎ nodāη.
 Kaam kabás kí dúíη ray'ín ǎrí bi ǎrí nyanjá.
 Yóona kǎríη eré.
 Barabáa soóm nyanjá waarínǎη.
 Pála kwǎ dǔu jíjíítía.
 Kwa tǎngínyeηa íne barú.
 Duónyáa díg kí kwěη buú íne beto sá?
 Aríkumbus kí dééη kwě kwa ǎw dog.
 Kí púgó'η sōηge jííηi.
 Kǎnyú madíl dió.
 Tuum'ín ǎri déllin ooηo nás jaan.
 Pága kwǎ nondāη kirel.
 Kwa ǎw'ín táas.
 Yóona kǎríη eré sǎy.

Jokkó Kawre-le.

III. Kin terereṅa-sís mutuga jaiṅó túllêndiṅ

Kí godên kurrâ jṅó.

Biís kálum'ṅ ɸrgám kári.

Léwá bagú soór kaiṅ ná ɸṅie.

Kwa tón dió ná kírsiṅa.

Dɸɸ kũru íri kee nás kíaṅa jaan.

Púún bǎw dió ay káúṅ?

Wúo Sombên tabúṅ eré nyaṅá.

Ila kɸkɸl ray'ṅ túle-ii ná kee.

Leel'ṅ padís dorá'ṅ túga jagíla lá?

Púla kwǎ dũu jíṅítía.

Dɸónyáa díḡ kí kwěṅ buú íne beto sá?

Kí púḡó'ṅ sôṅge jíṅi.

Tɸɸm'ṅ ǎri déllin ooṅo nás jaan.

Pága kwǎ nodán kirel.

Yóona kúrṅ eré sǎy.

IV. Kí dṅiṅ tabúṅ koro, mutuga oos rímmen dṅiṅ sanḡaláṅton'ṅ dió túllêndiṅ.

V. Íne aldí'ṅ kwěs kaiṅ ittírḡ díḡ, dééṅ dió ḡís mutuga, na terereṅa kerker jáa.

Öndeyä Suúr na toŋ dɔŋo

Yáaŋa d̄i abá kíey toŋa kurol ná sabba díg keenjé álán, karíŋ eré káŋŋtía údóná tulléŋa á kaweba, asi díg elle díg-lé d̄oŋyáa díg dog namá âl indálan piá alba dééŋ d̄o tón wari kéná ná s̄aba'ŋ barú nyaná álán ari díg'ŋŋ perdel kóŋŋí, suŋŋâ dog ása á óónába ása bá orga adden káwe, díey d̄oŋyáa éllé âl s̄ay údóná tulléŋa ála á piiba. Aál kee géel d̄o namás j̄aŋŋo ná wáŋŋa, díey kí luul paago namá éllé kí b̄t̄u k̄arí ná kwa ás kalŋaba âl yé êl. Albá tón paago namá dog dééŋ d̄oŋyáa-sí kí b̄t̄u dóná íní, namá tawrá ooŋa nás kééŋ koro kaníe ná báa zaŋgaba taan álán ittírŋg ɔmmel jáwí, kééŋ öndeyä d̄i námán namá âl wáár kéle, ná yé dog âl p̄ay báló, namá âl-sí lóó nii makké eeyä yé, ay níŋ kurol. D̄oŋyáa yé dog namaŋ âl kítŋŋ kila kwa-sí p̄ay ay níŋ rááŋ, namá âl díg-sí mardân piá ná w̄o'ŋ p̄éro írí jáá, namá ása d̄i lúŋŋí ná pattá tér piá, na díg-sí gal namá âl gaasí'ŋ dió j̄abí asá bee dió kee namá ása kí k̄irí bára j̄umo, na díg-sí gal nás d̄i b̄inynyândiŋ lúŋŋí nás máaŋa tarŋa-lé riŋo, namá ila gaasí írí jáá asá bee na d̄o dió kee, na d̄i-sí gal ná p̄t̄í'ŋ ɔrḡum j̄íŋí, ná á k̄úŋŋába dog, na d̄o ná kee ná máálen dééŋ mátár karran ooŋo ná zaŋgaba taan ná d̄ló riga ná kelaam yiŋ indálan kogorog kogorog. Albá sáppândíg díg ooŋo namá d̄o díg witwitŋŋ éla kí dééŋ zongan ná kíir p̄üttôndiŋ t̄éel, walá bailá dog á kwaba, namá toŋ d̄oŋo-sí írí kuro, kí tolloma namás jáá ná injendel, “Áj yakáy na j̄í naán jéla, na b̄arŋa ay kendeli yakáy” Toŋ d̄oŋo namá kí maalendiŋ in jáwí, “J̄í yakáy kí luul'ŋŋ túle in dúŋŋ tón kaa j̄oel?” Yé gal namá in jáwí, “Dúŋŋ bára âl báis j̄i in dóga éla álán bá j̄am”

Ǻl yieŋ k̄aiŋ ná indálaŋ kísiŋa namás keer tánáŋa ná tarŋa írí
 sewetsewettin b̄aw, w̄ub namá t̄úsú-le in k̄arí, namaŋ ittírīg ásán kí
 toŋ d̄uŋo k̄awgíŋía, nás kééŋ petpétá dóŋa b̄aw, namás in jáá, óo
 yakáy; ná jí T̄uŋu naán-si jatana, yé gal namá in jáwí, “Ǻl íneén
 jaarîŋ, in dió dúíŋ tón kaa jöel” D̄uŋ walá belé it álán jáwí naŋ ás
 búlóba, álán kila’ŋ kwă gal namá kern̄a aw kélé nás díg pilpila
 borôs’íŋ n̄uŋí kee ná b̄aw, na díg gal nás kééŋ basala mogulâye’ŋ
 n̄uŋí kee nás tab̄uŋ b̄awlé, alba t̄úsú-le inân k̄aríe namás kí toŋ d̄uŋo
 kuraŋajam káítíe, ila basala d̄uŋo namá dééŋ mogulâye ila d̄uu
 t̄úsúŋ jáa namás kí jarri jáwíní ásán b̄awwá káwa, toŋ d̄uŋo gal m̄iŋ
 karra namá jasa, “In dió dúíŋ tón kaa böel kí kíeŋ lótáná kin?” Ila
 pilpila d̄uŋo namá âl in jáwí, “Kabá âl in kelkâmi âl jí jéla namá
 áisa pilpila ná basala kéla mat síŋ d̄úú bíró” Toŋ d̄uŋo namá âl in
 jáwí, “Kila âl nyét k̄at̄amálláná ge, k̄ây m̄ăŋ basala gé náis bí ka
 tóórīg b̄ënd̄əlíní, âl íde táara baarîŋ, ká ása bí kaa w̄uŋ-ii âl in dió in
 dúíŋ tón b̄ënd̄əl, namás dóga d̄uŋo-sí in kwă âl íne d̄uu jôn ná d̄íŋŋ
 dóga-sí kí kééŋ kamsaŋ nyéttin jâm inân sállâ, petpétá d̄uŋo-sí gal
 namá in kwă, na jí yakáy gal âl in siḡŋ j̄ăy, ná k̄íŋ káwlá in-si
 túllêndin jandi, ná bolbola jilŋó na ála á w̄eelba álán dééŋ arí tog
 dog jundí, na jí gal yakáy k̄íŋ pilpila kin-sí álán kí dóŋá’ŋ k̄ubbo
 j̄ald̄iti ná jaam nás nyérééttin kwě’ŋ jáge, na jí gal yakáy kin asá kí
 in biddiníŋ jábúlé âl réttin kwě’ŋ jâm, naa na k̄aḡil kíŋ b̄aa d̄uó dee-
 ii ásán jáwla ná jee, namá dééŋ siḡŋ k̄uró’ŋ dió s̄urúttin rááŋa, ăy
 ná ottô d̄uó kééŋ lótá ás agéba, d̄uŋôn ille náí dúíŋ siḡŋ in á-ii
 am̄íba” Namá dééŋ j̄ibbe’ŋ kilíná írí j̄áḡi nás ăy nás jaan, naŋ dog-si
 in kwă, “Na dog âl ăw nás d̄uó díg kwa’ŋ k̄aríŋ s̄ăy, lâ kí ye âlbá
 j̄itti-ii yă yé yă ká, namás in kwă, ása buuŋ yélla waar na kí siḡŋ-si

parat pii nás kalíňâň ínni” Dárpáná namás kuuŋe, Basala d̄uŋo mǎň kayawkayaw, na pilpila d̄uŋo gal maň namaň uúsú pii, na petpétá d̄uŋo-si gal maň ná kay t̄i ná kóel álán̄ muuníňí ná suur d̄io p̄utt̄oŋdiň gúrúj námá in líňó, na dóga d̄uŋo gal maň kí dóga’ň sallâ ná daáben̄ dog á káweba, kúyöŋkúyöŋ âl aam.

Yé ídé maň toň d̄uŋo namá gal-si in beléň, Yé kaa yé ná in bendel kerňa gí sáň kányía, âl jundí nás naa d̄uo díg w̄arig jáwla, abá á áyoba dúíň báa tóor’íň kwě ása á aňba, aál kee gél sawahín d̄uo bi d̄uo namás réttiň kágíe ná lóo p̄utt̄o sǎy ná ari tóg d̄uu á kundíeba. Ídé lia toň d̄uŋo namás in kwă, “Abá ká táwá aldo ála á wěeba álán̄ d̄uo aŋíl ná íne k̄irél kellá bámi” Namá d̄uu d̄uu dig’íň in äňé, “Yíohóó” Albá táwá taan inâň kwa oňŋal dog tású make ila-lé pérét namás in k̄andul arrá sáw namá kéeňe ná k̄áila, ná d̄uo bára-sí uú ás beléňba kwa d̄ii namaň âl-si k̄ieň toňa’ň lóo yě ná keéňe ná elle’ň d̄io kurre tigítagitigítaga. Lia namás uú kila kwa-sí sǎy âl d̄io k̄aň, namá p̄y k̄arí íde kéwná âl dééň d̄uonyáa kee ná aláná pii, namá in

kwă, “ Ká-sí kabá gís lón niná âl ɔrî díg pítí’η ɔrgúm kee ná ηunyín” Namá dééη sigîn asi keer kúr’η dió súrúttin rááηa, namá tibin eeηa ásáη liiηó kaa-ii, aál kee gél jalpâg díg namás kímíη kíír d̄y, toη d̄ηo ídé namá t̄b̄u írî maalendiη jágí ná in beléη, “Yááη bí yóka alba kí jutá dogólá’η j̄r̄iηa’η kanni bí gal karín eré éllé báfti nás kwa-sí kíeη toηa jitti baw, namá in kwă, ákko ká Tóor’ín kwě, ottô d̄uó it asá kímíη kíír d̄y ása íwo âl j̄akko-ii d̄uó dee ála á-iiba, âl kúró ná jee” Kwa ɔw dog pítí’η ɔrgúm namá âl in kurol, “ Âl ká aη, âl ká aη” Toη d̄ηo ídé namá ása in kwă ká âl kelámi âlbá d̄uó tog kéηá naa bí gal naη in bámiη, ‘âl ká aη, âl ká aη’ Naa abá indálan lón âl d̄uó bi d̄uó kin gaasíná kí t̄b̄uηa babún nás abo burtú’η báare, gaasíná gal namá kila gé asá kwa na bee dió píssiη kaíη, kí kaíi’η kúηí ídé indálan namá kaɡie, alba keeηé indálan ná t̄s̄ú’η paál k̄r̄el dusdus namás kinynyé, namás j̄arríη kayé namá kaŵle ná íde dió kwa nȳm̄m̄nȳm̄m̄ttin kurol, namá keeηé tigítaga tigítaga ná suur k̄r̄re, Yakáy ettê álân jí á jaan̄ába ka-sí álân báin kaŵηi, in díg gal jí wala ká, ăl pogo aηá”

Lia toη d̄ηo âl kila kwa-sí indálan ádden piá, namá kéwná ooηo ná koηa riga út̄u álán tokké eeη namá ɔw ná ila mardâb ăl p̄úró írî kee ná t̄or̄geηa t̄or̄geηa díg lón, namá dééη sigîn d̄uru joopo, ná kúr’η dió s̄ur̄ttin kello naman sulanysulanynyin ulmel, albá d̄on̄á írî inân jágí ásáη ɔbs̄úgó d̄uó kí máaηa’η na p̄úró t̄ab̄uη namá nii kuro yé, méé, méé kí máaηa’η taár, namá nyăηa ná jafl, íné ná máaηa tar̄ηa kárabbál j̄áb̄t̄ta namá póiyâ nás jáwla, walá dorá á keeba álán kila máaηa p̄álo kaíi nás lóó á j̄end̄iba, namá nyăηa ná jafl naman-si máaηa p̄y. Lia namá kí dééη d̄on̄yáa kwa ɔw káye, namás in kwă, “Ká kí j̄i maind̄iη ála á kísiηba ,walá álán ái úraba,

ká ása aluḡ ay gí síḡ áa, namás kaḡiḡâḡ íní níín síḡ ínni, ðæónyáa lia namá kaḡi tšo nâḡ úðóná jittḡḡa âḡ piiba, yé ðæó gal namá kaḡiḡa hõḡḡa kéḡá nás ínníeḡí walá aḡi tóg dog ás piába, namá káḡiḡ namanḡ lité it ná toya kiḡi ná kúsiḡi, namá kwa káye nâḡ kíeḡ úðóná síḡ káḡiḡtía nâḡ-si kí yeeḡa gorre kawe na suur kaḡi kannía, úðóná jittḡḡa tulléḡa ála á geba.

Belé'ḡ aḡiḡá

Júlḡi 3

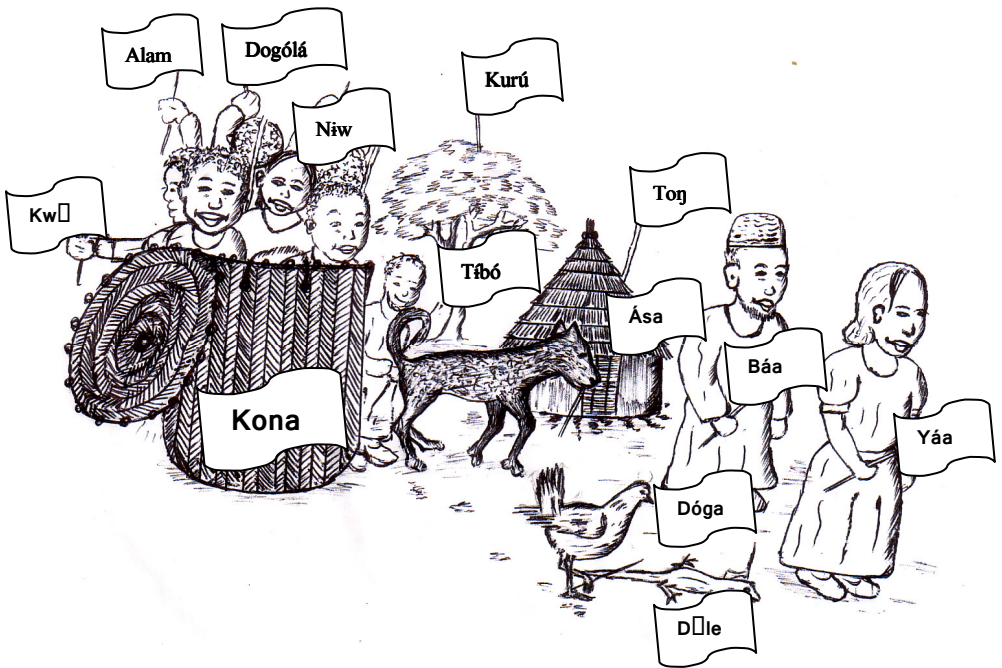
4. Kona

Ɛa kona poor-lé lóóná suḡḡá-lé kámiḡa, kwa na karába na lótáḡá na kurúḡá nyéttḡ-si kona kaḡiḡ nás kannía ná kí yeeḡas taḡi kawe nii ná Tšbó na Kooní Tooro na simmo kúlam na muḡḡas na buero na baḡaḡ, na kí díḡ dog kila-sí dog kona kaḡiḡa asá kawlaḡa'ḡ lóóná-le kawe, na lóóna keḡḡa-lé, abá aḡi tullé eeḡa wala gal jittí, kin namá lóóná kit gé ä́l belé kona in-sí ðæe-lé kámiḡa suḡḡâ'ḡ ere.

Poor'ḡ belé'ḡ aḡiḡa kin asá kaiḡ ná kí yeeḡa kírsḡiḡ kérréḡ, bá nyéttḡ toḡa oosniis'ḡ kidoḡa-lé kaḡiḡ kí kíeḡ konaḡ kerker, na abás kin aḡiḡa-sí táraásiḡ jíwí ä́l kin toḡa'ḡ kidoḡa-lé kaḡiḡ, kí kíeḡ konaḡ kerker na táaḡiḡá ä́l yeeḡ pie ná kíeḡ lóóná-le túlléndḡiḡ kwěḡ jawrítí,

ná á́sáŋ á jurrelba na á́sáŋ á kárítíaba díeŋ táas-lé, abás jíwí ná díeŋ arrá bírenyândiŋ jaráŋa.

Na dog abás kin ɲɲa-sí, ɛ́l kin toŋa'ŋ kidoŋa-lé kɛiŋ-si jíwí kí kɛiŋ, kona na tááríŋaŋ kerker, ná kɛiŋ lóóŋá-le táraásin kwɛŋ jawríti, ná á́s jurrelba péllét, bá yeeŋa gé ɛ́l terere índéliná. Maraŋ main dog ná terereŋa'ŋ á kírínjóba, ɛ́y ɛ́w nás kuuŋ nás kin wérréŋá tog tog káwli, ná kagɛ́l kaa-si kɛiŋ dió ná kúreli dééŋ tág. Na naa main nás kí ila toŋ kuuŋ ɛ́l kona karia nás káwli ná kagɛ́l, yé kaas kee dió ná kúreli á́sáŋ kaluŋ túlléndiŋ.

Kona kwa'ŋ niná, wúo, abo, Nyamâr, Nôlla na kerŋa ná addi á́s kɛiŋba, wala gal karába'ŋ kona niná, mɛ́urú, píe na kerŋa ná addi á́s

kaj̄naba, wala gal lóťáná’ŋ kona, niná daa, dǎy, sárí, na kern̄a ná addi ás kaj̄nba.

Kona, Bás ari bi ari na duó bi duó’ŋ kona gé.

Jǔmeleŋa

I. Kwa’ŋ kona wayye, karába’ŋ kona wayye, na lóťáná’ŋ kona wayye rím jáa dǎŋ sanjalán̄ton̄-lé.

II. Kwa’ŋ gís kona jarán̄ íne dió.

Kwěniw abá dééŋ íya-lé tog-ii kééŋ k̄ona’ŋ dió bás Soorakooní karía.

D̄ońyáa asá keya kuseli, wir̄t karía, na d̄ońdee asá yáaŋa kuseli namá gal girm̄t karía.

Kwakeya aw̄ ǎl-si d̄ońyáa tog’íŋ soór k̄ŋí kiŋítía suur’íŋ ōnden̄a gé.

Nyáaŋa aw̄ ǎl-si d̄ońdee tog’íŋ soór k̄ŋí kiŋítía suur’íŋ onaŋa gé.

Kwě dééŋ soor-sí dítan̄ ťar̄ŋ, na ila gal ǎl yé dééŋ soór ǔndul̄ namá gal bain̄ ťar̄ŋ.

Ābba’ŋ niw-sí ányá karía, na dééŋ bára-sí namá dog ābba karía.

Íya’ŋ niw-sí káala karía, na dééŋ bára-sí namá maamá karía.

Dogólá k̄ani jaaruŋa-sí, ťab̄u kwaŋ-sís kona Umáa kannía na dééŋ sogé-sí Deése.

1. Kwědee dééŋ dʉónáa'ŋ báa-sí magal ɬarɨŋ, na íya-sí mare namaŋ kwěiw dog.

Kwěniw dééŋ dʉó'ŋ bârŋa-sí kónáŋa ɬarɨŋ na kaŋi-sí kóráŋa.

Mĩn wáŋo namaŋ abo kíeŋ dogólá'ŋ dogólá-sí niw namaŋ dee-sí bá atin kaŋía.

Kwě dééŋ niw'íŋ kwě-sí dalaŋ ɬarɨŋ na dééŋ bára'ŋ kwě-sí namá gal kwě ɬarɨŋ.

Kwěniw dééŋ bára dee-sí dʉon ɬarɨŋ, na dééŋ bára niw-sí namá gal bára ɬarɨŋ

Kwědee dééŋ bára-sí bá bára ɬarɨŋ na dééŋ niw-sí gal namá niw ɬarɨŋ.

Kwě kwa ál yee kaŋiŋi dee-sí ábba ɬarɨŋ na niw-sí íya.

Dogólá asá suúr jêse káwe dee niw-sí dʉónyáa ɬarɨŋ na niw dee-sí gal namá dʉó ɬarɨŋ.

III. Karába'ŋ kona gís jaráŋ kin'íŋ dió.

Solom na zǎri pata kí kwaŋ kaŋi maraŋ sóoro na gamɘl namá deema-lé Ɂwi.

Bôrnyo na kuur karaba juta'ŋ ge, ása na bíis namá elle'ŋ ge.

Burgu ná kee bás kurúná'ŋ iriŋa-lé bawel bírí na bútté na masarneŋ namá kaŋ na dǎyŋá'ŋ iriŋa-lé Ɂwi.

Kutir kírro-ii ná léwá'ŋ targeŋa-lé ǎw maraŋ binín namá gal pukkâ-ii nás ósoma dikkóŋa kee.

Mɘurá na tooro kálóná-le ɱjie, na áŋgír maare lóó hõo-lé ɱjie.

Jáará na koró kũru írí taga dúítía maraᅇ árál ná úrám kũru taga á dúítiba.

Ú na diw elle'ᅇ karába gé maraᅇ maᅇnyᅇ na pira elle'ᅇ karába á geba.

Orrá burra, mááyó, pító na gũmboᅇ orráᅇ judá'ᅇ ge.

Dũle, taw, naamu, dũrie tog gé.

Wágas, ulule, abdarga kwa esseli maraᅇ wáár kwa á esselba.

túsísí toᅇa'ᅇ soda-lé kũro jíjíti, na doldol, agga na téeme kurúᅇa'ᅇ iriᅇa-lé.

Aarú, tottoge na kũro, gárgũla-lé kireli, na kiriwkiríw, lallabe gũsú tawraᅇa-lé.

Gardamᅇny, maaná na sídóᅇa-sí kaame, maraᅇ baálu, mᅇnde-sí á kaameba.

Úrí'ᅇ kwě-sí kᅇníᅇ-sí kária, ása'ᅇ kwě-sí kᅇyóᅇ, diw'ᅇ kwě-sí máa, ú'ᅇ kwě-sí nuᅇí.

Pulel payta kirel na nyurrí kurúᅇa-le na deema-lé.

IV. Lótáᅇa'ᅇ kona gũs jaráᅇ kin'ᅇ dió.

Dúú dúte'ᅇ diós kũra na nᅇᅇ-sí alá'ᅇ dió.

Dolma sabalbale-sí sũbuᅇas kawe na tuun dᅇoᅇ namás awla kawe.

Kírí-sí koros dió kiᅇítía na tᅇw-sí namás kí yee koro kaᅇᅇul roó.

Zargana kí yees kíyaᅇa kariᅇel na dílpan namás kí yee kúᅇ kéel.

Batũr-sí kí báráᅇa kawe na tású-sí ná sᅇy-le kéndéli.

Kéluᅇ-sí kaaᅇ-si dió kiᅇítí suᅇᅇa'ᅇ ere na torombo-sí namás

suᅇᅇa'ᅇ ere pũla na kurtá na págaᅇa na birinyjálá dió kiᅇítí abá

dorol káwe.

Muḡûn kí yeēs kotoṅa kawē na maṅgâs-sí namá suṅṅâ'ṅ ere kí yeē kíyáṅá keréṅéli.

Dôṅga koro táṅgál baḡe na dogólá-sí namás téwé'ṅ dió kale.

Dambaká kí yeēs dogólá kíbéṅṅṅ kwăš kalde, tómbol namás kí yeē kosôg kawle.

Baradíe namaṅ gaṅgaṅ namás kí yeē sũbuṅa kawē.

Kaaṅ-sí dídás kigítía kí múnáṅ abá kawne t̄wrí namás kí yeē dida ketere na d̄i-sí nás kí yeē keéleli.

Dokke tugûr-si írí kiṅítía, táwli namás kí yeē lótá koore.

Dirbo'ṅ kurúṅá-sí baldaṅa kaṛía óos'ṅ-sí namá sábáná kaṛa, na toṅ'ṅ-sí namá oora kaṛa.

Dirbo it-ii asá tawrá kawē, na tagi namá it-ii asá p̄y dió kawē.

Keré bá kása it-ii kúsé nás tiír taḡáṅ ere kaṛûl tógóló namá gal kása-ii ä́l kaṛrûl ná aḡ káwe.

V. Kin lóṅá palaṅa-lé kona bi konas jêl ná íde rímmenḡ jaa.

1. ....kamsas kee nás kí yeē arda pii.
2. ....bá délliṅ kwě tog wala aḡ kirel.
3. ....abá kiṛi bá kwa t̄w̄r, ná dééṅ kíli á síṅ jándoba.
4. ....nyéttiṅ-si tarṅa ososndíg osondíg kaṛiṅ.
5. ....á kũtaba abá kœli áláṅ kámmiál.
6. ....kũta abá kœli áláṅ kámmiál kole jâm ás keeba.

7. ....~~dúú~~-le kiñítía idíñ ná ~~dúú~~ dússâ taga á síñ amíníba
8. ....wǎos dió kiñítía abá káwníá.
9. ....írís káwi nás mugar kawé.
10. ....kí kuma'η wǎo kawé ná kálɛma'η goboŋa-lé kawrítía.
11. ....dée-lé kwa guud kawé.
12. ....kúiti ná kééñ bora kabɛñ nañ dééñ nínó kaam.
13. ....kí subúga na bañíñás kawé ná kanne.
14. ....kí yees utú keréñéli, abá kasparít ás jaiñba.
15. ....kwa-sís pãnga'η dõrñá jitti kí taa.

VI. In aldí'ij dió Kona bi kona-sí, abá jummó sarta dũu'η ere janí

Nyáara na Ŋoroŋõny

Wéo Nyáara asi díg âlbá kééñ aala'η jagil'íñ nyañá, nás kí yeeñañ soga dñi ~~kuéñi~~, asá bá lóó wéel dakki piá ná kútuña jaawíl páttãndiñ lóñóle, namá ása kééñ aala-sí in kwã, “Ká naa kí biñañ ása suñá-ii nás koóñá naa ása wéel dakki piá álãñ awñí dúíñ ray âl ittírĩg koósañ'η jáa kóel, álãñ waar waar oo ná adidiñ ásá kuy jírĩño ás jáába” Saaréñ namá âl kééñ lótá dóndómen piá, elel'íñ namá ása toñ'íñ kwa-sí dóñá jolo, “Ká ása awla, âl báw gal náí ññl ãmmó abá

sálláŋa kaiŋ” Toŋ’iŋ kwa namá ása kola kééŋ kola rúttŋi kaníe kí moguláye nás dóŋa bǎw ná kellel ná dééŋ orrá píir ná dolma-lé rigo indálaŋ ná katáb bǎw ná dééŋ dorá tšo ná díeŋ éllé píŋíti. Albá êl indálaŋ ná díeŋ éllé paago, ooró ǎl iloŋa ná tóŋ dúttíeŋí namá ása kí kwě kalabâwe díg ooró káítí, kí kééŋ kalabawaŋ namá ása jáá ná dwõbain-sí jíllel nás in beléŋ, “Jí wá̃o Nyáara in orrá píir tog bír innâŋ aál-si janni” Dwõbain ídé bāt inbeléŋ mat ǎl yé kwě-lé suŋá riyá-ii namá ǎl kí lakkaja in jáwí, “ Ása anni ásáŋ kí díŋ íya ǎbí” Yé Ŋroŋöny ídé gal namá ǎl dírríŋiŋ ooŋo ná in jáwí, “Na kí díŋ íya kíiro sá maŋŋá pie?”

Ídé dwõbain indálaŋ kí kilmá’ŋ p̃uyyŋ namá ása dééŋ jurrêŋ’iŋ jáwla tigítaga, namá keeŋe ná ooroŋa kurre ásáŋ bóyé ná tši ná lǎddí, wasá á bóyéba ǎláŋ tši ná lǎddí, namá ása jaiŋo ná kééŋ lóta-le wáŋíŋíŋí, aál kee géł karŋ eré dwõl aál kéŋa gal orrá-sí taan ná bawa ná nyãŋa, namá búló ná léwá dééŋ moguláye-lé kaiŋ ná ríbbŋ kíiréli ná kaŋ nii aame yée na kin-sí ná tértéreŋ p̃e nás lóó irtol,

asá bá yé kí jarri jáwíńí indálan álán júrur diw kaṅ ittâ kila gal asá mogulâye’η díbe sãye namá gal mogulâye-sí kí t̃ab̃ bawa ná nyãṅa ná jaíl, w̃uo Nyáara ídè gal namás diw’íñ jurrúńíñ jáwla, namá nyãṅa urur̃ ásáñ bóyè ñs dééñ mogulâye rááñ, kí diw námá íné k̃aríá ná kurol námá íné ná kurol namañ-si bóyè ná t̃io ñs dééñ mogulâye k̃y rááña na l̃áddí ná júndí ná nyãṅa, kwa mañ éllé dió namás kayé ná in kámiṅa, “Yé w̃uo Nyáara k̃olda aw̃ kin’íñ dió ná w̃ari k̃éńá naáñ w̃áńṅa, námáñ kee ná dogólá na léwá éllé dió in urur̃, k̃ál dééñ t̃ab̃ lóo-ii m̃ãṅ t̃ab̃ sá beto duóbain-sí ál̃ w̃ari eeṅa ná índeréñ nyañá áláñ k̃ééñ aala j̃ágil?” Namá kurro nii júṅe yée, aál kee géł namá kuur na koró júrr̃o, naṅ-si ṅanyiṅ bóyè, naṅ kwa k̃ááreñ k̃áwe ál̃ t̃ab̃ beto, ná dogólá na léwá éllé dió h̃o júrus urur̃, ná tááríńá ás keba.

Júl̃i 4

5. Kona na kíeñ j̃iṅloṅa

Ǻy maiñ kiñ jaluña j̃ágil

Kiñ íné bá D̃uó tog na yáa tog na ása tog gé,

Marañ kin íne dũu eré, tog tog-lé suŋá ge, kin íné kwa ñis na yáaŋa ñis na ásaŋa ñis gé.

Niná ăl-si jí jalun ása kona gé, wáŋo, na abo, na zonŋa na dóga, bá marañ ari tog kee álán jí dée-lé báal jaa, jañjóno ila asá kí yeeŋa kaññel, álán gîs biŋa in káwli kin kwa wala gal kin ótá âl suññâ gé, ari asá kona-sí taɓúŋ eré kányíti.

(A)

(A)

D#ó

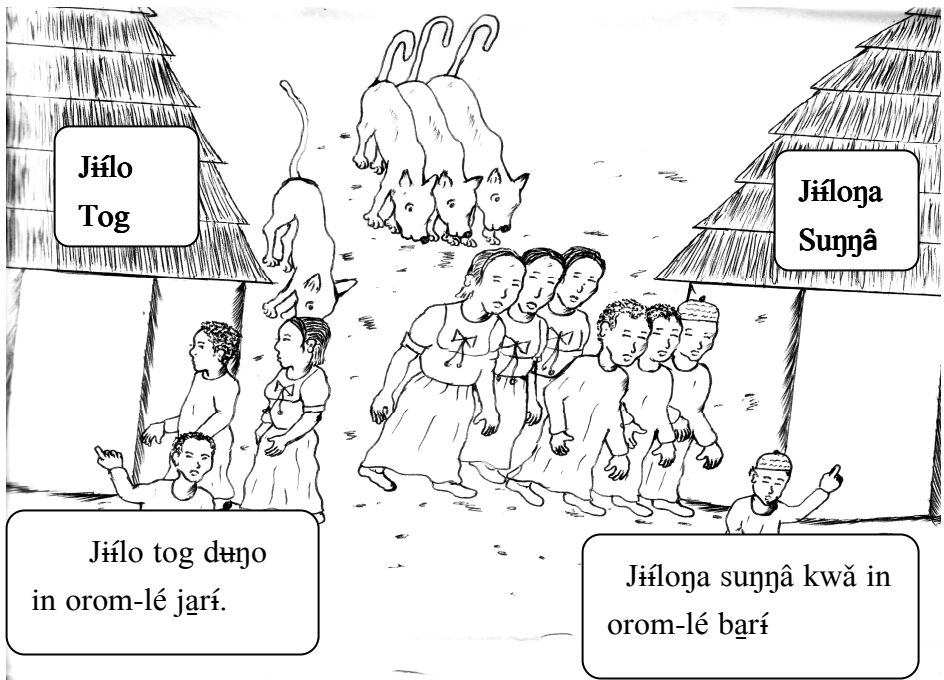
Kwa

Yáa
Ása

Yáaṅa
Ásaṅa

Jagíl kaa-ii asá kin kona-sí kerker pii? Pwariṅ-lé in kerker jáa-sí; jiflona karṅ. Poor'ín pwariṅ-lé jiflona aw-si kain, díg-si tog karṅ na keer-sí suṅṅâ. Kona al bá aw-lé ittá gé bá tog karṅ na abá aw gé wala gal aw-lé soṅá ge namá gal suṅṅâ karṅ.

Soṅṅâṅ ere kona poor-lé abá kóel ásáṅ suṅṅâ kaiṅó bás, a na á, ṅa na ṅá kányíti.

“only one, this side, please.” – “more than one, this side, please.”

Kona tog

Gadag Bára Sîro Bírí Bălu Pugûr
urûrû Bârda Kaar Gadûngó Godom Săy
bajabája Băw únie úram Îâil Maré
téeme samurge uyú Soom Aŋgára Rembé
agga maŋnyu darge Túsú Áŋgír karga
Súlumbá karaye Utú Puso kúlkúlsa túttârû
Perêt aarú Tăw Tenné sambâl Sumbûg

Kona Sunŋâ

Gadaga Báraŋá Sîroŋa Bíríŋá Băluŋa Pugúra
urûrûŋa Bârdaŋa Kaara Gadûngóná Godoma Maréŋa
bajabájaŋa Băwtá únieŋa úramá Îâila Rembéŋá
téemeŋa Samurgeŋa uyúŋá Túsúŋá Áŋgírá Kúlkúlsaŋa
Súlumbáŋá Sumbúga karayeŋa Utúŋá Pusoŋa Sambála
túttârûŋa Peréta aarúŋá Tăwŋá Tennéŋá Săyŋá

Jǔmeleŋa

I. Kin kona-sí nyét-si suŋŋâ jaiŋó.

tigor	galdigaldi	málál	pito	doodo	zoore
jáará	jokkó	maare	ríngíse	döddore	púún
nimnyá	tooro	pule	sagân	beter	Bôrnyo
dǎms	kutir	dámíŋ	zǎlme	ziidí	dewer
kuur	bool	pira	nǎŋ	nyurrí	siddô
dúti	sórté	gǎsú	ǎr	mǎrú	pěge
úrám	míís	mǎny	duan		

II. Kin kona-sí nyét-si tog jaiŋó.

Gadaga burguŋa soloma bídiŋa tengeŋa gǎbŋa
kírí gaasíŋá mǎdena tawŋá doogeŋa tuuna
púúrúŋá karâyeŋa sagala garwâla gamɔla gadéŋgóná
wágas ogora kájár gawra tǎrne tôtoŋa
kurula sílógá píeŋa nǎjá gǎnyo kádiny
geddan diŋgáŋá jorbôboŋa tôjoŋa aarúŋa pǎgiŋa
simiŋa míníná mididiŋa bajáŋa

III. Poor-lé kona'ŋ jǎloŋa níŋ-si kaiŋ na jwa ây na ây gé.

IV. Ây jǎlo-sí-ii, albá déllíŋ kí yee ari it-sí karíá, albá tog bír-ii.

V. Kây jîlɔŋa-sí-ii, albá déllɪŋ kí yeeŋa lótáná kit-sí karía, ǎl ɔw-lé soŋá ge.

VI. Ay kaw abá kœl ásán kona-sí sunŋâ kaŋjó, kaa na kaas kányíti.

VII. Beerŋa ɔw jáa inân, námá lóóná ɔw jaŋgar, niná haá in.

Tog	Sunŋâ

Naa ínɛ kona bi kona, kin teerereŋa'ŋ díó, asá bá ari tog-sí gé, bá beera waar kwaŋ-lé jaa, na kila gal asá bá lótáná soŋá'ŋ gé námá gal beera tabu kwaŋ-lé jaa

Kaŋí dáíŋ ú kirí ná bát-sí saare gunyo kámi.

Buús ná karrŋ ɔw dog-sí kí sooná na marga'ŋ wœo kawɛ.

Dóga kiiro wayye na ɔw-lé sunŋá jíŋíti.

Tittigô'ŋ dúú tabú'ŋ dúú-les suná simmó-ii.

Káró dééŋ kwě núŋí ás rééŋélba.

Dogólá dokkê barú taáŋ éllé á káwíba.

Pugúr'ŋ nyúlúmá-sí birisas kawɛ nás kwa írí kŋŋje.

Kaŋŋ kœre á úúŋába.

Gadaga na téemeŋa ná kaŋí bá kwa'ŋ lóóná kóeli.

Nŋŋ ǎl kééŋ kaŋ dídá káwníɛ, ila-lé sunŋá simmó-ii ǎl kééŋ kaŋ kí baabûr káwníɛ.

Jukko bá dééŋ baam'ŋ temen jaíl.

Delme'ŋ dúú kí rusúgo'ŋ kwěs kŋra.

Rawjalín páaja'η goronja-lé-ii.

Abá janni bá janí d̄ó-sí z̄ukulúny a-sí jawba.

Lóó dikkô-lé kí tarja soo á jilonja.

Jubare-sí kí yes nyire'η boota kawíti.

Orráná namaη dônga koro tángál baye.

Aarú na tottoge kwă gargára-lé jínjítia.

Poor'ín belé'η ɸɸja bát-si seta kaiη pié á-iiba.

VIII. Kona kit-si jêl, asá bá déllin ari tog-sí janni, nás kí yeeja, kin lóóná jawí ãl palaŋa gé, kin teereŋa-lé.

1. Nɸja asá déén ..... tulle á kurrulba bá taŋgire índélín.
2. Kí ..... it ãl tón b̄gél ás kaiŋba.
3. Kamal-sí ..... kúrgítí abá jöel áísánj táári tulle piá.
4. Poora'η belé-sí ..... karía.
5. Ábákuri'ín kwēdee-sí ..... karía na kwēniw-sí.....
6. Téwé ná kee bás .....dió kale.
7. Abá kádiny jámi lia ãlbá ..... bás líkká tíjíg líkká ge.
8. Lóó it ná ..... 'η siit paago ..... 'ín siit dog bá péégél.
9. Dúín iyá ..... bawa ná roó nyanjá ásánj ..... éla.

10. Odoyó-si kí púla'η ..... -si kawē ila asá
..... kítol ná dééη baskur ila sáy.
11. Kawal'ín dúú-sí ..... abá yáa á paagoba
taga ás k̄riiba.
12. ....taraj k̄íη ..... inân as
jombórelba dog bán jú súη ná jundí.
13. Poora kí ..... in kámiηa âl d̄ío-ii ná
.....-sí b̄w ná tarηa ála á geba ná sí
..... B̄wi.
14. D̄úó-sí âl dió dóηa kuru ..... kar̄ia kí
poor'ín belé.
15. Jargâs d̄úó it-ii ná lóó bi lóó abá búló ná
..... ná ..... Kaame bá k̄ar̄iti ná
kí kwaj aam.

IX. Kona kit-si, jêl asá bá déllin lóta kit-sí janni, âl aw-lé soná gé, ná kin lóóná jaa âl palana gé, kin beereηa-lé.

1. N̄ujá asá k̄ieη ..... Tullé á kurrulba bá
t̄aj̄gireηa índélíná.
2. Kí ..... kit âl toηa kam̄úηéli á kaj̄ba.
3. Kamala-sí ..... k̄urgítia abá j̄oel áísan̄
táaríná tullé p̄ial.
4. Poora'η w̄áon̄a-sí ..... kar̄iηi.
5. Ábákuriηa'η dogólá keya-sí ..... kar̄ia na
dogólá k̄ani-sí .....

6. Téwéńá-sí ná k̄aṅ bás ..... kídoŋa-lé
kale.
7. Abá ..... bámi lia ǎlbá koro jab̄aṅ
bás líkká tíjíg ge.
8. Lóóńá kí-t-lé ná ..... siita kaaḡul
..... siita dog bá kawgéli.
9. Káíń íyaṅa ..... kábé ná roó keeńé ásáń
..... kéla.
10. Odoyóńá-si kí ..... 'ń-si m̄aṅra kawé kila
asá ..... kítol ná kíeń baskura ila säye.
11. Kawala'ń k̄tá-sí ..... kaṅi abá yáaṅa á
kaaḡulba taga ás kíriiba.
12. .... tarāń kíeń ..... ināń as
bõmborelba dog bāń búsuń ná bundí.
13. Poora in kámiṅa âl dío-ii ná b̄aw ná taar ála á-ii
ná sí b̄aw.
14. Kwa-sí ǎl kídoŋa dóńa kur̄ul ..... kar̄ia
kí poora'ń belé.
15. Jargása bá ..... kí gé ná lóóńá bi lóóńá-
le abá k̄ammé ná ..... bá k̄arítia ná kí
kwaṅ arrá kaame.

V. In aldí'η dió ari tog'ín na lóta sunná'η gís kona kerker jáa

Sandara na Mandara

Asi díg Sandara na Mandara bá mñη éllé kasiñi álán jutá awla'η kial, nañ dog in kasiñi abá keené ari it ná abá éllé káñη dwo tóg dog-sí álán ás aañalba na dog abá ari díg á kawñiba ásán á kaiñolba ná éllé kawñía, namá indij kurol ná jutá keené kí kien kolmanta na saapereta koña-lé. Sandara-sí ittírīg-sí káwla taar appá iñi, Mandara gal namá kila kwa-lé-ii ál looloña kí jarri keépele, namás kwa aw dog dararaña arrá kiñi. Alábá keené ná juda'η kíriw-lé kaagwal, gal namás yē ásán koro kolólíñía námá kamúñi ná jutá dió áláláñá jérusa kawē ná íné karía na kurol námá gal íné karía na kurol walá karâb it álán nññi pöy nañ á keeba, na buur na duur ná lóó ás jündiba, aál kee géle ídé Mandara namás kééñ údóná jaiño nás jáá ná in beléñ ari ka-sí naa kin galdawa âl gís báás iñi asa kaiñó ná kawñi, Sandara namá kéé piá ásán dééñ tabu wáñña namá toiño aál kee géle galdarawgaldaraw namás kaiñol ná tabu elle'η ere kawítía naman-si tarña sæwæ kellele, na suur-si tiina kaame.

Íde búus'ínj dió ãl kílóñí, namás beter'ínj padís namanj pttó eerja namá kóol nás dfeñ utú ila karãl, ná dfeñ níipa túllëndinj kátol ná kámmíe na kíeñ ãdoña na koña káásul, ãl bát dfeñ ása pfe nimá tfo namás kawlé ná kannía namanj íríná'ñ bergenyã kawé, alba keeñé ná kũñj saareñ namá kí wfoña dáára kãwãl álãñ nẽñ kámmía, ná ãl mínj keeñé kí kaw'ñ nẽñ'ínj bá suur kũñj'ñ kwã-lé kãwli na peny-sí kawé, kaa nínj káwal Mandara namás Sandara-sís doñá welwele piá na kũñjís ráãña kwa-sí ásãñ á kwãba, Sandara gal ná ulla'ñ darara-ii íde namás wãrig pũrúttinj jáwla nás jáá ná in beléñ kí ãrã, “ Jí in lá jáminj mat ãl ká kœel ásãñ kwa-sí in waa ãl kí judá kfo ná beter'ínj padís kámí” Aál kee gél íde wfoña raw namás kí kolda káwyíe, Mandara íde sũrút namá kéeñ saana in kello deldel ná déeñ jaaru karínj eré witwit nás in beléñ, “ Yé Mandara kaa yé, yé Mandara kaa yé?” Ásãñ bóyó namanj tónj namás sogã ittã ðii kũñj gal namá suur kawñjé.

Júlji 5

6. Kona tog na suññâ

Kona bi kona asá bá jí jalun poor'ín dió, nyét-si kíeñ koraña kerker kaiñ abá kœel ásán suññâ kaiñó, soññan ere-sí bás, “a, á, ña ñá, ta, tá, nta/ñta, ntá/ñtá” kányíti abá kœel ásán suññâ kaiñó. Marañ namá dog kila kaiñ ãl ireli álán kí bânñan dorá tog dúítía, nañ dog-si kona kila kaiñ asá kí (D) na (N) tuuñeli; kona kininiñ-sí bás daa na naa-sís kí (K) kaiñel, lia diíi-sí námás tabúñ eré, a na á, na ña na ñá na ta na tá, kányi na diíi-sí namá gal in dállañ kændi; marañ kona nyéttiñ-sí á-iiba asá kí daa na naa tuuñeli nás kí kaa kaiñel, diíi ás jaiñeleba.

Kona asá kíeñ suññâ kí (a) agíñtía

Kila asá kí arkán seebáa ás agíñtiba, balbasa dog a jáaba bás délliñ **(a)** jányi tabúñ eré, ãy túllênñiñ-si írí jándo nás núnj janá ná jagíl uuñña-sí namañ seebáaña asá tabúñ ere kányíti ásán suññâ jaiñol.

gǔgogorom Gǔgogoroma Maadug Maaduga solom soloma
kawal kawala páaj páaja ogorony ogoronya
hãil hãila sæun sæuna kúləm kúləma
basal basala boot boota beter betera

leel	leela	kuur	kuura	kutir	kutira
baany	baanya	kádiny	kádinya	joog	jooga
kunyir	kunyira	lamên	laména	basal	basala

Kona asá kíeṅ sunṅâ kí (a) agíntía

Kin kona kit kṅo gé ăl-sí seebáa arka dṅoṅ tṅbṅ kwan, set-si írí dṅu kee, na abá kōeli ásáṅ sunṅâ jaiṅol, ila arka'ṅ seebáa írí dṅu bás jaiṅel ná arka'ṅ seebáa írí kwan índélín, námás a tṅbṅ eré kányi.

jargâs	jargása	zallîl	zallíta	munṅâs	munṅása
sigîn	sigína	mutôg	mutóga	tortôr	tortóra
lesêg	leséga	batîr	batíra	garwâl	garwála
karâb	karába	perêt	peréta	galgâl	galgála
taajûr	taajúra	taajûn	taajúna	semêr	seméra
segên	segéna	kárâmatâg	kárâmatága	sambâl	sambála
mandêl	mandála	gargûr	gargúla	birinyjâl	birinyjála

Kona asá kíeṅ suṅṅâ kí (á) agíntía

Kin d̄ii gal asá dog kí arkán seebáa ás agíntiaba; maraṅ abá arkán seebáa ila ǎl in seebáa h̄oṅ in̄iṅ kar̄iṅ, set írí d̄uṅo-ii, niná kin íne d̄uu t̄ab̄a dog a jírgínyoba; bás déllin̄ ininiṅ (**á**) jányi t̄ab̄aṅ eré námá seret-si jáa nás jándo ker̄ṅa-lé.

biís	biísá	súnín	súníná	nyífw	nyífwá
kónkónṅ	kónkóná	turíl	turílá	sílóḡ	sílóḡá
nyógór	nyógórá	mínín	míníná	rúús	Rúúsá
taṅgár	taṅgárá	kímíṅ	kímíṅá	nyúlúm	nyúlúmá
tiwílwl	tiwílwlá	míís	míísá	púún	púúná
árál	árálá	wáár	wáárá	soón	soóná
kímíṅ	kímíṅá	kónkónṅ	kónkóná	kárát	kárátá

Kona asá kíeṅ suṅṅâ kí (ṅa) agíntía

Kona asá kí arkán seebáa agíntía niná kin in̄iṅ, arkán seebáa h̄oṅ kurrâ wala gal b̄udde agíntía; nán seta á-síṅ keba a jíṅoba dog bás déllin̄ (**ṅa**) jányi t̄ab̄aṅ eré, niná kin íne d̄uu kí raa jaḡíl beera bi beera p̄útt̄on

karga	kargaṅa	lúgu	lúguṅa	bârda	bârdaṅa
bônnyo	bônnyoṅa	rúsúgo	rúsúgoṅa	ṅyo	ṅyoṅá
jile	jileṅa	gaága	gaágaṅa	gawra	gawraṅa
surre	surreṅa	bûrgu	bûrguṅa	nyĩre	nyĩreṅa

roo	rooŋa	tala	taləŋa	bīdi	bīdiŋa
pága	págaŋa	būnyu	būnyuŋa	bæro	bæroŋa
jubare	jubareŋa	sīlgo	sīlgoŋa	bārda	bārdaŋa

Kona asá kíeŋ sunŋâ kí (ŋá) agíŋtía

Na kila gal asá kí arkəŋ seebáa set írí, na lóoná dīŋ seebáa hõ agíŋtía niná kin íne düu, soŋŋâ dog tááben á kídelíŋba bás déllin ininiŋ-si (**ŋá**) kányítí tábəŋ eré íne duu kəŋís basi ná bagíl.

pítí	pítíŋá	taw	təwŋá	mæurú	mæurúŋá
ziidí	ziidíŋá	bíírí	bííríŋá	téurú	téurúŋá
bará	baráŋá	sórté	sórtéŋá	gæusú	gæusúŋá
təw	təwŋá	pégó	pégóŋá	tású	tásúŋá
bísá	bísáŋá	barí	baríŋá	bíírí	bííríŋá
síbí	síbíŋá	tírí	tíríŋá	utú	utúŋá
ŋarrí	ŋarríŋá	bütté	büttéŋá	péro	péroŋá

Kona asá kíeṅ suṅṅâ kí (ta) agíntía

kin dog bá kona kit gé ăl kíeṅ suṅṅâ-sí kí ta pie, namá maraṅ yeeṅ ittírĭg bārṅa-lé nuusa gé, ná niná kila á péégéliba, maraṅ namás yeeṅ dog dĕeṅ dorá dítĭn k̄aṅ abás suṅṅâ j̄aṅeli ná kí kila kerṅaṅ tog á-iiba ná dĕeṅ gal kerker-ii.

pay	payta
roo	roota

Kona asá kíeṅ suṅṅâ kí (tá) agíntía

kin dog bá kí kila kwâṅ tog gé, yeeṅ dog bá kona kit gé ăl kíeṅ suṅṅâ-sí kí tá pie bábara maraṅ lóó ittírĭg-les kerker, na yeeṅ dog ittírĭg bārṅa-lé nuusa gé, ná niná kila á péégéliba niná kerṅa, maraṅ namás yeeṅ dog dĕeṅ dorá dítĭn k̄aṅ abás suṅṅâ j̄aṅeli ná kí kila kerṅaṅ tog á-iiba ná dĕeṅ gal kerker-ii.

ray	răytá
baw	băwtá
baw	băwtá

Kona asá ḱeṅ suṅṅâ kí (nta/ṅta) agíṅtía

Íne dog-si kona kerṅa kaiṅ, asá kí kila iri kwǎṅ ittíríg kerker indeli, yeeṅ gal ḱeṅ suṅṅâ-sí kí nta/ṅta p̄ie, bábará yeeṅ ittín b̄arṅa-lé nuusa gé, na yeeṅ dog-si d́eṅ dorá dít̄in kaiṅ abás suṅṅâ j̄aiṅeli, íne d̄uu ḱeṅ mitílá kaiṅ jaḡl:

zargan	zarganta	zarganṅta
kewra	kewranta	kewranṅta
kewna	kewnanta	kewnanṅta

Kona asá ḱeṅ suṅṅâ kí (ntá/ṅtá) agíṅtía

Íne dog-si kona kerṅa kaiṅ, asá kí kila iri kwǎṅ ittíríg kerker indeli, yeeṅ gal ḱeṅ suṅṅâ-sí kí ntá/ṅtá p̄ie, bábará yeeṅ ittín b̄arṅa-lé nuusa gé, na yeeṅ dog-si d́eṅ dorá dít̄in kaiṅ abás suṅṅâ j̄aiṅeli, íne d̄uu ḱeṅ mitílá kaiṅ jaḡl:

Kona miineṅa

Kona pirjeṅa'ṅ kwǎ ná kin á kaiṅba, id̄iṅ ná nyéttiṅ-si ḱeṅ koranṅa kerker kaiṅ abás suṅṅâ j̄aiṅeli, ná tóg bára-sí tábben á piiba, mat síṅ d̄íg-sí kí d̄íg j̄anȳ, tog dog kí bára tog á geba, miín tog-lé namaṅ suṅṅâ-lé, ǎy kin-sí bá délliṅ kí ṭab̄ j̄y.

kóór	kóórí	sooranṅ	soora	ú	kuu
diw	léwá/liá	kwě	kwǎ	dogólá	

Jümeleŋa

I. Kin ɯɯŋa bi ɯɯŋa'ŋ-si suŋŋâ jéla.

Sallûg	sumbûg	lawlâw	jargâl	kaṭarêg	samsâm
lackâj	baṭîr	gawâr	zîzîit	toon	ogor
samit	kâjâr	kîim	berber	óos	saab
wágas	kórkor	mugbar	paalá	keleské	bísá
diŋgá	sáátú	nyooló	burtú	síbí	raarâ
daamá	júúurú	kírí	subura	ripâye	andanya
putura	gasta	balda	tǝgi	sirigo	târne
sâwre	beeda	taŋgár	baján	mínín	tiwílwíl
nəŋ	binín	súnín	árál	káwrón	kárát
turíl	kímíŋ	zallît			

II. Ay jaw abá jöel ásáŋ kin ɯɯŋa-sí suŋŋâ jaiŋó, ɯɯŋa kit asá kí seebáa hoólélléŋ agíŋtía.

kumur	tégélew	tabag	jírgis	tǝttag	kúruj
zələm	beter	kuter	múnun	mármær	

III. Ay jaw abá jöel ásán kin ɯɯɲa-sí sunɲâ jaiɲó, ɯɯɲa kit asá kí seebáa hoólélléɲ agíɲtía, maraɲ namá gal seebáa ila ăl seebáa hoólélléɲ'íɲ kaɲíɲ eré úndal kí setiɲ-ii írí.

kəniɲ wáár nyíłw nyógór juúg
sílóg kájár kájár guranygurány

IV. Ay jaw abá jöel ásán kin ɯɯɲa-sí sunɲâ jaiɲó, ɯɯɲa kit asá kí arkán seebáa hoólélléɲ agíɲtía.

gənuo rēsa sartié purga ɬálsa keébu
bee sárrába b̄argə gǎga mulpa lóoja

V. Ay jaw abá jöel ásán kin ɯɯɲa-sí sunɲâ jaiɲó, ɯɯɲa kit asá kí arkán seebáa set írí dɯɲo agíɲtía.

gǔrgatáté tísá kíwí gadəngó dóré tebé
sábá d̄arí t̄əní ǎwní ziidí ruudú
sarawára taarí

VI. Kormi oɲɲal-si jéla poor-lé, kona ăl tog bír-ii abá jöel ásán sunɲâ jaiɲó.

VII. Kona kilas jéla; wayye ăl kin kormi-sí péllét tábben á pieba.

VIII. Kin beerəŋa-sís jaiŋó, əl tog déllin ge, ná suŋŋá jawí.

1. Bóosa waarin tilmíny-lé taar jábí namá kí táab dín karɛl ila dóŋgol'in kili.
2. Kalkal-sí kwě niw dílo jáwríti, paar-sí gal namás kí yee ray kawyi.
3. Abá badála júrsél bán jummó nás dió kudukúduŋ appá díŋ dió kee lóŋá dīŋa-lé simaŋ dió toŋ pii.
4. Muŋgás-sí sigin'in kuro -lé kabi.
5. Duó kalbât na tartâs tullé á-iiba álán kwa'ŋ dió əw.
6. Kanni álán kisêb káa kila ray asá wáo taŋgíta piá orŋanyin.
7. Duó jargás ná kee bá gannet-ii maraŋ kééŋ-le díŋ zallbân-ii maŋ.
8. Kwě balbâs bán jummó ná ila-ii əl táári á piiba.
9. Miir ná kee dééŋ píri bá barí'ŋ karin jáwríti lóŋá dīi-lé túle na lóŋá dīi-lé əri.
10. Kin uŋa əw urí na úri díeŋ arka bás tog kóóminti, kíeŋ seebáaŋa naŋ dog arrá téwwiŋ gé.
11. Mīŋ kórjé namaŋ túúrú bá mađl na púgo díbe əwi.
12. Pəkki óos ná tamo kí kúúru'ŋ dóól.
13. In kwě píri bayyâ kaán in suŋá iloŋ namaŋ júndí ná liá kitibiskí puŋi, albá kaní ewa.
14. Jáará na múúrú judaŋa'ŋ ábakuriŋa gé.
15. Goron jâja na dôlboské namaŋ sórté nyát kiiro jínítia.

IX. Ǻy túllêndiŋ jagí kin uuŋa'ŋ díó kây uuŋa-sí-ii asá a na á kányíti abá kǒel ásáŋ suŋŋâ kajió, na kây kuŋo-sí-ii asá gal ŋa na ŋá kányíti abá kǒel ásáŋ suŋŋâ kajió.

zarrâg	torôl	kolôl	mandêl	tugûr	taajûn
mugên	garwâl	raajûn	segên	perêt	
marâl	tirib	gaagum	dogorom	kobólog	
téwé	tógoló	támó	kótórgó	sígá	gaajú
óógá	dǒddoré	tíwrí	kírí	gaasí	karga
libde	ôde	gornoto	súukende	kutínyitiny	

X. Kin beerŋa-sís jajió, ǻl suŋŋâ gé, ná tog bír jawí.

Ŋáányá na míisá kwa esseli abá-ii ugám kári.

Abá yáŋa jilíla súŋŋândiŋ kawé bás jaluŋ ila toŋ-lé ǻl díg-sí keŋgereli.

Léwá aba kireli main bás puúla iriwe namá indiŋ kwě kúrel.

Orráŋa'ŋ kwă asá jirógá iŋi waar ás tútíába.

Dúíŋ íya böra nyaná áláŋ uúla'ŋ boota uyó.

Kóŋkóŋá, dogólás kí yee dambakáŋá kartineli.

Kila puúla ǻl gí kaní kanie nyét káwkáw káiŋ.

Ure bá puúná ge asá puúto káwe na kaŋ-sí namá dídá kawne kí múnáŋ.

Abá-ii siwírwrá esse bás jaluŋ áíláŋ tamármáreŋa tš na boara abás iŋi bá nyáábá írí jáwítía.

Gawraŋa raala kopoŋa kopoŋa díis kajiŋ na kúbaŋa gal bá kortoŋa kila gé asá pukkáŋŋ na kirróŋŋ kajiŋ.

Tóoŋa na t̩uŋg̩eŋa bás lóó tog'íŋ kona gé suúr na píeŋa gal bás kwa-sí bisireŋa'ŋ dió ɔwi.

Keébuŋa kí yeeŋas d̩äyŋá kaanyi nás káíŋ kuu-sí kani ná aame ásáŋ kí taa g̩uŋyoŋa k̩ám abá kíriŋi.

P̩ǎŋiŋa bá kwa kit gé asá majira-sí seebáaŋa kabítía.
mididi ná kee bá in beléŋ áláŋ kuu'ŋ kewáŋá-le ǎw.

Aboŋa kusa lêmeŋa k̩áddíe ná gôldoŋa-lé kíŋíe nás âbba-sí in aáŋé áláŋ jee nás búlé kí kamala.

B̩unsaŋa'ŋ barwaŋa díŋ jaŋ sá ásáŋ koŋa álo íde kííŋ miita'ŋ kídoŋa-lé.

Nyálmata'ŋ d̩äyŋá bás in lónítía niná d̩äyŋá mugula ǎl kííŋl.

XI. Kin ~~u~~uŋa bi ~~u~~uŋa'ŋ-si tog jéla.

wírwrá nyárgábá urálá nyééŋá dagánygányá grainyá
argúlá torgósá dáágúlá sájáwá

gamb̩usaŋa lallabeŋa d̩udd̩uŋeŋa sawâteŋa d̩awgeŋa
kalawâŋa kasârtaŋa bârdaŋa bardaŋa g̩ögoŋa
d̩ĩmsiŋa jeegáŋá nimnyáŋá bííríŋá búttéŋá
g̩uusáŋá k̩áróŋá p̩úróŋá t̩áwliŋá báráŋá
delgadélgáŋá jíjíŋá d̩amb̩úŋá kosbora t̩asura
loŋgoja múrguta allawana p̩əgola jooga
nyooma daraba barasa bajala g̩udd̩úma
tortóra degéra garnáta zabzába godéna
zatána gartúma sissíga tooroŋa jááráŋá

XII. Kona in aldí’η dió albás ari tog’ín gē bá beera ewel kwan-lé jaa, na kit gal asá lótá sunḡâ genámá gal beera tabu kwan-lé jaa.

Tog	Sunḡâ

Urál’ín aldí

Âlbá dine ramadân tokké sâw ila kénjá, Urál’ín-sí dñeḡ tón namá ása léélínje ná sũra á kámmieba saareḡ namaḡ ása ḡanyĩra tie sũra namá gal âl ila kénjá kí dóga’η dũú déeḡ pukkâllaḡ ila na darínjá. Kí subu ila asá dogól-sí dñeḡ íya ila dũú jíñí ná kaḡḡ ná kaame yé dñeḡ báa-sí ídé namá kilmá nii wáy yéé, namá toiḡo álán rímó namás jáá nás dogólá-sí risín, “Â bí bát kin dogólá nḡḡ-sí bát kâl satsuttin bâm, bát kin dogólá kila nínónjá-sí kâl nyutnyuttin bassĩ waar nás báge, kwa-sí nḡḡ kinyikinyi as bawba abá á baamba, kin kwě ila daarú-sí ná tulle á jégénygényóba kaḡḡ jamínti”.

Dééḡ duónyáa-sí déeḡ duó’η belé ila dogólá’η írí namás ittírĩḡ dñrro eeḡa namá udo jábí nás déeḡ duó’η-sí in beléḡ, “ Ani jí bát ná siyâm jaḡ dñḡ ḡasĩbo kaa-ii kí dogólá’η nḡḡ’ín jám, kâl kñḡ soga juḡó álán lia gal buur na duur ái tĩba, âl miḡ kí subu in, in jírsin” Yé gal ídé kũḡ namá in jáwí, “ Alíme jí ammín jaḡ âlbá in jámiḡ abás ká dogólá-sí kaḡḡ anni álán údónjá tulleḡa kawé âl bá in jámiḡ álán dñḡ udo puyyâllaḡ ila jabĩti, jí kí dúín siyâm’ín oro kí dñḡ kaa-ii? Naa námán abá siyâm dñeḡ’ín píñí, ála á ḡaméḡelba”

Ídé namá káírí ná kééŋ kona lio ná kí dogólân nɛŋ rítin amí, ídín ná ye-sí bás kanyira tie namá bá déllin kóeliní álán dɔó díg tuun taan nás paalí, aál kee géel namás suur siyâm jábbíá, suur katíeŋa járus piá ɛɛ hõo díg'ín ɛɛŋ.

Júlhi 6

7. Kona tog na sunŋâ kerna

(Daa na naa'ŋ kona)

Kin daa na naa'ŋ kona kit gé ăl D na N-si K ás jaŋeliba, abás sunŋâ kaŋjel daa na naa bá kief lóŋá-le indáalaŋ awi.

domoŋ	domoŋa	daa	daaŋa	nisil	nisila
nârmo	nârmoŋa	daara	daaraŋa	dereg	derega
nigil	nigila	naamu	naamuŋa	door	doora
degêr	degéra	nágíl	nágíla	nabbâl	nabbála

Kona asá kíeṅ suṅṅâ kí (a) agíṅtía

Kona asá kí daa na naa tuuṅeli namás kaa jaṅṅeli abá kōel ásáṅ suṅṅâ kaṅṅó, bás déllin a na á kányíti taḅéṅ eré, na dog báal-lé in jaa âl kona dīi kaṅṅ nás kí daa na naa tuuṅeli maraṅ ás jaṅṅeliba, abá suṅṅâ indélíná.

dumouṅ	kəmoṅa	nondaṅ	kondaṅa
dalaṅ	kalaṅa	dərtonṅ	kərtonṅa
darrinṅ	karrinṅa	dərəṅ	kərəṅa

Kona asá kíeṅ suṅṅâ kí (á) agíṅtía

Kona asá kí daa na naa tuuṅeli namás kaa jaṅṅeli abá kōel ásáṅ suṅṅâ kaṅṅó, bás déllin a na á kányíti taḅéṅ eré, na dog báal-lé in jaa âl kona dīi kaṅṅ nás kí daa na naa tuuṅeli maraṅ ás jaṅṅeliba, abá suṅṅâ indélíná.

díwlín	kíwlíná	díwrín	kíwríná	nínán	kínáná
núnyán	kúnyáná	nimnyán	kinyáná	dewán	kewáná
dírinyán	kírinyáná				

Kona asá kíeṅ suṅṅâ kí (ṅa) agíṅtía

Kona asá kí daa na naa tuuṅeli namás kaa jaṅṅeli abá kòel ásáṅ suṅṅâ kaṅṅó, bás déllin a na á kányíti taḅéṅ eré, na dog báal-lé in jaa âl kona dīi kaṅṅ nás kí daa na naa tuuṅeli maraṅ ás jaṅṅeliba, abá suṅṅâ indélíná.

dadá	kadáṅa	dida	kidaṅa	niná	kinaṅa
dalde	kaldeṅa	dure	kureṅa	dorá	korṅa

Kona asá kíeṅ suṅṅâ kí (ṅá) agíṅtía

Kona asá kí daa na naa tuuṅeli namás kaa jaṅṅeli abá kòel ásáṅ suṅṅâ kaṅṅó, bás déllin a na á kányíti taḅéṅ eré, na dog báal-lé in jaa âl kona dīi kaṅṅ nás kí daa na naa tuuṅeli maraṅ ás jaṅṅeliba, abá suṅṅâ indélíná.

dító	kítóṅá	dórté	kórtéṅá	nínó	nínóṅá
dúló	kúlóṅá	dolé	koléṅa	nimnyá	nimnyáṅá
ḁawí	kaḁwíṅá	díló	kílóṅá	dóré	kóréṅá
dúlgí	kúlgíṅá				

Kona asá kien suŋŋâ kí (ta) agíntía

Kona asá kí daa na naa tuuŋeli namás kaa jaiŋeli abá kœel ásáŋ suŋŋâ kaiŋó, bás déllin a na á kányíti tabáŋ eré, na dog báal-lé in jaa âl kona dŋi kaiŋ nás kí daa na naa tuuŋeli maraŋ ás jaiŋeliba, abá suŋŋâ indélíná.

Dilmonŋ kilmonŋta

Kona asá kien suŋŋâ kí (tá) agíntía

Kona asá kí daa na naa tuuŋeli namás kaa jaiŋeli abá kœel ásáŋ suŋŋâ kaiŋó, bás déllin a na á kányíti tabáŋ eré, na dog báal-lé in jaa âl kona dŋi kaiŋ nás kí daa na naa tuuŋeli maraŋ ás jaiŋeliba, abá suŋŋâ indélíná.

dewer kewértá

dúú kúútá

Kona asá kien suŋŋâ kí (nta/ŋta) agíntía

Íne dog-si kona kerna kaiŋ, asá kí kila iri kwăŋ ittíríg kerker indeli, yeeŋ gal kien suŋŋâ-sí kí nta/ŋta pie, bábará yeeŋ ittín bârŋa-lé nuusa gé, na yeeŋ dog-si dŋeŋ dorá dítŋ kaiŋ abás suŋŋâ jaiŋeli, íne dŋu kien mitílá kaiŋ jagí:

Durú kurunta kurunŋta

dolma kolmonŋta kolmonŋta

dapa	kapanta	kappaŋta
nima	kimanta	kimaŋta
dirbo	kirbonta	kirboŋta
deeru	keerunta	keeruŋta
döpe	köpenta	köpeŋta

Kona asá kien suŋŋâ kí (ntá/ŋtá) agíŋtía

Íne dog-si kona kerna kaiŋ, asá kí kila iri kwăŋ ittíríg kerker indeli, yeeŋ gal kien suŋŋâ-sí kí ntá/ŋtá pie, bábará yeeŋ ittín bârŋa-lé nuusa gé, na yeeŋ dog-si díeŋ dorá dítín kaiŋ abás suŋŋâ jaiŋeli, íne dũu kien mitílá kaiŋ jagíł:

dáárí	kááríntá	kááríŋtá
nam̄	kam̄éntá	kam̄éŋtá
dáwrá	káwrántá	káwráŋtá
dawra	kawrántá	kawráŋtá
dáálí	káálíntá	káálíŋtá

Kona suŋŋa na tog kerna kwă dog

Kila gũtjuŋa waar kwă-lé, kağıla nás kíw kona-sí ay sín suŋŋâ kaiŋel kí kien korŋa kerker abá tottoga gé, ăł kağıla kona bi kona-sí soŋŋâ'ŋ ere bás, (a, á, ŋa, ŋá) kányi ásáŋ suŋŋâ jaiŋiŋol, na daa na naa'ŋ kona-sí gal namás (ta, tá, nta/ŋta, ntá/ŋtá) kányi ásáŋ suŋŋâ jaiŋiŋol. Maraŋ ín gũtjuŋ-lé gal kanni álán kağıł nás kíwí dog

kona-sí ay síŋ kaṅel ná tog kawíti abá suŋŋâ gé. Niiná hãa kin íne
dũu

1. Kona asá tog kí ŋaa jaṅṅeli

soora sooraŋ,
meera meeraŋ

2. Kona asá tog kí naa jaṅṅeli

kuŋí nuŋí
kooŋa nooŋa
kəmti nəmti
kányé nányé
Kuuy nuuy,
kaṅṅə nṅṅə
kooŋa nooŋa

3. Kona asá tog kí daa jaṅṅeli

Karma darma
Kaṅwlo dawlo

4. Kona asá tog kí naa na ŋaa jaṅṅeli

kíná nínáŋ
kuma numan

5. Kona asá tog kí daa na ɲaa jaiɲɲeli

kewna dewnaɲ

kewra dewraɲ

káwlá dáwlaɲ

kíá díáɲ

Kona miineɲa

Kin daa na naa'ɲ kona mineɲa kwa ge, idíɲ ná pellet ireli áláɲ kí b̄arɲaɲ dorá tog jial nyéttiɲ-si s̄urɲá rául ná d̄o bi d̄o dééɲ dorá díɲ b̄awa ná t̄aɲa sabba kerker jáwítía, ná d̄at-si ɲítía áláɲ suur kari láya.

dágí kagi dóɲá koɲa

dormí kormi d̄o kwa

núum kúmtí d̄in kíiné

dítóɲ kítóɲá

Jǔmeleŋa

I. Kin ʘʘŋa bi ʘʘŋa'ŋ-sís suŋŋâ jaiŋó.

d̄iilé	dúal	náánŋ	nooŋa	dây	dawí
naaná	d̄ambé	dole	d̄inyoŋ	d̄ay	díánŋ
n̄iw	daalú	d̄iwil	deem	d̄unyær	dapa
daarú	kaarú	d̄úú	d̄ármíŋ	darma	d̄ilpan
noog	dóga	nima			

II. Kin ʘʘŋa bi ʘʘŋa'ŋ-sis tog jaiŋó.

n̄iipaŋa	kóréŋá	nunyura	kúnyáŋá	duguoŋa
kíná	naanáŋá	kusa	k̄aŋŋ	d̄unyera
kurtá	koŋa	kôlda	kurtá	kóldí
kóldí	kinyo	k̄iil̄	k̄iló	k̄ilpanta
nooga				

II. Ay jaw abá jǒel ásán kin ʘʘŋa-sí suŋŋâ jaiŋó, ʘʘŋa kit asá kí (D) na (N) tuuŋeli, niná h̄aa kin íne.

dágí	dóŋá	n̄æmti	nuŋí	numaŋ	dormí
dewnaŋ	n̄áám	n̄ányá	d̄iŋŋ	dewraŋ	d̄æó

III. Ay jaw abá jöel ásán kin ʘʘʘa-sí suŋŋâ jaiŋó, ʘʘʘa kit asá kí (Ŋ) na (N) agíŋtía abás D na N-sí K jaiŋo, niná hãa kin íne.

dáárí   dewer   dírbo   n̄am̄   deeru   dáwrá
nima   dawra   dáálí   dolma   dapa   d̄ilpan
d̄aw̄i   d̄ilmon̄   doópe   dorá

II. Ay jaw abá jöel ásán kin ʘʘʘa-sí suŋŋâ jaiŋó, ʘʘʘa kit asá kí (D) na (N) tuuŋeli namá gal-si kí seebáa hoóléllén agíŋtía, niná hãa kin íne.

d̄um̄oŋ   dalaŋ   darr̄iŋ   d̄ar̄toŋ   d̄ar̄eŋ   nondaŋ
d̄inyoŋ   d̄um̄oŋ   dewnaŋ   d̄inyoŋ   d̄arr̄iŋ   numaŋ

III. Ay jaw abá jöel ásán kin ʘʘʘa suŋŋâ jaiŋó, ʘʘʘa kit asá kí (D) na (N) tuuŋeli namá gal-si kí seebáa hoóléllén agíŋtía, maraŋ namá gal ila seebáa ǎl seebáa hoóléllén kaŋiŋ eré ʘndul kí setiŋ-ii írí, niná hãa kin íne.

d̄íw̄líŋ   d̄íw̄r̄iŋ   nínán̄   núnyán̄   nimnyán̄   dewán̄
d̄írinyán̄

IV. Ay jaw abá jöel ásáŋ kin ɯɯŋa-sí suŋŋâ jaiŋó, ɯɯŋa kit asá kí (D) na (N) tuuŋeli namá gal-si kí arkáŋ seebáa hoólélléŋ na lóóná d̄i-lé ná gal-si kí set írí agíŋtía, niná hãa kin íne.

dadá   dida   niná   dalde   n̄ansú   dolé   dure
dora

V. Ay jaw abá jöel ásáŋ kin ɯɯŋa-sí suŋŋâ jaiŋó, ɯɯŋa kit asá kí (D) na (N) tuuŋeli namá gal-si kí arkáŋ seebáa set írí d̄uŋo agíŋtía, niná hãa kin íne.

dító   d̄áló   d̄awí   d̄íló   d̄óré   d̄úlgí   d̄órté
n̄ínó

VI. Komi oos-si jéla ăl kí yaaŋas, ɯɯŋa asá D na N tuuŋeli abás suŋŋâ k̄aiŋel namás D na N-sís K k̄aiŋel námás lia seebáaŋa kern̄a kányi tabáŋ eré .

VII. Kona kit-si jéla; oos ăl kin kormi tog dog á dúyaba.

VIII. Kin terereṅa-sí túllên jagíl, ɯɯṅa kit ăl tog ge, námás jaiṅó ná suṅṅâ jawí.

Íya kí mirit kuro ná basala'ṅ maḍíl kannía ná dóré paalı́ nás basala koro jíjı́.

Dəó ăl núnyá kole aam púúrúṅá t̄iili.

Poora'ṅ yáa abás síbíṅá káwe bá nándúr pttâ tabúṅ rigel álán núṅı́ á kaníaba.

Abo táwra kee ná diiron ı̄wi álán kééṅ kaṅ iwar.

Dăy kí taa bá b̄ṅjél ɯṅı́ ná tattába na kwa'ṅ kaṅ aṅṅul, abá weél éla namás kíeṅ kálóná-le suur t̄iili.

Dóna orrá-lé kīiro suṅá jíjı́ti.

Namaṅ níṅ jaiṅ kí dayaṅ wasaṅ núṅı́ á-iis kaṅlba, bará gı́ṅ ayyu.

Nínán ná kee bá d̄aldı́'ṅ kwě'ṅ suúr ăw na kééṅ kewa bai.

Nusá puyyâ jâm ás keeba abá d̄ale á jundíba álán d̄alé ittírı́ṅ s̄ɯ ná ila p̄yyı́ṅ kúró.

Wáona abá wéle-lé keeṅé bá kannía d̄əggoṅa'ṅ lóóná-le ná nuuṅ na dáy'ı́ṅ nípa k̄tas ná kaame.

Dugu-sí kí kuma kawe.

N̄uṅ d̄aldı́'ṅ kwě'ṅ dóná á kóelba bá sigel ná d̄uu b̄uṅjel.

Wáó Óttó déeṅ nuuṅ-sí d̄fłó súru kwaṅ béta, ati k̄állé nás b̄aló ásán loṅ.

Ay-si kerker jaw kin ɯɯṅa-sí nunyur, dewá na biis.

Kwě díg bá r̄ay dió k̄arı́ álán dóól duu ná amı́ namá b̄aló nás nyurrı́ṅ toṅ kaṅ durtaṅ'ı́ṅ írı́ namás seegiṅ jaiṅo.

Ix. Kin Terereṅa-sí túllên jagíl, uuṅa kit ăl suṅṅâ gé, námás jaiṅó ná tog jawí.

Jagíl in elle'ṅ kwa keemanta kí surma ay kiṅje.

In kwě tarəṅ Kaalúntá ɔrɔ as jawba náis jəri in rúbba pii.

Kuu bergenya nás jáyé ăl roó dúítía namanə kəwíntá írí ay jáwíe.

In ú ăl daábeṅ báa kiwíltá ay-si appá kee wala.

Kin dogólá tónṅ boo nás dógaṅa koro biṅí ná úṅṅi koro á báfbá.

Dúíṅ íya ăl dúíṅ dada-sí keṅgérélíṅí tugúr ná piá kí dũmbúṅá iis píssiṅ.

Ăy dáíṅ múrtá in kármí saa suṅás kee ăy bêl nás baṅgíló.

Ăy Moo kaya-si babúnṅ dáíṅ toṅ ettê suṅá rúbba-ii ná ittíṅ baaró.

Kajkâjeṅa kaṅí bát kooṅa na káyta nii daábeṅ káwe yée.

Kúruja-sí kí kuu'ṅ karma kawé.

In kámiṅa ayé it ăl dée-lé kuy suṅá riioṅ kaṅ dog alba in kireli niná ăl kuy riioṅ.

Abás jaluṅ nás dííṅ kúluṅm tír díbe kee abá báal-lé á jaába bás Dăyṅá áláaṅ nyéttiṅ aṅgəlol.

Dine'ṅ dió ɔri it ăl kâyṅa in suṅá aam ná bôrnyo ála á keeba.

Koléṅa kila ăl kaṅí íde dâyṅa'íṅ kimanta daábeṅ káwe ása bát dăyṅá nii káíṅ yée.

Kaṅi kila asá kaṅí oreṅa'ṅ kiïro kummé kí yeeṅ-si dōra írí káítí, maraṅ á íwoba ăy elle'ṅ kaṅi dogólá káíṅ dfeṅ diós díg-si ări kapanta kéṅá.

V. In aldí’η dió gís Daa na Naa’η kona gís jarán, kila asá sunḡâ k̄aiḡeli nás Daa na Naa-sís kaa k̄aiḡeli.

Duur’iḡ soga-lé

In kámiḡa duur âl ari jitti-ii, asi díḡ diḡe bala k̄eḡá d̄aó díḡ-sí inâḡ dió ná dóḡa kuro namaḡ aḡa dogólá’η lóó dog ȳe, ná inâḡ kámiḡa abás déeḡ d̄aónyáas inâḡ alá láaye piá ná w̄o j̄iḡi nás urru ná saan dakki kello álán jóópó, aḡa bá boot kurrâ díḡ kee indálan̄ namá alá-sí boot p̄ereg j̄ábi kí jarri indálan̄ namaḡ p̄uḡo díbe, námá déeḡ n̄eḡ r̄ikk̄ittiḡ amí nás j̄áḡó ná w̄áḡa, indálan̄ namá dogólá-sí duur j̄uḡdi kí d̄eḡ iyan̄, d̄aónyáa naḡ k̄éé piá álán kila údóḡá-le k̄eli íni naḡ dóḡ déeḡ arrá toyo, ay níḡ piá ḡel namá indálan̄ j̄uḡdí.

Lia âl bala it eeḡa nás ari bi ari aḡiḡi, m̄iḡ tóḡ namaḡ w̄eḡe-lé, yé ídé dogólá’η báa namá in kwă, “Âl kia ná káyal abás kuréli bás kurol na abás ás kuréliḡa âl kia ká dúiḡ oro ála á-iiba”

Ídé namás déén kamal kûrgaŋa jáá, ná bísá kûŋo ná kéén dogólá-sí soor íní nyãŋa mat ásán balán kúró, namá nyãŋa nás elle díg.'ín wëele-lé arrá eeŋa namá bûŋo ná kí kwaŋ wëele'ŋ dió tîrîri kawé, alba lóó arra laŋ paago kuy namás dîkkôndin jáá, kaa níŋ ãŋŋel namá námán kãwle karra bûŋí, ãdidín kwa álán kíeŋ lótáná dorol káwa kuy namá búló, indálan kwa kí kuyin namás éllé púkkândin kawíníe, yé dúin japân íde sabbát álán tãbã jáwí namás mete, walá naŋ gal ðóó tóg dog-sí gal á íwélba, namá kee kí kamalin wilwil ná íneén jee námá gal wáŋa, yáatoy díg namás déén ɸ ila ayín eeŋa namá déén tón tãrí piá,“ Hã yãatoyába ãl jêl nás dúin tón íne juy” Albá yáatoy'ín belé ila kelamí wét namá in paanyo, indálan walá kéén kamal'ín kûrgaŋa dog ðuu ás jáába namás rigé kímé namás rigé kí jûrri beto, na déén kamal-sí ná órré'ŋ bûrgó júúga, namádin oonjo ná kéén jûriŋa kila dakkéŋa-sí ráãŋa ná baŋîr-lé ligo ná kãrí ná kéwná ũtu oonjo kí kërne togin, na duri ná lóó ás jãndiba bá nûŋí wetwettin pii órre saye naa gí sín kéla, nûŋ naa gí sín kéla, kaa níŋ pii asá bá kamal tãbã órre seleemmin éla, áŋ jáánó báa ná jãgil kaa-ii gãb namá kamal-sí kíló tïo ãl nûŋ'ín saan-ii nás kannía, kamal gal

aál kee wít namá dééŋ ɬə̀bə paál in kello s̄iw namá koró dió jábí yé gal dééŋ jabbia na jawla namá tog eeŋa adidiŋ álán p̄y kárí, toŋ'ín kwa namás ɬə̀bɛŋa órre kéle, “ Yé kaa yé, Yé kaa yé” Kaa níŋ kawe ná d̄uónába-ii ná koró dió jaíl kí k̄erne togiŋ namá ɬə̀bɛŋa d̄uu kabíe. Abá saa ittírīg kóol nás kuy keera, namás n̄ɛŋ na saye kéle ná amí báa ə́l yé d̄eŋ ɛ́ɛŋ in jendela.

Namá dírrígiŋ ooŋo nás jábí ná in kwa, “ Yé ká kin taltala aán ɛ́ɛŋ-ii ná aw, abá bát námán duur ḡi iriw álán awŋí náí kúíŋ dogolá'ŋ dió puu” Míŋ íde alá lóo leela namás seegiŋ jaíŋo ná kééŋ dogolá-le píŋí, tog ə́l yé indálan júndí namá wáŋíá ná b̄aló ná kwa ari bi ari tóŋ, walá á iŋoba main asá bá bala beto, asi díg namá kééŋ dogolá'ŋ íya-sí gorre'ŋ lóo iŋo namás in kwa, “ Ə́l elle'ŋ kwas koŋa suúr kányíe, náí kaaŋ na d̄úú'ŋ ótá ḡi ittá ittân kaníe, namá lóo íneén na íneéniŋ jáḡíla belé it álán kwa naŋ á keeba namá ə́l kí barka-ii aál kée ḡél bala namás beto walá d̄eŋ dió d̄uó tóg dog á waiba.

Júlji 7

8. Dítiníj na nyégérég'íj kona

Karíj eré abá dírríjij jóójó ná jagíla in kwa, wəó na abo ása kwa'ij kona gé, na tooro na bôrnyo ása karába'ij kona gé, na tǎw na mǔgǔn ása lótá'ij kona gé, na nányé na sǎy ása kurúnjáj'ij kona gé, naŋ dog gís in kwa, abá jóójó ná jagíla, mǐn kila kwa namaŋ karába namaŋ lótá namaŋ kurúnjáj ása nyéttij kona kernja kaŋij kila'ij paál. Kona ɔdo tog-lés sunjáj kaŋij, dǐi ɔdoŋa ɔw-ɔw-si kaŋij na dǐi ɔw-lé soŋáj.

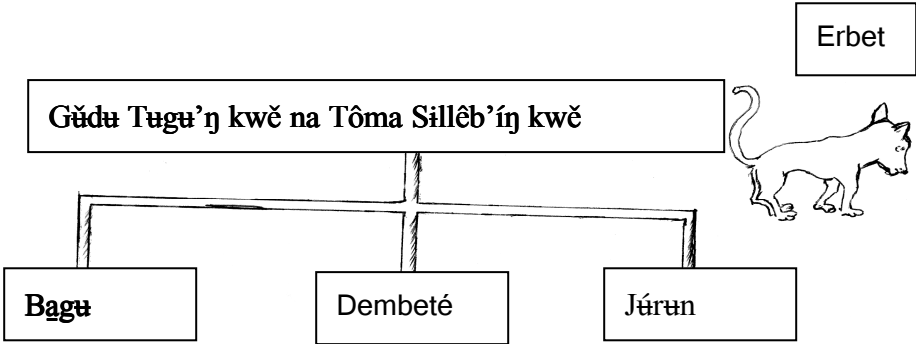
Nyonyô Súur'íj kwě

maamá Kúrúma Átté'ij

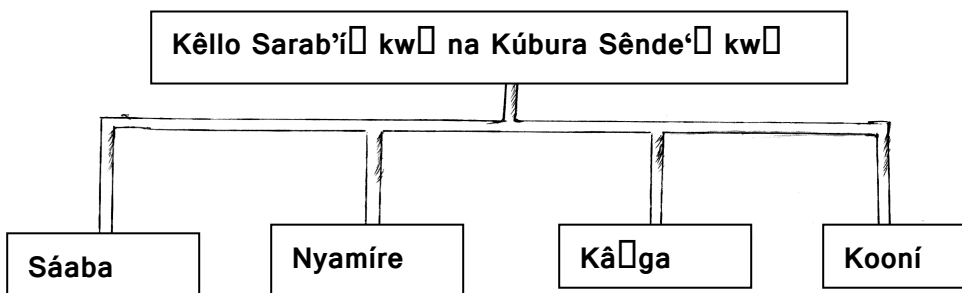
Kin jalunja-lé abá jagíla kwa ɔw gé maraŋ kila kwa ɔw dog, kona kernjas kaŋij, (kwakeya, yáaŋa, dogólá, ása) kin'ij paál, dǐi konaŋa ɔdoŋa ɔw-ɔw-si kaŋij na dǐi iis-iis, ila ɔwó kurrâ kwaŋ-sí in karíja, Nyonyô Súur'íj kwě, na ila ɔwó bɔdde kwaŋ-sí namá gal maamá Kúrúma Átté'ij kwě karíja, na kila yáaŋa-sí namá díg-sí Ronyja Ayyâ'ij kwě karíja na díg-sí ányá Moo Kombôs, na kila dogólá dokkê-sí namá díg-sí in karíja Kátire Wáa'ij kwě na díg-sí dadá

Saaba ʉʉ'ŋ kwě na dfeŋ ása-sí gal namá in karíá Bûg. Kin jaluná namá kóele álán gís in kerker píal âl kona k̄aŋ nás kwa na lótá sunŋâ'ŋ ge na dog âl kerná k̄aŋ kila asá bá déllin dwo wala gal ari tog ge ná kí bârŋa'ŋ sadíga ás k̄aŋba.

Nan ása, ása k̄aŋ ná Erbet karíá

Kêllo Sarab'ŋ kwě na Kúbura Sênde'ŋ kwě dogólá onŋal-si k̄aŋ, (K̄anì) na kila dogóla nyéttiŋ kona kernas k̄aŋ, kwě na niw'ŋ paál.

Wáó Määr kí abo Dorên, júréńá ìs-si kàíṅ na kàní ìs na díeṅ ása, kíeṅ júréńá'ṅ kona kerṅa júréńa'ṅ paál, namá in kàríá, díg-sí Kàbúró na díg-sí Kúnyug na ittí kwan-sí Gǎdu na kàní-sí gal namá in kàríá, díg-sí Tolla na díg-sí Sùndu na ila kàrikòme-sí Saraba na díeṅ ása-sí Erbet.

Tóóríg wáó Maár namá ása kééṅ júréńá-sí tǎrɪ in piá Júréńá'ṅ dió, “Júréńá” àl béla nás nyáímat bàṁ, walá kí kíeṅ kona kila asá kerker gé kí yeeṅa tǎrɪ ás piá ba, kila júréńá àl íde kàíṅ nyétiṅ, indálanṅ namás nyét arrá kawle kí jǎrri nás kawíṅie ásáṅ nyáímat kámmía, idíṅ ná kila kona Júréńá kíeṅ-si kona gé kwa nyét arrá ná dwo tog'íṅ ás geba wala gal kwa díi'ṅ.

Namaṅ abo Dorên asi díg dog ása bá kééṅ dogólá-sí tǎrɪ in piá dogólá'ṅ dió, “Dogólá” àl “béla nás naasu'ṅ day bàṁ”, walá kí kíeṅ kona kila asá kerker gé kí yeeṅa tǎrɪ ás piá ba, kila dogólá àl íde kàíṅ nyétiṅ, indálanṅ namás nyét arrá kawle kí jǎrri nás kawíṅie ásáṅ naasu'ṅ day kámmía, idíṅ ná kila kona dogólá kíeṅ-si kona gé kwa nyét arrá ná dwo tog'íṅ ás geba wala gal kwa díi'ṅ.

Wúo Maár na abo Dorên, ásâñ kîeñ dogólá-sí kí kîeñ kona kerker ɬarí káwe, kila dogólá’ñ dió, bân déllin kîeñ dogólá kurol nân keeñé ná sîñ dîeñ nyáľmat wala gal naasu’ñ ɖay kámmíe,

1. Naa namá inlón kona asá lótá suññâ’ñ ge wala gal kwa suññâ’ñ niná hãa kin, Júréñá na dogólá, bá yeeña-sí-ii ãľ nyégérég’ñ kona karíá íne pũũriñ-lé.

Ăy naa gal íne kağíl asá kila júréñá-sí dogólá-sí kí kîeñ kona kerker ɬarí kawe tog tog. Abá sîñ karíñ ila lóó-le wúo Maár, Kúnyuñ na Kabúró-sí kí kîeñ kona kerker ɬarí piá tog tog, “Kúnyuñ na Kabúró” ãľ “béla nás nyáľmat bâm”, íne in ɬaríjãa-lé bá déllin kwa ăw’ñ kona kwã, álán kial nás nyáľmat kámmía, “Kúnyuñ na Kabúró” namá keeñé nás dîeñ nyáľmat kámmíe ná karíe ná kuñol.

Na dog abo Dorên karíñ ila lóó-le abá sîñ, Tolla na Sûndu-sí kí kîeñ kona kerker ɬarí piá tog tog, “Tolla na Sûndu” ãľ béla nás naasu’ñ ɖay bâm, íne in ɬaríjãa-lé bá déllin kwa ăw’ñ kona kwã, álán kial nás naasu’ñ ɖay kámmíl, “Tolla na Sûndu” namá keeñé nás dîeñ naasu’ñ ɖay kámmíe ná karíe ná kuñol.

2. Naa namá inlón gal kona asá **dítiníñ**’ñ ge wala gal duótog’ñ niná hãa kin, “Kúnyuñ, Kabúró, Tolla, na Sûndu” bá yeeña-sí-ii ãľ dítin kona karíá íne pũũriñ-lé.

Dítiníŋ'íŋ kona

Derésa Kîrro Nyäye Wăa Yügánda Nyugúlu
Wâra Kororog Múrîndu Nyûlû Girîndi Méréla
Tasât Araŋgâs Pâsir Tolla Súrîma Kártágany
Búrûŋ Têrja Erbet Dônia Kirsâm Arílâŋ
Zarîbe Jigilim Úrdí Keseger Dũúŋpáj Kása
Sooríe Mírra Kînnakáaré Bééya Mokôny Burse
Jegese Síndó Bargé Bajâŋ Wáaru Áarû

Nyégréég'íŋ kona

dítón elle núúm diw dáwlâŋ dúú leel dágí
día mađil kórjé dullon barû bajâŋ orom súnín
naŋŋ dâó roo jûri sugûr tooro baálu kóór
goron púún náán kurú noóre kása búrunyjú abo
orrá dũle belé dăy márrá ása zallît yáa

Kona asá kwa suŋŋâ'ŋ ge, wala gal lótá suŋŋâ'ŋ, wala gal lóóná suŋŋâ'ŋ, asá bá tog lónítía, in karîŋ nyégréég'íŋ kona. Kona kila asá bá déllíŋ dâó tog'íŋ kona gé, wala gal arî tog'íŋ, wala gal lóó tog'íŋ, namá gal **dítiníŋ**'íŋ kona karîŋ. Na dog dâŋ tabûŋ in jaa, **dítiníŋ**'íŋ kona nyét asá kaiŋ ása bá kí seebáa appâ tuuŋeli. Kólíŋ'íŋ soga niná, (Ëmmelâŋ, Saadâŋ, Toldomâŋ, Moonâŋ, Jamaŋâŋ, Daminâŋ, Pojorâŋ) namaŋ ayé'ŋ kôlda niná, (Taanílíŋ, Noyón, Sübuŋâŋ,

Koósanǎŋ, Potǎŋ, Dǒrŋǎŋ, Kuywǎel, Koróŋ, Ɔróŋ, Ederǎŋ, Taáŋ, Taadorol) nyéttiŋ-si soga na kǒlda kerker'íŋ kona gé, namá idíŋ ǎŋ-ii nǎs kí seebáa appǎ tuuŋeli.

Jǔmeleŋa

I. Rímmenǎ jáa:

1. **Dítiníŋ**'íŋ kona, oos asá kí yeeŋa toŋa kǎtǎme.
2. **Dítiníŋ**'íŋ kona, oos éllé dió jalǎ kǎrrég.
3. **Dítiníŋ**'íŋ kona, oos ǎl dáíŋ barǎ dió jalǎ luul na tóó
4. **Dítiníŋ**'íŋ kona, oos ǎl díeŋ tóŋ jalǎ arra na saare.
5. **Dítiníŋ**'íŋ Kwa oos'íŋ kona, asá jí jalunǎ.

Ótǎŋǎ oos'íŋ kona, ǎl jí jagǐla íne soóm.

Kurúŋǎ oos'íŋ kona, ǎl kǎeŋ kwǎ jǎm'íŋ-si gé.

Lóóŋǎ oos'íŋ kona, ǎl jí asi díŋ jíó díe-lé.

Karǎba oos'íŋ kona, ǎl jí jagǐla nǎs jalunǎ túlléndinǎ.

Baíma oos'íŋ kona, ǎl kǎíti nǎs kǎeŋ bora kaam.

II. Rímmenǎ jáa:

Nyégréég'íŋ kona, oos asá kí yeeŋa toŋa kǎtǎme.

Nyégréég'íŋ kona, oos éllé dió jalǎ kǎrrég.

Nyégréég'íŋ kona, oos ǎl dáíŋ barǎ dió jalǎ luul na tóó

Nyégréég'íŋ kona, oos ǎl díeŋ tóŋ jalǎ arra na saare.

Kwa oos'ín kona, asá jí jalun.

Ótánjá oos'ín kona, äl jí jagíla íne soóm.

Kurúnjá oos'ín kona, äl kíen kwă jâm'ín-si gé.

Lóónjá oos'ín kona, äl jí asi díg jó dfe-lé.

Karába oos'ín kona, äl jí jagíla nás jalun túlléndinj.

Baíma oos'ín kona, äl káíti nás kíen bora kaam.

III. Dítinín'ín gís kona jarán íne

Darpóor	Túa	düle	māḍil	Bajā	soom
kamal	ḍḥó	Kájá	Āḡḡ	leel	Amríka
baw	ása	Bogôj	elle	Dardí	Tífbó
orom	Āzḡm	Wúo'ḡsoom	roo	barḡ	Nyála
Márrá	Rimbíla	Sokôja	yáa	púgó	Baare
Méréla	Dordór	Ozzo	Nyértété	Zalḡnge	Lángába
biís	Erbet	Abó'ḡsoom	Sorre	Keseger	Korgojôg

IV. Nyégérég'ín gís kona jarán íne.

borrá	yáa	Kḡli	Tisíge	Jadán	Jammálla
ākúro	Tirja	Juráb	bḡuro	Tḡjje	abakuri
Paaru	kwēdee	ḍḡódee	Kínnakáaré	Tottôg	Pôdda
Tobolla	Tḡur	abo	ḍḡónyáa	Molmól	Pére
kweě	baany	Púgó	elle	Náa	Kírínj
Kombôs	Ālidinâr	Dġjakajak	Zaame	ú	kwěniw
ġde	Pelpél	barḡ	parânsa	wúo	

V. Dítiníj bí dítiníj'ínj kona-sí asá kí seebáa ittî kwanj kuunje nyét-si jainjó ná seebáa appâ kwanj jawí.

1. moo răy nyanjá álánj táarí piá.
2. Âbba baw bawa na nyanjá ásánj éla nás abo tíi-sí kééj léwá'nj dáarí jawí.
3. poorá'nj barã-sí daarpóor karíá.
4. Ká sædân anj na yé gal saat kee.
5. tábó na dééj niw kooní mororo'nj wéle-lé keenjé.
6. Dáinj diw bajá kwă jaarunja kari.
7. sílóg kwă kargúla-lé kirel na zuuru gal toña tuum ná íde dió kirel.
8. Tooro karâye kí tooroña kernja arrá á geba.
9. Wúo kudame dáinj elle'nj sagal-ii.
10. Púgó márrá púgónjá'nj kurrâ kwanj-ii apiríka.

VI. Íne aldís kee, nás dítiníj na nyégérég'ínj kona sunjá kee dió, beeranja sunjá na katínjá aw jáa díinj sanjalán-tonj-lé, inân.

Nyégérég'ínj kona

Dítiníj'ínj kona

- (1) **Dítíníj'**íj kona-si namá beeraja ewel kwă-le túlléndíj jaa.
- (2) **Nyégerég'**íj kona-si namá gal beeraja kəri kwă-le rim jáa
- (3) **Dítíníj bí dítíníj'íj** kona-sí asá kí seebáa ittî kwanj kuuje nyét-si jaijńó ná seebáa appâ kwanj jawí.

Săine na elle'j kwă

Tóóríg elle díg-le âlbá đúó kénjá ná Săine karîjńí ná ittíríg dééj tab̃ dééj lóo á kééjaba nanj dog nii laglâg kénjá ná abás ări ittíríg díg eeja tóinjá âlân ríméliní, asi díg namá dééj dolé'j tab̃ jula nás ela nás kí gaasí ũtu jáá, ila sog namá kilmá nii simmó kenjá yée âla băt dúiti ásán nńó'j đúú amí, namá mainđiŋ éllé đió kaldawaán nyanjă adidij ásán dééj dole'j tab̃ eej, íde gal dééj jirân'íj asa gal bás in jáánéjńí yé ay níj kúro bá ná jee, alba yé kuro ná nyăja karíj eré asa gal namá păy kărí ná ila dole'j tab̃ gaasí'j đió ráanja ná bagú soór nyanjă rónynij. Yé Săine asá bá dééj masi agé nás jaijńo ná wáinja túsú-le paago mainđiŋ namá lóo káarej piá namás păy kí jarri beto dééj gaasí-lé kila koro tokkéja'j đió namá dónjă táldummiŋ jábí ná welewele piá, kaa níj bəló ná ări tóg dog á keeba namá séréttiŋ paál kuro ná lóo íneén na íneén'íj jăgŋla namá in kwă, “ In dúinj tóg âla á-iiba” Namá éllé đió nyánjă ná túsú bi túsú tšo ná kwa-sí dónjă ínni, “ Á jí anij đíj tój kamújńo lá?” Abás kwa kiine gal bás tab̃ betel, indán namanj-si elle téjjiŋ aiti, namá dog dééj tój wáinjă nás jáá dog ná taríjă pii, “ Á bí anij ay-si bamújńo?” Đuj walá đúó á keeba ásán tiin namá in kwă, “Naa in âl dúinj toj-ii” Ăy

kí wúo'η kurræ baáb namá pãy dió karí dog namá dóńá gaasí'η dió súrúbbiη jábí namá in kwă, “ Ákko ká Saíne in ári âlbá dúíη mane'η ása amí” Namás maindîη tarí piá, “ Sío Erbet, Sío Erbet” Albá ása éla namá bonde tšo nás imañη namá in kwă, “Na dúíη íyá Galdúmo, abí poora báílélé, bát Erbet jí la jaη ná dúíη dole'η t̃æ̃u jámi?”

Namá tarηa oηηal dog laddí suldém namá kila koro tokkéná'η dió jábí, ása namás jáá ná urú laddi, yé gal ídé gal namás in beléη, “ Ná jí dúíη-sí t̃al̃amt̃al̃am ä̃l jaama urú la ladda?” Aál kee gél ása gaasí'η dió namás m̃uñíηí namá nyaná nás t̃aw bára éla nás kí yee kóbbiη j̃ámó ásáη eeη, saareη alba lóó leela kí subu'η dildil ila námán namás dééη samma'η dúú kiro ná éllé dió nyaná ná taríηá pii, “ Á bí ani díη tón ä̃l ñuñá bíro dúú ása dúíη tón kee” Indán namaη-si nyégérég aiti nyáañη namá ñuñá'η ñuñáηá kírol kí yeeñañ ooró kóllíηié, m̃iη dokkéηa namaη appáñη, yáañη namaη kwa keya. Yé gal namás dééη dúú ila éla kí gaasí píssiη namás jíηíti ná kaame namás jíηíti ná kaame namaη-si dúú téldérríη agíηí. Ídé kwa kit asá ása kañη namá kila kaaru dorol káwe nás kayé nás kíeη ásañη tarí kawé, abá dééη jirân udo paalí nás jáá ná dééη ása taríη, “Sío Erbet, Sío Erbet” Yé ídé bás dééη gaasí d̃uú s̃úttiη isiηo ná in beléη, “Na

ila s̄rus̄ur̄am ǎl jámi kaa keeṅá?” Íde d̄uu d̄uu kwa d̄ii namás kíwé namás kí golgeṅa kánd̄ul, daaraṅa nyét namás kayé ná in kámiṅa, “Yé kaa yé, yé kaa yé” Walá d̄uó álán̄ ʘ kwǎ naṅ á keeba, aál kee géł namá kwa gé ná kí elle ása kámmía.

Júlṅi 8

9. ʘl̄uṅiṅ'ín̄ táárí

Poor-lé ǎl in n̄aṅ kílel, in kii'ṅ dombore-ii? Kin kiiṅa'ṅ domboreṅa gé? In kaán̄ namsán̄-ii? Na kin kaán̄ kamsa gé? Álbá déll̄iṅ k̄oel ásan̄, in kaluṅ in ari kii d̄uó'ṅ-ii? K̄ây kwá'ṅ ge? Kaa ari'ṅ-ii? Kaa lóta'ṅ gé? K̄ieṅ jawín̄á namá in lón̄á yé:

In Baása'ṅ dombore -ii.

Kin domboreṅa Gēnde na Gandaw'ín̄ ge.

Kin domboreṅa Gēnde'ṅ ge.

Kin domboreṅa Gandaw'ín̄ ge.

In ore'ṅ namsán̄-ii.

Kin kamsa beter na z̄l̄um'ín̄ ge.

Kin kamsa betera'ṅ ge.

Kin kamsa z̄l̄uma'ṅ ge.

In namá yé-ii ǎl kí ʘl̄uṅiṅ'ín̄ táárí k̄ar̄iṅ. Íd̄iṅ náis ari it, wala gal óta kit, páálítía, ǎl ila d̄uó'ṅ-ii, wala gal ǎl kila kwa'ṅ gé. Na dog ḡis ari

it, wala gal ótá kit páálítíá, ǎl ila ǎrǎ'ŋ-ii, wala gal ǎl kila ótǎŋǎ'ŋ gé.
In-lé suŋǎ ǎlŋŋŋ dog gís in paalíti ása dǎó díg wala gal ǎrǎ díg ǎrǎ
kee, wala gal ása kwa dǎi wala gal ótǎŋa dǎi ótá kǎŋŋ.

Âl-si Ballâm seret kee.

Âl-si Ballâm sereta kee.

Âl-si Ronyjaa na Ayyâ tǎw kǎŋŋ.

Âl-si Ronyjaa na Ayyâ tǎwŋǎ kǎŋŋ.

Ása Jáará zaab kee.

Ása Jáaráŋǎ zaaba kǎŋŋ.

Namaŋ kona kila dog asá kí seebáaŋa hǎoŋalélléŋǎ agíŋtía namá
dog-si ũlug'íŋ ósom ini niŋ (**'íŋ**) kánítí, kona'ŋ tǎbúŋ eré, kona asá
kí ǎrǎ'ŋ seebáaŋa agíŋtía (a, ǎ, e, i, í, o, u na ǎ) namá gal-si in
ũlug'íŋ ósom (**'ŋ**) kányítí tǎbúŋ eré.

Kona asá kí seebáa hǎoŋa agíŋtía

- (1) Taw'**íŋ** gargâr.
- (2) ǎrǎm'**íŋ** ǎtíníeŋa.
- (3) Nyopôr'**íŋ** jibbe.
- (4) Kawal'**íŋ** dǎú.
- (5) Sidâb'**íŋ** tarŋa.
- (6) Júrŋn'**íŋ** típa.
- (7) Latúg'**íŋ** door.
- (8) Godom'**íŋ** kǎŋǎ.

Kona asá kí urú'η seebáaηa agíηtía

Baása'η toη.

Kúmtí'íη jǔgá.

1) Baásaηá'η toη.

8) Awní'η kuy.

2) Aηgará'η nyúlúm.

9) Kírí'η koro lúllá.

3) Aηgaráηá'η nyúlúmá.

10) Tírí'η pēleg.

4) Koró'η sigo.

11) Kíwí'η padís.

5) Koróná'η siηoηa.

12) Ziídí'η kwă.

6) Dóga'η namsáη.

13) Bíírí'η kīiro.

7) Dôηga'η kamsa.

14) Taarí'η sumbûg.

ulugíη'íη táarí'η sidâb

Kona wala gal uηa asá kí urú'η seebáa na seebáa hõo agíηtía

Kona	Ŭlug'íη ósom	ulugíη	Kona	Ŭlug'íη ósom	ulugíη
Bôrnyo	'η	Dawi	Garíny	'íη	Toη
ása	'η	kola	Toór	'íη	kona
Kíwí	'η	Namsáη	Zulum	'íη	íir
daade	'η	Kwă	Péten	'íη	door
Bari	'η	Delgáη	Săy	'íη	Díyáη
buuru	'η	Kwě	leel	'íη	Díló
Tugū	'η	Bari	Biís	'íη	Kúηí

'η na 'ίη'ίη sidâb

'η

Tooro'η kola
Dóga'η diirón
Sûndu'η kwě
ore'η bulel
Kíso'η ray

'ίη

Tăw'ίη koro
orom'ίη oor
Mugân'ίη kurú
kurul'ίη diíη
baaj'ίη kíanja

Kona wala gal 𐌸𐌹 asá 𐌸𐌺𐌸𐌹 kee, na gal-si kí 𐌸𐌹'η seebáa agíjǐ bás in ũlug'η ósom ('η) kányíti tabáη eré, na kila gal asá kí seebáa hõo agíjǐtía namá gal-si in ũlug'ίη ósom ('ίη) kányíti tabáη eré.

Jǔmelenja

I. Kin kona-sís ũlug'ίη ósoma jaa.

Tombol.....kurú.

Zə̀ləm..... namsán.

Gadag..... kuy.

Kurul..... nyúlúm.

Bool..... kolpa.

Kawal..... dúú.

Kutir..... kola.

Duam..... duul.
Tilol..... toŋ.
Segên..... koro.

II. Kin kona-sís ũlug'íŋ ósoma jaa.

uúr..... kíír.
Áŋgír..... zaab.
Kárjár..... ogorony.
Gurlanygurlány..... dāwí.
Súnín..... kíiro.
Binín..... kamsa.
núúm..... juúg.
Árál..... kopa.
kəníŋ..... átíníenja.
Biís..... zongobe.

III. Kin kona-sís ũlug'íŋ ósoma jaa.

Jáará..... goobe.
Pága..... door.
Píe..... bŭlel.
Zonga..... íír.
Duá..... joog.
Naasu..... kábí.
Bôrnyo..... kíló.
Doópe..... subûg.

Teremsa..... káŋí.

Tígo..... báraŋá.

IV. Kin kona-sís ũlug'íŋ ósoma jaa.

Ƴrí..... darma.

Úrí..... hěrra.

Kíwí..... pělega.

Ziidí..... ógo.

taarí .....subúga.

Pírí..... díá.

Pítí..... balda.

kírí..... aŋgar.

Darí..... simmiŋ.

Síbí..... sikkiŋ.

V. Kin kona-sís ũlug'íŋ ósoma jaa.

Dii..... pəttiŋ.

Bídi..... dííŋ.

Galdigaldi..... taḅə.

Bari..... appiŋ.

Dĩmsi..... ɯdo.

Păgi..... loo.

Dawi..... nínó.

Bíri..... darí.

Jiriri..... likkiŋ.

Kagi..... urany.

VI. Ay jaw abá jöel ásán kin ɯɯŋa-sí ũlug'ín ósomas jaa ɯɯŋa kit-sí, asá kí seebáaŋa hõoŋa agíntía niná hãa kin.

leel	kuur	kálɯm	basal	birinyjâl
solom	gõroŋ	kádiny	guraŋgal	godom

Abá wëel ásán ɯɯŋa kit-sí ũlug ósom asá kí seebáa hõolélleŋ bás déllin ( ) ányíti tãbãŋ eré.

VII. Ay jaw abá jöel ásán kin ɯɯŋa-sí ũlug'ín ósoma jaa, ɯɯŋa kit-sí asá kí seebáaŋa hõoŋa agíntía, maraŋ namá kãrín eré arka'ŋ seebáa-ii kí setin írí niná hãa kin.

sɯwírɯwír	kíír	turíl	dáy	nyúlúm
míís	buús	kóór	ŋáány	nyílŋw

Abá wëel ásán ɯɯŋa kit-sí ũlug ósom asá kí seebáa hõolélleŋ agíntía na gal-si kãrín eré arka'ŋ seebáaa kee kí setin írí, bás déllin ( ) ányíti tãbãŋ eré.

VIII. Ay jaw abá jöel ásán kin ɯɯŋa-sí ũlug'ín ósom jaa, ɯɯŋa kit-sí asá kí arkán seebáa agíntía niná hãa kin.

kãwre	dugu	salalâba	kusúmbéro	nénnêma
kewra	túúrú	tigé	páárúa	tittigô

Abá wëel ásán ɛɛɛna kit-sí ũlug ósom asá kí arka'ŋ seebáa bás déllin
( ) ányíti tabúŋ eré.

**IX. Ay jaw abá jöel ásán kin ɛɛɛna-sí ũlug'ín ósom jaa, ɛɛɛna kit-sí asá
kí arka'ŋ seebáana (i) na (ɨ) agíntía niná hãa kin.**

nɛmti	jiriri	tãgi	iriri	tãrgi
jari	tagi	dawi	mididi	baramãndi

- Abá wëel ásán ɛɛɛna kit-sí ũlug'ín ósom asá kí arka'ŋ seebáana (i) na (ɨ) agíntía, bás déllin ányíti tabúŋ eré.

**X. Ay jaw abá jöel ásán kin ɛɛɛna-sí ũlug'ín ósom jaa, ɛɛɛna kit-sí asá
kí (i) na (ɨ) set írí agíntía niná hãa kin.**

jíjí	misí	dáwí	kírí	úrí
toorí	dáwí	taarí	gaasí	dúlgí

- Abá wëel ásán ɛɛɛna kit-sí ũlug ósom asá kí arka'ŋ seebáana (i) na (ɨ) agíntía, bás déllin ( ) ányíti tabúŋ eré.

XII. Kin ɯɯŋa əl dáráná'ŋ dió kəiŋ díeŋ dió díg jabúŋ ná kin ɯɯŋa'ŋ tabúŋ eré jaa.

Tagi'ŋ ..... (tobáŋaŋá, tobá).

Bíri'ŋ ..... (darí, daríŋá).

Bídi'ŋ ..... (sumbúga, sumbûg).

Galdigaldí'ŋ ..... (dawi, kawíntá).

Dĩnsi'ŋ ..... (náŋí, kúŋí).

Nɯmti'ŋ ..... (nyúlúm, nyúlúm).

XIII. Ŭlug'íŋ ósoma nyéttiŋ rímmenŋ jáa, níin ge.

IX. Íne dũu aldís kee kila ɯɯŋa aísá dikkó áa na əl lúpíná, ŭluga'íŋ-si ósoma jaa

Ore'ŋ dúú

Asi díg Jee əlbá jutá nyaná ná ore pɯy namás tóŋ éla; ná déeŋ dɯónyáa-sí ínı́ ásáŋ nyôkke kiró, yé namá kuro ná éllé dió galdawán nyəŋa adidiŋ əl nɯŋ á kuroba.

Dééŋ duónyáa karíŋ eré ăl săy namás kútá kúteŋa ăw kíro díg **ore** dúú na díg **kawal** dúú na nŋŋa pánŋáná ăw puŋola rááŋa, nás díg-le **ore** dúú jíŋí na díg-le **kawal** dúú, ălán jágil dééŋ duó zalbân lá-ii wala zalbân á-iiba, ila **kawal** dúú'ŋ-sí namás bawa nás dáára nyaná, ore'ŋ dúú-sí namás kí korto kóbbiŋ júmo nás **kálam** dió juula, dééŋ duó alba wáŋŋa ná păy dog á kárŋba, mŋŋ órre namás in kwă, “Jee ăl joo nás kwa-sí dáára joomé nŋŋ ása bá naanaŋ áare bá” Ídé namás nii puo yéé ása bát dééŋ duónyáa dééŋ **ore** dúú dáára nyaná, namá pítí jáápa ná kŋgoŋ uŋo ná tarŋa ná koŋa ímíŋi ná pítí lóó ás júndíba, na wúoŋa dáára ná kí tarí á kúndíaba, “Jee tara kí ăl koŋa káló nás kójéleŋ káa ălbái jì kaan” Albá dééŋ duónyáa in iŋo, “Ani bát náis kwa in tarí in kawe yaan wala lóolo ăŋ jwa báa” Yé gal namá in jáwí, “Bát ása in jwa ălán kámmíal, na dog ălán kélal ná dééŋ dúte kănal ná kímírol” Kwa namá kaŋuŋl walá á únduŋba, yiŋŋ namá kámmíe nás kayé ná kíeŋ arŋŋa kawe, na ye-sí tón ná kilmá nii aam yéé; ása kwa dééŋ ore'ŋ dúú kámmíe ná kaiŋ ná gorre kawe.

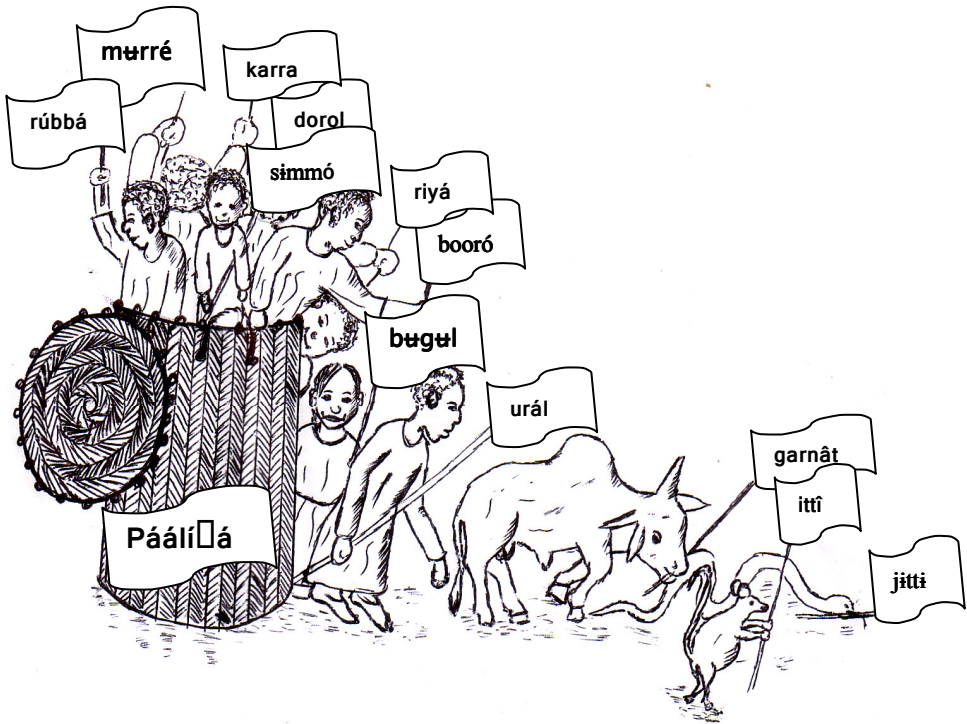
Albá takka díg kóol, dogólá-sí namás sogá tie díeŋ íya namás băwle nás nyaná ásán lúpó ná kuŋol, yé jalpăg namá pítí'ih írí perra

eeŋa, alba dééŋ ɖónyáa in iŋo, “Ani bát kǎl-si índeréŋ jáwsíŋa nás dogólá ulpó ná kuŋol” Yé gal ídé namá in jáwí, “Kooní ka-sí ettê in báás ála áis jeeŋba íne bát la lóo kee álán dogólá kuŋol?” Dééŋ ɖónyáa ídé namá in jáápa, “Na inân kí kwěŋ dóŋa ɖúú ay gí síŋ, ore’ŋ ɖúú ná asá bá óóŋá lia jâm ása á keeba?” Yé jalpâg gal íde namás púrúttŋ jáwla, ná in beléŋ, “ In naŋ loo-ii in, naŋ lóo-ii ná kééŋ kǎldiŋa dog á kǎŋba álán kuŋol” Namás yé kí dééŋ dóŋá bawa nás lupó, na dééŋ ɖónyáa gal ná nyaŋá nás dééŋ *ore* ɖúú ila éla ná ooŋo píssiŋ amí, ná kééŋ koŋa lio na ɖdo paaso, lia namás kééŋ *dogólá* íya-sí in kwă, “ Soora kooní ká ɖŋŋân ɖónyáa niná jí ðine kuppát ála á aǵilaba, walá dog áis lóŋba álán aǵíl, aál kee géł dééŋ ɖónyáa namás dééŋ oro búló âl yé zabân-ii, lia namá nîŋ-si kit pii âl yé kóel.

Júlji 9

10. Páálíná

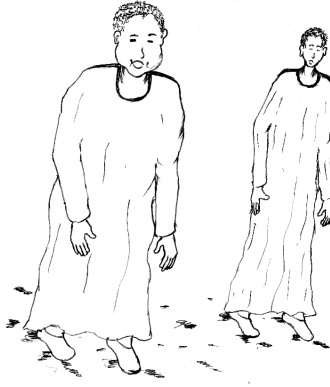
Jaluŋ'ín páálíná

Ƨaŋa d̄iis kaiŋ əl k̄err̄ég kona'ŋ taḅəŋ eré ʉndəla wala gal kona'ŋ taḅəŋ eré ɔwi, nam̄ais ɔri d̄íg pulŋítía, əl kila kona lóna, na kin Ƨaŋa bá yeeŋa-sí-ii əl páálíná kar̄fa nii ná h̄aa kin.

Maŋá m̄arré s̄ilgó sanynyá d̄ikkó kirró
pattá pukká m̄ard̄ə kúrnyá póole soon̄aŋkoro
ittí appá booró bayá mandin kaḅk̄iré
nyokké kurrá b̄udde líkká dussá simmó
l̄eme puyyá ranynyá m̄irkó s̄ilgó
m̄arré karra dakki korroŋ w̄arig jitti
tullé ulul riyá kaalu rip̄aye t̄att̄ag
zalb̄an teyá rúbba p̄attó wessé tokké
lúllá pukká d̄ikkó pattá kirró keéré
dúkká kole kaḅi baaru zulut dorol
koŋgóte tabsíge kussé bírnyá kolgóte
sikká duk̄ənye korgóme simbíte solombóte
tald̄ume makké wassé juḅume koŋgorgóre urté
nyallíte dakké kaparp̄aré nyalawláwé dakk̄iré kasagságé
raaré teberbére kunyurnyáre kusirsíre nyondomdomé

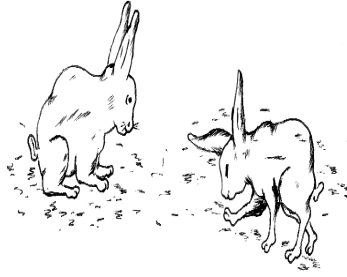

D#ó boorô	D#ó mandin
Dombore toy	Dombore diwwô
Geera dírrô	Geera kullê
Díirónj tullê	Díirónj jitti

Páálíná bi páálíná ná k#aj# k#érr#g bá kona'ŋ t#ab#ŋ eré #nd#la, na dog ná k#aj# kona'ŋ t#ab#ŋ eré h#o á #nd#laba kí táá#í #nd#la, álan# g#s #ri it pul#íal #l kila kona l#ŋa, dí#ŋ jal#ŋ-l# Jag#l nii ná h#á kin íne d#u.

dombore toy	dombore diwwô	d#ó boorô	d#ó mandin
ogor dírrô	ogor kullê	balda kurrâ	balda b#dde
nusá puy#â	nusá l#me	darma man#â	darma m#rrê
kurú kírrô	kurú puttô	belé tullê	belé jitti
díyas#ll#	díy# wayt#l	pad#s man#â	b#s# bayy#

Píe sállâ

Píe waytól

Ʋɛɲa niná Kin niiniɲ, Dombó, ɖɔ́, ogor, balda, nusá, darma, kurú, belé namaɲ díya nyétinɲ kona gé, maraɲ kin dɛɲa niná, toy boorô, dírrô, kurrâ, puyyâ, maɲâ, kírrô, tullê, dɛwwô, mandin, kullê, lême, mærrê, pættô, jitti yeeɲ namá gal kit gé ăl gîs kila kona'ɲ ɶri díg pulɲítía. In gîs pulɲítía ila dombore toy lá-ii wala dɛwwó, ila ɖɔ́ booró la-ii wala mandin na ila ogor dírrô la-ii wala kullê, namaɲ dog kila kerɲa, namá yeeɲ-sí-ii ăl gal páálíná karía.

Na dog dɛ́ɲ tabúɲ in jaa poor-lé páálíná ná kaɲɲ ăl bá kona'ɲ tabú'ɲ eré úndɛla niná kin íne

mæsi male	mæsi waar	áɲgír appâ	áɲgír ittî
daalú wessê	daalú puttô	kaaɲ ranynyáɲa	kaaɲ kasiɲa
Burtú dússâ	burtú simmô	sigɛn sikkâ	sigɛn dukánye
ú pattâ	ú dikkô	næɲ kussê	næɲ ɖærtê

Páálíná kila asá gîs in pulɲítía, kona kila ay lóna Júlɲɲa'ɲ páálíná karía.

Jǔmeleŋa

I. Kin kona-sí tabúŋ erés jalun’ín páálíná kit jaa, ǎl kí yeŋa dúítíá.

1. Dóól...simmín.
2. Nusá...nyúlúm.
3. Dió...appín.
4. Kagi...urany.
5. jǐbbe...gobba
6. kǎo...mǎŋín.
7. Raal...bǐrbir.
8. nyimaŋa...way.
9. Kǎŋí...dǐkkóna.
10. taŋgila... appín.

II. Jalun’ín páálíná bi jalun’ín páálíná gǐs jarán íne kin terereŋa’ŋ dió.

Wǎo diw mandin dǐg jula kǎnǐ.

Tǐbó’ŋ tón kío ná koro lúllána kába.

Sǎwre kurrákurrá gǐ janí nás mǎŋgaŋa’ŋ kwǎ pullá kila inó.

Abo jêl ná koo ná ila kurú kǐrrô kǎgǐl.

Nôlla kaalu-ii taga áŋ jeeba.

In dǎó urál-ii nǎŋ suŋá áámin.

Kawal’ín dúú simmô dǐg-si kírol.

Kwě bǎdde kéná ǎl êl nás beto.

Maamá púún sílgô dǐg jula nás êl.

Leel ripâyes ooŋo ná börra nyanjá.

III. jalun'ŋ páálíńá jaa kin lóńńá palańa-lé téssin.

1. Ányá ú díg Ƴ.
2. Dimâl'ŋ r̄y yío ná kóldí ámi.
3. Sárráne gî piá nás kánnó.
4. Dadá jêl ná koo ná ila dure kúndo.
5. Orom síbí k̄t̄mo.
6. Kin dogólá kí maale boo.
7. N̄k̄ kámi.
8. Jaabil jáápa ná dió k̄rí.
9. Káala díg-si jaiŋ ná dééŋ taní á keeba.
10. Ása k̄rro waarŋ.

IV. Jalun'ŋ páálíńá-sí terereńa'ŋ dió jabí.

ittí   appá   booró   bayá   mandin   k̄kkíré
nyokké   kurrá   b̄dde   líkká   dussá   símmó

V. In aldí'ŋ dió jalun'ŋ páálíńá ḡs jarán lia namá díń sanġalán̄ton'ŋ dió rim jáa.

Panypanya na piéñá

Álbá ðwó kaalu díg kéñá nás kwa-sí éllé dió kí panypanya báás eeña âl yé inâñ na inâñ-ii, ná ari bi ari-lé bá sîñ kwa-sí in beléñ, yé ari ná kañi kílma ása á keeba. Asi díg namá yáañá aara'ñ jísöñ keeñé ná kammé ná maanyu appâ díg kee ná búus'îñ dió kee ná ññi, namá kutuññul ásáñ kerker káwa indálañ yieñ namás kándul ná éllé keeñé nás elle'ñ wáñña-sí in ãñé, âl yieñ ari inâñ na inâñ kañile, na âl kutuññul ásáñ kiwe way lá wala á wayba. Wáñña namá nyét ooro kísññul, álán kwa kañkíreña kañkíreña kañul ná kíal ná ila ari kañlál, wáldãñ bát ila ðwó ídé namá nii ñunyunjo yée, ee álán inâñ káa ee álán inâñ káa, bí âlbái kiña-sí kóórí sikkáña na saara kurráña bañña appáña baní bí námá bâý ná koo ná káñña, ídé ãl kééñ beléña kila risíñ âl bás in dió kee mat ila maanyu way idññi nás kila yáañas in ãñé dééñ arrá ála á kañulba way lá wala á wayba. Namás kawle ðañðañ, ná suur tabúñ kiñie ná dorá díbé kéyé ná kannía, na yé mañ kwa'ñ tabúñ eré witwit namañ kwa jeelel.

Albá keeñé ná ila lóó kaagul yé main jég âlbá in keera âlbá maanyu-sí jágñla ná nondañ írí jáwí, namás kayé ná galdaña kawé bain ani jí níñ tabúñ jáwi bain ani jí níñ tabúñ jáwi, kwa nyét namá ása in kayé álán bain koskôs tabúñ eré pöy, idññi ná yé âl mññ éllé asá kawla âlbá kwa'ñ tabúñ ere jilóna, maindññi ídé namá ása kilmá pááññí, alba keeñé ná maanyu'ñ kíli dákkín kaagul kwa namá âl nyét kurú'ñ soór eré kawñie namá ása in aañé, álán jee ná kññi'ñ kwã-le jágñl, namá maindññi ooño nás wáñi iso, namá karra ooño ná maanyu-sí dírríññi jágñla, namás in eeña niná âl way, ídé namá seeg

seegiŋ ilŋí ná nyaná, nás síŋgítâŋ keera ásâŋ lîŋó ná kúŋí'ŋ kwă-le jágîl, namás taar páráť piá ná ittírîg álâŋ bá maanyu-sí írí pöy. Aál kee géł maanyu namás lîŋóla, kí dwo ányáâŋ namá kagie petepete namá juta ketérîŋie, ná kééŋ jaaruŋa âł díbe káwíe ásâŋ kopol namá kamúŋi ná kafla ná díeŋ perdel kăla, elle bielle,

“Ása bá in kámiŋa doorîŋ addi-lés kânduł, dwo nás túmó pattâ kee ná nyimaŋa-lé rigo na nuuŋ mârdu mârdu díg ná yee kaŋi nii urruŋ yée, ná kí dog dáin âł kwa kurol kí murtaŋa ná kaŋi kúle, na tabu ây sabba kawíe” Kwa namá ása in âŋé, “ Âł tabu íneén kawíe” Ila ari pattâ nyimâŋá-lé ásá ila elle'ŋ kwa in dió kaŋi âł túmó pattâ kéŋá ila dwo nyimaŋa-lé rigo, káwłá pattâŋas kaŋi taár, bát ná suŋá jaŋleŋí káwłá taár namás in lóŋítîŋí niná âł dwo túmó pattâ nyimaŋa-lé rigo, na ila gal âł yieŋ in kâmiŋí âł nuuŋ mârdu mârdu díg aŋá ye urra namá gal maanyu, bát ná suŋá jaŋleŋí namaŋ elle'ŋ kwa kutuŋuł ásâŋ kerker káwa nuuŋ'îŋ táas kí maanyu. Aál kee géł namá kutuŋuł ásâŋ koomía namá kuro júŋe nás kaŋiŋol ná kíeŋ elleŋa-lé kawŋie, albás soga niiniŋ díi kúŋi namá in kelkâmmie, ‘In dwo âł mîŋ-si sâlo'ŋ baŋú kuro’ Namá déeŋ toŋ'îŋ kwa keeŋé ná kané, namaŋ âł bayyâ díg eeŋa na male díg, alba kaŋkâŋé eeŋa, lia walá nîŋ panypanya na piéŋá suŋŋâ kila âŋ piiba namaŋ toy eeŋa ná kééŋ

soga paagul ná way. Namá kwa káye ná sîŋ kíeŋ dogólá-sí kila aldí kawe, álán tabəŋa paalíŋía panypanya na piéŋá tullé ála á geba.

Júlŋi 10

11. Səŋŋiŋ'íŋ Páálíŋá

Jaluŋ'íŋ páálíŋá'ŋ paál Páálíŋa kerŋas kaiŋ suŋŋâ, Niná hăa kin aísá in pulhítía “niín ge” äy kin soŋŋâ-sí jagŋl íne dŋu.

Ká kúŋí aw-si aiŋ.

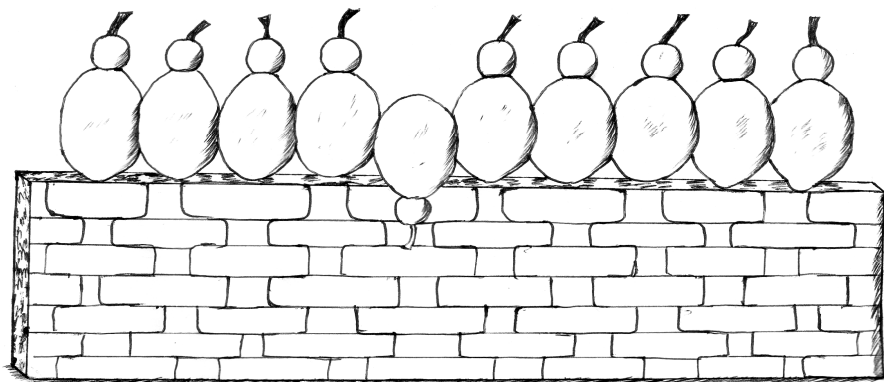
Íde sidâb'íŋ írí domboreŋa wayyéŋaw kaiŋ.

Na kin-sí âl **səŋŋiŋ'íŋ** páálíŋá karía.

Íne dŋu aldí'ŋ kwě kaiŋ ittírġ náis **səŋŋiŋ'íŋ** páálíŋá-sís pulhíti.

Keréńá pattáńa wayye

Híllâ ergel'ín ńrń keréń pattáńa wayye káńń ná kńrélńńń
na abá kila keréńá pattáńá'ń đńó tog sélémńńń kuro ná póyyâ, áláń
bá keréńá tiise sáyal ná kńréli ergel'ín ńrń.

Naa indálanń nńmá tottog bállńńá

Híllâ na ása bá keréńá pattáńá tiise sáyе ná kńréli ergel'ín ńrń.

Keréńá pattáńá tiises káńńá ná kńréli ergel'ín ńrń.

Na dog abá kila keréńá pattáńá tog sétńń kuro ná póyyâ, híllâ bá sńń
keréńá pattáńá tamman sáyа ná kńréli ergel'ín ńrń. Lia, innálanń

“Híllâ namá tamman sáyе ....” Namá nyęęe indálanń ná bállńńá tog

tog. Namań Híllâ bás keré tog bńr sáy ná kńrél. Káńń namá kámmó

ná keré pattá tog bńr dog á keeba. Ɖá ákeeba ínе dog ál sáńńńń'ń

páálí-ii.

Soḡá, suḡá, suḡḡâ dog âl sḡḡḡḡ'ḡḡ páálḡḡá ge. Yeeḡ sḡḡḡḡ ḡḡs pulḡḡḡḡá ná déllḡḡ in kerker áis pieba, díḡḡ, ǰw na ḡis na indálaḡ.

Suḡḡḡḡ'ḡḡ páálḡḡá in pulḡḡḡḡ, “Niḡḡ ge?”

Pǰy kḡrḡ **Oḡḡal** kee.

Mátár gaasiḡá **ḡis** kḡḡḡ.

Abóḡsoom kḡrnḡḡa **oosniis**-si kee.

Dáḡḡ éllé mḡḡḡaḡa zḡrḡbeḡa **wayyes** kḡḡḡ.

Kḡmḡḡḡḡkwě ása daabu sugol kamsa **tog** dog ás keba.

Dḡne'ḡ dió dḡó bi dḡó bás kḡḡḡ **ǰw** kee.

Ása kí saa **tog** kwǎ **tiise**-lé suḡá kḡrel.

Ayé'ḡ Kólda **wayye** na **díḡḡ** ge.

Kin-sí naa bá yée-ii ǎl Sḡḡḡḡ'ḡḡ Páálḡḡá kḡrḡá. Íné jalḡḡ díḡ-si kee kurú'ḡ, asa kíyaḡa wayye írḡ kḡḡá, namás tog jáwla namá tiise sǎye, al bá saa kóóḡó namás keer jáwla, ǎlḡḡ ḡla'ḡḡ kwa namás kerḡa jáwle namá ittâ dḡi sǎye ná ǰwi. Kila ǎl sǎye bá déllḡḡ ḡis kḡḡḡ. Kila dog namá kḡḡḡ namás nyét jáwle walá tog dog á saḡba, belé tog dog á saḡba ḡla-si dog sḡḡḡḡ'ḡḡ páálḡḡá kḡrḡḡ kí poor. Ittâ takka ittá-ittá, suḡá, suḡḡâ, suḡá-suḡá, (soḡá, soḡḡâ soḡá-soḡá), dḡi, dḡḡa nii,niniḡ, dog Sḡḡḡḡ'ḡḡ páálḡḡá kḡrḡḡ. Idḡḡḡ náis sḡḡḡḡ pulḡḡḡḡá, maraḡ yeeḡ kí jḡḡḡḡḡ tog á geba, niná díḡḡ, ǰw, ḡis, na oḡḡal namaḡ kila kerḡa. Ittâ, suḡá, soḡá, dḡi,namaḡ nii, namá kí ǰri tog dúya. Na takka, suḡḡâ, soḡḡâ, dḡḡa, niiniḡ, namaḡ ittá-ittá, suḡá-suḡá, na soḡá-soḡá namá

gal kí ótá suṅṅâ dúítíá suṅṅâ'ḡ ere, namá gal-si kéréṅ kí jawríṅís kabítí, niná hãa kin íné dũu.

Tog

- (1) Koro ittâ ás káṅḡba asá íní. (5) Aara takka á jísóba.
(2) koro suṅá (soṅá) á jíṅítiba. (6) Ká kaṅi suṅṅâ ás aṅba.
(3) Púla dīi á janíba álán amí. (7) Boota dīṅa á bawaba.
(4) Dăy nii á aníba álán pis amí. (8) Nḡḡ niiniṅ dog á amíba bá nyaná.

Suṅṅiṅ'ḡḡ páálíṅá in gís púlḡítíá, âl nii na niiniṅ gé.

Jũmeleṅa

I. Kin kona'ḡḡ tabúṅ eré suṅṅiṅ'ḡḡ páálíṅá kit-si jaa, âl kí yeeṅa dúítíá.

Kurtá.....

Púla .....

Koro.....

Bora.....

Dăy.....

Léwá.....

Kwa.....

Dăwlo.....

Buuu.....

Dãy.....

II. Sũnũn'ĩn pãálinã bi sũnũn'ĩn pãálinã gĩs jarãn ĩne kin terereŋa'ŋ dió.

Soorakooní kũona ǎw-si kee.

In Ƴrĩ baaru-ii kwě tog dog á kirĩba.

Íya dogólá-sí kuma dĩi janí ná kámmía.

Ká kaní kúĩn pãnga sele undo.

Abo Wúa kũn ittã tĩo kí keré.

Koro kí kíri píssiŋ-si jaa ná kãbi.

Koro tálan as jêlba asi keer.

Dáin kálum palan sãy.

Dõnga-sí kaan salgas jéla nás jinynyã.

Kila bãrĩnã nyét ás jilimba dĩis jundí nás saare kilim.

III. Sũnũn'ĩn pãálinã jaa kin lóónã palana-lé téssiŋ.

1. Kíwíré ettê dúú ás kiroba.
2. Pãnga kwã kãn joo ná júndo.
3. Dúin dõga dĩirõn á jãbĩba.
4. Dĩn orrá kũro jĩjí.
5. Wúo Paanya ortã sooná kuyo.
6. Andakó Dembeté-sí kuma ná jee ná írinãŋ aam.
7. Kísiŋ dúú-si bawa boo ná yee bãm.
8. Koro tãw'ĩn dió jiní sóólá gé ãl kũdũla.
9. Bora'ŋ nyááb amí ná dũte jundí.

“Ká aṅbáa dáy sandalé, yé tooro gal dog namá in jáwí, na sandalé jí dúíṅ pǎy kaa gî jáná, yé gal namás dog-si in kwă, kuy gî tewa púgó bêram’íṅ karíṅ” Ídé 𐎎𐎗𐎏𐎗 𐎎𐎎𐎎𐎎 aa aa, namá âl kúréli ná dúítía, namá âl kúréli ná dúítía, namá nyéttiṅ kurol ná nyenje kṁníṅ.

Kṁníṅ konyôro aál kéná namás sǎy-si ná 𐎎𐎗𐎏, tooro albá pǎy kárí, namás báló nás kee nás kee nás soga nii jándi yée, namás tegteg piá nás jági, asá bá lǎíṅóla namá báló ná tooro-ii ná dééṅ tabún kiirél, birdiligbirdilig namás jarri jáá, tooro gâb namás tšo nás in kwă, “Na inâṅ ka-sí taga jaal gí lán kí dííṅ jarri in, jí naa joo ása á jaṅba, ka-sí námáṅ âl gî kuy nii lǎddí yée ná duur nii way yée”

Ídé namás saál tšo nás nyaṅá ásáṅ amí, Kṁníṅ konyôro namás in kwă, “Na jí bain tooro yée ká nás in kussé aṅ yée kí nogósaṅ na kamalbúléṅa abá áis jálóba taga álán áis jámba” Aál kee géł tooro gal walá koro tónṅ ás kénába namás in âl íne jôn na ása á jawlába ná ká in baw-lé oo nás koro éla” Albá yé indálaṅ kuro nyaṅá, yé gal dééṅ karíṅ eré petepete namá dorá díbé tšo ná jafl ná dûy.

Tooro maṅ al bá nyaṅá nás keeṅ koro kí bũgo bǎwlé namá law ná kṁníṅ konyôro karra kee ná jafl namás jáá ná taríṅ, “Á jí kṁníṅ konyôro, á jí kṁníṅ konyôro” Wasá á tiinelba búj namás kééṅ koro kila jínynyá nás kí tarí pii, “Á jí kṁníṅ konyôro, á jí kṁníṅ konyôro, kaáṅ ás jiiinelba?” Tooro gal namá nyaṅá nás bóyé nás tšo nás

wáíŋa, ay káwe dog namá k̄as̄iŋ tooro dog namá píŋí ásaŋ koro kern̄a êl id̄íŋ n̄ás kila-sís jínynyâ ása k̄un̄íŋ-sí tarí pia, in asi-lé k̄un̄íŋ namás oon̄o álán nii kúró yée, ásaŋ tooro-sí k̄un̄i wiliwili een̄, tooro alba nyan̄á n̄ás kéeŋ koro b̄awlé n̄ás j̄aiŋo ná wáíŋa namá kaa níŋ búló n̄ás k̄un̄íŋ'ín kwě ás keeba namás jáá ná taríŋá pii na jaál, “K̄un̄íŋ konyôro jí aál jarí, K̄un̄íŋ konyôro jí aál jó” Adid̄iŋ ásaŋ bóyé, k̄un̄íŋ konyôro namá d̄eŋ t̄ású-le paago, k̄un̄íŋ konyôro in̄an̄ t̄ású-le álán bá k̄arí namaŋ dog-sí déeŋ t̄ab̄u, tooro namás bóyé ḡáb namá d̄awi t̄io, k̄un̄íŋ konyôro ídé namás tééj̄iŋ laá ná in kwă, “Bain tooro álán dúíŋ d̄awi t̄īi âl bá t̄ású-sí t̄io” Tooro nyáŋ namá júndí ná t̄ású-sí t̄io, yé sóróť namás beto, namás dog tééj̄iŋ laá in kwă, “Ulul námán̄ n̄ás dúíŋ d̄awi d̄oŋa k̄eŋá âlbá júndí ná t̄ású-sí t̄io” Tooro íde namá dírrígiŋ oo namá in kwă, “Ópo ná dúíŋ dure kíá'ŋ dió” Áal kee gél namás seegiŋ j̄aiŋo ná píŋí kí koŋa aw.

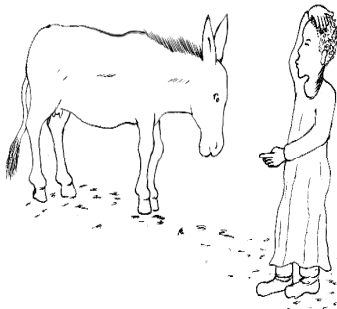
Júlji 11

12. Jíim'ínj ʘʘɲa

Ine dog-si ʘʘɲa kaiɲ, diɲa namá kila kwanj ge asá gis lóónjá pulhítía na jíimeli gîs, ʘri tog ăl dakki na túle na karra kee, na lótánjá sunjâ ăl dakki na túle na karra kɛɲ, na kininiɲ namá nii niɲ gé niná haá kin íne, in, ila, íllâ, kin, kila, killâ, íde, ídé, íne, íné, dii, lii, hillâ, híllô, namaɲ kerɲa mat ná kí íné á kaába.

Ká in leel-sí wêel.

Ká ila leel-sí nindálaɲ á wêelba.

Ká íllâ leel-sí pellet á wëelba.

In na kin, bá gis lótá kit jíímeli ăl dakki gé.

Ila na kila namá gal gîs lótá kit jíímeli ăl túle gé.

Íllâ na hîllô na kîllô na killâ, namá gal gîs lótá kit jíímeli ăl karra gé.

In na ila na íllâ, dîeŋ táárí bá délliŋ ila-ii álaŋ gîs ărî tog jíímeli.

Kin na kila na killâ kîllô na hîllô, dîeŋ táárí namá gal délliŋ bá ila-ii álaŋ gîs lótá suŋŋâ jííme karra, niná kin íne.

Tog

In Kálɛm.

Ila bornyo.

Íllâ kurú.

Suŋŋâ

Kin gambéŋjá

Kila kaadeŋa

Kíllâ kótéŋjá.

In seret (Tog, dakki)

Ila dombore (Tog, túle)

Íllâ sárí (Tog, karra)

Kin mɛgúna (Suŋŋâ, dakki)

Kila tugurunya (Suḡḡâ, túle)

Kíllâ t́wríḡá (Suḡḡâ, karra)

Íde dáára kee (tog na suḡḡâ karra).

Lii p̄y kee (tog na suḡḡâ karra na dakki).

Dii baḡú kee (tog na suḡḡâ karra na dakki).

In, ila, na íllâ, na kin, kila, na killâ, kíllô, hállô, Jíím'ínḡ ʘḡḡa karía.

Jǔmeleḡa

I. Kin kona'ḡ karín eré jíím'ínḡ ʘḡḡa kit jaa, ál kí yeeḡa dúítía.

..... tawrá.

..... karra.

..... baḡú.

..... dáára.

..... kóora.

..... kóoraḡa.

..... talísa.

..... talísaḡa.

..... kurú.

..... kurúḡá.

II. Jíím'ínḡ ʘḡḡa bi jíím'ínḡ ʘḡḡa ḡís jarán íne kin terereḡa'ḡ díó.

Tolla in t̄w jabúḡ ná roó joo nás koro jéla.

Nôlla ila tǎw jabúŋ ná roó joo nás koro jéla.
 Kombosa íllâ tǎw jabúŋ ná roó joo nás koro jéla.
 Nyamíre kin tǎwŋá babúŋ ná roó boo nás koro béla.
 Tendega kila tǎwŋá babúŋ ná roó boo nás koro béla.
 Burtú kíllâ tǎwŋá babúŋ ná roó boo nás koro béla.
 Saílûg íde dáárás Mîrdi-sí tarí jáa.
 Téus lii bagú ná ruségo'ŋ dǎy júndo nás jéla.
 Tíwle dii paál-sí jáare ná jinynya.
 Nyurúma índerég soór joo suŋá gis báás jeeŋa.
 Páal íneén karíŋ béla dúíŋ sabba.

III. Jím'íŋ ɯŋa jaa kin lóŋá palana-lé túllêndiŋ.

Deése ..... paál bôŋ ná arɯ báa.
 Júa ..... dakki jôŋ nás núŋí jenel.
 Dallâ ..... soór ná kila léwá jurrêŋ.
 Kokkó ..... dôra gîs áddenj jáa ná kagíl ay lóŋ.
 Tôma ..... sáátú gî janí.
 Dîsa ..... paar gî janí.
 Nyurma ..... dolma jabúŋ ná joo nás kila ɯríŋá jai.
 Tóosa ..... púla'ŋ kawa jáldi ál íne jinynya.
 Júrɯŋ ..... kaya gîs janí.
 Tâm ..... kuu-sí jai-si ná tabɯŋa íneén jáwíá.

V. Jiíma'η uuna-sí terereŋa'η dió jabí.

in   ila   íllâ   kin   kila   killâ   íde
íde   íne   íné   lii   dii   íneén   índerén

VI. In aldí'η dió gîs jiíma'η uuna kerker jáa kuŋo gé tog tog.

Kaalu kí kúníŋ

Âlbá lóo wêel tírbír ila kénjá, Kaalu-sí nás dééŋ kaŋíŋ suúr suŋá eeŋa, ná kí luul kugán dog álân bân íde toŋ'íŋ díbe dákkín díg ăwíŋí nân uguŋel. Asi díg namá ása kuy díkkônđín jáá, ná abá á úlmólaba lóo taga álán á jagíŋba, yé jalpâg ila sog-lé gal namá bŋŋo ná kóldí aam, arrán albá éla ná nŋŋ amí soga namá bawe ná kárí ná uŋo, wala gal á uguŋaba, asá bá láíŋóla ná kúníŋ paalí, namá kelaam ná kuy nii koom yéé walá gal dŋó tóg á keeba ná láíŋ éllé dió, namás pítí nyŋmŋrŋttíŋ jáwla, ná órre nyaná nás lóo liŋŋo namás seegíŋ jaíŋo ná pítí píŋí, ooŋo nás nii mîlíŋ yéé naman-si téélíŋ, namá toiŋo álán rímó, namá pítí bŋŋo ná in kwă, “Tolla kúníŋ káwlá aál-si kaŋíŋ?” Kí tolloma ásán bá dŋónyáa-sí jágí, káwlá'η lóo nás yé dog téwŋíŋ loŋ, dééŋ dŋónyáa gal íde namás in kwă, “Ása kila gé íde kéwná” Ná pítí dog á bŋŋoŋba, namá píŋí ná uŋo.

Yé jalpâg íde wala káwlá dog ás jáába, namá pândŋg'íŋ kurú'η peer bawa âl bát tawrá kúréŋ, ila sog gal walá ŋríŋá tullé ás kŋrriéba, alba nyaná ná ŋríŋá'η tŋrge'η kíli ooŋo, ná jîbbe írí inân jágí álán oóŋ, namá gal-si kúníŋ'íŋ kwě ila kaŋíŋ ăl bŋŋél ná dogólá-sí ŋrŋŋ

kí bergenya, aál kee kí dwo namás kawlé díñ taar jubún ná ká dúñ aa, dwo-sí adidñ alán pãy kárí namás urú bayyâ díg rááña, dééñ dwoñnyáa na jirna namás kalñjole, kí kñññ anyááñ namá kéle ná pãy, “ Hây Tolla utú hây Tolla utú!”

Na kñññ'íñ kwě nás pñti'ñ urgúm beto íde ál yé kee, ná ál pãy kárí dog ása káññ ná in jendel ál in-ii íné pñti'ñ urgúm ása utú waar jwo, íde ál yé kee ná indálan risíñ elle'ñ kwa namás mátár píssiñ kñññ díí kí kooríñ na díí kí bñwtá na saara ná órre rñbbññ kééréli, adidñ ásáñ utú kwool namá dwo díñ éla nás weny na sambâl doná kee ná in jendel, “Áy ái sa dorá bundí ná ná pãy arí nás pay'íñ dño erríñ” Asá bá kerríña kaa níñ kñmñal ná bá délliñ kñññ-ii, yé mañ íde álba dog kñññ'íñ kñññ jágñla weny'íñ herra-lé, kí asi keer dog namá urú'ñ sñw taan, “ Ál ila-ii wño Mñrdí kñññ tarña'ñ kñli” Kaa níñ kñmmal ná yé kñññ-sí-ii ná jíímel ná kwa main ál kñññ-sí kagile bás in díó káññ, yé mat ál arí keer-sí-ii nás jíímel, alán námán dwo bain-sí áwren piá.

Íde dééñ dwoñnyáa namás in kwă, “Ákko ká wño mñññ'ñ atin, Bagñ bát lán kñññ'íñ urú in jññ na urú in jaldi namañ kwa kí elle jñsi” Yé gal íde ásáñ dééñ dwoñnyáa belé keer á nyiíba namá wdo in jábí, “Tolla jí tarañ mát mañ, ág kñññ'íñ kwě kí wñel in ábá jundí

nái essa dééŋ dawa aál síŋ jəmmó, ǎy ka-sí ǎl gís túga bawŋí ná uró” Namá nyanjá ná kǎrí ná uguŋa nás jaŋŋo nás áŋŋa ná kǎrí ná uŋo, kwa namá nyéttiŋ perra kiŋi ná kíeŋ toŋa kawŋíe. Aál kee géł namás ôraŋa piá nás kwa kí elle kǎwé ǎl yé kaalu-ii, lia namá niŋ dééŋ’iŋ kirsija.

Júlŋi 12

13. Jíŋŋo’ŋ ɯŋa

Naa íné gal namá gis tog bír sǎy, ǎlán karíŋ ás kundíba, námá asi tóg káa nás káge, asá dáíŋ gʷadjuŋ in-sí á kágeba, yee-sí gal namá Jíŋŋoŋa’ŋ ɯŋa karíá, yeeŋ gal díeŋ táárí namá gal kí konaŋ arrá pié, ná jíŋŋoŋa jíŋleli, ɯŋa kininiŋ namá nii niŋ gé niná haá kin íne, ay, ǎy, kǎy, kaari, aál, naán, niín, kaán, kiíŋ, kii, kaa, kiiŋ, sa, sá, sǎŋ, la, lá, lán, êréŋ, namanŋ kernŋa mat ná kí íné á kaába.

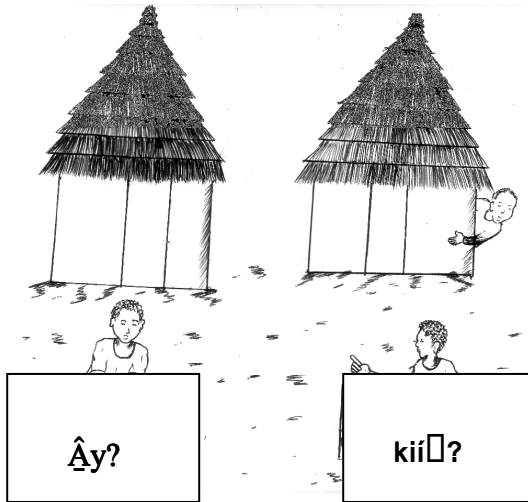
Jíŋŋoŋa’ŋ ɯŋa kernŋa

Kin dog jíŋŋoŋa’ŋ ɯŋa dǐi gé, ǎl kí kíŋlel, ǎy díeŋ arrá táráásiŋ jaráŋ kǎy lóŋá-le-ii na kaán ɯŋ-i-ii na ǎy dio-ii ǎl kin jíŋŋoŋa-sí kíŋlel, belé’ŋ díó, kí jíŋŋoŋa’ŋ ɯŋa niiná hǎa kin (kasá, masá, bása, bála, mǎŋ, básáŋ, ása, kalá, malá, sasá, gol, kǎl, sǎl, mála, alá, asá, mása, kásáŋ, básáŋ, ásáŋ, másáŋ, yéé, námánŋ, mámánŋ, ǎlánŋ, ǎlânŋ, bálânŋ, kalánŋ, málánŋ, básáŋ na kernŋa kin-lé suŋá alá rim á káaba íní. ǎy kíeŋ mitíflá kin-sí túllên jagíł íne dǔu.

Kasá jwa jí ná á kéleba?

Sasá jááre ná janí?
Malá jóo ná jáńńa?
Măŋ á jámiba?
Mámán jámi ná janni-ii?
Bála jaarel álán joo?
Masá á jwaba?
Ásán lăddí gol?
Álăn janí gol?
Kalăn táarı jáa?

Kaa dúú-si-ii asá jámi?
Kii kéná waarŋ asá kí tír beto?
Kaa kútá ge asá bámi?
Ây dombore-ii ăl jí kérég árden jaw?
Jí ây dombore árden jaw?
Naán jáńńa? Dńń baa ittî naán dúíti?
Aál jóo, ná kwa kăŋ ná kaane?
Kây domboreŋa gé ăl bí kérég árden baw?

Ây dombore-ii äľ jı jöel?
kiiŋ gé äľ örre kééréli?
Níin jöel á gı sán arrá áa?
Ay jáa námán ná taga írí jío?
Kây domboreŋa gé äľ bí böel?
In kiiŋ dombore-ii?
Kin kiiŋ domboerŋa gé?

Jǔmeleŋa

I. Kin lóŋá palaŋa-lé jííŋoŋa'ŋ ɛɛŋa kit-si jaa, əl kí yeŋŋ dúa.

..... kurú?

.....dɔó?

..... kwě?

.....dúú?

.....karâb?

.....sabba?

.....tógóló kárfí?
.....dúte jöel?
.....abɛ nyanjá?
.....báa éla?

II. Jííjona'ŋ ɯɯja bi Jííjona'ŋ ɯɯja gís jaránj íne kin terereŋa'ŋ dió.

Ây kwě-sí aaná əl kewe?
Kii duó kéhé ná nyanjá?
Kaa díán-ii ná gí aiyó?
Kây kwa-sí-ii ná janí?
Muŋgâs aál jaá?
Kííŋ pâŋga-lé-ii əl léwá kárfíe?
Kaánj sumbûg-sí kéjá?
Ambírikáa Naán éla?
Kííŋ mâŋgana káíŋ nás bula?
Jegese éereŋ bəŋo?

III. Jííjona'ŋ ɯɯja jaa kin lóónjá palaŋa-lé téssiŋ.

1. Leela jirgo.....?
2. .... kuur-ii əl jawí?
3. Tigor .....-ii əl gí kaáruŋa in jitti puŋgo?
4. Jorbôbo ..... bawŋel?
5. Daganygány ..... lóónjá-le əw?
6. Turrurj ..... kiirél kí kærriŋ?
7. Kórjé .....-ii ná in koom?

8. Bordobôrdo ..... wari ìñi?
9. Gádánḡóná ..... ɛñie?
10. Alam píe ..... pwi?

V. Jíñḡona'ḡ ɛña-sí terereḡaḡ dió jabí.

naán	ây	kây	kii	kiñḡ
kaa	kaáḡ	aál	êréḡ	

VII. Jalunḡa'ḡ na sunḡiḡa'ḡ páálíḡá naman Jííma'ḡ na jíñḡona'ḡ ɛña, ãl kin terereḡa'ḡ dió kañḡ jua ḡís kây kuḡo gé, na dog ay karía.

Rusúḡó'ḡ kwě appá.

Kí daalú wessê jewa.

Ây dombore-sí-ii ná jöel?

Kaa kalâmsunné kéḡá náí essa?

Maanûr kaḡḡ sunḡá tšo nás éla.

Íne ḡís Koro ittâ jñí ná kin maúna álo.

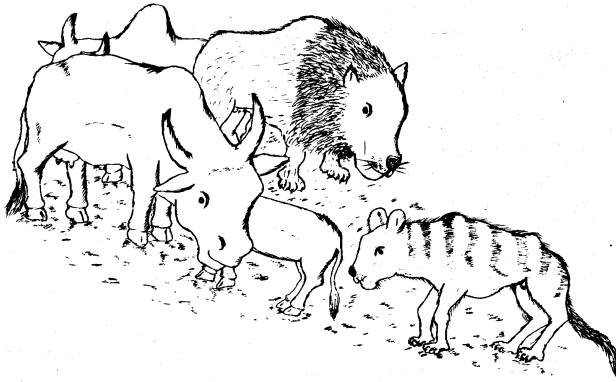
In soom dáíḡ-ii kwa nyét arrá.

Kin kurúḡá wéó Surúma'ḡ ge.

VIII. In aldí'ij dió jǎ́ŋŋŋa'ŋ ʋŋŋa bi jǎ́ŋŋŋa'ŋ ʋŋŋa jaráŋ ná dǎ́ŋ saŋgaláŋtoŋ'ij dió rim jáa.

Tooro na Mʋʋrú

Ása bá tooro ú kǎ́ŋá na mʋʋrú nuuŋ namá sŋŋ ɖuŋŋ lóó tog-lé kawe, tooro'ŋ ú namá dǎ́rro kóól kǎ́ŋá, mʋʋrú namá kóel ásáŋ tooro-sí kʋ́rróŋ piá idǎ́ŋ âl yé ábakuri na kwa kǎ́li kawe nás kǎ́ŋ belǎ́ŋá kelkaame ná indálaŋ kwa-sí kǎ́li ínni. Asi dǎ́g kí subu alba dáári nyaná, namá bǎ́ló nás tooro'ŋ ú wasaŋa díbe ná kóel áláŋ kiri wasá ɖuŋŋ dog dééŋ ás kǎ́ŋába, namás tooro-sí in kwǎ, “Ettê jí âl jamûŋ ná ʋmmel jawí nás ká oo dǎ́óŋ” Tooro íde dog namá iŋo, “Aál eré sŋŋ joo ná bamûŋ ná yé dǎ́y in wǎ́ri eeŋa” Mʋʋrú gal namá in jáwí, “Bí kǎ́ní ây sabbas bare ná bamûŋo?” Tooro namá in jáwí, “Kǎ́ní kí lóó tog-lé ála á kamûŋoba” Mʋʋrú kí asi keer dog naŋ píŋí in iŋo, “Na naán sí áŋŋa nás koro kaní?” Tooro namá in jáwí, “Ila âlbá dǎ́-lé-ii ása tin ǎw na iis'ij hǎ́ra-lé jáŋŋa” Íde indálaŋ namás beto ná nyǎŋa, alba nyǎŋ indálaŋ ná paago ú namá kǎ́ri, íde namá main ooŋo nás ú'ŋ kewa kila-sís kí dóŋá bǎ́w nás dééŋ nuuŋ-sí díbe na kondaŋa-lé lúítí, asá bá nuŋí kǎ́kkíré eeŋa namás árgǎ́ŋólé nás tóŋ wǎ́ŋa. Albá êl indálaŋ namás kí kuuŋ dáári beto, ná nuŋí-sí tab̄ pǔttôndiŋ tiél ná nuuŋ-lé jíǎ́ŋtí áaa bara ínni, mat ásáŋ tooro in kwa, dǎ́ŋ nuuŋ naán kiri, tooro álbá êl namá main dírríŋiŋ keera ná dééŋ ú-sí laŋ ná mʋʋrú ǎl kee ná nuŋí-sí nuuŋ-lé pǔttôndiŋ jíǎ́ŋtí, íde namá iŋo, “Jí bain mʋʋrú ay lóŋ ná nuŋí-sí jaw?” Yé gal namá in jawí, “Ág nuuŋ námá ettâ kiri na bát bara pellet ása á keeba”

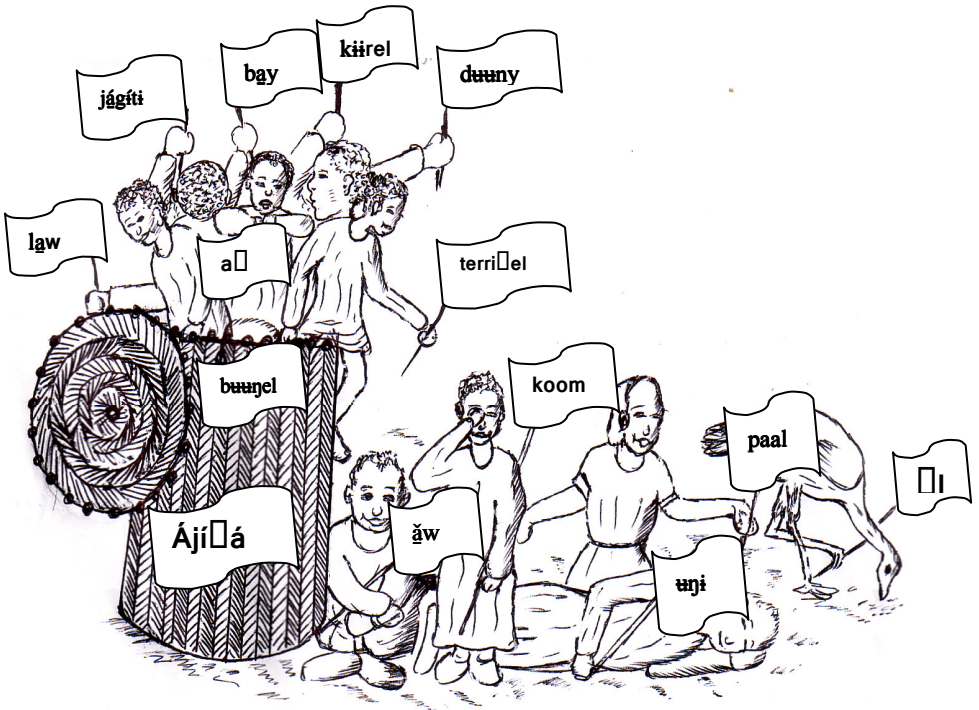
Tooro namá main t̥əb̥ salama rááŋa, naŋ gal kałi pii ásáŋ in kwă in nuŋí ása dúíŋ ú'ŋ kwě-ii, alba lóó leela namá bain bôrnyo-lé nyanjá nás in kwă, “Taraŋ bain bôrnyo kaŋí âl dúíŋ ú kirí, na bain m̥u̥r̥ú âl gî kí kamsa'ŋ p̥əp̥ə k̥ałi ínı, ıla nuŋí ása bá dééŋ nuuŋ'íŋ kwě-ii, na ay nîŋ áa ása á aluŋba?” Bôrnyo namá main dírrígıŋ ooŋo nás píjeŋ pii na t̥əb̥ kendegkendeg pii, namás tooro-sí in kwă, “Jí âlbá joo náis elle'ŋ kwa nyéttıŋ lóó tog-lé jíso, na ála á jírsıŋo ása ká tirke díg aiŋ ná wêel áláŋ áa” M̥u̥r̥ú âlbá tooro elle'ŋ inâŋ iso ása bá iwo in d̥əó ása ərı díg áare-ii namá nyanjá ná yé dog ooŋo kí kwaŋ, namá kelaam d̥u̥ d̥u̥ ná kwa in kámiŋa, âl kaŋí tooro'ŋ ú kirí nna bain m̥u̥r̥ú ása t̥ú̥t̥ ɸ ná in beléŋ ıla nuŋí ása dééŋ nuuŋ'íŋ kwě-ii, namá âl gî dorol káwe ásáŋ táas-lé kaŋí. Albá ittírıg díg kóol ásáŋ bá d̥eŋ belé ıla k̥áwłı́al namá bain bôrnyo éla nás kwa'ŋ karra betel yé m̥u̥r̥ú áláŋ ɸdo h̥o j̥əm ná in oóŋ âl kwa k̥áwı namás jáá nás bôrnyo-sí taŋı pii, “Á jí bain bôrnyo aál níŋ jaagó, ăy âl ineén jóllıŋı taraŋ belé ittírıg díg kee nás arrá káa ná indıŋ joo?”

Bôrnyo namá gal âl in jawı, niná ása á loŋba, “Kaa belé-ii bain m̥u̥r̥ú, namás in kwă, ág kaŋí dúíŋ nuuŋ á kiribáa, bain tooro lá

namá âl kwa iso bát âl dééŋ ú-ii ná kiri, ásáŋ bá dúíŋ nuŋí băw” Ídé yé bôrnyo gal namá in jawí, “ Bain m̄urú ká d̄eŋ sossoge ila taga álán aanóba âl kajalân aŋ ná p̄go anni ásáŋ aara éla, âl kaŋí dúíŋ maamá kiri, ná anni ásáŋ aara ála nás koro tokké káwa ná k̄ye” Na kwa ná nyéttiŋ d̄ló karige ná d̄eŋ belé ila-sís kelkaame, yé m̄urú gal ídé namá in jáápa, “ Jí bain bôrnyo taraŋ âl bát lakkâj jaŋ, ág tóóríg la d̄ó dee kírelíŋí ná âl m̄ŋ kaiŋ?” Nás ȳe ása yé dog bôrnyo-sí in kwă, âl kaŋí dééŋ nuuŋ kiri. Yé bôrnyo ídé gal namá in jáwí, “Námáŋ nás indálaŋ jaluŋ; d̄ó dee ála á kírelba, kaáŋ-ii náis ka-sí in jámiŋ âl kaŋí d̄íŋ nuuŋ kiri, na âl tooro in beléŋ ila nuŋí ása dééŋ ú’ŋ kwě-ii jí gal namá âl in jámiŋ in nuŋí ása d̄íŋ nuuŋ’íŋ kwě, ása ila nuŋí séggiŋ jabúŋ nás in d̄ó-sí dééŋ nuŋí jawí, m̄ŋ íne kwa’ŋ tabúŋ, na ká gal nás aŋó ná tóŋ awŋí âl ḡí pié don jasa d̄ó dee ála á kírelba, na ása kam̄ŋ” Aál kee gél d̄ó namás kwa-sí belé beta nás jaŋo ná píŋí, m̄urú ay níŋ piá gél namás d̄ó-sí dééŋ nuŋí jáwí ná perra kiŋí ná d̄ó bi d̄ó dééŋ tóŋ nyaná na íríŋâŋ kila beléŋá kísiŋa âl bôrnyo kí m̄urú kírsiŋí.

Júlŋi 13

14. Ájíná

Ájíná bá yeŋ gé ʘŋŋa nyéttŋ dió ʘl táarí bārŋa-lé suŋá pié, belé'ŋ jírŋŋo-lé namanŋ rímmenŋ jaa-lé, kí seéŋ see belé terere taga áŋ jírŋŋoba wala gal rim áŋ jáaba abá dŋŋŋ belé terere ila ájíná dió ás keeba, ninná hãa kin.

joo	jéla	jôη	jawlás	jâm	jaba
jîŋi	jarí	juró	jáálo	júrto	jáígo
jírŋo	júra	jirtó	jaldó	jalgó	jaaró
jawar	jirsó	jááyo	junó	jíno	járgíá
jaal	jákkíá	joomés	jáálo	júlo	jewa
jan̄gar	jatíní	jááro	jetéré	júto	júlúlo
jóoro	jasín̄is	jawrís	jílo	jísos	júúyo
jarán̄	jáwníá	júto	jaanó	júra	júrgo
júrto	jínso	jaiȳ	jeél	jasi	jaari
jenyer	j̄nyó	jirmó	jelló	juúg	jándos
jáíŋa	jígínyo	júnyúrto	jíro	júrgúŋos	jíwo
jíw	j̄túró	jigíŋí	jatínís	jálíglígo	jeerós
játílo	jégérgéro	júlgúto	jugúló	jógótgóto	jítígóla
jirtíŋó	jirgíŋó	júra	jaldós	jalgós	juló

Ájíná údóná kit ḡis pulhítíá ãl kwa kawe, na ãl karába pie; tááríná'ŋ ḡis arrá rééŋéli, niná haá kin.

Alam d̄ŋo bá b̄uo, namá êl ná N̄m̄ti lullâ'ŋ karín̄ oon̄o.

(Álân̄ kaa piá?)

D̄uónyáa díg namás pira'ŋ lóo pulhí.

(Alam d̄ŋo Namá ay-ii kwã?)

Namá in kwã ila pira ãl dúíŋ-ii.

(D̄uónyáa ídé namá ay-ii jáwí?)

Kin dogólá kéréreg madíl kannía.

(Ná kaa kawe?)

Dógaŋa pǎy káříe.
Kwě, dáári dió káří.
Tǐbó roó nyǎŋa.
Tááru túa'ŋ írí jáápa.

Lóóná dǐŋa-lé ájíná tog nín jammó terere tog'ín dió, niiná hǎa kin íne dǔu.

1. Moo soóm nyanjá.
2. Íya nɛŋ kǐrí.
3. Tǐbó símsim aam.
4. Dóga sugo-si kaní.
5. Káín kurtá tírriŋi-si.

Lóóná dǐŋa-lé námá gal ájíná ǎw nín jammó terere tog'ín dió ná sǔrŋá juleli, niiná hǎa kin íne dǔu.

- (1) Saare bí boo nín na kurúná bandi.
- (2) Kaníŋ jí jaanǎ ná kǎti'ŋ írí jáwíŋí.
- (3) Yé waarín nyanjá álán táarí piá.
- (4) Báa kee ná tuguruny'ín ǎw.
- (5) Moo kénǎ ná uníéní kaní ila dio.

Lóóná dīiŋa-lé gal námá ájíná iis níŋ jum mó terere tog'ín dió ná sūrŋá juleli, niiná hãa kin íne dũu.

- (1) Tigor tón **nyáná** álán n̄ŋ **amí** ná **wáŋa**.
- (2) Abbóná naman̄ ammon̄a kwa nyét ãl íne **ban** ay-si **boóná** ná ay-si **baméŋo**?
- (3) Dóga ây dio k̄iŋo **jíní** naman̄-si **sugo** ná **kee** ná **ilon!**
- (4) Kí **kanni** álán n̄ŋ **kíro** ná **kâm**.

Lóóná dīiŋa-lé gal námá ájíná oŋŋal níŋ jum mó terere tog'ín dió ná sūrŋá juleli, niiná hãa kin íne dũu.

- (1) Guldé oŋŋanyîŋ sãba barú **kéná** ná barú **wáŋa** ná duónyãa **kóŋí** nás **nyanã**.
- (2) Wéo böra **nyanã** álán d̄y **rãán** nás **éla** ná kéŋ baíma **amía**.
- (3) Nyerta **kee** ná rimmínsárí'ŋ k̄ili **k̄irél** ná bar̄iwãr̄ig írí **jágfti** nás kí yee dogólá-sí n̄ŋ **jímel** ná ardeŋ **kawe**.
- (4) Tóor kí Toór **k̄ain** ná pálo **kaame** ná kíeŋ ar̄uŋa **kawe** na **kélléle**-si.

Ájíná kila terereŋa'ŋ dió táarí keer ás k̄ainba ná p̄ie, báis déllin̄ in páálítia, kwa na karãba na lótãná kila, ãl ótãná dīŋa gé, ãy íne dũu díeŋ arrá tulle jarãŋ.

1. Nyerta **kee**.
2. Pálo **kaame**.
3. Ar̄uŋa **kawe**.

4. N̄ɛɛ aam.
5. Tóor kí Toór kaɪɛ.

Na ~~ɛɛ~~ɛɛ niiná h̄aa kin-sí, (aɛ, jaɛ, kee, kaɛ, baɛ, kaɪɛi, kaɪɛ, aáɛ, jaáɛ, k̄éɛ, kaáɛ, baáɛ, k̄áɛi, k̄áɛ, térrɛɛ, maɛɛ, way, karro, sugo) ájɪ́ɛ k̄aríá.

Ájɪ́ɛ’ɛ d̄ioɛ

Ájɪ́ɛ’ɛ d̄ioɛ na koraɛ áɪ kí yeeɛ k̄irsɪɛ belé’ɛ d̄io, niiná, ájɪ́ áɪ k̄éɛ ná ɛ́ndélɪɛ ila d̄io k̄aní wala gal tóórɪɛ “**Iladiod̄ɛɛ** k̄aríá” na ájɪ́ áɪ níɛ kee ná ɛ́ndélɪɛ saare wala gal jaató ila d̄io “**Iladiod̄ɛɛ**” k̄aríá. Na ájɪ́ɛ áɪ k̄éɛ wala gal soog bi soog kaw “**Kéréd̄ɛɛ**” k̄aríá, na ájɪ́ áɪ kee ná ɛ́ndélɪɛ naa wala gal áss̄andɪɛ “**Naad̄ɛɛ**” k̄aríá, na ájɪ́ áɪ eeɛ, k̄aní wala gal asídɪɛ “**Kaníd̄ɛɛ**” k̄aríá na ájɪ́ áɪ dúítɪ áláɛ saare wala gal tab̄ɛɛ eré “**Saared̄ɛɛ**” k̄aríá, niiná h̄aa kin íne sid̄áb’ɪɛ d̄io.

Ájíná’η dioná’η sidâb

Kérégdunjo aam	Iladiodunjo Ááméní	Iladiodunjo Aη níη ná Aam	Naadunjo Aη ná aam	Kanídunjo ámi	Saaredunjo Âm níη
Sugel-si	Súgélínís	kee níη nás sugel	Kee nás sugel	sugos	Súgó sín
awal	Áwléní	Aη níη ná awal	Aη ná awal	Áálo	Áálo níη
urel	Úréliní	Aη níη ná urel	Aη ná urel	uri	Uru níη
dállinjel	Dállínjéliní	kee níη ná dállinjel	kee ná dállinjel	Dállinja	Dállin ηίν

Jũmeleŋa

I. Ájíná gis jarán íne dió, ăl gis tááriná kit puljítía ăl índéliná wala gal ăl níη tabán ere iní.

1. Órré bás jelló abá jöel álán juró.
2. Doŋôlo jí tara ăw ná údóná-si jirmelkilmá-sí kéeŋ kila as júlítiba.
3. Dũu jigé álán á úúrúnólaba nás kí kewan úrrúnó.
4. In zoŋga-sí jínso ná bóóró.

5. Kwa nyét ɛɛ it káa ná dáín wérré poor-sí kééŋ kɪwo kawí.
6. Kaŋ ná kuma kili álán kaɪyɛ nás dugu káa.
7. Börra kíó álán tigoŋa'ŋ boota kúyo nás saab kirgó.
8. Moo dííŋ abo-sí jasi ila tǎw dírró-ii taga á sín ísínóba.
9. Tíbo dééŋ táarí ila ǎl kaní piá bát tullé aañá.
10. Taɓɛ jémélmélo bará sín dǎjo piá.
11. Dííŋ jibbe ila nyéeriŋa íbire joiní ná júo álán ás nyíŋíba.
12. Túlé jenyer náí kaa dog dééŋ arí díg janí nás kí yee kúíŋ káwla ááso.
13. Yeeŋa-sí ídés jarig bán taga jǎy.
14. Jí bá júto yé arrán ɛndɔl ná bútu.
15. Ila kamal-sí joor a jundíba jirgó kwa'ŋ rǎyta káríti.

II. Ájíná gís jarán kin terereŋa'ŋ dió kǎy kũjo gé ila námá dííŋ sanjaláŋtoŋ-lé rímmen jáa nyéttiŋ.

In kwě díá nás dakki piá ágílán júndí inãŋ asi jírginyba.

Rǎy anni ásán kaan urgó suŋá dakki dakki táne.

Bá jí jaŋ ɔó tog nás jǎy jábúrtágo ná jêl náis keer ányi.

Íyaŋ kí abo keeŋé álán kawal kérmol Jammálla.

Leel-sí dééŋ boot ila kũy jíno ná paál adden jáa.

Ăy asi keer júrn̄yo mat n̄iŋ táárí piá bá déll̄iŋ id̄íŋ ása suŋá óóŋá
álán̄ kúral.

Itt̄ir̄g jassi ná gal d̄íŋ bára-sí dééŋ ar̄í janí.

Kinni álán̄ kuma k̄irtó ná káíŋ léwá ammuál.

Kila k̄utí sírbá-les járpo ná ind̄iŋ júto.

Kar̄i júlo ná jaḡfl̄ aȳ sabba dûy ná in jafl̄.

Lóó d̄ũu jal̄e bará n̄iŋ kwa jat̄íní lóó dikkô-lé.

Abá ore j̄um̄mó jutá ná kee ná kééŋ k̄īro j̄umel bá bisra díg jaldó
ná d̄ũu j̄am̄ kí kééŋ k̄īroŋ arrá.

Ila maún̄ juló ná j̄el̄ ná koo náis déé-lé in̄í.

Abá nusá jáá̄l̄i main asá kwa-sí ás jaŋgaraba gurj̄um̄ app̄a jar̄aŋ ná
jawyi léeme lá-ii wala puyyá-ii.

D̄íŋ d̄itan-sí dééŋ dóol ilas júyo taga áŋ uyóba bará n̄iŋ suur beet.

III. Kin lóóŋá palana-lé Ájíná kit-si jéla ãl wari gé ná kíeŋ lóóŋá-le jawí túll̄endiŋ.

1. In n̄ínó ḡis j̄ay ná ..... álán̄ n̄eŋ waar .....
ná k̄am.
2. Koros ..... ná jar̄í ná teyyãnd̄iŋ jál̄ígl̄igo.
3. Kin kur̄úná ãl ḡis r̄ay in ..... kãl̄ d̄īi jandi.
4. D̄íŋ belé kaa-sí ḡis ..... nás ká yee-sí waa.
5. In balda-sí d̄ũu ..... inn̄aŋ wãr̄ig taga áŋ
jarróba.
6. D̄íŋ belé ..... áis j̄umelba.
7. Ila nyááb̄ d̄ute'ŋ díbi t̄iŋí kí k̄ar̄át ..... ná b̄am

8. Kila kaan-si ..... ná kuiló.
9. Kusâm roó ..... nás koro jéla.
10. Dogólá ..... ná n̄n̄j b̄am.

IV. Kin ájíná-sí terereṅa'ṅ dió jiní nás kí yeeṅa terereṅa jáa dííṅ sanḡalánton'ṅ dió túllēdinḡ.

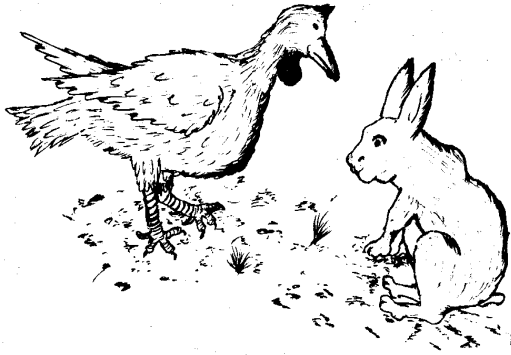
jálo	jíro	júto	jawar	jenséro	jááyo
jaw	jetéré	jáṅgúlo	jáwníá	jóoro	júrgúlo
jáwsíṅa	jenséro	jupur	jarró	jáwníá	jurgó

Jaluṅa

V. In aldí'ṅ dió gis, kona, na páálíná, na ájínás jaránḡ. K̄y gé ná kona gé, na k̄y gé ná páálíná gé, na k̄y gé ná ájíná ge.

Zul̄um na Píe

Ása bá jaawíl kosôḡ kayé zul̄um kí píe namá in k̄asiṅi álán kíal ná k̄aál̄l̄, maraṅ asá kawléba in k̄asiṅi d̄wó b̄ará'ṅ tarṅa sargi álán á kabeba na dog d̄wó b̄ará'ṅ belé álán á íríníba, namaṅ níṅ kíal ná k̄áíṅal.

Albá bain zɛlɛm ooŋo ásaŋ sɛ́lɛ́lá dīi piá, pié ása bá in kwă, “Bain zɛlɛm sɛ́lɛ́lá’ŋ oró âl juró álán báis jũmu âlbá joo ná dóga’ŋ tãrgé jãrĩ, namás mɛŋgɛlɛgmɛŋgɛlɛgĩn jãĩŋó álán bá mɛrré tág juró. Yé âlbá kuro indálan kí jãrĩ namá âl nyaná dééŋ tón nás kééŋ sɛ́lɛ́lá piá mɛrréndĩn, ná ooŋo ná zɛlɛm-sí jaan alba bain zɛlɛm êl ná paago, ná ye-sí asil búló namá ása in kwă, “Âl jáĩgo náis raál jôn túllêndĩn” Pié namá âl sigo nás ooŋo, pɛtɛpɛtɛ namá ása kawlé ná jááwíl kosôg’ĩn keeŋé ná kaagɛl. Namá âl kaarĩe kí kwan ná kawle, ídé yé bain zɛlɛm namá âl kelaam nás pié kona in pii, “Bain zɛlɛm nás dõnga’ŋ mújrújú lúĩnĩ, ká nan ása mɛrmɛra ulĩnĩ, yé ná yé in tírrá maan kuur, ká nan mɛrré aman ná kiyâmõndo, ye-sí ála á babúnba âl gĩ kaa babún” Zɛlɛm namá âl bótór seegin kuro ná nyaná ná kurú’ŋ nima díkkô jágĩla ná íde kárfí ná ooŋo, pié namá âl kí jãrĩ nyaná ná búló “Yé bain zɛlɛm kaa yé, Yé bain zɛlɛm kaa yé?” Zɛlɛm namá âl írĩnĩ álán ɛdo paalĩ ná kí ye kírsĩŋol, ídé alba jágĩla ná zɛlɛm irel álán risĩŋo namá ása in kwă, “Íne ása á jawnyĩnĩba naman sĩn ká kúĩn kawlanja áge ná áĩnja ná indĩn koo”

Zɛlɛm alba yé soor inãŋ ínĩ namá âl dééŋ namsãŋ tog diso ná dééŋ lóo-le ɛ̃ âl yé kɛŋá namá ása jáwla ná éllé wáĩnja dũu. Pié

namá âl mĩŋ karra law namá ása in dió zulum âl kee ná ăw, albás kwa dfeŋ botor perra káwe ná éllé kawŋítía yé namá ása kí jarri jáwíní, kaa níŋ béló ná lóo putoo-ii, ná zulum á keeba, namás yé dog kí kwan éllé púkkândiŋ jáwíní, alba kwa kfeŋ toŋ-lé karíe yé namá ooró sãŋ ná in jendel, “Abo dfeŋ tóŋ arí lán, Abo dfeŋ tóŋ arí lán?” Kwa gal namá kila gé ăl kwa’ŋ kerŋa’ŋ riŋ á kôeliba, wilwil ná íneén jee ná wáŋŋa walá duó ásán in kwă, “Âl jêl ná dúiŋ tóŋ joón áš bélóba” Asá bá jáwla indálan álán jee ná tndfl óón, namás yáatoy díŋ in kwă, “Âl jêl ná dúiŋ tóŋ joón ná dñe leel” Saaréŋ alba dñe leela yáatoy namá âl iŋo, “Jí aál jêl dúiŋ kwě?” Namá ása in kwă, “Âl mĩŋ suurú aaná ná êl” Yáatoy bittân dog naŋ âl in iŋo, “Jí kí kii béla?” Namá ása in kwă, “Âl kí bain zulum kaaná na kéla namá âl píŋí náí júndí” yáatoy ídé namá âl in jáwí, “Á jí bille zulum jitti á-iibá-ii, lia namá ása in kwă na naa walá dorá á keeba álán jawŋíe kí wêel inkwă, âl bá jôn ná ayo náí ray díŋ aní ná dée-lé kfeŋ kurtá jusúŋó taa-lée námá elle’ŋ kwa-sí ísó náis boota zumála kúlol namái kí maale áddeŋ káa” Asá bá kwa kusunán kawle, ye-sí asá bá yáatoy kurtá íní álán jee ná úsúŋó álán bá buŋ ná kééŋ kurtá kila aam asá kaníe álán jee ná úsúŋó na kééŋ tirfi júrsa pii jutá dió, na abá yáatoy iŋo ása bá in beléŋ kúíŋ kurtá ná kirinŋi maŋ ná dfeŋ tãní ála á keeba.

Albá dñe taa eeŋa ná kurol namá ása yáatoy-sí in kwă, “Abo ká-sí naa áí sa dáíŋ baru’ŋ jáwle, âl ut jáa nás kwa-sí jwa náis boota kúlol náí áddeŋ báa ná awŋí suurú” Yáatoy namá ása inkwă, “Yaan dúiŋ kwě, na áŋ jaanóbáa ná kfeŋ kurtá dorol jáa?” Namá âl in jáwí, “Abo ká taga álán á aanóba âlbá koo náis dfeŋ áwlí nás jalun túllêndiŋ’iŋ kwěŋ, námá jâŋ ná jí jandi kí maale, nás kí dfeŋ toŋ’iŋ

tááriná jáa” Kí yáatoy namá ása kawle ná keená nás kwa’η kurtá paalí âl kééη ge. Aál kee gél ídé namás yáatoy-sí kwaη kóór íní, âl sagal-lé kannía ásáη páárí, alba díeη paago ná kóol áláη kíeη beléηá kila kírínol. Kwě yé ídé namá ása kurtá kwă-sí in kwă, “Áláη sarta kandi ná in kasi, d̥óót nás kí in íbire’η tír beto, kila kurtá âlbá kééη ge, na lia d̥óo ála á keeba ásáη bára-sí ɸ kwă, âl kila kurtá kééη ge, wala kééη ála á geba” Sagal namá ása in kwă, “Yóka bí in belé-le díeη ɸ ay lóη?” Kila kwa namá âl in äñé âl tullé-ii, maraη áláη bí kwa nyét baη náí b̥l̥ɸ, áláη lia d̥óo bára-sí kařín á beetba. Namás kawlé indálaη nyéttiη táwra p̥ttô-lé keené ná íbire k̥áye, yieη namá kwa ñis kařín asá ila kóór kařín, sagal namá ása in kwă, “Âl íne táara baarín ná tog tog kí delláη g̃í áddeη kaw na kařl̥ɸ g̃í námá joo nás kí ila íbire’η tír jándo” Albá yieη túllêndiη kááre namá âl iηo, “Asila lá baη?” Albá yieη ee äñé namá ása in kwă, “Naa ása kuuη kí d̥óo ewel kwaη ná kağl̃” Sagal namá ása jáá ná j̃f̃lel, díg, ɸw ñis joo! D̥óo alba nyaná ásáη betó aál kee titir namá keera, namá d̥óo keer-sí áddeη dog âl m̃iη dog titir naη dog keera, namás yé s̃yη sagal dog namás jáá nás j̃f̃lel dog, díg, ɸw, ñis joo alba nyaná yé ná riyá-ii namá íríní áláη keer, namás kí íbire’η túgá séréttiη beto. Kwa waa namás kí ɸr̃ú kawlé ása beto aál kee gél kila kurtá namá ye-sí kaníe, m̃iη ídé sagal’iη tab̥úη namá yáatoy dóηa jáá yáatoy kí kilmá’η maη, “Namás in kwă m̃iη saare áláη bá-ii áddeη káa” Albá lóo leela namá kwa áláη kélal ná boota suúr k̃l̃pal ná áddeη káwa, alba dule daa ila eeηa, namás tómbol kéle nás boot-lé p̥ttôndiη kis̃l̃ namá ása in äñé “Ása j̃oη” Na déeη baři dóηa kaníe, nás in äñé, “Abá jío ná s̃ũr̃ú jaano âl bá tómbol diηdiη kí námá dáíη boot s̃úttiη kelló” Namá in kwă, “Yaano; áláη bátbá indálaη áa” Namá nyáηηiη kundíe

ittí ittí namá boot kændíe ná dûy, alba êl ná jaawil'ínj túle paago ráb namás kí ila zælum arrá kijní ná arda pii ná sabba díg dûy asá yé ye-sí óraŋa indálaŋ piá kwa'ŋ bará.

Zælum sût namás ila bari ríe, dēŋdēŋ namá tómbol, aál kee géł kwa alba kelkámme sût namá in killul, píe wíl namá in êl, ná sǎy'ínj díó nyómminj pǒy namaŋ-si sǎy díló mérta, ídé namá ása subbûg ínı nyãŋa indálaŋ dōra ǎł flónı, namás kí gurbal káítıe, aál kee ása ila aldí gurbal sérét namás ila subbûg ríe nás amı, namás jáá ná in beléŋ, “Bain gurbal jí ay níŋ jáa nás dúínj subbûg?” Gurbal namás in kwă, “Sumbûg díŋ sa-ii wala sǎy?” Yé gal namá in jáwı, Na sǎy kǎł yé-ii ǎł gıs ka-sı dúínj díló mérta ǎł ká kí yé dúínj alla'ŋ tíwtıw kelaam” Gurbal-sı namás dıırónj ínı, namás dééŋ dıırónj ila bawa kí kilmá'ŋ barda'ŋ díó ǎł ilonj barda namá taar tıo ná jábbıa, nás dééŋ dıırónj ila puy, namás jáwla, “Bain barda jí ay níŋ jáa nás dúínj dıırónj jáwı?” Barda namás in kwă dıırónj díŋ sa-ii wala gurbal'ínj, yé namás in kwă na gurbal kǎ yé-ii asá dúínj subbûg amı” Barda namá dog in jáwı, “Na díŋ sa-ii wala sǎy'ínj? Yé píe kí asi keer dog namás in kwă, Na sǎy kǎł yé-ii, ǎł gıs ka-sı dúínj díló mérta ǎł ká kí ye dúínj alla'ŋ tíwtıw kelaam” Barda ídé namá ǎł súlumbá ínı ná nyãŋa, dag alba êl nás betel kééŋ sawata'ŋ namá mııra-lé nyanjá ásanj dééŋ subbûg ila kútol, mııra indálaŋ súéŋa ása kúta puy nmaa kúyé dog wǎldǎŋ namás jáwla, “Áy baina mııra bı ay níŋ báa ná dúínj súlumbá býyo, mııra namá ása in ǎŋé súlumbá díŋ la-ii wala barda'ŋ, yé namá in jáwı, ág na barda kǎł yé-ii ǎł gıs dúínj dıırónj puy, mııra naŋ dog-si in ǎŋé, Dıırónj díŋ sa-ii wala gurbal'ínj, yé namá ǎł in jáwı, háy na gurbal kǎł yé-ii ǎł gıs dúínj subbûg amı, naŋ dog-si in ǎŋé, “Sumbûg díŋ sa-ii wala sǎy'ínj?” Namá ása in kwă,

“Ág na sǎy kabá yé-ii gal ǎl gís ka-sí dúiŋ dǎló merta asá ká kí ye dúiŋ alla’ŋ tǎwtiw kelaam” Miira-sí namás dééŋ belé ila suná eeŋa namá dooge kábé ná kaníe, nás jáá ná dùy nás írĩŋaŋ kééŋ kona pii.

Namá nyanjá maďfł dió yáatoy díg-sí búló ná kee ná kí ogorony táári pii, namá ásá in kwă, “Abo kamúŋo lá, na ay lón ná kí ogorony táári jaw bawtên ás jaŋbáa?” Yáatoy namá gal ǎl in jáwí, “Ee kamúŋo-si dúiŋ kwě, háy na dúiŋ kwě dǎŋ abo yé bawtên aál níŋ búló ná yé bawtêna in tárrá iŋi” Namá ǎl dééŋ bawtên ila bawa ná ínı, yáatoy aál kee ása táári pii kórój namá ǎl dǎy. Albá yáatoy in jáwí, “Háy dúiŋ kwě dǎŋ bawtên in mǎl toy kéŋá, yé namá in jáwí, “Na jí ay jáa abo; mǎŋ á juriiba, yáatoy namá ǎl kí male díg in jáwí aál kee dúiŋ kwě ǎl dúiŋá” Yé mĩŋ dùu ása bá súttiŋ jáwla, “Kaa-ii; ǎl juri-ii maraŋ ǎl gı séggiŋ dúiŋ bawtên jawí” Yáatoy, yé dog ídé namá ása waji jaŋŋo nás in kwă, “Háy na jí dog bawtên dǎŋ la-ii, kabá-ii dog miira kaníe?” Yé gal namá in jáwí, “Na kǎl yieŋ gé ǎl gıs dúiŋ súlumbá káyé, yáatoy namá dog in iŋo, Súlumbá dǎŋ la-ii wala barda’ŋ, namá dog in jáwí, “Na barda kǎl yé-ii ǎl gıs ka-sí dúiŋ diirón puy” Yáatoy dog namá asi keer in iŋo diirón dǎŋ sa-ii wala gurbal’iŋ?” Yé dog namá as keer in jáwí, na gurbal kǎl yé-ii ǎl gıs ka-sí dúiŋ sumbûg amı, yáatoy bittân dog namá iŋo, Sumbûg dǎŋ sa-ii wala sǎy’iŋ?” Pıe bittân dog namá in jáwí, Na sǎy kǎl yé-ii ǎl gıs ka-sí dúiŋ dǎló méрта asá ká kí ye dúiŋ alla’ŋ tǎwtiw kelaam, yáatoy ay níŋ piá géł namá sartıe kí bora ila íne asá řay éla ǎlǎŋ amı. Namá bawa ná nyanjá nás írĩŋaŋ kona pii na suur awsa jíŋıti, namá nyanjá ná soloŋa’ŋ dogólá-sı búló ná kıeŋ kuu řbbiŋ kase ná kaŋiŋ nás koro kannıa, yé namá kuu’ŋ dió kǎrı nás kuu-sı sartıe udoŋa-lé lúı, wuŋa-lé nyanjá nás in kwě, “Háy bı kin wuŋa, nıŋı

aál bawéñí bí, náis kíeñ kuu ka-sí dúíñ sartíe ammíe, âl gî dúíñ sartíe'ñ séggiñ bawí?" Solóna'ñ dogólá namá âl kaaríníe álán kí beleñá suñá káwa, namá ása in äñé âl kuu'ñ dió jarí ná nuuñ it joiní äł jí jöel ná jabúñ, namá âl nyaná ná it kóíní na asá duy díbe eerín ná tííñ namá in kwă, "Âl in-sí ába" Namá nyaná ná karra oonjo kí déeñ nuuññ ná keera nás ila duy díbe báa, nuuñ'ín kapáñpáñ ila-sí namá âl píñí ná ñáány dió jíñí, namá ziidí díbe denynyiñ jáá.

Múrtá bærôg'ín ðwó aál kéñá namá êl ná íde búló, nás in kwă, "Käl male-ii ná kí nuuññ jutá dió dítín jáw?" Yé namá âl in jáwí, "Ása dúíñ nuuñ wëele-lé ännêñí, nuuñ gal namá âl saa suñá boor-ii ná joo ás keeba, namá âl íne áará álán ðmmel ittíríg jáwí ná indin ärgí nás áaré" Íde múrtá bærôg'ín ðwó âlbá in jáapa, Kasá kí dúíñ múrtá kuldúñó, mññ íne ná kás dúíñ nuuñ ärgí nás kila diddíba-lé áare äł karra á geba, na jí-sí gal náí dññ múrtá dóñá aní nás jôn ná joo?" Yé píe íde gal namá ása in kwă, "Yaañ âl tullé-ii ásán guldúñó, marañ dúíñ nuuñ in âl saa suñá tartâs-ii abá jóo, abá jóo ná jöel árrán álán dáári jíbí âlbá pëndug'ín kurú appâ jabúñ ná nondañ túllin jaldó, álán bá karí, na abá indálan á jáaba taga álán á jawíba" Íde indálan namá ása kerker kíñí ná ðwó kí déeñ nuuññ íneén jáwí, na díg kí déeñ múrtân gal íneén. Ðwó alba nyaná arrán nuuñ-sí âl dáári jáwíti, kí seen see namá indálan piá asá äñé, nuuñ-sí alba dió túllin taan kí pëndug'ín kurú, ñáány tusaagin búnynyâ, in kwă, "Ópo ná dúíñ duri kíá'ñ dió" Aál kee géł píe kí déeñ múrtân namá nyañá ná díeñ éllé paago ná sññ kwa-sí kéeñ kila aldíná pii äł déeñ írí iní.

Júlji 14

15. Jawnyíñí'η ájíná

Jawnyíñí'η agíná, bá ájíná kit gé asá lóó díg-le tuuηeli namás lóó keér agíñtía. Nii ná abá in kwa, Koró kũru pólélé ná koró dió pöy. Íne in terere'η dió kwa nyét-si kaluη ájí waar kwan'ín lóó asá tuuηa na ají karí kwan'ín lóó asá agíná. Íne dũu dog kééη mitílá kernηa kãñ, túllëndin jagíl álán dñeη arrá tullé jarán.

- (1) Moo tón kuro ná soóm nyaná.
- (2) Tãrrã púgo wáñηa.
- (3) Tãbó oró kuro.
- (4) Moo räy nyãñηa.
- (5) Kuy Säba'η eres tána.
- (6) Báasa räy nyaná ná tón wáñηa.
- (7) Dãtí dúló kuro namá deém kãrí.
- (8) Nuuη dáári kuro ná mađíl jáwíní.
- (9) Dogólá soóm keeñé ná tón kãñηe.
- (10) Kíso kũru írí jáápa lia namá dũu bũñηo.
- (11) Põdda dáari kuro nás bağú beto.
- (12) Nyãye dũóñ wáñηa ná ila-ii ná kwa'η bağũñηa kãrítí.
- (13) Tínya koros tãw'ín dió jãñηo ná dõñga'η táñgál jiní.
- (14) Kaan kũlũm'ín dió jarán nás dídá jááre ná káwnía.
- (15) Kuma'η kwã dñeη íya'η írí ino ná dũu pũnynyê.

Ájí ăl gîs lóó na J̄awnyíñí páálítí júnyúño'ŋ ájíná karíá.

J̄umeleŋa

i. Kin J̄awnyíñí'ŋ ájíná-sí terereŋa'ŋ dió jaa

nyaná - wáíŋa - dúítí - ńndɛl - kuro - kárí - póyyâ - pöy - rááŋa -
sakkia - anni - poyya - betos – tánas

ii. J̄awnyíñí'ŋ-si ájíná jéla ná kin lóóná palaŋa-lé jaa.

1. T̄íbo soóm.....
2. Kindi tón.....
3. Arílaŋ p̄y.....
4. Kóndó léwá paál.....
5. Tooro págo írí.....
6. T̄ɛgɛ k̄uru írí.....
7. D̄éti d̄élo.....
8. Íya roó.....
9. T̄ímbis p̄t̄i.....
10. Ú d̄uó'ŋ r̄ăy.....
11. N̄aŋ s̄aba'ŋ ere.....
12. Kamal taar d̄álo.....
13. Dadá koro t̄ăw'íŋ dió.....
14. Bain p̄ála k̄úlum'íŋ dió.....ná gaasí'ŋ
dió.....
15. K̄aní kaam d̄áíŋ r̄ăy.....

Júlji 15

16. Janyu'ň ajíná

Janyu'ň ajíná, bá ajíná kit gé äl kéréň aw lóó tog-lé undula ná táári tog p̄ie. Niná Hãa kin rímmen p̄ii, áwren áa, dááwen eeňa, táwgen kaw, síren piá. Na ajíná kininiň aw äl lóó tog-lé táári p̄ie janyu'ň ajíná Karía.

Ǻy na dog kin suňňâ-sí jagl íne dũu.

- (1) Tárrigen báa.
- (2) Júúlen piá.
- (3) Ádden káwe.
- (4) Sígen p̄ie.
- (5) Máálen piá.
- (6) Kááren káwe.
- (7) Kárkíben jáa.
- (8) Kárten káa.
- (9) Tásílen p̄ii.
- (10) Pérpéren p̄ie.
- (11) Nyálnyílen k̄iňi.
- (12) Kójélen-si káa.
- (13) Tértéren iňi.
- (14) Áásen báa.
- (15) Tááyen eeňa.
- (16) Áájén kaw.

Ájíná aw lóo tog-lé, ál táarí tog pie janyu'η ájíná Karía.

Jǔmeleŋa

i. Janyu'η ájíná kernas jéla nás kí kinîŋ janyu'η ál táarí arrá pie

1. ....aw.   2. ....jaw
4. ....kaw.   5. ....baw
6. ....kawe.   7. ....pie
8. ....áa.   9. ....jáa
10. ....piá.   3. ....pii

ii. Kin janyu'η ájíná-sí kila lóóná palaŋa-lé jaa kí kíeŋ bârŋa arrá.

Káa - báa - káwe - pŕe - awenŋi - jawenŋi - pienŋi - kawenŋi
eeŋa - jeeŋaá - beeŋa - keeŋa - kinŋi - inŋi - piá

1. In dombores gáwíteŋ.....
2. Tɛgɛ-sí ballímeŋ..... ná tónŋ pínŋí.
3. Dínŋ diw-sí kí níŋ-si gáníneŋ.....
4. Wúo'η mânŋaŋa-sí kás káwreŋ.....
5. Íya-sí déeŋ raytánŋgíteŋ.....
6. Dɛó-sí bábíreŋ..... nás déeŋ ari jámi.
7. Dáŋŋ dóga kéréreŋ..... naa dakki kíro níŋ jínŋí.

8. Tigor-sí nyéén essa ná nyanjá ásán ásmen.....
9. Murrú-sí leel jáppía naman-si sáwden.....
10. Kúín sòngona duó díg kullo na ani-si kááren.....
11. Bagu-sí ísten.....
12. Tugûr-si kárten.....
13. Moo kwa-si sunjá gúrgúren.....
14. Títí kwě-sí minen.....
15. Kombóré lóó gís máágen..... ãy naa díen tón joo.

Júni 16

17. urú'η ájíná

Urú'η ájíná, ájíná kit gé ãl indeli nás urúná díó kãñ, na ájíná kininiñ-sí, namá kí kien urúná'ηdaga karía wala gal-si káwlítía. Nii ná abá in kwã, múrtá Kãtãbkãbiñ ìñí, jokó meleetmeleetiñ ìloñ, kaam selemselemiñ êl. Íne kin Kãtãbkãbiñ, meleetmeleetiñ, na selemselemiñ in gís páálítía múrtá, jokó na kaam ay ìloñi. Kin mitíla-sí dog jagíl íne dùu álán déén arrá tulle jarán.

1. Duó díg pãý púrúttiñ kuro.
2. Abo belé téwwiñ kelaam.
3. Dallâ tãw kãwãttiñ bawa ná roó nyanjá.
4. Kurrúma déén bãris súrúttiñ ríé ná kí yee taan.
5. Moo suur nyúrússiñ beta.
6. Leel pagus ñãttányinyiñ essa bagá.

7. Dolá'η kwě-sí d̄ulé s̄uo namás t̄állin̄ d̄állin̄a.
8. Sende tettejé t̄âyin̄ taan̄ álán̄ kwa kuroł.
9. Gěnde darí b̄ar̄ttin̄ b̄aa.
10. Sáaba soora amí k̄ur̄mk̄ur̄mm̄in̄
11. Zon̄ga w̄ald̄ān̄ ná s̄akkiá tigitigin̄ na bagú nyaná. 12. Bobbôg kwě-sí pula t̄âyin̄ taan̄.
13. Dafl̄ lóo p̄âyin̄ taan̄.
14. S̄undu séwétin̄ kuro álán̄ w̄áin̄a.
15. Kwě leel-sí ná taan̄ t̄ur̄rin̄.

J̄umeleŋa

i. Terereŋa j̄aa kí kin̄ ur̄ú'η ájíná, kójéleŋa'η dió.

1. ....(k̄aw̄w̄in̄)
2. .... (b̄attin̄)
3. .... (nyérétin̄)
4. .... (nyóggin̄)
5. .... (télémmin̄)
6. .... (t̄attin̄)
7. .... (r̄ittin̄)
8. .... (béréétin̄)
9. .... (nyur̄rin̄)
10. .... (sellin̄)
11. .... (séww̄in̄)
12. .... (kórómmin̄)
13. .... (nyélémm̄in̄)

14. .... (párrin)
 15. .... (sírriíjin)

ii. Ʋrú’ŋ-si ájíná jéla ná kin lóóná palana-lé jaa.

1. Tugɔ nɛŋ amí.....
 2. Moo koro tãw’ín dió jíjí.....
 3. Báa ogor dũu jáppíá.....
 4. Leel kee ná saab aam.....
 5. Teyyâ nás laá.....
 6. Íya nɛŋ joopo.....
 7. Wúo dáló karto.....
 8. Roo ná éla namaŋ-si .....kóómít.
 9. Muurú aar karro .....
 10. Abo boot uyo.....
 11. Ása ná ilhí.....
 12. Murtá ná boot dásó.....
 13. Nuun dáarí ná nyéra.....
 14. Tooro ná dágí taan.....
 15. Muurú kí kuraŋa’ŋ dió kómóla.....

Júlji 17

18. Terere'ň aríná

Na dog ari keer álán dńň tabúnj jaa áísán á káríalba terere táas kí mætug'ínj terere ná kee bán jammó nás áji dió kee, marañ mætug ná kee ye-sí kí ájínj dió án jammóba. Terere bá mætug-sí-ii nás uña dńja kányítia namá terere índélínj, marañ uña kila asá jányíti díg gal bán ájí-ii dńň dió. abá ájí dió ás kañj, terere á sínj jaiñolba taga, jagíl niná hãa kin íne dũu.

Biís dikkô, kálum'ínj ɤrgúm (mætuga aw)

Biís dikkô kálum'ínj ɤrgúm kárí (terere)

Borrôn kí Kóndó (mætug)

Borrôn kí Kóndó arrá keéŋe (terere)

Diw appâ, toŋ'ínj paál (mætuga aw)

Diw appâ-sí toŋ'ínj paál boiñí (terere)

Púgo írí (mætug)

Gadúngó, púgo írí kee, ná arda pii (terere)

Gadúngó púgo írí (mætug)

Gadúngó púgo írí, arda pii (terere)

Dóga pǎy dió (mætug)

Kiïro soŋŋâ (mætug)

Dóga pǎy dió kiïro soŋŋâ jíjí (terere)

Íne terereᅇa osondííᅇ k̄aᅇ:

A

Abo Daa

W̄o d̄ardi

Kwě

Kwěniw díᅇ kí penyiᅇ ɸdo-lé

Maamá-sí

A

ray'íᅇ-si péér kee.

dééᅇ leel'íᅇ b̄aram̄andi jíᅇ.

nás laá kí ɸr̄á.

kí in dorá nyãᅇa.

daalú-si birnyo.

J̄l̄ɸ lá íné terere bi terere âl lóóná ɸw n̄ááríᅇ, indálaᅇ táara díᅇ A na díᅇ A.

Terere'ᅇ juuᅇᅇᅇᅇ

Sabba A (Abo Daa, Ká, w̄o D̄ardi, kwě, kwěniw díᅇ kí penyiᅇ ɸdo-lé, na maamá) Kwa na lótánás kee âl kí déᅇᅇ'íᅇ kírsiᅇ terere'ᅇ dió, in-sí namá juuᅇᅇᅇᅇ k̄aríá, na dog terere ná kee bás kí juuᅇᅇᅇᅇ tuuᅇel.

Ūu wala gal ɸuᅇᅇa kila âl kí dééᅇ'íᅇ kírsiᅇ terere'íᅇ dió juuᅇᅇᅇᅇ k̄aríá.

Terere’η ájídæŋo

Ájídæŋo bá táárídæŋo-ii äġl tááří díg piá, wala gal äġl ǵrĩ keer’ĩŋ írí ájí díg piá. Dalĩmĩŋdæŋo namá gal ǵŋ it-ii wala gal ǵŋŋa kit gé äġl gĩs ájídæŋo’η údóná suŋŋâ beléŋá. Na kí seéŋ see abá jöel ásáŋ terere’η díó ájídæŋo-sĩ jæmmó, main dĩŋ bá ájí-sĩ jaráŋ íde díó, lia namá in jĩĩŋó, “kii-ii?” wala gal “kaa-ii?” Niná haá in mitĩl:

Múrtá oró kí jǵrĩ kuro.

Íné ájí bá, “kuro-ii” Námá in jĩĩŋo, “Kaa-ii äġl kuro?” Dééŋ jáwĩ: “Múrtá-ii” Naa íne “Múrtá” Namá yé-ii, terere’η ájídæŋo.

Na dog terere keer-lé jǵǵĩl:

Yé in soom-lé gǵŋŋt pii.

Íné ájí bá, “Pii-ii ” Námá in jĩĩŋo, “Kii-ii ná in soom-le gǵŋŋt pii?” Dééŋ jáwĩ: “Yé-ii” Naa íne “Yé ” Namá terere’η ájídæŋo-ii.

Ájídæŋo, belé bi belé-le bá dúót-ii wala gal bá ǵrĩ it-ii äġl dúó wala gal ǵrĩ keer’ĩŋ írí ǵrĩ díg piá. Niná abá in kwa, Tobá dóól amí, biĩs dúti pŋy, íne dúó äġl dóól amí bá Tobá-ii na ǵrĩ äġl dúti-sĩ pŋy namá gal biĩs-ii. Yĩeŋ gé äġl dóól na dúti’ĩŋ írí ǵrĩ díg piẽ. Abá káĩŋ suúrŋá in kíŋó kíé ná dóól amí na kaa-ii ná dúti pŋy? Dééŋ jáwĩ bá in úndũl, äġl Tobá kí biĩs gé. Na naa mĩŋ íne ásáŋ in jalũŋ, Tobá na

biís âl yieŋ gé ájínákwă. Āy na dog kin suŋŋâ-sí jagíł íne dũu álán dééŋ arrá tullé jarán.

1. Ká sooná'ŋ nŋŋ ámi.
2. Tooro leel pŋy.
3. Tíbo kurú beta.
4. Roo kila mánŋaŋa tuám nyét bawa.
5. Ása píe appâ díg tšo.
6. Yé đarí báa.

Dŋó wala gal ări asá jáwla ná ări keer'ín írí tááří wala gal ări díg piá, in karía ájídŋo.

Dalimija

Dalimij bá ă it-ii wala gal ăŋa kit gé ăl gís ájídŋo'ŋ ădóná suŋŋâ beléjâ . Sabba A (...răy'ín-si péér kee, ...nín ăa in tááří-sí, ...dééŋ leel'ín baramândi jío, ...nás laá kí ăŋă, ...kí in dorá nyăŋa, na ...ettê kilmá simmó á-ii ba) lótá kit gé ăl kí kí yeeŋŋ juuŋdŋo'ŋ kírŋŋ, na kí in terere'ŋ ărŋ-sí namá dalimij karía. Dalimij lóóná dŋín bá ă tog bír-ii, lóóná dŋín namá ăŋa suŋŋâ gé lóó tog-lé.

Terere'ŋ dalimij lóóná dŋín bá ă tog bír-ii na lóóná dŋín gal ăŋa suŋŋâ gé lóó tog-lé, ăl juuŋdŋo'ŋ gís ări dig pulhítia.

Jerrŋ-si ná jagíł mat suŋŋâ'ŋ ere, juuŋdŋo bá kona gé na jaríŋa, na lóóná dŋŋa-lé namá gal mŋtŋg-ii, (Abo Daa, ká, wăo Dărdi, kwě, kwěniw díg kí penyiŋ ădo-lé, maamá) Na kėrrég dalimij'ín dió bá

ájí kee,(kee, áa, jóo, laá, nyaña, na ii) na dałimih juuñdũño'η gîs risíη.

Jũmeleŋa

I. **Íne dió gis ájíkwa jarán, kin terereŋa bi terereŋa'η dió.**

1. Wáoo, íneén bóllíni ná n̄η b̄am.
2. Dírre roó nyañá ásáŋ koro éla.
3. Mooge miríŋgila rímmeh pii.
4. In kwě kíl̄panta'η dió ʷsú aís jawba.
5. Ballám dasar'íη nyañá nás káŋ ná á wáŋjaba.
6. Ka-sí p̄ula gîs kewra iŋi ná anni ásáŋ ʷrto.
7. Kobot-sí tón undí ná kee ná dééŋ j̄r̄i suúr jáwítí.
8. Báa kí subu kuro ná r̄ay kusun̄a'η nyañá.
9. Íya bát ettê sooná'η n̄η ranynyâ kiro ná nii kámi yée.
10. Dadá kee ná bora p̄sk̄e ásáŋ gîs s̄art̄e piá ná k̄am.
11. Ore bá dééŋ kaaru'η írí aam.
12. Jí abá ḡud á jawba bás jalun̄, kwa kit ǎl kawē jaató áláŋ gîs ú baaru soór kammía.
13. B́i kwa'η ótá'η kar̄iŋ k̄uŋí as biŋítiba k̄eŋ oro báa.
14. Dogólá nyéttih soóm keeŋé.

15. Poora poor kírsiņa.

II. Íne dió gis dǎlimiņa jarán, kin terereņa bi terereņa'ņ dió

Ká dúiņ rǎy anni börra ásáņ kurtá ǎldí.

Geldenǎ tóotoņa'ņ bǎw keené.

Zârga ǎy ila alá gís juror.

Yé déeņ nǎņ in etté taņgire eeņa.

Nyǎye bát kwě appâ díg kiri.

Buuru ila arsâs gî janí.

Duá joog appá nás kee wala.

Kirikînde-sí kaní nyurríņá esse ná wǎji nii leya yée.

Leel soor taar kárámbál jábí ná dillíņ póiya.

Nyřreņa dörņá páttân nás nyéré.

Jukko jukko déeņ taar'íņ kullíņ'íņ jafl.

Ájǎ in kwě lóo tog-lé bálbán jéérél náí kí kítóņ in keteri.

Sênde dǎiņ toņ'íņ oro a gî toyóba.

In dǎó'ņ ǎu bás ulul-sí ǎru-ii.

Bí kójélen-sí baa adidíņ yieņ koomíal gí síņ.

III. Udónákwas jêl ná kin lóoņá palǎņa-lé tébbiņ jaa.

Muurá ..... amí.

Kurú ..... kiri.

Kaam ..... kullo.

Alam ..... pui.

Agalam ..... tóíņ.

Día ..... tuum.
 Ányá ..... piá.
 Wúo ..... pulo.
 Íya ..... nyanjá.
 Pule ..... essa.
 Nyálmát ..... kámi.
 Dúul ..... tšo.
 Koró ..... kúrto.
 Kwě ..... jíjí.
 Kuu ..... nyéré.

IV. Ájínákwäs jéla, kila lóóná palaŋa-lé téjjin jaa.

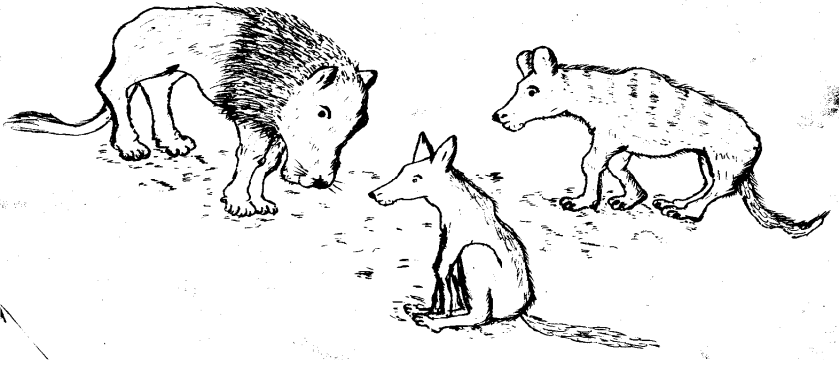
.....kwě dorol appâ díg jábí.
 .....gartâm nyimáná púttôndij rigo.
 .....púgo írí arda pii.
 .....kân dulé daa káa?
 .....kaníon yieŋa simmóna dīi gîs inġi.
 .....tílminya-lé kúrŋa'ŋ addi poí.
 .....kiri bootó piá.
 .....sórób la banni?
 .....dio dóŋa kuro.
 .....madíl kisêb'ín nyanjá.
 .....dééŋ-si arrá urruŋo.
 .....kí kalí'ŋ kúnġí tewa.
 .....bótór-si lóó téjjin léélínġe.
 .....anġar térrinġ kuro.

1. ....kãṅkwa'ṅ naasu'ṅ day-lé lúúmíe.

In aldí'ṅ dió gîs téwwiṅa na údónákwă gîs jarán kây kũṅo gé, náis kerker jáa.

Mũurú na tooro na bôrnyo

Álán kwa ǵrî díg'ṅ basi námás lia kwa dîi kwa-sí kúúneṅ kíndéliná tullé ála á-iiba, na dog abás kũrro kwa-lé suṅá jain kwa-sí kũrro'ṅ as jawba ná darma sabba tog appá jéndél, na dog abá jalṅ ná dũó kóel álán gîs kũrro'ṅ ila piá, bás riyá jurgújó álán kuy hõó á jioba, dió appâ'ṅ ǵéṅ hõó júrus, niná hãa kin údóná ǵl mũurú kin kwa'ṅ írî piá idîṅ ása yé kũrro kee. Asi díg mũurú na tooro na bôrnyo ása bá suúr túllendiṅ kirgiṅol, álán éllé kial ná awla káwal ǵrî it nás kéle námá kóol ná dîeṅ táas-lé túllendiṅ kaṅgare, maraṅ ǵl dîeṅ awla ila káwe mũurú dééṅ ila ǵl piá tullé á kénjába.

Álbá mũurú ú na dole p̄y na tooro leel na ǵrî na bôrnyo diw na dáy, namá ǵl kábúliníe ná kéle ná tawra'ṅ télelé-lé kúul álán

kaṅgare. Namás bôrnyo-sí ăṅé ăsán ɲaar bôrnyo namá ása riyá kurguṅo namá âl írí idíṅ nás loṅ abá in kwă ása tɔbɛ kiirél ása ɲeerel ăsán bá suur júṅo. Albá bôrnyo írí ná in kwă, “Bí ăl dɔlé dúíṅ waar bagıla kasá gîs bí baṅgar” Ídé mɔurú dog âlbá íríṅí ăsán yé ɲaar namá âl dog, tooro-sí in iṅo yakáy naa ălán báis jí jaṅgar tooro namá ása tiina, “Yaṅ ălán gîs aṅgar maraṅ lia dɔó ála á keeba ălán rísíṅó yáa?” Namá ása tuuṅa nás ɲeerel namá in kwă, “Ú na leel na dole âl mɔurú’ṅ gé na ɔrí na dáy âl kúíṅ ge na diw âl bôrnyo’ṅ-ii” Ídé indálaṅ mɔurú ná ooṅo tooro-sí kí goobeṅa inâṅ ná taan ása bá nderéṅ dééṅ padís ímíṅi ná mermer dog ála á piába, âlbá seegiṅ way.

Bôrnyo-sí ídé namá âl-si kaṅiṅáṅ tie, namá âl-si riyá kurguṅo, ná kaṅi ıla mɔurú-sí ăsá á paalíba, alba mɔurú in iṅo, “Yakáy, maamá dalaṅ âl gîs jí jaṅgar?” Bôrnyo namá âl in jáwí, “Yaṅ maamá, naa abá indálaṅ lóṅ, in ú kí leel namaṅ in ɔrí kí dole namaṅ dog in diw kí dáy âl nyéttiṅ âl jí jabúṅ joor” Namá âl tɔbɛ salama rááṅa, namá âl kí kilmá’ṅ dío in kwă, “Âl ɔ-ii na ɔ ălán á jwaba yáa” Mɔurú ídé kí kimá’ṅ simmiṅ asá leél namaṅ âl karraṅ póíti. Bôrnyo gal mṅṅ ídé namá âl dorá díbé tšo ná dúíti, mɔurú namá ása tɔrí piá, “Maamá’ṅ dalaṅ ása jaiṅó ná jáṅṅa, ká dalaṅ niná jí ăsán á ɔmmóba, ăy kin-sí jí jabúṅ ná joo ná kí kíṅ dogólá’ṅ báam, namá âl dáy íní, bôrnyo namá âl dééṅ dáy ıla bawa ná nyăṅa ná ye-sí ná íde kiirél kééṅ lótáná’ṅ túle, maraṅ namá ása írí jáá. Asi díṅ namá âl nyaná ná taaru appê díṅ’ṅ ɔrgúm kárí ná ooṅo ná mɔurú-sí jaan ăl kérréṅ úndul nás kí ıla dorá betel, alba mɔurú-sí karra jáṅıla namá ása jáwla ná taaru-sí kí koṅa ăw dog púttôndiṅ tšo ása jéélel, niná âl

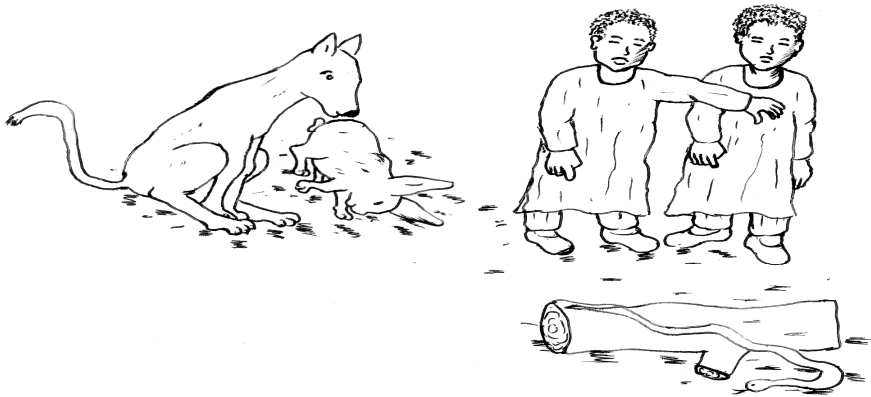
Júlji 18

19. Terere’η údóná

Abá gis jí-sí in waa, “Ása p̄i kaní. Yé kaní p̄i” Wala gal abá ḡis in waa, “Dogólá k̄agile waar̄iη. Yieη k̄agile waar̄iη”

Jí maind̄iη álán báí kaa dúss̄and̄iη jaḡl, lia námá jaw̄jí náí j̄h̄iηo, “D̄iη belé ila’η arrá ála á ar̄añaba. Āy áisa déēη arrá jar̄añ, náis jwa, ása kaa-ii āl p̄i, na dogólá kaa-ii āl k̄agil̄i?” Na kin áj̄j̄á, “P̄i na k̄agile ” ar̄i tóg dog áisa á pul̄j̄ítaba, namaη s̄iη áj̄i’η kar̄iη ar̄i díg j̄ányi, h̄aa in̄añ, “Ása p̄ie p̄i kaní. Yé p̄ie p̄i kaní.” na “ Dogólá núúm k̄agile waar̄iη. Yieη núúm k̄agile waar̄iη.”

Yáán! Inân naa ká dééŋ arrá aráŋa, ʘ “píe” in âl ájí pʘi’ŋ údó-ii; na ʘ “Núúm” in gal namá ájí kagile’ŋ údó-ii. Ájíná kila asá údónákʘă kʘiŋ, (marañ dʘi gal ás kʘiŋba) **Jélpel’**íŋ ájíná kʘrʘa. Na ila ájí pʘi, ása-lé-ii nás derlew piá ná pʘe’ŋ íri eeŋa, Na ájí kagile gal, namás dogólá-le-ii nás derlew piá ná núúm’íŋ íri eeŋa. Na naa mʘŋ íne námá in kámiŋ:

Terere’ŋ údóná, âl bá kona na mʘtʘg gé wala gal jarín, âl gʘs ila dʘó wala gal ila ari, pulhítía âl ájí’íŋ táári dééŋ íri eeŋa.

Na dog aís yiaba dorá ila ásán ájí’íŋ ájídʘŋo-sí kí yee kʘmmítʘ, ásán bá déllíŋ jʘŋo’ŋ ʘŋa kúndul ná kawrítʘ ájí’íŋ kʘrʘíŋ eré “Kii-ii?” na “Kaa-ii?” údó-sí dog bás kí in dorá kʘmmítʘ, inân, “Ása kaa pʘi?” Íne ájí âl “pʘi” jʘŋo’ŋ ʘs jaa “Kaa?” dééŋ kʘrʘíŋ eré ... “Kaa pʘi?” Jawí, “píe” Na íne, píe údó-ii.

Na íne dʘu dog-si terere kernʘa kʘiŋ suŋŋâ

1. Ása píe essa.

2. Bôrnyo diw p̄əy.
3. Biís d̄úti app̄â díg amí.
4. Tífbó ye-sí taan.

In terere dió (1) Ájí essa ása-ii ná p̄é'ŋ írí piá. Na in terere dió (2) Ájí p̄əi bôrnyo-ii ná diw'ŋ írí piá. Na terere iis-lé ájí amí biís-ii ná d̄úti app̄â díg'ŋ írí piá. Na terere oŋŋal kwan-lé ájí taan Tífbó-ii ná dééŋ írí piá (ye-sí). Na kin terereŋa oŋŋal dog-si **údoná** dió k̄aiŋ, na kila ájíŋa essa na p̄əi namaŋ amí na taan, **jálpela'ŋ** ájíŋa ge.

Ájíŋa kila ál-si údoná dió k̄aiŋ, derlew'ŋ ájíŋa karía.

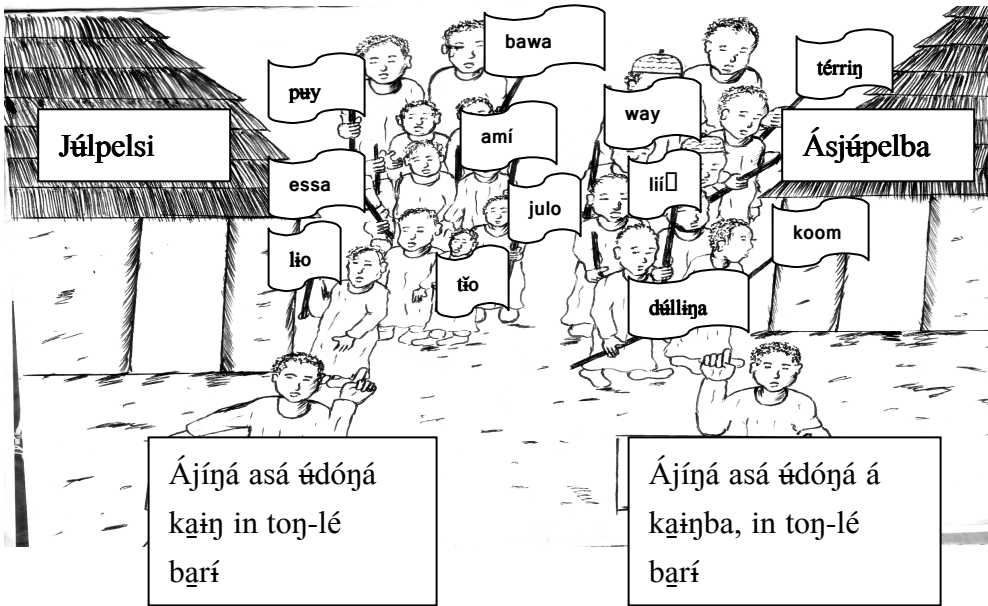
Maraŋ dog **ájíŋa** diis k̄aiŋ ál **údoná** dió ás k̄aiŋba, id̄f̄iŋ ná lóŋŋa d̄iŋa-lé, **ájíŋa** ás **jálpelba** ásáŋ d̄əó díg-le tuuŋ ná d̄əó wala gal ari keer'ŋ írí eeŋ. Niná hãa kin-lé:

1. Ása kéeríŋ.
2. Nusá maan̄o.

In ájí kéeríŋ nás ása-lé tuuŋa naŋ-si dééŋ írí agíŋí. Ari keer-lé ás jálpaba péllét. Ájí maan̄o nás nusá-lé tuuŋa naŋ-si dééŋ írí agíŋí. Na abá in jíŋó, “Kaa-ii ná kéeríŋ?” na “Kaa-ii ná maan̄o?” Jawí tullê áŋ j̄əmmóba, íne kin jíŋoŋa jawí á kóeleba, id̄f̄iŋ ari ál jí dééŋ'ŋ jíŋel ila-ii ná kee. kininiŋ ájíŋa (kéeríŋ na maan̄o) **údoná** ás k̄aiŋba.

Ájíná kila asá ʔdóná á kaɲba ásjúpelba'ŋ ájíná kaɲa.

Jǔmeleŋa

I. ʔdóná gís jarán kin terereŋa kidonja-lé

Kaɲioŋ dáíŋ éllé tooroŋa wáó Sombên'íŋ leel pɲiŋi.

Waaríŋa'ŋ kéŋá asá dɲal diéŋ kímíŋ bawa.

kaɲiŋjawí'ŋ sog-lé kí táíteŋ keeŋa ná dáý kula.

Abo wáldaŋ aara ná báwle.

Majira tesber'íŋ keeŋé éllé dió nás nɲá nii kéle yée.

Kwě nɲa ááméŋí ná daarú kuy tšo ná bát tááben eeŋa.

Biís dúti tšo.

Báa oreŋ'ŋ jarig'ín lóo bŋŋo.

Día zooro-ii nás kányú in báa.

Kóog kurtá na púla-sís day bai.

Lesse roó koro'ŋ jêl'ín nyaná.

Soorakooní wšo púro dió jíjí.

Bôrnyoŋas mâán kwě puiŋi kaní.

Roŋgóle léwás jǎrgi nás dúón joo.

Kí tugûr kámi saare.

II. Ájíná'ŋ gís ájínákŋwă na Ũdóná jarán kin terereŋa'ŋ kidoŋa-lé.

Sukkáte dúiti ásán kamal dăy beet.

Wšo dŋŋ ila-sí jibbe yiryir jáa, turíl-si tŋŋí.

Ũla-sí darriŋ essa.

Ká domboreŋa aw-si aiŋ.

Sillêb awlân nyaná ná pŋe pui.

Paanya Mororo wěle-lé nyaná.

Noôr jíjis báa.

Ása nínó amí.

Botona kurúná béta.

Kila ogora-sí duaŋ-si tšo.

Kila báraŋá-sí ruul amí dŋeŋ íri inân a jéérélba.

Dadá nuŋ appâ díg kiro.

Sáabe joo ná kila liá jurrûŋ ná baġú dió jarán.

Dogólá táwra kŋiŋ nás danġura kawe.

Yakáy ila kwěniw ji-sí gî bawa joo ná báálo.

III. Kin lóóná palaŋa-lé, ájínákwă ná údónás jéla tebtebiŋ jaa.

1. ....kaŋ ná kalde.
2. ....koró jábí.
3. ....jaabil jáápa.
4. ....kaŋ ná ranynyána kaam.
5. ....mađfɪ nyaná álán karró.
6. ....dúíŋ rǎy anni börra ásán ałđ.
7. ....tóotoŋa'ŋ bǎw keené, álán karâł.
8. ....ǎy ıla gîs juror.
9. ....dééŋ in ettê taŋgîre eeŋa.
10. ....bát appâ díg kiri.
11. ....ıla gî janí.
12. ....suŋá amí.
13. ....-sí kaŋí esse ná waji nii leya yée.
14. ....soor kárámبال jábí ná dillŋ póíya.
15. ....döŋá páttân nás nyéré.
16. dééŋ kałlŋ'íŋ jał.
17. ....Ájŋ in lóo tog-lé bálbán
jéérél náí kí kítóná in keteri.
18. ....díŋ oro a gî toyóba.
19. ....in nás dío'ŋ way píá.
20. ....ıla kójélen-sí báa ađidŋ
yiŋ koomíal gí síŋ.

IV. Íné aldí budde díg-si nás in karía “Kímín’ín kwě”.

Ájíná nyéttin kila äl ila aldí’ín dió kain, sartaña düún ere aní. Beeraña onnal jáa inân díen sangalánton’ín dió.

Ájíná

Ájínákwă

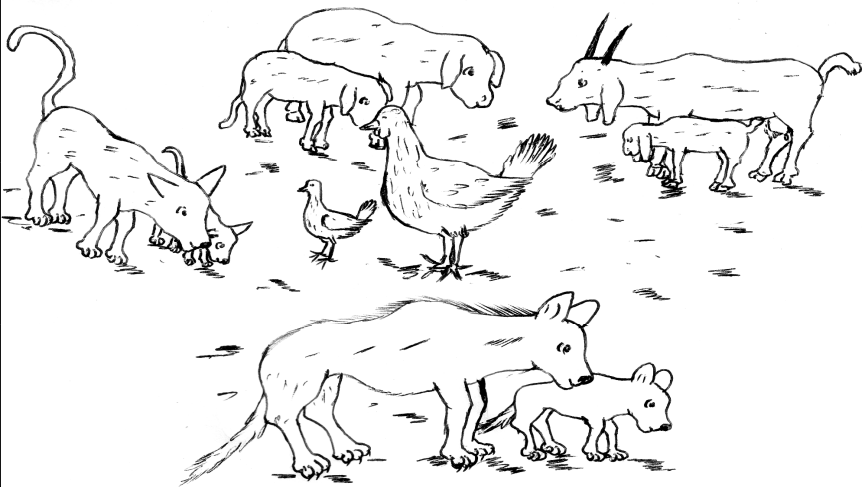
údoná

Ájíná’η kona

Lia námá ájíná bi ájíná kila äl sartaña düún ere aní beera ewel kwanlé rímmen jáa, na ájínákwă-sí beera ṭaḅu kwanlé, na údoná-sí gal námá beera túlé kwanlé rímmen jáa, ila beera arí kwanlé námás kila ájíná-sí kona janí, júlpel’ín la ájíná ge wala ásjúlpelba’η ájíná ge.

Kímín’ín kwě

Asidíg âlbá tooro na ɸrî na diw na ása na dóga, ása bá suur karûl ná keené ná jutá díen elle dítinín káwe ná kí kien dogólán kóol, námá tooro-sí díen elle’η sagal kawíe, tooro walá tullé á sîn argítiba námá nîη kalî nii káwéní yée.

Sog díg namá kí subu kærul ná jutá keené aara’η jísöη, kíeη dogólá karíη eré äł káye namá in kaširiη áláη-si tooro’η kwě-sí kaldíá nás kawe, na abá kíeη íyaηa kéle ðwó tóg dog in ásáη á kwä äł yeeη gé nás kaaw̄ηi, naη dog in kaširiη ásáη kæríη tæró na máa’η kwě nás kí dolpá ayyu na kærýöη nás assi na kímiη nás kæríη kæríη. íde tooro’η kwě-sí indálaη in nás tær na in nás kí dolpá áwyél na in nás essel na in nás kæríη kæríηél, namá káwe namaη-si kaaw̄ηi ila lóo namá nyéttiη perre kiηi ná ðwó bi ðwó ðeη tó nyaηá, ná dírrígiη ooηo.

Kíeη íyaη aara kísol namás kaηiηol ná éllé kæríηítíeηí, tooro namá ittírř balbás-ii, íde äł kee ná boota kóol na ása řigel kwa namá keené ná kundíe. Albá kéle ná éllé kaaḡul, ooró íde äł kíloηe ná kíeη toηa kannía namás tooro’η kwě’η waytol kærmmé namaη-si nyartignyártiggiη káwe, namá nyéttiη arrá in ägił, “ Hřg! jř ki yé nás tooro’η kwě p̄y?” Namá keené nás kíeη aara kærul, namá kíeη dogólá-sí dorol káwe ná kíηol, “ Bř ki yé asá tooro’η kwě p̄y?” Dogólá nyéttiη namás kayé, “ Kř äla á kaηáa-ii” íde kímiη bá kwa’η

ṭabún perétin kuro namá in kwă, “ Âl ká aṅ nás ɔwi” Namaṅ-si dɔó bi dɔó sígítin píí. Ídé doga maṅ ăl kwě indálaṅ kwă púrút namá jági ṭigítaga ná elle júndi, kééṅ jaaruṅa dog namá díbe, namá elle pttó kundíe. Kímín sáy ná kírél temberriṅ, ná tooro-sí jaan, álán êl ná paagó ná kwă ása yé dééṅ kwě pɔy.

Tooro ălbá êl ná paago namá búló kímín kee ná ooro’ṅ túle kírél na ari dikkó dikkó díg dééṅ kili, ălbá dakki êl ná paago kaa níṅ búló nás dééṅ kwě-ii nás kṁṁṁ, namá dùu kí maala robosoggin oṅo namá kómóla níṅ níṅ koom, lia namás kosoottin jáwla ná kímín’ín kwě-sí iṅo, “Kí yé nás dúín kwě pɔy?” Kímín’ín ṭabún pttin gal namá búddêndin in jáwí, “ Âl ká aṅ nás ɔwi” Tooro íde namás dábbin tío nás dééṅ tón nyaṅá, namás in kwă, “Ettê áísán âm, ăl júndí ná lóó luul eeṅ” Namás nyaṅá pɔy dió nás tagí írí jáá, ălbá lóó dikkó eeṅa, namá dééṅ sigin bawa ná éla ásán deébeṅ piá nás amí.

Namás kóíní wasá á búlóba, saaréṅ kímín’ín kwě namás kálum’ín ɔrgum taan ná dóṅá ínni, “Ay-si joóṅá, ay-si joóṅá.” Tooro namá iṅo kí gurgula, “Aál joóṅá jí kṁṁṁ ná ká oóṅá ná tagi awrel ăl gí jí wêel?” Kímín gal namá in jáwí karra ála á oóṅába ălbá déllin íne kálum’ín ɔrgum oóṅá, namá píjí ná asi keer in iṅo, “Na arra aál níṅ joóṅ?” Kímín námá in jáwí dog, “Álán bá kálum’ín ɔrgum oóṅ” Ila sog gal walá kálum’ín ɔrgum á oóṅába, namá gal tiir’ín dió oóṅá, tooro namá oóṅá ná kálum’ín pṁpṁ pii ná kóil wasá á búlóba, kímín saaréṅ gal namás tiir’ín dió léélíníe, kuro ná dóṅá ínni, “Ay-si joóṅá, ay-si joóṅá.” Tooro main namás ambal essa, dog namá iṅo, “Kṁṁṁ jí aál joóṅá ná ká oóṅá náí wêel” Kímín dog namá in jáwí, “ Ág kabá íne tiir’ín dió oóṅa” Tooro namá dog iṅo, “Na arra aál níṅ joóṅ?” Namá jáwí, “Arra dog álán bá íde tiir’ín dió oóṅ.”

Albá kwa dīi-lé in kelamí âl saare kí tooroŋ kaḡḡ'ín jay'ín kannía arra, ila sog gal namá tooro'ŋ keré'ŋ dió kárí ná óóná, asá saare kí ye kaḡḡ'ŋ dûy, tooro litêllaŋdog namá óóná nás tiir-sí karraŋ jaŋŋel ná kóel wasá á bálóba dog lité namá kærro jŋŋe.

Saaréŋ kí mirit tooro namá dééŋ keré bawa ná kí kwan kaḡḡ'ín jay'ín nyaná, álbá keeŋé ná maḍíl dió kaagæl, namás kuuŋe ná kíeŋ kaḡḡ kééli. Tooro íde maŋ namá kaḡḡ tiél ná kère jíníti, kímíŋ gal dió namá aam na aam, kaḡḡ inâŋ kí dóŋá'ŋ salga nán tŋi namaŋ sín úrgí, sáwahín namá laŋ gal ná dùu killiŋæl, nama laŋ ná dééŋ keré nás dírrótág eeŋa, namás kééŋ jalpága-sí in kwă, “Dúíŋ keré ása pis eeŋa ká álán awŋí âl suŋá-ii, âl bây bí nás kíeŋ keréŋá ná lia kí maala bêl” Indálaŋ namás jaŋŋo ná tóŋ píŋí.

Namás utú p̄o nás aara páárí namás dééŋ táwlfí éla ná ütú jáá álbá tokké eeŋa, namá dééŋ keré bǎwle nás éla ná táwlf'ŋ dió yugyug pii álán kaḡḡ júló ná ooró, kaḡḡ namá ireli álán buŋŋol, namá nyaná tibírbir lupó, na kí kærro juŋjuŋ piá, p̄p̄ namá kímíŋ'ín kwě dió in kuro, namás keré'ŋ dió liiŋo, namá búló ná naŋŋ tog bí dog á keeba, namá dééŋ baŋi kello, namá in kwă, “Asba'ŋ kwě dog âl bá jí jaŋ ná kúíŋ kaḡḡ jámi” Kí kímíŋ tigítaga ná íne kaŋía na kurol, aál kee gél kímíŋ namás deem tiir báló nás beto porot, tooro namá toiŋo ásán betó, namá sǎy ná kiirél, kímíŋ kwě namá nyãŋa ná jaŋfí, namaŋ dééŋ íya'ŋ tóŋ keera.

Júlŋi 19

20. Lóódŋo

Lóódŋo walagal lóókwă, ɸŋa kit gé ăl-si Poor-lé kíyeŋa lóo wala gal lóóná kiimeli. Na dog ɸŋa déllŋ á geba aisa lóóná jíimeli, maraŋ dog seta kaŋ aisa kiŋa lóóná jíimeli. Naa ɸŋa kininiŋ-sí namá lóónákwă karíá. Lóódŋo'ŋ ɸŋa soŋŋâ'ŋ ere kona ge.

Poor-lé ɸ na set it aisa ɸri-sí lóó-le jíimel, lóódŋo karíá. "Na kééŋ soŋŋâ-sí lóónákwă"

Íne kin mitíla-sí bagí

- Bawtên'ŋ nyiriŋ-si **răy** ɸmmón nás saa suŋá óóná.
- Răy'ŋ **dió** daís-si kee jááyo kóel.
- Bawtên'ŋ nyiriŋ-si **răy dió** ɸmmón saa suŋá óóná.
- Biís **kí** píť'ŋ **duus** beto ná torombo'ŋ **karíŋ** kárí.
- Domnye'ŋ **arí** kírro-ii.
- Ú dăy **dólpa** jáá.
- Ăy in dombore'ŋ **soor** jagí main.
- Kí dééŋ **soór** kéérél.
- Díá **dááli** kuro.

Abá terere díig kwaŋ-sí jagíla, bán ɸmmón ná răy-lé set dŋu-írí kee álaŋ gís nyiriŋ'ŋ lóo jíim, aál-ii ná yé kee. Íne naa namá set ná lóódŋo-ii. Ăw-lé (**dió**) dog gís răy'ŋ lóo díg-ii.

Na ɸis-lé gal bán ɸmmón ná ɸŋa lóónákwă nyét-si seta kaŋ lóo'ŋ jáwlíŋ. Niná (răy dió).

Kin dog mitílá dǐi gé mat gísín jalun-lé nyǎjía

1. Ǽbá tón paago, ná kéeŋ ótá dǔu innân jáá, namás kéwná beto, namás dǎte paalí, ná dóná jábí álán taldũny díg bǎw.
2. Tóóríg bá wœŋ kéná, ná sîn kéeŋ léwá na Ƴríná -sí dœŋ pii elle'ŋ kǐli.
3. “Ǽl maamá anyjǐi saába'ŋ bǎrú êl, nás sũbu káa.”
4. Tagi pǎy nima ás keba.
5. Belé poor'ŋ jǐŋo jǎrgúló'ŋ dǔu kee.

Na kin-lé abá jahíla gal bán jœmmón ná seta aísá lóó-le ǎri jíimel.

Lóónákwǎ'ŋ kona tááríná kí kin koranǎ pie.

Lóódœŋo'ŋ kona

Iri
Duu
Urgum
Nondan
Dio
Soor
Paal

Lóódœŋo

Írí
Dǔu
Urgúm
Nondán
Díó
Soór
Paál

Kin ótájá'η kona gé na lóódunjo set-ii

Ótá'η kona	Lóódunjo
Roo	Roó
soom	Soóm
Boor	Boór
door	Doór
Zool	Zoól
<hr/>	
Dónjá	Dónja
Dáálí	Dááli
Dǒlpá	Dǒlpa
Dorá	Dǒra
Tagi	Tǎgi/tagí
Solda	Soldá
Baw	Bǎw

Íne dog 𐄂 tog kee náis lóóná jíimel, na yé dog lóódũŋo-ii

Lé/le: in yé bá 𐄂 tog-ii maraŋ namás lóóná dīŋ-lé set-írí kee na lóóná dīi-lé nás keba.

𐄂 del	𐄂 kí lé/le	Mitílá
Toŋ	Toŋ-lé	Sárbé toŋ-lé 𐄂ŋ
Segên	Segên-lé	Sigên segên-lé jabí
Kurú	Kurú-le	Saar-sí kurú-le 𐄂
Kosonónó	Kosonónó-le	Íbire Kosonónó-le kee
Turgâs	Turgâs-lé	Kóór Turgâs-lé jáá

---

abás 𐄂 kí set-írí agíní bás, (le) kányítí, na abá gal-si 𐄂 kí set-dũu wala gal dũu írí wala gal írí dũu agíní namá gal-si (lé) kányítí. (in dééŋ jíw díg-ii.) Mitílá asi keer árdeŋ jáa. Poor'íŋ domboreŋa kerŋa-lé jagîl dog.

Mutuga na tááríná'ŋ ósoma

Ɔŋa bæddeŋa dīi kaŋ ăl lóóná dīŋa-lé 𐄂ŋa kerŋa'ŋ tabáŋ eré 𐄂ndula, náis ari díg pulŋítía, ăl yeeŋ dééŋ 𐄂ŋ kila 𐄂ŋa'ŋ tabáŋ eré éle, lóóná dīŋ, ǎdónakwă na lóónákwa'ŋ tabáŋ eré awi, nii ná (Tombôr-sí, tobá-le soom'íŋ majira, ú'ŋ bora na oreŋa-sís.....), na dīi gal namá kona'ŋ kaŋ eré 𐄂ndula nii ná (Kí baŋi, Kí íyaŋ, na Kí Baŋiwărigiŋ) na kerŋa suŋŋâ alá á kaába íne. Ɔŋa bæddeŋa nii ná (

sí, si, lé, le, kí, síis, 'ín, 'n, ín, in, síis, síis) ǎl ʘʘn̄a kern̄a'ŋ tabún̄ eré ʘndula ná ʘwi, táárín̄á'ŋ ósoma karía. Táárín̄á'ŋ ósoma ná k̄aŋ bá ʘ k̄ari kwan̄'ín̄ tabún̄ eré ʘwi.

Sí-sí namá ʘdón̄ákwa'ŋ ósom karía.

Le na lé-sí namá lóón̄ákwa'ŋ ósoma karía.

'ín̄ na 'ŋ-sí namá ʘl̄ug'ín̄ ósoma karía.

“Kí”ari it-ii asá kí yee táárín̄a kawe na “kí...ŋ, na kí...in̄” namá gal, kwa na lótá-sís suúr rigel arrá.

Íne d̄uu dog mitílá kern̄a k̄aŋ ǎy jagíl.

1. Wúo Dard̄i déén̄ leel'**ín̄** baram̄andi j̄io.
2. Kwěniw díg **kí** penyin̄ ʘdo-**lé** **kí** in dorá nyãna.
3. Maamá-**sí** daalú-**si** birnyo.
4. Yé in soom-**lé** ḡuat pii.
5. Kobot-**sí** tón̄ undí ná kee ná déén̄ j̄ari suúr j̄awíti.
6. Kurú appâ'**ŋ** írí poyya.
7. T̄ibó **kí** Borrôn̄in̄ keeŋé.
8. Soora k̄irí tab̄u kwan̄-**lé** jagíl ná jabún̄.
9. Moo, naasu'ŋ daȳ k̄iŋa-**síis** ín̄i nás k̄ami.
10. Tolla yee-**sís** bawa.
11. Soora k̄irí -**lé** jagíl ná jabún̄.

Seta na lóónakwă'ŋ ósoma

Poor'ín belé-le sunjâ'ŋ ere lóóná-sí kí setas kúlŋíti na lóóná gal kí lóónakwă'ŋ ósoma “le na lé”. Nii ná hãa kin mitíla-le íne dũu.

1. Mũgũn tũmbũl kee.
2. Mũgũn tũmbũl-lé kee.
3. Kindi pítĩ kee ná ũjĩ.
4. Kindi pítĩ-le kee ná ũjĩ.
5. Dũle kũru kee.
6. Dũle kurú-le kee.

Jũmela

(i) Tááríná'ŋ ósomas jéla ná kin lóóná palaŋa-lé jaa

1. Íya, báa... nũj íní ná amí.
2. Tũgũ, Bagũ... nyaŋá álán orre káwa.
3. Tĩbó ... Tũsũ rãy keeŋé.
4. Moo yeeŋa... nũj keera dáará.
5. Ila kurú... nyurríná kãŋ dakki a jooba.
6. Garíny ... Mãdĩla... arrá kéle.
7. Zallĩt kámi ... dóga... dũũ.
8. Abo... soom... kwa.
9. Purga, baťĩr... jalgó.
10. Kálũm... ... soór suur jũula.

(ii). Lóónakwă bi lóónakwă-sís, seta jaa náis lóóná júlŋi.

1. Íya tonj kee ná nũj kĩri.
2. Moo bagũ kee ná símsim aam.

3. Tí**bó soom** kee ná **gũud** pii.
4. Ábba **ray** kee ná táá**rí** pii.
5. Dóga **turge** kee ná **kiiro jámel**.
6. Yáa**ṅa diiron** ka**ṅ** ná ka**ṅ** kalde.
7. Wá**ṅa daara** ka**ṅ** ná **arṅ** kaw**e**.
8. D**ũal jaawil** kee ná arda pii.
9. D**úti dúlú** k**á**r**í**.
10. Abo **pay** kee ná ka**ṅ** koon dida.

Júlṅi 20

21. Jáge**ṅa**

Abá g**is** in waa, “ett**ê**-ii” “ett**é**ṅá ge” “p**á**g**ó** l**ó**ṅ**í**tis” “P**á**g**ó**ṅá l**ó**ṅ**í**tias”, “Nyop**ô**ta e**e**ṅa” “Nyop**ô**ta na Regej**ê**lle k**ṅ**i” J**í** bá**ṅ** in j**ṅ**o: “kaa-ii ett**ê**? kaa gé ett**é**ṅá? ay-si l**ó**ṅ**í**ti? ay-si l**ó**ṅ**í**tía? ay e**e**ṅa? ay **ṅ**i? kin l**ó**ṅ**á**-le namá **ar**i kee ná war**i**-ii” Tull**é**-ii **ṅ**y naa gal kin-sí j**ag**ṅl asá **ar**i dí**g** **ányi**: “ett**ê** **ũ**mmel**á**ṅ sog-ii” “P**á**g**ó** d**ikkó** t**í**r**ṅ**-si l**ó**ṅ**í**ti” “ Nyop**ô**ta riyá t**é**r**el** e**e**ṅa”

ũṅa kila asá k**á** **ányi**, **ú**d**ó**ṅá ála geba, (**ũ**mmel**á**ṅ, d**ikkó** t**í**r**ṅ**, riyá t**é**r**el**) **já**ge**ṅa** ge, id**ṅ** ná kin á**j**ṅá (gé, l**ó**ṅ**í**tis, l**ó**ṅ**í**tias, e**e**ṅa, **ṅ**i, k**ṅ**i) **ás**j**ú**lpel**ba** ge. **Á**s**j**ú**lpel**ba’**ṅ** á**j**ṅá d**ṅ**a niná h**á**a kin (ii, gé, l**ó**ṅ**í**tis, l**ó**ṅ**í**tias, e**e**ṅa, **ṅ**i, k**ṅ**i) **já**ge**ṅa** k**ó**eli **ás**ṅ k**ányi**a námá ind**ṅ** d**ṅ**ej arrá k**ú**r**ó**.

Եւոյնա ալա ցալ աուաա կաա ասա, ասյալաաա'դ ասյաաա ասյա-աս կաադաա
ասասյա աա աս'դ ասաա տալաաաաա ասաա ասյաաա ասաա.

Ասաաա

Աա աս'դաա ասա աս ասյաաա աս ասյաաա ասաա ասա ասա ասա ասա ասա ասա

Ասաաաա աս ասաա ասա

Ասաաաա ասաաաա աս ասաա ասա, ասաա ասաա աս ասաա ասաա'դ ասաա
ասաա աս ասա ասաա ասաա ասաա, աս ասա ասաա ասա, ասա ասաաաաաա
ասաա ասաա ասա, ասաա ասաա ասա-աս աս ասա, “ աս աս ասաա'դ աս ասա
ասա ասա ասաաա աս ասաա ասաա ասա-աս, ասաա ասա ” ասաա ասա ասաա
ասաա ասա ասաաա, ասաա ասաա ասա-աս աս ասա, “ ասա ասաա ասա աս ասա
աս-աս, աս ասա ասաա ” ասաա ասաա աս ասա-աս աս ասաաա, ասաա ասաա աս
ասա աս ասա ասաաա-աս, ասա ասա ասա ասաաա, ասաա ասա ասա ասա ասա ասա

mæurá kéná äł díeŋ arka kelamí namás duó jaiŋo, namá tabúŋ jíŋí nás déeŋ tón nyaná. Älbá tón kaagul nás kíeŋ koro kaníe ná kábí, namás utú’ŋ péer kœol kí kaaru, namá kóol ná suur kúŋí’íŋ kwă-lé kawle ná kíeŋ gorreŋa kawe, namá jugó’ŋ tin paago, toŋ dœŋo namá iŋo, “Íne ūtu lán boóŋ wala níŋ arrá pǎy koóŋ?” Duóbain nammá in jáwí, “kí álán íne tawrá koóŋ utú’ŋ kili tokké tokké” Duóbain kí déeŋ atin, äł kila kaaru ūtu kagile, namá lóo káareŋ káwe, lóo luul’íŋ túlé tǐb ila paago, namá kœŋíe ná seegiŋ kurol ná keeŋé.

Namá kœŋi ná kilonji namaŋ lóo leela, íde döra äł kíloní déeŋ atin namás saasu jágǫla, namá kaanyul ila naasu kámmíal. Namá kóol ná kándé namás day-lé kabíe, walá maún ás kaiŋba déeŋ wúo albá tabœ jábí, namás aam namás aam, walá tabœ á réeŋéba, albás in kwă, “Äł kila gé ná kíŋ jaréŋá mæurúŋá kila éla” Duóbain sút albá tabœ kello namá tabœ púrááŋiŋ uyuoŋ, namaŋ déeŋ darma dió sǎy. Déeŋ bawa nás tabœ júmo, namás kawle ná keeŋé, ná soloná’ŋ dogólá-sí kœmmé ná kíeŋ ŋáányi rǐbbiŋ kasinji, na yiŋ ná karra kœul sœummiŋ, niná ása kíeŋ íyana kœsinji, namá keeŋé dakki nás in aáŋé, “Alaŋ gís ari díg kǎwli ná baǧila nás bálla, kaa gíŋ baní?” soloná’ŋ dogólá namás in äŋé álán bá-ii kundí ná kuu’ŋ dió barí ná kuu aw kéeŋ tulléŋa boiní ná babúŋ kila äł bí böel” Albás kǎwlié soloná’ŋ dogólá namás kállé namaŋ koŋa na tarŋa dœiŋi, na dœi-sí nás kondaŋa’ŋ kwă pœttó iŋi.

Lia namás in aáŋé äł barí ná kíeŋ kuu aw babúŋ, namá karíe ná kíeŋ kuu kábé ná dorá díbé keyé ná keeŋé, namás jutá lóo dikká eeŋa, namá kaanyul álán kuŋol dorá’ŋ túga, albá utú kagile namás déeŋ atin-sí in kwă, “Äł jákkǫa nás utú jála kila diddǫba-lé” Kwě albá nyaná ná paago namá búló, ila ari díg-le-ii ná líiŋ, namá tœgtœg

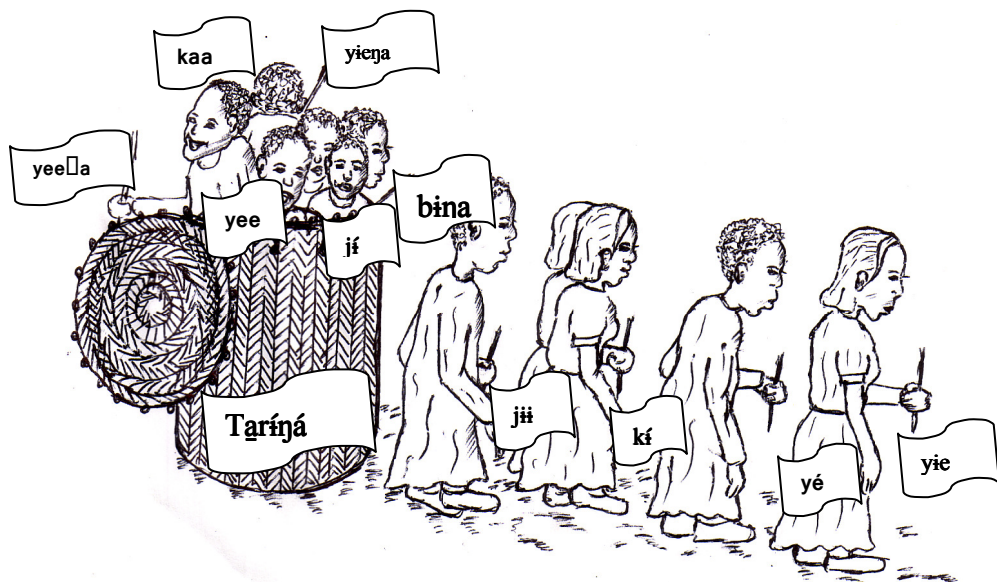
piá kée ásáŋ rááŋ namá toiŋo, namá wáŋŋa nás dééŋ wúo-sí in kwă,
 “ Wúo ıla utú diddŋba-lé ála á-iiba, ása ȳri díg-le-ii ná kee ná líiŋ”
 Dééŋ wúo Namá baw bawa ná keeŋé, namá kí baw asiŋa ȳw tȳgtȳg
 piá namá kelam nás ȳri kí kuraŋa’ŋ dió kóómíti, áláŋ ay káwal,
 zainezaine nyumurut namás jáwla, áláŋ kaŋkŋal naŋ dorá á keeba
 nás ammí tŋo. Zainezaine namás in kwă, “Ettê á gí láŋ rónynyin
 âm” Dúóbain namá in jáwí, “Áy lá kiŋa áí lá á jámba maraŋ ágílaŋ
 káiŋ kuu kaní ná jám” Namá keeŋé arrá ná kuu-lé kaagŋul,
 Zainezaine inâŋ telenytelenyiŋ ná leemo âlbá kŋeŋ kaaru páttândiŋ
 sãye indálaŋ ná kiiréli kaŋgarammiŋ, lia gal namá dŋeŋ ere tãbã jáwí
 nás in kwă, “ Naa gal ása dŋeŋ della-ii, ása búti dúót-sí ná kaŋbŋie
 námá ye-sí ıla díg-sí namá undí ná jee” Kwě kí dééŋ wúo
 kortoskortos namás kátŋe, namá dééŋ wúo-sí jábbŋa, aál kee gal dééŋ
 wúo-sí namá kámmŋie. Lia kwě asá sãy dog namás kwă pis ála á
 âmiba, “Ása kí in ogor búti dúót-sí ná kaŋbŋie dog námá ye-sí âm”
 Kwě kí ogor dog asábá kátŋa dog namá jápŋa, namá ogor-sí amí
 kwě-sí namás páttôndiŋ rigo nás mogulâye’ŋ dió jábŋi nás írí ligo,
 namás in kwă, “Âl jáw jí náis lia âm” Namá kuro ná kéeŋ gađawa’ŋ
 nyaná. Kwě âlbá kuu éle nás beteli namás in kwă, “ Á bí kuu kaí la
 dũu baa” Naŋ dog mũũrũŋa éle nás beteli nás in kwă, “ Á bí
 mũũrũŋa kaí la dũu baa” Kuu namá in aáŋé, “ Á-ii lá kí âl saa suŋá
 kajalána kaŋ, âl koró’ŋ jaba’ŋ kanni” Mũũrũŋa naŋ in ȳáŋŋul, “Kí âl
 kajalána kaŋ ȳŋ’iŋ join’iŋ kanni” Karába bi karába dog âl éle nás
 bétélŋí naŋ íríŋie áláŋ keere. Daagŋul albá êl nás betel ná kíŋol namá
 keera, namá bawa ná dũu jáá nás kila boota pũlo namás in kwă, Âl
 kí kúŋ dogóla kinîŋ boo náis oomé” Yé kaŋŋiŋ albá sãy namá,

kásaŋa dorol piá ná ila mogulâye'ŋ dió píssiŋ jíní, namás iris ligo na' dorá tšo ná nyãŋa.

Zainezaine namá êl ná mogulâye'ŋ dió kásaŋa pissiŋ namá in kwă, in âlbá dáágúł-ii nákin tááriŋá piá, namá nyãŋa tón búló namás in kwă, “jí kila kaa tááriŋa ge ná jáa?” Dáágúł namá in jáwí, “Ká ála á aŋba ná áa” Ídé kí dáágúł namás júti kayé, girdiliggiŋdilig, dáágúł-sí gúrúŋ abá lĩŋo péllét gal bá kí díbé in kúréł, namá nyãŋá nás gonyâye éla nás suur díbé páágí, dáágúł gal namá nyanjá nás sigín ela, namás asi keer káwíe, dáágúł-sí albá kılŋol kí dééŋ sigínŋiŋ namá ooŋo dió máálen kúnyãŋá, na kutoŋa na kondanŋa'ŋ kwă betel, naman zainezaine póyyâ ná way, namá ooŋo ná dió ɯmmel jáwítí. Elle'ŋ kwa albá kéle ná kummé way namá kááyul, ídé âł kóol ná dokké dokké kéndéli, namá dáágúł-sí dió kummé nás kí kewan nii urruŋo yéé, namás jáá ná in béléŋ, “In naa kayé náis ka-sí kí kewan in burro” Álán ay káwal namá zainezaine'ŋ dogóla kéle ná kummé, “ Kí yé ná dáíŋ íya pɯy” Namás nyéttiŋ in kayé, “Ká ála á aŋbáa-ii” Zainezaine'ŋ dogóla Lia namá in ägüł, “Âł báí náis ila dɯó kona baa âł dáíŋ íya pɯy ná kí âł kanni álán jaató káíŋa náis bua” Yiŋ albá káye suur namá in kaŋiŋi, álán bás kila nínó ũtu kaye nás óóŋal, dɯó it'íŋ nás suíŋá âlbá yé-ii ná pɯy. Albá lóó arra eeŋa, namás kíeŋ aláná ũtu kayé, dáágúł'íŋ namás suíŋá, namás bawa nás kí tooro'ŋ alá ludduŋo, Albá lóó téjjiŋ leela, namá kísiŋol álán kağılal, namá kummé nás tooro'ŋ alá-ii nás suíŋá, tooro-sí albás in aŋé âł dŋiŋ alá-ii nás suíŋá, tooro mĩŋ ídé namá kuro ná nyanjá ná púgo ooŋo naman etté ná á wáíŋba álán kí kwãŋ éllé kóol.

Júlji 21

22. Taríngá

Āy main in aldí-sí túllêndiŋ jagí

Ton'ín kwa

Asidíg elle díg-le âlbá dwo díg kéná ná in karîñí Túa, namá ðine siyâm tokké sâw ila kéná ná inân lóó tækkin **kua** toña dog ân kuréliba, bân kimanta-lé kamúnjélini, daar díg **Túa** namá wěle-lé nyanjá ná kéén lótá ráttin jula ásán kí **lótá** suúr káwa, na ðii ásán **Túa kí déén dwońyáan** arrán kí **ótáná** patûr káwa na ðii gal nás saarén kíen **Deése, Tugu, Baasóna, na Bortonjó** kí **ótóná** patûr káwa. Túa'ñ nyáankwě namá bát déén-si dóga'ñ samman **dúú** kiro ásán kí ila sammán **dúú** túa kí déén nyáankwě suúr-lé kámmía. Lia Túa na kí déén nyáankwě Lamâm namá karíe ná kurel. Ídé **Túa**, Túa na déén nyáankwě ðien samma ila namás léélínje, sáarén Túa namá wají nii riso yée, túa namá déén pítí ráánja ná ðirbo'ñ karín kárí ná uño. Albá patûr'ín saa paago ila dóga'ñ **dúú**-si indálan túa'ñ wají-lé namás dogólá-sí nyóggin jinjo ná ðáte puttô júndí. namá **Deése, Tugu, Baasóna, na Bortonjó** kí **ótóná** kúul ná ðien nñ ila kaame. Ál dogólá ðien dóga'ñ **dúú** ila kaame, **Túa** jalpâg-sí ídé namañ kilmá geleggelegin jendel, dogólá gal ná bastána gé, námá dóga'ñ ðiwil baw ná írí jágí walá gal kí surma án aamba námá kee ná ñinyininyi pii.

Ídé **Túa** ðien ábba-sí namás kilmá tálan eña, namás jáá nás **Deése, Tugu, Baasóna, na Bortonjó**-si in risín, “**dogólá** bát kin dogólá kiwíla-sí kál kí surma bassi ná waar setsettin bâm. Kin dogólá bá nñ-sí kál appú appú búndo ná waar satsuttin bâm, kin dogólá bát ila **dúú**'ñ koro pukkánala buratburattin án baba baa?” Ídé déén nyáankwě-sí ila belé namás sujá eña, namás **Túa**-sí kí

maalendíg in kwă, Túa, Túa bát kăl jundí dogólá-si ná kámmúal dfeŋ nwe kí raa, Túa ná bát siyâm jaŋ yée dfeŋ oro kaa-ii kí dogólán jâm, kăl kfeŋ soga juŋó álán buur á-ii tŋba. Ídé **Túa**, Túa námán pŋrút bás pŋti in jála yée, námán déeŋ tág ammán siyâm nyáaŋá’ŋ pŋí naa námán dog ála á amŋélba, námá nyaná ná pŋy kŋrí ná kéeŋ koro gúrgújgúrgújjij báa ná tawrá kuro ná wdo mŋsŋttij paaso mat síŋ **Lamŋn** w kwa, Lamŋn, **Lamŋn** gal namás iyo namá déeŋ wdo dómmin jŋmo, aál kee gél **Túa** íde namás suur siyâm jŋppŋa.

In aldí-sí abá túllendiŋ jóóŋó ná jagŋla, aldí pirje díg-si, na ká aluŋ-si jí ása jaluŋ kaáŋ wŋ-ii nás in aldí inŋŋ pirje lóŋíti. Bá déllij ídfeŋ wŋ-ii ál kwa na ótáŋá’ŋ kona-sí díó in suŋá káa, “Túa, Lamŋn, Deése, Tŋgŋ, Baasôna, na Bortonjó, nwe, dúú, siyâm, na dóga’ŋ dúú,” ŋy naa in door gal-si kŋŋó kona kila suŋŋâ-sí námá dfeŋ lóo wŋŋa kit kaa ál kona’ŋ lóo awi mŋn áddí. Námá kila wŋŋa ál kona’ŋ lóóŋá-le kaá nyétŋŋ sartŋŋa düu ere kaní ásáŋ kerker káa.

Ton’íŋ kwa

Asidíg, elle díg-le âl bá dúó díg kŋŋá ná in kŋŋŋí Túa, namá âl dŋe siyâm kŋŋá ná inŋŋ lóo tukŋŋij **yieŋ** toŋa dog âŋ kuréliba, bŋŋ kimanta-lé kamŋélini, asi díg **yé** namá wŋle-lé nyaná ná kéeŋ lóta ráttij jula ásáŋ kí **yeŋŋŋ** suúr káwa, na dŋi ásáŋ **yieŋ** arráŋ kí **yeŋ** patŋr káwa na dŋi gal nás saaréŋ kŋŋij **yeŋ** kí **yeŋŋa** patŋr káwa. Túa’ŋ nyáaŋkwŋ namá bát déeŋ-si dóga’ŋ samŋŋ dŋú kiro ásáŋ kí ila sammán dúú Túa kí déeŋ nyáaŋkwŋ suúr-lé kámmía. Lia Túa na

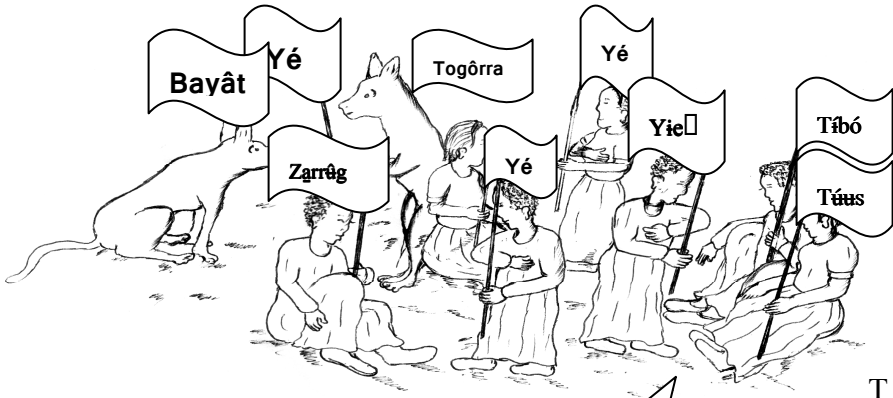
kí dééŋ nyáaŋkwě Lamûm namá karíe ná k̄aŋɛl. Ídé yé Túa na dééŋ nyáaŋkwă díeŋ samma ila namás léélíŋíe, sááréŋ Túa namá waji nii riso yée, túa namá dééŋ pítí rááŋa ná dirbo'ŋ karíŋ k̄arí ná uŋo. Albá patûr'ín saa paago ila dóga'ŋ d̄úú-si indálan túa'ŋ waji-lé namás dogólá-sí nyóggiŋ jino ná d̄úte puttô júndí. **yieŋ** namá k̄aŋɛl ná díeŋ n̄eŋ ila kaame, ǎl dogólá díeŋ dóga'ŋ d̄úú ila kaame yé jalpâg-sí ídé namaŋ kilmá geleggelegiŋ jendel, dogólá gal ná bastána gé, námá dóga'ŋ diwíl bǎw ná írí jǎgi walá gal kí surma áŋ aamba námá kee ná ŋinyiŋinyi pii,ídé yé díeŋ âbba-sí namás kilmá tálan eeŋa, namás jáá nás **yieŋa**-si in risíŋ, “**bí** bát kin dogólá kiwíltá-sí kǎl kí surma b̄assi ná waar setsettiŋ b̄am. Kin dogólá bá n̄eŋ-sí kǎl appú appú búndo ná waar s̄uts̄uttiŋ b̄am, kin dogólá bát ila d̄úú'ŋ koro pukkáŋala bur̄atbur̄attiŋ áŋ baba b̄aa?”

Ídé dééŋ nyáaŋkwě-sí ila belé namás suŋá eŋa, namás **yee**-sí kí maalendíg in kwă, Túa **jí** bát kǎl júndí dogólá-si ná kámmúal díeŋ n̄eŋ kí raa, **jí** ná bát siyâm jaŋ yée d̄íŋ oro kaa-ii kí dogólán jâm, kǎl k̄íŋ soga juŋó álán buur á-ii t̄iba. Ídé yé Túa námán p̄ur̄ut bás p̄t̄i in jála yée, námán dééŋ tág ammán siyâm nyáaŋá'ŋ píŋí naa námán dog ála á am̄éŋélba, námá nyaná ná p̄y k̄arí ná kééŋ koro gúrgújgúrgújjiŋ b̄aa ná tawrá kuro ná ɛdo m̄s̄uttiŋ paaso mat síŋ **yé** ɛ̄ kwa, lam̄en **yé** gal namás iyo namá dééŋ ɛdo dóm̄miŋ júmo, Aal kee **yé** ídé ḡel namás suur siyâm jápp̄áa.

Naa in-sí jaḡl in ila iri kwaŋ-lé suŋá dééŋ lóo-ii naŋ níŋ ila iri kwaŋ-lé dééŋ arrá suŋá jarán. Ɔ̄uŋa kila ǎl kona'ŋ lóóŋá-le kaá (ká, kí, jí, bí, yé, yeeŋ, yieŋ na kaa, kiŋa, ji, biŋa, yee, yeeŋa, yieŋa)

yeen gé asá inân jaiñol, ná júndíe álán ila-lé sujá taraas-ii na dog
álán déen arrá taga karán.

Ɔna kila ăl kona'ŋ lóóná-le kawríti Taríñá karíá.

Ká díen lóó áw íne bí kua áw dog.

I. Taríñá-sí jaiñós ná kona jawí.

Yé in kwă álán kit-sí baní ăl zuluta gé.
Jí tog dog ás joomébáa?
Lóolo ká déen arí ittírġ dog ás ooméba.
Kí ye arrá boo ná baġıl.
Bari it jabún ăl ittín kakkíré kakkíré-ii.
Ye-sí dog jarġn ná kí ye tiin bi tiin bël.

Yię̃a-sí aní ásáŋ kia náí bię̃a-sí kanía.
 Dûy-lé kaŋ̃ maraŋ yé kí yię̃ taar bi taar kéle ná kábé.
 Săl yé kénéǎ ăl kaŋ̃ioŋ ɸrú in ladda.
 Bí bâm yeeŋa-sí a baanba.
 Dây-lé béla bá gí síŋ kányiŋi.
 Jí namaŋ yeeŋ nyét arrá béla.
 Yię̃ á kaŋ̃ba asá kúrtol.
 Ji gî iní haddu áláŋ jabúŋ, maraŋ asi keer áláŋ á jíŋoba.
 Ye-sí dog-si dééŋ arí díg b̃ans̃.
 Ka-sí kaáŋ áis bwaba ăl b̃anñí.
 Kí namaŋ bí bá nyéttiŋ suúr'ŋ b̃arŋa kaŋ ăw ná suur k̃öel.
 Kię̃a-sí áis aaŋéba, bię̃a-sí aaŋé gí sa?
 Béla bí ná dorá tog koo d̃uó it ná s̃áŋti bundí ná s̃ăy.
 Déé-lé boo main námá lia indiŋ d̃é-lé boo.

II. Kerker g̃is jáa kin tar̃ŋá'ŋ dió, k̃ây k̃uŋo gé ăl lóta suñâ'ŋ kona'ŋ lóó-le awi, na k̃ây k̃uŋo gé ăl arí tog'ŋ kona'ŋ lóó-le awi, túllêndiŋ.

dûy	dây	dée	d̃é	d̃í
kaa	ji	yie	yee	kię̃a
bię̃a	yię̃a	yeeŋa	ká	jí
yie	yé	kí	bí	yię̃
yeeŋ				

III. Kin terereŋa-sís jaiŋó kí kien̄ kona'ŋ kerker námá kila kona'ŋ lóóná-le taríŋá jawí.

Təgə in kwă álán̄ kila-sí baní əl zuluta gé.

Tərtəŋs tog dog əs joomébáa?

Lóolo Tərtəŋs dééŋ arí ittírīg dog əs ooméba.

Kí Timbíse arrá boo ná bagíl.

Bari ila jabúŋ əl ittíŋ kəkíré kəkíré-ii.

Túa-sí dog jaríŋ ná kí Borrá tiin bi tiin kéla.

Bagə na Tíbo-sí aní əsəŋ kia ná Waa na Téeja-sí kanía.

Koskóse-lé kəŋ maraŋ Tíríba kí Tolla na Nyerta taar bi taar kéle ná kábé.

Səl Gundúru kéŋá əl kaníon̄ ərú in ladda.

Majira bəm sóólá-sí a baanba.

Sóola na Gárgam-lé béla bá gí síŋ kányíŋíŋía.

Páal namaŋ nyutúré na Kiwíré nyét arrá béla.

Dogóla á kəŋba asá kúrtol.

Bóosa gî íní haddu álán̄ jabúŋ, maraŋ asi keer álán̄ á jíŋoba.

Garíny-sí dog-si dééŋ arí díg bənsə.

Kúlde-sí kaán̄ əs bwaba əl bənníŋí.

Tíboŋá namaŋ abbóŋá na ammoŋá bá nyéttiŋ suúr'íŋ bəŋŋa gé əw ná suur böel.

Kiŋa-sí ais aəŋéba, biŋa-sí aəŋé gí sa?

Béla bí ná dorá tog koo dəó it ná sáŋti bundí ná səy.

Sanandur-lé boo main námá lia indiŋ urtutu-lé boo.

IV. Ín aldí-sí jawńí ná asi keer rímmen jaa, na kila kona bi kona-sís jaińó ná kícen lóńńá-le tarńńá jawí.

Mooge na elle'ń kwa

Álbá dıne dili ila kėńá, ná kí subu na arra namań ása nooyo jawlńtıeńı, ná kwa tońa álń ń kurėliba, mooge díg aal kėńá nás tána elle díg-le, namá ál sagala'ń tońa ilńı nás sagala-sí in kwă ása dili'ń ań, na ál wöel álń gıs kwa nyét ooró bíso, náıs waa tog tog kėeń sńńgońa niń ge ál kí yeeńa kuleli, na dog ay niń jaa álń dili jarrűń kí yeeńa tń, na dog ká ása bá belé tog karń jawńı ása á ańba, na ál elleńa suńńńá-lé ńı ná kwa-sí kí elleńa dili suúr arńńa. Sagala namá ása elle'ń kwa nyéttiń ooró kısıol, namá ál díg kwa'ń tabú'ń eré keera, nás kwa-si in beléń, “Yóka ál kwa nyét kıló íne barig nás kelbám, ál duó díg ná karńa Jerbe ná elle díg-le kėńá ná éla ása dili'ń dawa kee, ná in beléń nındalan tárrá dog ása á-iiba, na ál kóel ái sńń kwa kí niń-si kuleli, na abá tń jńo ay sńń jaa ásńń suur dili tń jarrűg, na dog ása beléńá kernńa kee kin'ń paal á gı sńń kwă, ál tabúń jóllńı nás jwa kwa-sí dńń belé.”

Namá âl tabúŋ eré kuro, kí jallabíe tǎbbiŋ na kééŋ sibaŋa dóŋa na séebe, tǎmó ná dálliiŋ nio, namá âl dééŋ oloŋ jááŋó álán tullé risiŋó, namá âl main dŋŋ ása beléŋá júŋusa dǐi êl ná kwa-sí kí yeeŋa tabuŋa amí, álán kwa in aáŋal in dwo âl ajáa'ŋ, lia namá ása jáá nás kwa-sí dééŋ belé ila beléŋ, âl dééŋ ɰŋŋ kwa-sí iso, “Yóka âl dawa díŋ kee ná kí ye elleŋa'ŋ kwa suŋŋâ rááyeŋ áa dili'ŋ ere, niindálaŋ dog tárrá ála á-iiba, tíroŋa aw délliiŋ wêel, na ká á gí sán túllêndiiŋ úlŋi, abá tóŋ jó ay síŋ jáa, na âl belé tog kee dog á gí sán waa, dwo it âl kóel álán julú, kí ye álán dombore kaldó ásán káiiŋ beléŋá ás kaaróba, na ká dɰŋɰn dáiiŋ sabba'ŋ ása bá belé tog aiŋ dúiiŋ dawa in-sí âl elleŋa'ŋ kwa suŋŋâ káwe ná kɰmmé see-ii, ná naa âlbá-ii tǎrí kǒeli ká gal namá ása in ámiŋ, âl sŋŋá-ii biŋa-sí náii naa gal âl ná kíeŋ bârŋa kerŋa-sí aní. Aál kee géel ídé kí elle'ŋ kwaŋ namá domboreŋa kaldɰl, ǎri it ná dée-lé kaŋiŋi ásán á kaarɰlba, elle'ŋ kwa nyét namá âl sŋŋoŋa'ŋ sŋŋoŋa kaŋɰl ná dóŋa kaníe, ásán ila dawa káwliá. Ídé yé Jerbe namá âl ɰdo paalí nás in kwǎ, “Dúiiŋ dawa âl in lóŋ yée, ‘kwa gal nyéttiŋ arrá híi’ Âlba kí subu dildil wala gal abá dɰle

arra eeŋa, âlbá dîŋ baw taba sikkâ, katáb jabí námá púgo díbe joo, ogora tosogsogeŋa kila jalá, námá túllêndiŋ jarró, námás kí boot púttôn jirgó, ná jábúlé nás jéla ná tón rúttiŋ jinynya, jalá lá albái dili tšo námá kí koo jáldi námá joo nás ũtu píssiŋ jawrí, ná barí ná bôn kí kîŋ dwo dili ásán á tiimba namaŋ níŋ lóo leel ná dule kúro.

Adidiŋ ásán dééŋ belé ila agé kwa namá âl wáyŋŋŋ perre kiŋi ná kîeŋ toŋa kawŋie ná írîŋâŋ in kírsiŋa, “In ari kân mooge-ii, in ari kân mooge-ii” Yé gal asá bá dééŋ belé ila agé ná nŋŋí íneén na íneén jáwí ná jágfla ná dwo tog bír dog á keeba namá kééŋ sôŋgoŋa jéeb jíŋí ná taan ná nyãŋa nás írîŋâŋ leél, ná elle’ŋ kwa-sí júndí ná dééŋ’iŋ kírsiŋa, “Á jí bîlle mooge kí áláláná júrsa dîi, sôŋgoŋa lóo díŋ áis amí báa-ii.” Aál kee géŋ naŋ domboreŋa kaldal, ná wu jáaŋ á-iiba namá indálaŋ kundie namaŋ ettê, maraŋ namá tabuŋa paalŋie, kininiŋ údóna’ŋ ere.

Júlŋi 22

23. Kona na Taríŋá’ŋ órréŋá

Mat sîŋ kerker jáa ídé, Túa kí dééŋ dwoŋyáaŋ na dogólá, âl kí konáŋ-sí kona’ŋ lóo kawrítiŋi. Kí lóóná dîiŋa’ŋ bá sîŋ in kámiŋ, (dúi, dáí, dée, díe, dîi, kaa, jii, yie, yee, kiŋa, biŋa, yiŋa, yeeŋa, ká, jí, yie, yé, kí, bí, yiŋe, yeeŋ), maraŋ konáŋ-sí kí Poor-lé in ás kaiŋba âl in dee-ii wala gal âl in niw-ii, maraŋ bás délliŋ in kaiŋ âl díŋ dwo-ii na âl díŋ karâbb-ii. Na dîi-sí gal ná dokké kawíti, namaŋ dog koroŋa koroŋa-sí namá dog dokké kawíti, kí díŋ dog-si in kaiŋ

terere bi terere ása kíeŋ korəŋa kerker kaŋ ná kíkúítía. Suŋŋá bá kíkúítía, na tog gal namá kíkúítía. Kin gé íné ðuu náis kerker káa.

Duó tog əl risiŋ

Hássâ ká aŋ ná áw.

Kérrég ká tuguruny'íŋ írí áw.

Saare ká tuguruny'íŋ níŋ írí ôŋ.

Saare-iladió ká aiŋ níŋ ná tuguruny'íŋ írí áw.

Kaŋí ká tuguruny'íŋ írí óóŋó.

Kaŋí-iladió ká aáŋa ná tuguruny'íŋ írí áwíŋí. Jalun

Hássâ ká aŋ ná kurú éndél.

Kérrég ká bá kurúŋá éndél.

Saare ká kurúŋá níŋ andi.

Saare-iladió ká aiŋ níŋ ná kurúŋá éndél.

Kaŋí ká kurúŋá ánda.

Kaŋí-iladió ká aáŋa ná kurú éndéliní.

Duó tog əl kwa suŋŋá'ŋ dáálí risiŋ

Hássâ kíkúítía ná tuguruny'íŋ írí káw.

Kérrég kíkúítía ná tuguruny'íŋ írí káw.

Saare kíkúítía ná tuguruny'íŋ níŋ írí kôŋ.

Saare-iladió kíkúítía ná tuguruny'íŋ írí káw.

Kaŋí kíkúítía ná tuguruny'íŋ írí kóóŋó.

Kaŋí-iladió kíkúítía ná tuguruny'íŋ írí káwíŋí.

Jalun

Hássâ kí kaiṅ ná kurúṅá kéndél.

Kérrég kí kurúṅá kéndél.

Saare kí kurúṅá níṅ kandi.

Saare-iladió kí kaiṅ níṅ ná kurúṅá kéndél.

Kṅaní kí kurúṅá kánda.

Kṅaní-iladió kí kaáṅa ná kurúṅá kéndéliní.

Duó tog ǎl ká ye-sís kírsiṅ

Hássâ jí jaṅ ná tuguruny'íṅ írí jǎw.

Kérrég jí bá tuguruny'íṅ írí jǎw.

Saare jí tuguruny'íṅ níṅ írí jôṅ.

Saare-iladió jí jaṅ níṅ ná tuguruny'íṅ írí jǎw.

Kṅaní jí tuguruny'íṅ írí jóóṅó.

1) Kṅaní-iladió jí jaáṅa ná tuguruny'íṅ írí jǎwiṅí.

Jaluṅ

Hássâ jí jaṅ ná kurúṅá jéndél.

Kérrég jí bá kurúṅá jéndél.

Saare jí kurúṅá jandi níṅ.

Saare-iladió jí jaiṅ níṅ ná kurúṅá jéndél.

Kṅaní jí kurúṅá jánda.

Kṅaní-iladió jí jaáṅa ná kurúṅá jéndéliní.

Kwa sunṅâ ǎl ká yíṅa-sís írsiṅ

Hássâ bí baṅ ná tuguruny'íṅ írí bǎw.

Kérrég bí tuguruny'íṅ írí bǎw.

Saare bí tuguruny'íṅ níṅ írí bôṅ.

Saare-iladio bí baiṅ níṅ ná tuguruny'íṅ írí báw.

Kaṅí bí tuguruny'íṅ írí bóóṅó.

1) Kaṅí-iladio bí baáṅa ná tuguruny'íṅ írí báwiṅí.

Jaluṅ

Hássâ bí baṅ ná kurúṅá béndél.

Kérrég bí bá kurú béndél.

Saare bí kurúṅá níṅ bandi.

Saare-iladio bí baiṅ níṅ ná kurúṅá béndél.

Kaṅí bí kurúṅa bándá.

Kaṅí-iladio bí baáṅa ná kurúṅá béndéliṅí.

Duó tog ǎl kí dééṅ'íṅ kírsiṅ

Hássâ Yé kee ná ǎw.

Kérrég yé tuguruny'íṅ írí ǎw.

Saare yé tuguruny'íṅ níṅ írí oóṅ.

Saare-iladio yé kee níṅ ná tuguruny'íṅ írí ǎw.

Kaṅí yé tuguruny'íṅ írí ooṅo.

Kaṅí-iladio yé kéṅá ná tuguruny'íṅ írí ǎwiṅí.

Jaluṅ

Hássâ yé kee ná kurú betel.

Kérrég yé kurú bétél.

Saare yé kurú beet níṅ.

Saare-iladio yé kee níṅ ná kurú bétél.

Kaṅí yé kurú béta.

Kaṅí-iladio yé kéṅá ná kurú bétéliṅí.

Kwa sunṅâ ăl kí dfeṅ'íṅ kírsiṅ

Hássâ yiṅ k̄iṅi ná tuguruny'íṅ írí k̄áwi.

Kérrég yiṅ bá tuguruny'íṅ írí k̄áwi.

Saare yiṅ tuguruny'íṅ níṅ írí kóol.

Saare-iladio yiṅ k̄iṅi níṅ ná tuguruny'íṅ írí k̄áwi.

K̄aní yiṅ tuguruny'íṅ írí k̄ául.

K̄aní-iladio yiṅ k̄áṅí ná tuguruny'íṅ írí k̄áwiṅí.

Jaluṅ

Hássâ yiṅ k̄iṅi ná kurúṅá kéndéli.

Kérrég yiṅ bá kurúṅá kéndéli.

Saare yiṅ kurúṅá níṅ kande.

Saare-iladio yiṅ k̄iṅi níṅ ná kurúṅá kéndéli.

K̄aní yiṅ kurúṅá kándé.

K̄aní-iladio k̄áṅí ná kurúṅá kéndéliṅí.

Kwě tog ăl kí dééṅ'íṅ kírsiṅ

Hássâ Yé kee-si nás tuguruny'íṅ ăw.

Kérrég yé tuguruny'íṅ-si írí ăw.

Saare yé tuguruny'íṅ síṅ írí oóṅ.

Saare-iladio yé kee síṅ ná tuguruny'íṅ írí ăw.

K̄aní yé tuguruny'íṅ-si írí ooṅo.

K̄aní-iladio yé kéṅá-si ná tuguruny'íṅ-si írí ăwiṅí.

Jaluṅ

Hássâ yé kees nás kurúṅá bétél.

Kérrég yé kurúṅá-si bétél.

Saare yé kurúṅá-síṅ beet.

Saare-iladio yé kee síṅ nás kurúṅṅá bétél.

Kaní yé kurúná-si béta.

Kaní-iladio yé kénás nás kurúná bétéliní.

Dogólá sunnâ ăl kí dfeŋ'ín kírsiŋ

Hássâ yeeŋ kaŋis nás awi.

Kérrég yeeŋ bás tuguruny'ín írí awi.

Saare yeeŋ tuguruny'ín síŋ írí ool.

Saare-iladio yeeŋ kaŋ síŋ ná tuguruny'ín írí awi.

Kaní yeeŋ tuguruny'ín-si írí ool.

Kaní-iladio yeeŋ káŋ-si nás tuguruny'ín írí ăwiŋí.

Jaluŋ

Hássâ yeeŋ kaŋis nás kurúná bétéli.

Kérrég yeeŋ bás kurúná bétéli.

Saare yeeŋ kurúná síŋ bete.

Saare-iladio yeeŋ kaŋ síŋ nás kurúná bétéli.

Kaní yeeŋ kurúná-si bété.

Kaní-iladio yeeŋ káŋ-si náa kurúná bétéliní.

Ari tog ăl kí déeŋ'ín kírsiŋ

Hássâ Yé kee ná ăw.

Kérrég yé tuguruny'ín írí ăw.

Saare yé tuguruny'ín níŋ írí oón.

Saare-iladio yé kee níŋ ná tuguruny'ín írí ăw.

Kaní yé tuguruny'ín írí oonjo.

Kaní-iladio yé kéná ná tuguruny'ín írí ăwiŋí.

Jaluŋ

Hássâ yé kee ná kurú betel.

Kérrég yé kurú bétél.
Saare yé kurúńá beet níń.
Saare-iladio yé kee níń ná kurú bétél.
Kǎńí yé kurú béta.
Kǎńí-iladio yé kéná ná kurú bétéliní.

Karába sunjâ ăl kí dńeń'ńń kńrsin

Hássâ yeeń kǎńń ná ǎwi.
Kérrég yeeń bá tuguruny'ńń írí ǎwi.
Saare yeeń tuguruny'ńń níń írí ool.
Saare-ila dio yeeń kǎńń níń ná tuguruny'ńń írí ǎwi. Jalun
Kǎńí yeeń tuguruny'ńń írí ool.
Kǎńí-iladio yeeń kǎńń ná tuguruny'ńń írí ǎwńńí.
Hássâ yeeń kǎńń ná kurúńá bétéli.
Kérrég yeeń bá kurúńá bétéli.
Saare yeeń kurúńá níń bete.
Saare-iladio yeeń kǎńń níń ná kurúńá bétéli.
Kǎńí yeeń kurúńá bété.
Kǎńí-iladio yeeń kǎńń ná kurúńá bétéliní.

Arí'ńń kwě tog ăl kí déeń'ńń kńrsin

Hássâ Yé kee-si nás tuguruny'ńń ǎw.
Kérrég yé tuguruny'ńń-si írí ǎw.
Saare yé tuguruny'ńń sínń írí oónń.
Saare-iladio yé kee sínń ná tuguruny'ńń írí ǎw.

Kańí yé tuguruny'ín-si írí ooŋo.

Kańí-ila dio yé kéńá-si ná tuguruny'ín-si írí ăwĩńí.

Jaluŋ

Hássâ yé kee-si nás kurúńá bétél.

Kérrég yé kurúńá-si bétél.

Saare yé kurúńá-sín beet.

Saare-iladio yé kee sín nás kurúńá bétél.

Kańí yé kurúńá-si béta.

Kańí-iladio yé kéńá-si nás kurúńá bétéliní.

Karába'ŋ na kwă sunŋâ ăl kí díeŋ'ín kírsiŋ

Hássâ yeeŋ kaĩŋ-si nás ăwĩ.

Kérrég yeeŋ bás tuguruny'ín írí ăwĩ.

Saare yeeŋ tuguruny'ín sín írí ool.

Saare-iladio yeeŋ kaĩŋ sín ná tuguruny'ín írí ăwĩ.

Kańí yeeŋ tuguruny'ín-si írí ool.

Kańí-iladio yeeŋ káĩŋ-si nás tuguruny'ín írí ăwĩńí.

Jaluŋ

Hássâ yeeŋ kaĩŋ-si nás kurúńá bétéli.

Kérrég yeeŋ bás kurúńá bétéli.

Saare yeeŋ kurúńá sín bete.

Saare-iladio yeeŋ kaĩŋ sín nás kurúńá bétéli.

Kańí yeeŋ kurúńá-si bété.

Kańí-iladio yeeŋ káĩŋ-si ná kurúńá bétéliní.

Lóńá díń ɛɛŋa kila ăl karába'ŋ kona'ŋ lóo ăwĩ, **táasáńtáasa**
kańí, niná hăa kin

Diw aál kee? Yé bagú kee.

Ása aál kee? Yé ooró kee.

Dúíη biís-sí Tugu karía.

Yé saa suηás bírnyá-ii.

Maran lóóná dííη álbá gal káíη kona'η lóó awi, bás kíwél duódee
lá-ii wala duónyáa, niná hãa íne

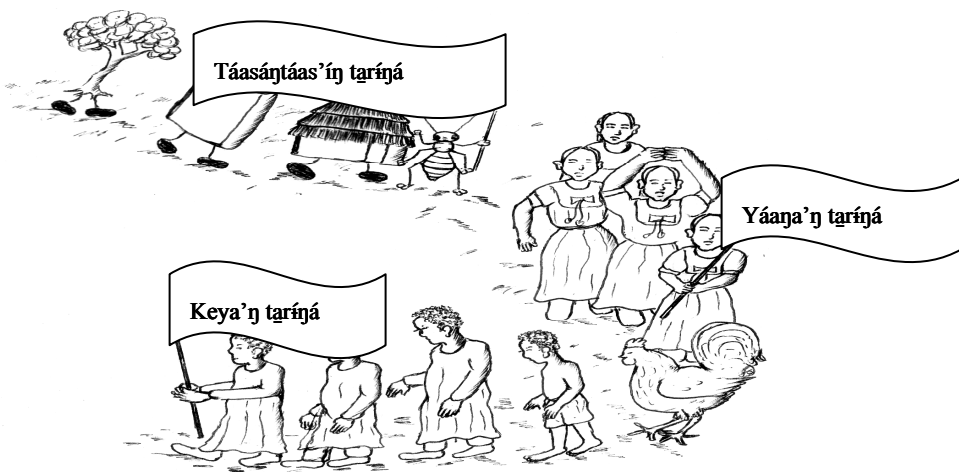
Jaríηa, ká, kaa, jii, kiηa, biηa jí, kí, bí, ná keya gé naη yáaηa gé.

Kwěniw dééη ása Erbet-sís in kwă álán soot oóη, ídé yé namá ooηo.

Jaríηa, Yé, yee, yie, yeeη, yieη, yeeηa, yieηa, ná keya gé naη yáaηa
gé, naη dog **táasáηtáasa**'η ge, niná íne,

Tí**b**ó na Tobá tóη álbá ássádiη káíηe, yieηa jííηó la? “Keya”

Kooní na Burtú ɗarí á káɓɓa, yiɛŋa-sí díeŋ alá'ŋ-si dió bundí.
 “Yáaŋa”

Páŋaŋa baŋú kwã ná jáyé rónɗoggin, koo main ná kila-sí kúndo
 maɗí, yiɛŋa-sí namá lia káŋa ná kúndo. “Táasáŋtáasa”

Jũmeleŋa

I.Kin taríŋá-sí, (ká, kí, jí, bí, yé, yeeŋ, yiɛŋ) kíeŋ lóŋá-le tébtébbin
 jaa túllêndin.

- ..... dílá gé aboŋsoóm.
- ..... kurême aŋ wáŋsoóm.
- ..... tɓó baŋ órre.
- ..... urtutu aŋ soóm.

..... gautpáálí-ii íde.
..... néŋíkwă kaŋ dáará.
..... jányikwă gé mátár.

II. Kin Taríŋá-sí (dûy, díi, dée, dây, díe) kíeŋ lóóŋá-le tébtébbiŋ jaa túllêndiŋ.

Tobá .....-lé éla náis kwă, namá indiiŋ dûy-lé nyanjá náis kwă.

Tobá .....-lé éla náis kwă, namá indiiŋ dây-lé nyanjá náis kwă.

Tobá .....-lé éla náis kwă, namá indiiŋ dée-lé nyanjá náis kwă.

Tobá.....-lé éla náis kwă, namá indiiŋ díe-lé nyanjá náis kwă.

Tobá.....-lé éla náis kwă, namá indiiŋ díi-lé nyanjá náis kwă.

III. Kin taríŋá-sí (kaa, kiŋa, jii, biŋa, yee, yeeŋa, yieŋa) kíeŋ lóóŋá-le tébtébbiŋ jaa túllêndiŋ.

Abóŋsoóm.....poor'íŋ belé gîs kúlŋítía ay níŋ rímmenŋ na ardeŋ káa.

Abóŋsoóm..... poor'íŋ belé gîs kúlŋítía ay níŋ rímmenŋ na ardeŋ káa.

Abóŋsoóm.....poor'íŋ belé gîs kúlŋítía ay níŋ rímmenŋ na ardeŋ káa.

Abónsoóm.....poor'ín belé gîs kúlñítía ay níñ rímmen na arden káa.

Abónsoóm.....poor'ín belé-si kúlñítía ay níñ rímmen na arden piá.

Abónsoóm.....poor'ín belé gîs kúlñítía ay níñ rímmen na arden káa.

Abónsoóm.....poor'ín belé gîs kúlñítía ay níñ rímmen na arden káa.

Iv. Kin taríñá-sí (it na kit) kíen lóóná-le tébtébbin jaa túllêndin.

In dombore.....-ii ál poor'ín belé'ñ p̃uuriñín risín.

In domboreña.....gé ál poor'ín belé'ñ p̃uuriñín risíná.

V. Kin terereña asi keer rímmen jáa kona bi kona-sí jaiñós ná kíen lóóná-lé taríñá jawí.

Sârme, Tolla na M̃adila majira gé abónsoóm.

Baarie in kwă, “majir aṅ abónsoóm.”

Moo in beléñ Tíbo na Badáala âl majira baṅ abónsoóm.

Daṅgúa in beléñ âl majir aṅ abónsoóm.

Zârga in beléñ âl majir-ii abónsoóm.

T̃m̃ma, Kombosa na K̃nỹñ in kámiña âl majira kaṅ abónsoóm.

NYur̃m̃, K̃nỹ na Dallâ in kámiña âl majira gé abónsoóm.

VI. Kin terereña asi keer rímmen jáa kona bi kona-sí jaiṅós kíeṅ lóóná-lé taríṅá jawí.

Tobá, Surúma-lé (déé) nyanjá nás kwă, namá indiṅ dûy-lé éla náis kwă.

Tobá, Tombóor-lé (dûy) nyanjá náis kwă, namá indiṅ déé-lé nyanjá náis kwă.

Tobá, Saylâg na Bortonyjó-lé (dây) éla náis kwă, namá indiṅ dĕe-lé nyanjá náis kwă.

Tobá, Isĕba na Súur na jime-lé (dĕe) éla nás kwă, namá indiṅ dây-lé nyanjá nás kwă.

Tobá, Baása-lé (dûy) éla náis kwă, namá indiṅ dĕi-lé nyanjá náis kwă.

VII. Kin terereña asi keer rímmen jáa kona bi kona-sí jaiṅós kíeṅ lóóná-lé taríṅá jawí.

Abónsoóm Dũmbũ-si (kaa) poor'íṅ belés kúlĕjítía ay níṅ rímmen na ardeṅ káa.

Abónsoóm Jappâl-si (yee) poor'íṅ belés kúlĕjítía ay níṅ rímmen na ardeṅ káa.

Abónsoóm Gadũmo-sí (jii) poor'íṅ belé-si kúlĕjítía ay níṅ rímmen na ardeṅ piá.

Abónsoóm Kirikínde na Jorgôl-sí (kĩṅa) poor'íṅ belés kúlĕjítía ay níṅ rímmen na ardeṅ káa.

Abónsoóm Ambírikâ na Túa-sí (biṅa) poor'íṅ belés kúlĕjítía ay níṅ rímmen na ardeṅ káa.

Abónsoóm Kûmba na Domolo na Náa-sí (yieŋa) poor'íŋ belés
kúlŋítía ay níŋ rímmen na arden káa.

Abónsoóm Sênde na Gênde na Gandaw-sí (yeenŋa) poor'íŋ belés
kúlŋítía ay níŋ rímmen na arden káa.

**VIII. Kin terereŋa asi keer rímmen jáa kona bi kona-sí jaiŋós kíeŋ
lóŋjá-lé taríŋjá jawí.**

In dombore-ii ál poor'íŋ belé'ŋ p̄ariŋíŋ risíŋ.

Kin domboreŋa gé ál poor'íŋ belé'ŋ p̄ariŋíŋ risíŋá.

**IX. Íne aldís kee asi keer rímmen ná kona'ŋ lóŋ-le taríŋjá jaa ásáŋ
w̄arig lóŋíti.**

Jee na d̄ónyáa kí kwě

Asi díŋ jee-sí d̄ónyáa díŋ alba r̄ay dúíŋ namá âl kóeliŋí áláŋ kwě
tón júndí kwě gal namá âlbá k̄ari lúŋt̄eŋí, namá ása jee-sí in kwă,
“Ila kwě-sí ása daábeŋ jáa abá irel áláŋ tón píŋí”

Yé gal in dálan namás beto, jee kar̄iη eré ăl sǎy kí seen̄ see kwě-sí namá asa jérro nás bóyé nás t̄io nás daábeη, namá asa bawa nás nyanǎ d̄feη tón̄ nás kí gera j̄mo, ălán̄ déeη íya nás dóηa jaa.

D̄ónyáa namá ăl rǎy b̄ηo ná táarí arrán̄ asá bá j̄iηo ná wá̄iηa, namá ăl búló ná jee déeη mátár sórté n̄io ná kee ná dírrígiη ǎw namá ăl dóηá ín̄í, “ Ay-si j̄am̄ηo, na ay j̄aa ettê ná dáíη tón̄ kí arra in jéla ná tóóríg á jélaba?”

Jee gal namá ăl in jáwí, “Ee kam̄ηo-sí, kabá ăl táaríjǎ ge ná lóó á gí sa á j̄ndíaba ălán̄ kwa’η toηa ilon̄, ǎy naa ká ăl w̄el ălán̄ oo, d̄f̄iη wǎda ila a gí sa saare jua ásán̄ daábeη áa asa ila-ii íde asá kí geera j̄m̄iη” D̄ónyáa namá ăl in jáwí, “ Kaa” Jee namá ăl in jáwí, “Ág saare j̄í ăl rǎy j̄ann̄feηí in áisa á juabáa, ásán̄ kwě daábeη áa” Índálan̄ namá ăl tón̄ díó p̄úr̄att̄iη kuro, kí kilmá’η b̄ayyiη, ná in beléη, “ ág ǎri d̄wó nán̄ síη j̄í jua d̄wó-sí, naη gal síη j̄í boota aara’η d̄üu jellel, ăl joo ná j̄aa naa j̄í ǎri it ná jaw, ăl w̄eliηí ălán̄ ḡis ááyó, naa námán̄ ná in̄an̄ jámiη, ălán̄ áis ááyoba” D̄ónyáa íde índálan̄ namá asa geera-lé kí j̄arri jáwíηí ăl k̄ergon̄ j̄m̄í, asá bá p̄aálí kaa níη

búló, ná kí see kwě-sí-ii nás daábeŋ piá, namás kí kola mǒngó póiyâ, namaŋ p̄rgula pii na úúrín ná ɛrɛ laddi Sâwahín namá âl kwa mâtár píssiŋ kísiŋɛl, “ Yé kaa-ii yé, yé kaa-ii yé?”

Kwa d̄ii asá káwlfá ná kagile, na âl d̄uónyáa-sí kíŋɛl nás kwă, namá ása in äŋé, “ Jee ái bá saare d̄uónyáa âl r̄y d̄úítiení, namá âl kwě díbe pótiení namá ása jee-sí in kwă, áisa ila kwě kalínján janí, abái díbe p̄y ása bá daábeŋ, jee gal namá ása bá belé tog loŋ namá ása daábeŋ piá” Aál kee géł kwa belé it álán äŋɛl nan ála á keeba, aál kee géł namás kwě kábé nás keéŋe nás kúrtol, namá âl káíŋe ná elle’ŋ kwa-sí dorol káwe, namá ása in äŋé, abá kí jee bírsiŋ âl bá kíeŋ beléŋá’ŋ arrá tullé beréŋél, id̄íŋ ná yiŋe díeŋ ɛɛ âl tárrá-ii ásán kí yeeŋa ɛɛ díŋ arrá báa, aál kee géł d̄uónyáa namá ása suur kwě hõo júŋó.

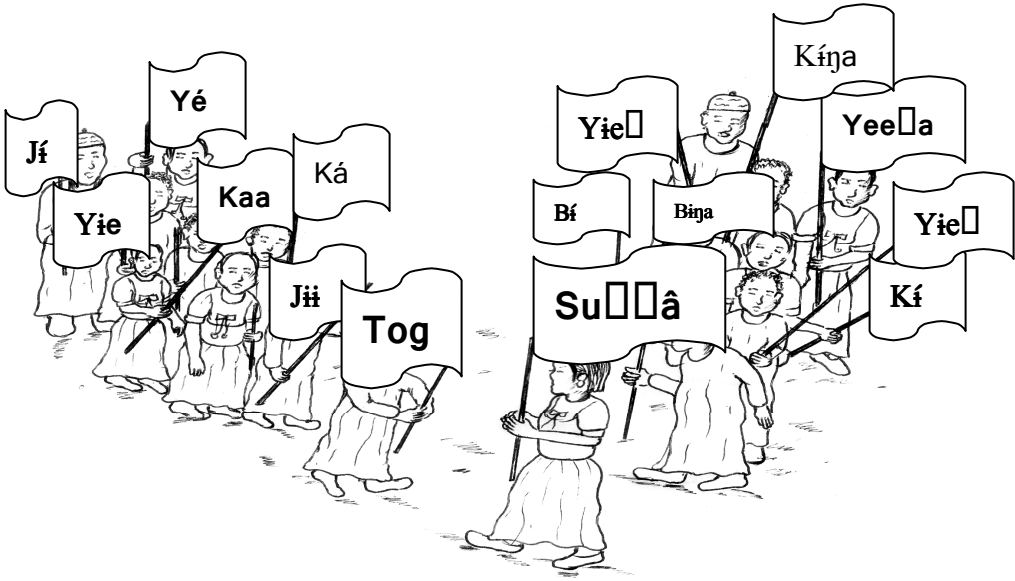
Júlŋi 23

24. Taríná’ŋ kwa’ŋ jíflona

Jí âl jagila nás jíwo ay tullé ge **taríná** belé’ŋ dió, k̄it âl káw ná kona-sí lóó tog-lé timb̄t kawíti. **Taríná** kila nyét âl jagila lótá na karába na kwa’ŋ kona’ŋ lóó kawíti.

Taríná, ká, jí, yé, kaa, j̄i, yié, yee Kwa’ŋ na karába’ŋ na lótá’ŋ kona’ŋ lóó awi. Namá jífló tog kwă gé.

Taríná, kí, bí, yeeŋ, yiŋe, kiŋa, biŋa, yiŋeŋa, yeeŋa, Kwa na karába na lótá sunŋâ’ŋ koná’ŋ lóó awi, yeeŋ gal namá jífló sunŋâ kwă ge.

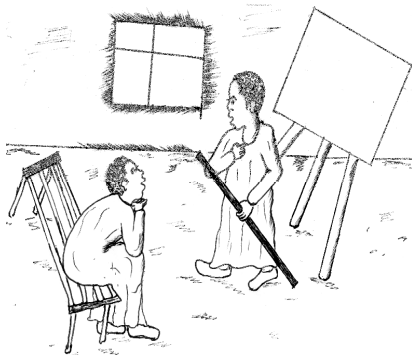

Kwa iis

Íné kwa iis-si kaiṅ ná kōel álán díeṅ'íṅ ittírīg díg kírsiṅo, kin beléṅá duu kwa-sí âl asiṅa suṅṅâ jagiḷa kaṅíṅ eré, naa íné namá in kōel álán gîs in kerker káa, âl in kerker gé, ðwó âl déeṅ suur'íṅ risiṅ, kwa âl kíeṅ sūrṅa'ṅ kísiṅa, ðwó âl kí déeṅ'íṅ kírsiṅ, na kwa âl kí díeṅ'íṅ kírsiṅ, ása kona kerker kaní pæuriṅ-lé.

Duó ewel kwanj

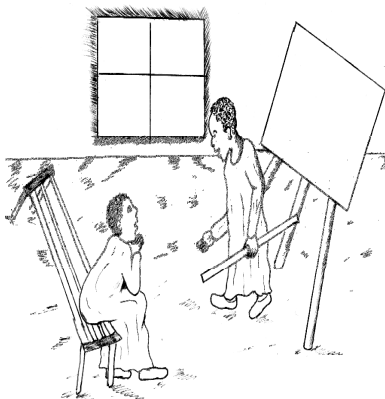
Duót-ii əl risín, niná in duó əl risín,

Ká gætpáálí aŋ íne keljâm.

Duó aw kwanj

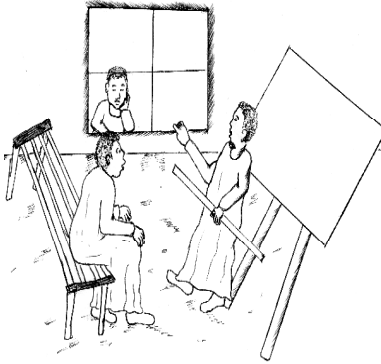
Namá gal duót-ii asá kírsiŋa, əl inəŋ jáa, niná in duó

Jí dīl jaŋ.

Duó iis kwan

Namá duót-ii əl kɛ́ dééŋ'íŋ kírsiŋ, niná in duó

Kəny kee náis kí pógé liiŋel, na gɛtɔpáálí ná kee ná ye-sí jíimel, yieŋ dílá ge asá yé yieŋa-sí gɛtɔ pulŋíti, Kəny'íŋ íya bás in dió kee Kəny əl riɡé dió kee maraŋ yé riɡé dió á keeba.

Taríŋá, (ká, kaa jí, jii, yé na yee dúi, díi, dée) əl duó na karəb wala gal ari tog'íŋ kona'ŋ lóó awi (Tog). **Taríŋá**, (kí, kiŋa, bí, biŋa, yeeŋ, yeeŋa yieŋ na yieŋa dée, dáy) namá gal kwa na lóta wala gal karába suŋŋa'ŋ lóó awi (suŋŋa). Na dog kaŋriŋ eré in kwa (yé) poor-lé əl dee na niw'íŋ lóó əw, naŋ dog karəb na ari tog'íŋ lóó əw.

Jǔmeleŋa

I. Taríŋá bi taríŋá-sís jaiŋó ná suŋŋâ jawí íne kin terereŋa'ŋ dió túllêndiŋ, kit ăl inlónŋa ásáŋ jaiŋol.

Ká aŋ ná in ray ááyó ettéŋá.

Âbba in búlé kaa gî ínı́ ălánŋ ááyo íŋél.

Jí jaanŋá ăl ortê p̄la in jáá jááyó wala?

Íya jii-sí gís kwa ásáŋ múrta na leel roó joo.

Yé namá r̄y nyanŋá ăl lóó dóg kee nás s̄y ălánŋ úsúŋó.

Yee dónŋá kawḡie ălánŋ á jı́oba namaŋ s̄iŋ kí yee káíŋtía ná ínı́.

Dûy-lé jáá ná in kwă ðó-sí ălánŋ á anı́ba.

In-si waa ălánŋ dı́-lé jee á nyanŋá báa?

Dée-lé jákkı́a nás jı́iré ıla ăl bawa dééŋ á-iiba.

II. Taríŋá bi trı́ŋá-sís jaiŋó ná suŋŋâ jawí íne kin terereŋa'ŋ dió túllêndiŋ, kit ăl inlónŋa ásáŋ jaiŋol.

Kí kaŋ ná in ray kááyó ettéŋá.

Âbba in búlé kiŋa gî ínı́ ălánŋ kááyo íŋél.

Bı́ baanŋá ăl ortê p̄la in báá bááyó wala?

Íya biŋa-sí gís kwa ásáŋ múrta na leel roó boo.

Yieŋ namá r̄y keeŋé ăl lóó dóg kee nás s̄y ălánŋ kusuŋo.

Yieŋa dónŋá kawḡie ălánŋ á kılba namaŋ s̄iŋ kí yeeŋa káíŋtía ná kanı́a.

Dây-lé jáá ná in kwă ðó-sí ălánŋ á kanı́ba.

In-si waa álán díe-lé jee á nyaná báa?

Díe-lé jákkíá nás jìiré ila àl kábé díeḡ á-iiba.

III. Kin taríḡá-sí (kí, kija, bí, biḡa, yeḡḡ, yeḡḡa yiḡḡ na yiḡḡa, díe, dâḡ) kíeḡ lóḡḡá-le tébtébbiḡ jaa túllêndiḡ.

..... kaḡ ná in ray kááyó ettéḡá.

Àbba in búlé .....gî ínì álán kááyó íḡél.

.....baaḡá àl ortê p̄la in báá bááyó wala?

Íya .....-sí ḡs kwa ásáḡ m̄rta na leel roó boo.

.....namá r̄y keeḡé àl lóó dóg kee nás s̄y álán kusuḡo.

.....dóḡá k̄wḡíe álán á kíalba namaḡ s̄ḡ kí yeḡḡa káíḡtía ná kanía.

..... -lé jáá ná in kw̄ d̄wó-sí álán á kaníba.

In-si waa álán.....-lé jee á nyaná báa?

-lé jákkíá nás jìiré ila àl kábé díeḡ á-iiba.

IV. Kin taríḡá-sí (ká, kaa jí, jii, yé yee, d̄uy, d̄ii, dée) kíeḡ lóḡḡá-le tébtébbiḡ jaa túllêndiḡ.

.....aḡ ná in ray ááyó ettéḡá.

Àbba in búlé.....gî ínì álán ááyó íḡél.

..... jaaná àl ortê p̄la in jáá jááyó wala?

Íya .....-sí ḡs kwa ásáḡ m̄rta na leel roó joo.

.....namá r̄y nyaná àl lóó dóg kee nás s̄y álán úsúḡó.

.....dóḡá k̄wḡíe álán á jíoba namaḡ s̄ḡ kí káíḡtía ná ínì.

.....-lé jáá ná in kwă ðó-sí álán á aníba.

In-si waa álán -lé jee á nyaná báa?

.....-lé jákkía nás jírè ila àl bawa déén á-iiba.

V. Taríjá bi taríjá, jarán in aldí’In dió ná díí sangalánton-lé rímmen jáa tog-sí dítín na surjá-sí dítín.

Jágág na Wágág

Asi díg jágág na Wágág âlbá kwa aw dáára kúul álán nɛɛ kámmía, ila sog gal Jágágɛɛn dɛɛn tón namá ása taw’ín dúú kíruł namá ása bálı́ nás dáara ála, álán kí déén jaaru Wágág lóo tog-lé kúul ná kámmía, ídé yé gal naɛ kí kilmá dió á kóelba, álán Wágág déén dúú’ɛ dió dóńá jábí, walá gal kí ɛdo bi ɛdo in ásin kwába yakáy dúín nɛɛ álán á jâmba, walá dorá it álán in ðó-sí kí ye jasi naɛ ás bálı́tíba. Alba Wágág èl ná dùu ooŋo déén kíli álán nɛɛ kámmía, ása bá jáá ná in belén, “Yakáy dúín jaaru nɛɛ’ín jâm âlbá lóo’ɛ jáyí, súru áisa á jôɛba, alba Wágág goro’ɛ ere kollíní, dog naɛ ása in kwă, ág yakáy námán náis súru’ɛ ere awríní, goro’ɛ ere in gí sán álán jôɛ jí maɛ”

Wágág-sí íde namá tɔbɛ keera namás in kwă, “Yakáy Jágág walá íneén áɛ ôɛba walá íneéniɛn áɛ ôɛba na díí siít-le lán ôɛ, námá kwa aw kaɛ” Aál kee géł ídé namás kussé káwe, Wágág namá àl nyáɛa ná júndí ná déén nɛɛ dítín amí. Wágág ila belé-sí namás írí jáá, asi keer dog namá ása sóól tón kéńá, alba nɛɛ kuro namá ása dog Wágág-sí tárí piá, “ Wágág, yé namá àl in jáwí, Jágág àl jóllíni ná

jéla ná n̄n̄ k̄âm” Yé Wágág íde páyáw namá âl óos nyéra ná êl ná dáará kárí, sóól namá ása in kwă, “ Yakáy âl gî koro Iní ná koŋa jálo?” Wágág namá âl in jáwí, “Ái lá ká námán̄ âl d̄oŋga’ŋ t̄ángál áló”

Íde âl k̄aiŋ ná indálan kírsiŋa, yé wágág námán̄ âlbá n̄n̄’iŋ peer buto, d̄úú gal namá ása sallága’ŋ d̄úú kéjá namá âl kí kééŋ nínón̄ŋ nyét agurguro, námá âlbá kí yéllayélla liŋo. Sóól albás dééŋ belé ila agé ná n̄n̄í d̄uú jáwí namá âl búló ná saana p̄ttón̄a gé, jágág-sí íde namá kilmá puyá eeŋa, nás waji iso. Yé Wágág alba jágála ná dééŋ jaaru waji indálan rigo namá ása in kwă, “ D̄íŋ òndelan námán̄ ná biŋa-sí dog áis péégéliŋíba, ka-sí gí sán lóó p̄ttô-lé t̄arí baw” Namá âl kuro ná nyãŋa ná júndí ná suur k̄úŋí’ŋ kwă-le ŋornyollin̄ k̄awle, ná d̄uó kí bára á kírsiŋaba.

Júlŋi 24

25. Taríŋá'ŋ tááří

Karíŋ eré ájídŋŋo na údó tááří'ŋ kíršíŋó ídé gŋŋdjŋŋ 12-lé na gŋŋdjŋŋ 13-lé. Na dog nás áwsá kawí íne ná kagíl túlléndig.

ájídŋŋo	údó	Ájínjá
Múrtá	boot	dúso
Kwě	nŋŋ	aam
Biís	dúti	tšo
Kurú	nyúlúmá	jínynyâ
Kuu	koro	báí

Niná kin kona ál jí jalŋ íne kin, múrtá, kwě, biís, kurú, na kuu, jaŋjele-si ná lóóná dŋŋa'ŋ **úđóná** ge na lóóná dŋŋa'ŋ **ájínákwa**.

Marŋ íné hássândig, múrtá, kwě, biís, kurú, na kuu, **ájínákwa** ge, na boot, nŋŋ, dúti, nyúlúmá, na koro namá gal **úđóná** ge. Na dúso, aam, tšo, jínynyâ na báí namá gal ájínjá ge.

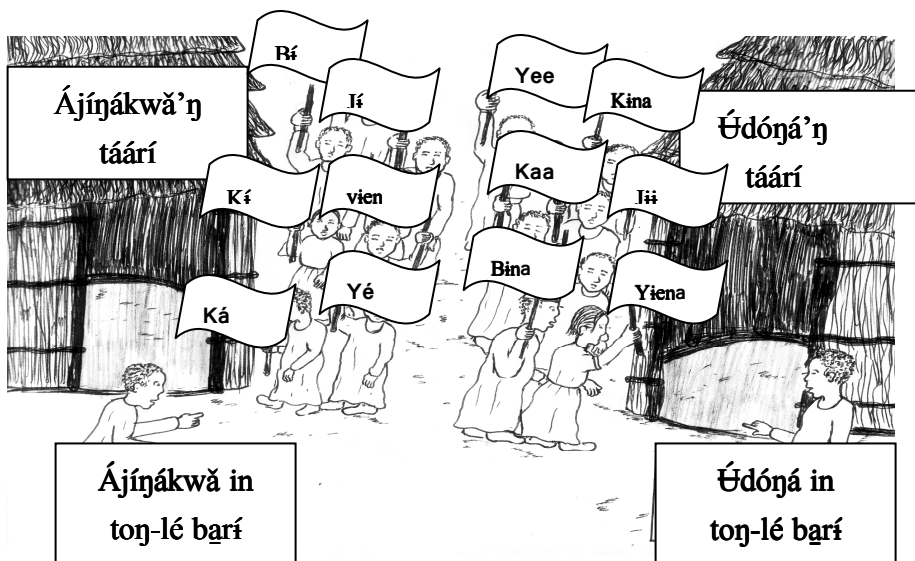
Marŋ gal **taríŋá** yeeŋ gal dŋŋŋ tááří kín'íŋ-le kerker-ii, **taríŋá**-si alba déllin **úđóná**'ŋ lóó-li áwi, naŋ gal-si kila kainŋ alba déllin gal bá **úđóná**'ŋ lóó-li áwi.

ájíduŋo	lóóduŋo	Ájíná
ká	díi-lé	yío
jí	dúi-lé	jéla
kí	díe-lé	kíó
bí	dái-lé	béla
yieŋ	díe-lé	keené
yeen	díe-lé	nyené

Ájíkwa	údoná	Ájíná
ká	Yee	aluŋ-si
jí	Yie	jaluŋ-si
kí	biŋa	kaluŋ gîs
yé	jii	loŋ gîs
yé	kaa	loŋ gîs
bí	kiŋa	baluŋ gîs
yieŋ	kiŋa	kalŋa gîs
yeen	yeenŋa	loŋa-si
yeen	yienŋa	loŋa-si

Naa mĩŋ íné-lé taḅáŋ ásáŋ in jaluŋ, **taríná** kit ál **ájínákwa**’ŋ lóóná-le
 Ɂwi **údoná**’ŋ lóóná-le gal á ɁndɁlba, na kit gal ál **údoná**’ŋ lóóná-le
 Ɂwi **ájínákwa**’ŋ lóóná-le gal á ɁndɁlba.

	Tog		Sunjâ	
	Ájínákwă	Édóná	Ájínákwă	Édóná
Duó ewel kwanj.	Ká	kaa	kí	kinja
Duó ɔw kwanj.	yé	yee	bí	biɔja
Duó iis kwanj.	jí	jii	yienj	yienja
			yeenj	yeenja

Tarińá na kíeń órréńa

Ájínákwă	Údóná	Údóná	Ulug'ín tarińá	Ulug'ín tarińá	Lóóna'ń tarińá
Ká	Kaa	Kaa-sí	Dúíń	Kúíń	Dúi-lé
Jí	Jii	Jii-sí	Dííń	Kííń	Díi-lé
Yé	Yee	Yee-sí	Dééń	Kééń	Dée-lé
Kí	Kińa	Kińa-sí	Dáíń	Káíń	Dái-lé
Bí	Bińa	Bińa-sí	Díeń	Kíeń	Díe-lé
Yieńa	Yieńa	Yieńa-sí	Díeń	Kíeń	Díe-lé
Yeeń	Yeeńa	Yeeńa-sí	Díeń	Kíeń	Díe-lé

Ájínákwă'ŋ ájíná

1. Ájíná äġ dúítía álánj inji

Ká	Jí	Yé	Kí	Bí	Yienj	Yeenj
uru	juru	duu	kuru	buru	kure	due
aba	Jaba	baa	kaba	baba	Kabi	Bai
Arí	Jarí	Karí	Karí	Barí	Karía	Karía
Uŋó	Juŋó	Úŋó	Kuŋó	Buŋó	Kuŋol	Uŋol
Iní	Jinjí	Jínjí	Kinjí	Binjí	Kinjíal	Jínjíal
Assi	jassi	Assi	Kassi	Bassi	kesse	esse
Aldó	Jaldó	taan	Kaldó	Baldó	kaldol	laddol
oo	Joo	jee	koo	boo	Kial	Jial
Álínjo	Jálínjo	Liínjo	Kálínjo	Bálínjo	Kálínjol	Liínjol

2. Ájíná äġ inji

Ká	Jí	Yé	Kí	Bí	Yienj	Yeenj
uri	Juri	Dui	Kuri	Buri	Kuriŋi	Duiŋi
ába	Jába	Báa	Kába	Bába	Kabi	Bai
Arí	Jarí	Karí	Karí	Barí	Karíe	Karíe
Uŋo	Juŋo	Uŋo	Kuŋo	Buŋo	Kuŋul	uŋul
Iní	Jinjí	Jínjí	Kinjí	Binjí	Kinjíe	Jínjíe
essa	jessa	essa	kessa	bessa	kesse	essa
aldo	jaldo	taan	kaldo	baldo	Kaldul	Laddul
Yío	Jío	Nyaŋá	Kío	Bío	Keené	Nyené
Álínjó	Jálínjó	Liinjó	Kálínjó	Bálínjó	Kálínjul	Liínjul

Jǔmeleŋa

I. Kin terereŋa'ŋ díó gís ájínákwă jarán, kây kwanŋ gé?

Tooro wúo kártam'ín leel pwi.
Kaam múrtá kállu.
Kwě nŋ kabá réttiŋ amí.
Biís dúti gamul pwi.
Kányá dōrŋá ná jáyé páttāndiŋ.
Sillêb-sí kaníŋ naasu essa
Wúo dééŋ ray nyét usuŋo.
Íya kéná ăl nŋ kiro saare kí subu.
Maát-sí ná káálfe télénynynyiŋ.
Dóga kiŋro wayye na aw jíjí.

II. Kin terereŋa'ŋ díó gís údóná jarán, kây kwanŋ gé.

Tooro wúo kártam'ín leel amí.
Kaam múrtá bawa.
Kwě nŋ kabá réttiŋ aburtugo.
Biís solom pwi.
Maaduga dōrŋá ná jáyé páttāndiŋ.
Sillêb-sí kaní naasu essa.
Abo dééŋ ray nyét usuŋo.
Âbba kéná ăl saab riŋo saare kí subu.

Kirsâm-sí ná káálfe télénynynyñ.
Díya kiiro aw jíñí.

III. Kin terereña'η dió gîs ájíná jarán, kây kwan gé.

Jáá wáio kártam'ín leel pui.
Mandânye sônogoña nyét-si agé.
Urál nêñ kabá réttiñ amí.
Maurá pira-sí kiir tšo.
Kuma kwă ná jáyé púkkândiñ.
Wáio Burse-sí kaníon naasu-si rááña.
Maamá Gënde dééñ ray nyét kuyo.
Ányá kéñá asá dúú kiro saare kí subu.
Noór-ii ná nusá kiilí.
Tíbo poor taraas risín.

IV. Kin lóóná palaña-lé ájínákwäs jéla ná tébtébbiñ jaa túllëndiñ .

nyéttiñ dée-lé aá.
in lóná dfe-lé jóo.
main dûy-lé éla.
kí see'η see díi-lé kákkía.
bábará dây-lé suná bámi.
main díi-lé tulléña tulléña kâbi.
níñí-le dûy-lés dokké kalñíntiá.
añ ná yee-sí awgí.
tara kaa-sí gî janí.

kin-sí biŋa gîs kula.
maraŋ bāt kiŋa gîs bundí.
joor yeeŋa-sís kárgíe.
taga yiēŋa-sí bawí raál.
ewel jii gîs waa.

V. Kin lóóná palana-lé lóónákwaś jéla ná tébtébbiŋ jaa túllēdiŋ.

Ká nyéttiŋ -lé aá.
Jí in lóŋá -lé jóo.
Yé main -lé éla.
Kí kí see'ŋ see -lé kákkíá.
Bí bábará -lé suŋá bámi.
Yiēŋ main -lé tulléŋa tulléŋa kábi.
Yeeŋ níŋí-le -lés dokké kalŋiŋtíá.

VI. Kin lóóná palana-lé údóŋás jéla ná tébtébbiŋ jaa túllēdiŋ.

Ká aŋ ná -sí aŋgí.
Jí tara -sí gî janí.
Kí kin-sí gîs kula.
Bí maraŋ bāt gîs bundí.
Yiēŋ joor -sís kárgíe.
Yeeŋ taga -sí bawí raál.
Ká ewel gîs waa.

VII. Kin lóóná palaŋa-sí ájínás jéla ná tébtébbin jaa túlléndin.

Tooro wáio kártam'ín leel .

Kaam múrtá .

Kwě nɛŋ kabá réttin .

Biís dátí gamɛl pɛi.

Kányú dǒrŋá ná páttândin.

Sillêb-sí kaníon naasu .

Wáio dééŋ ray nyét .

Íya kéŋá ǎl nɛŋ saare kí subu.

Maát-sí ná télénynynin.

Dóga kiíro wayye na ɔw .

VIII. Kin lóóná palaŋa-sí ájínákwás jéla ná tébtébbin jaa túlléndin.

in ray nín kuyo ettéŋá.

in bálé kaa-sí gî íní álán ááyo íŋél.

dééŋ leel in-sí ortê jula.

déŋ-si múrta roó nyaná.

sáátú bawa maran, sabba it ná tɔbɔ jáwí á ɔgilaba.

kéŋá ǎl in túsú beta kaní.

kaní kútí wayye na ɔw tšo.

kee nás buroŋa'ŋ kwă aam.

íne kéŋá nás dééŋ kwě bara ínníéŋí

aldíná díg gîs piá man kaníon.

IX. Taríjǎ bi taríjǎ, jarǎj in aldí'ij dió ná dǎj saŋgalǎŋtoŋ-lé rímmen jáa tog-sí dítin na sunŋâ-sí dítin.

Duóbain kí Yáatoy

Asi díg abo Tiwíré âlbá tón buur kǎjǎ, namá âl kí mirit kuro ná roó dújǎtǎjǎ ásǎj koro éla. Namá âl dorǎ'ij túga kuga'ij paanyo ná ooŋo kurul'ij díbe, Wǎo Dǎru aál kǎjǎ namá éla nás Moo.'ij dákki díg betel, namá ása in kwǎ jóóŋóla, na kwa éllé eré ai-si kǎjǎ, kí dúur'In kwǎj, abo Tiwíré gal walá wdo ása á jábǎba, namá âl in piá nii ná álán keer, namá ása líw piá ná nyǎŋa, Moo-sí ila w namá ása bát jǎtti eŋa ná kí kilmá bawa, namá âl kí kilmá dió in kwǎ, Námá kaiŋ ná á kúsaba ji-sí dog loŋpii álán báí jáppǎa. Dééj belé ila ǎ kwǎ walá düu ála á póiyába, namá ása andij píéjǎ, namá ása andij píéjǎ.

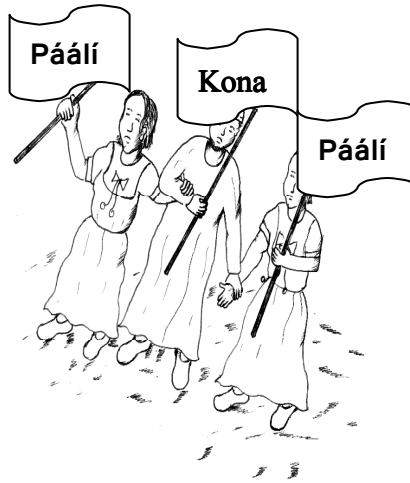

Sog díg Wúo Dũru -sí dog namá âl loŋpii dog namá âl jáppía, álán gal lóó tulle-lé oón namá âl nyaná ná numañ’Inj rusó kwě tosogsóge díg’inj karín kuga’ŋ oonjo. Abo Tiwíré âl mĩŋ jágíla namá dééŋ baŋ’inj kwě bawa, namá âl kí soor, soor nyaná yé dog namá ása in kwă, “Jóónó la, na kwa éllé ay-si ~~kuéni~~?” Wúo Dũru dog ðañ walá ðdo ála á páálíba álán ~~uu~~ jáwí, idé yé abo Tiwíré namá âl tibinj eeŋa ná ila rusó âl yé wúo Dũru kee ná dééŋ karín kuga’ŋ äw namá âl tettetiŋ beta ná bawa ná nyãŋa ná júndí, ná wúo Dũru lóó pttô-lé äw ná náŋí íneén na íneéniŋ jáwítí.

Tég namá âl ila belé tabúŋ wáíŋa namá ása peny piá, ná kí kilmá díó in kwă, “Díne-lé námá á júsába ása bá jaín álán gí suŋŋâ búla, ássa bát ðúonyáa âl bát ila belé mĩŋ tóórígíŋ-sí-ii nás káíŋá nás kílma bãwiŋí gol, namás kí asi keer in nyíi kí seéŋ see ðúó ulul âlbá ðúó it-ii äł-si kééŋ kiwo kwa-sí júndí, âl ~~uuŋ~~ seéŋ-ii káíŋ wúoŋa náis in kámiŋí, abái ðúó inãŋ taan jí gal âlbá inãŋ jaldó, aál kee géł indálan namás báí, walá ðúó bára-sí á iŋjoba namaŋ káíŋ ná kúsiŋi ná kwa káye ná ðfeŋ aldí ila kawé.

Júlji 25

26. Jáwliņa

Túllëndig kagila páálijná mǐn ná kaiņ âlbá kí kona arrá ðloņi, maraņ íné gal-si eņņa dǐi kaiņ äł gal kí **ájijná** arrá ðloņi, eņņa bi eņņa kit äł kí ájijná arrá ðloņi, yeeņa-sí gal namá **jáwliņa** karíá. **Jáwliņa** nóoņa ðis-si kaiņ, díg náis dorá pulņíti ila ájí kí yee eeņa, in-sí namá dorá'ņ **jáwli** karíņ, díg gal namáis lóo pulņíti äł ila ájí dée-lé eņa, in-sí gal namá lóo'ņ **jáwli** karíņ, namá gal-si keer kaiņ äł gĭs in pulņíti ila ájí naán eeņa, in-sí gal namá tin'ín **jáwli** karíņ.

I. Dorá'ņ Jáwli

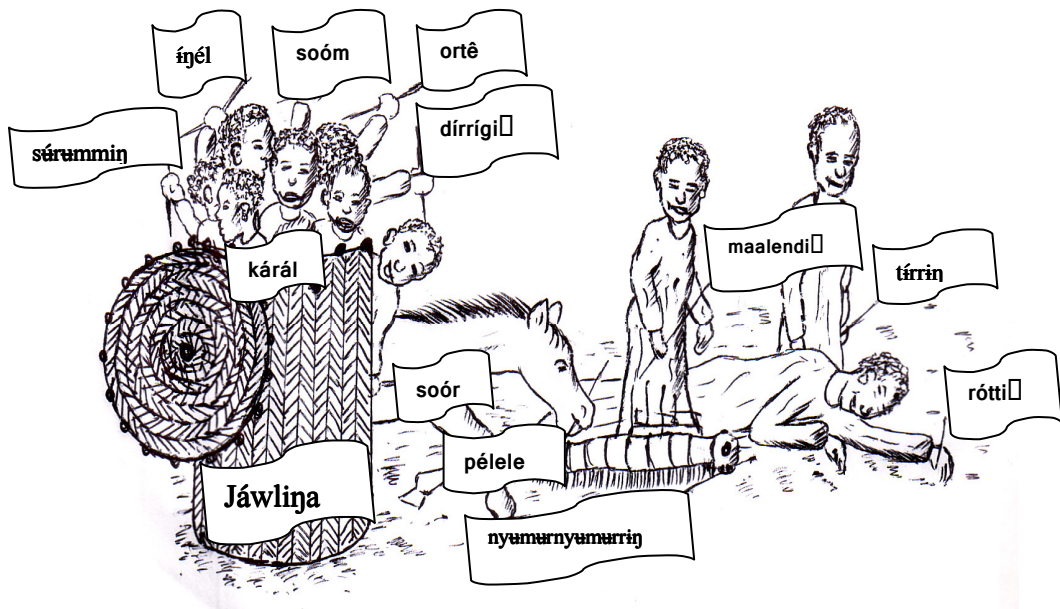
Majir-ii ná đarí búrúttin báa nás agé.
Wúo maale jíłnı náis joomé.
Kwě nęh réttin amí déén ęrí dog á júndíba.
Séer pél jéla ná jagł in kaa-ii.
Kúńń nyómmin jémo ná kárí ná uęo.

Jáwlí bi Jáwlí ăl ęis in pulńńtı ila ájí ay eeęa dorá'ę Jáwlí káría.

II. Tin'ın Jáwlí

Tęęu déén baw kaní jó ăl aara'ę nyąęa ná wáńńńńńńń.
Abo saare dúńtı álán pąęga butó.
Umáa ila rusúgo-sí arra joo ná jábúlé nás jêl ná kám.
Arbá kí déén kwě Rombosa dęę dole ila-sí ortée kámmie.
Moo sába'ę barí oręanyın nyaná.

Jáwlí bi Jáwlí ăl ęis in pulńńtı ila ájí naán eeęa tin'ın **Jáwlí** káría.

III. Lóó'ṅ jáwli

Borrá íde joo wáoná-lé nás díṅṅ báa-sí in jwa álán éla.

Wáó lii kee ná gorre pii.

Ábba dii kee ná áw.

Tíḃó ná kee bás múrtá karṅṅ áw, jaarṅṅ asi díḡ jábbíá gíṅ.

Túsú jí írí jaáb námái ká indiṅ baw aní.

Umáa in lóó suṅá makké-ii índéréṅ jôṅ.

Tugɔ hillâ kee ál kila dogólá karṅṅ.

Ká íneén eré anni álán gɔɔt áa.

In kwě na illâ kwě niw aala gé.

Kin dogólá na killâ dogólá bârṅṅa gé.

Jáwli bi jáwli ál gîs in pulṅṅiti ila ájí aál eeṅṅa, lóó'ṅ jáwli karíá.

Dorá'η **jáwlí**, lóóná dīŋa-lé gal ájíná'η kaŋíŋ eré ɔwi na lóóná dīŋa gal namá ájíná'η taḃúŋ eré ɔwi, niná hãa kin íne dũ.

Zoŋga tigtiŋiŋ jaɪl.

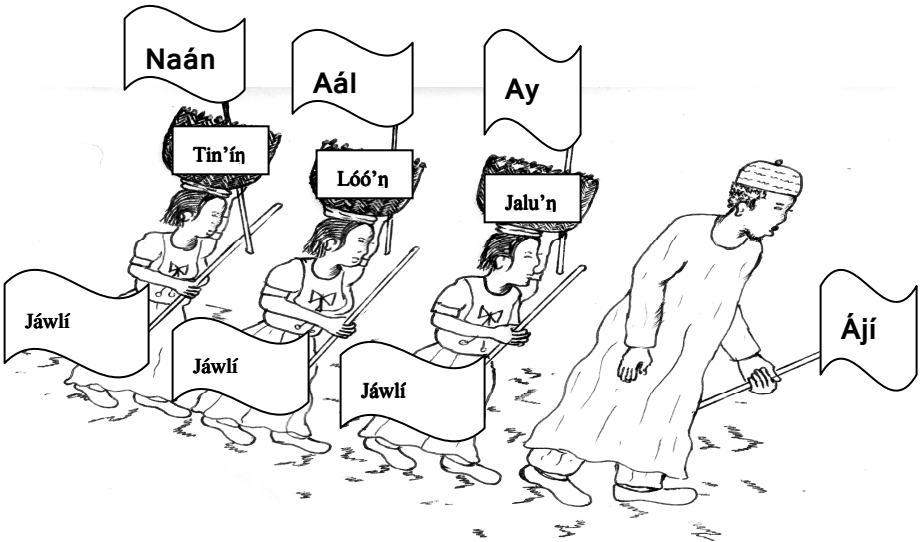
Zoŋga jaɪl tigtiŋiŋ.

Dɔɔl dũ ooŋo.

Dɔɔl dũ ooŋo.

Leel kaŋíŋoŋ amí.

Leel amí kaŋíŋoŋ.

Jǔmeleŋa

I. Jua gí-si kin'ín dió ájíná kây kuŋo gé.

Poor túllên risín.

Àddín pélele éla.

Leel rúsúgo-sí bá kátúrúnyniŋ essel.

Múrtá boot túttin dásó.

Kɛɛ robog-sí bá dorodorol piá.

Nuuŋ deem tírrájjiŋ jáápa.

Ása-ii ná bagú kaaru katarámkatarámmiŋ aam.

Kwěniw kaŋ durtétág kooní.

Ányá kaníon ila kerre kabá dúú-le nyómmin jíní.

Súur-sí kaní télényniŋ káálé.

Roo koro-si tébééjiŋ éla.

Kuy kee ná pɛɛnyɛɛnyŋ ulmel.

Pâkki-ii ná Kurmany-sí kí díto tabɛ táwwin tewa.

Ábɛ ila darí-sí béréétin báa.

Numaŋ kwă rónóggin ná jáá.

II. Jua gí-si kin'ín dió jáwliŋa kây kuŋo gé, námá dog gís jua ây jáwli-ii.

Alam pira-sí bá gármáttiŋ tewa.

In táas-lé arí díg-si nyéréttiŋ beto.

Jorgôl pél kuro.

Díya nás pórrin jáwla.

p'íe rusó'η dió píllíttij baano.
 Nuuj Paál óóná.
 Dóga kiíro urgúm jíjí.
 Tooroŋa leel-sí judá ammíe.
 Ŋaara kwa-sí kárál tiili.
 Awní kŷy karrino.
 Páal kaní bŷŋo.
 Maamá in m̄anga-sí orŋanyîŋ beta.
 Áase-sí íŋél níŋ kangare.
 Ila naasu-sí bás ortê kándé.
 Ká jaató níŋ áíŋa.

III. Ajínás jéla ná kin lóóná palaŋa-lé jaa.

Alam pira-sí bá gármáttij.....
 In táas-lé arí díg-si nyéréttij.....
 Jorgôl pél.....
 Díya nás pórrij.....
 p'íe rusó'η dió píllíttij.....
 Nuuj Paál.....
 Dóga kiíro urgúm.....
 Tooroŋa leel-sí judá.....
 Ŋaara kwa-sí kárál.....
 Awní kŷy.....
 Páal kaní.....
 Abo in m̄anga-sí orŋanyîŋ.....
 Bóosa-sí íŋél níŋ.....

Ila naasu-sí bás ortê.....
Ká jaató níj.....

IV. Dorá'η jáwlis jéla ná kin lóóná palaᅇa-lé jaa.

Alam pira-sí bá   taan.
In táas-lé ari díg-si   beto.
Jorgôl   joo.
Díya nás   jáwla.
píe rəsó'η dió   kuro.

V. Lóó'η jáwlis jéla ná kin lóóná palaᅇa-lé jaa.

Nuuη   óóná.
Dóga kiiro   jínjí.
Tooroᅇa leel-sí   puiᅇi.
Ŋaara kwa-sí   tiili.
Awní   duíᅇá.

VI. Tin'ín jáwlis jéla ná kin lóóná palaᅇa-lé jaa.

Páal   nyaᅇá.
Abo in m̄aᅇga-sí   rugo.
Bóosa-sí   níj kandi.
Ila naasu-sí bás   kar̄ûl.
Ká   níj oo.

VII. Jáwli ăl gîs in pulñítía:

Ila ájí ay eeña, ay karía,

Ila ájí naán eeña, ay karía,

Ila ájí aál eeña, ay karía?

VIII. In dió ájíná na jáwli gîs jarán náis kerker jáa kâý kuño gé ná ájíná ge ná kâý kuño gé ná jáwliña gé.

Karába d̄uño

Kí w̄el baíma kwă kâñ kí k̄eñ baímañ elle'ñ paál kuréli ná kí didd̄ba lóóná debbeña debbeña-lé k̄awi, k̄awí na koro na kwa'ñ piila'ñ ūuñ, b̄ará níñ k̄eñ baíma kwa'ñ bağ̄uña ammíal.

Asi díg d̄uó díg dog namá kí k̄eñ baímañ elle'ñ débbé kuro álán w̄el íde adden piá, asi díg kí luul namá ása dual pattá térél k̄eñá, namá ása déeñ l̄umb̄s̄ie t̄ib̄biñ ūuño tawra'ñ télele ila-lé, na dúa

teyyá-ii naman̄ kwa-sí kún̄jí bǎw. Dúó indálan̄ namá âl kárí ná uŋo, alba lóó luul'ín túle tǐb ila paago, kaama namá ása katane kí kǐeŋ kooriŋ ná bariŋa na saara, ná kéle ná ila kuu d̄uŋo-sí írí kááré, na kí kí b̄t̄t̄ kírsiŋa ná in kámiŋa, “Álbá k̄aiȳt̄ ná kaw námás kééŋ baíma seegiŋ k̄arḡi ná koo.” Baíma d̄uŋo ídé namá ása l̄áŋj̄óla namá âl nún̄jí pelenynyiŋ paalí nás kí l̄ub̄usíe tiír liiŋo namá l̄aw ná kwa'ŋ jaari ila âl kééréli saŋi'ín ála á-iiba, wala ar̄i it ásáŋ arri nan̄ ás loŋba, na kal̄i naman̄ âl kerkeriŋ kítíŋ.

Albá kila kaama'ŋ dió díŋ sabbe seegiŋ ádden̄ piá álán bá kí maale kuro ásáŋ kal̄ŋa in dúó l̄áŋj̄ la wala á l̄áŋj̄ba, in̄ŋ baíma d̄uŋo kí ȳeŋa ȳeŋa na kal̄i'ŋ kún̄jí kila, l̄umb̄usíe'ŋ dió ná âl ooŋo ná perra eeŋa, kí koŋa na tarŋa na t̄r̄é'ŋ dak, naman̄ âl dog júúŋa ná yieŋ dog perra kiŋi, dúó bi dúó kí dééŋ dorá nyãŋa ná jaíl naman̄ lóó wáíȳiŋ sǎy. Keeŋ jirána namá âl kí jarr̄i kéle ná k̄ummé ná dúó kee nás kí kuraŋa téelín, “Híi, híi” Ila jawla asá kí ye p̄t̄i jáwla ná kóel álán suur j̄r̄us puu. M̄iŋ ila sog namá kééŋ lóta domdom piá, nás ittír̄iŋ kwa kern̄a'ŋ dakki j̄ḡiŋj̄, maraŋ kila údóná ása bá wáŋj̄t̄eŋj̄ kí ȳeŋa kí luul, namá âl nii táabeŋ p̄eŋj̄ yé.

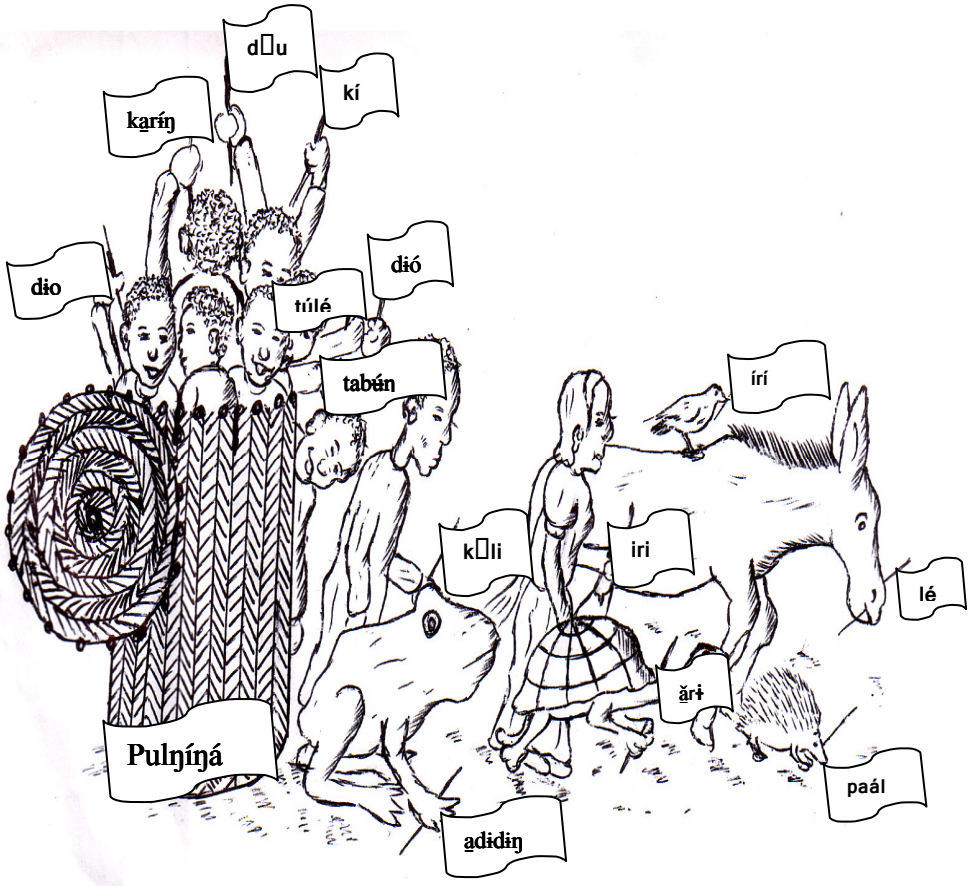
Asi díŋ namá âl zaŋgaba taan ná taar bára'ŋ írí jáá, indálan̄ namá ása soga t̄e, na dééŋ bari nás tab̄t̄ jéélel, wáldan̄ dog namá ása ȳeŋa iŋj̄, namá ása l̄áŋj̄óle, namá âl kún̄jí teenynyiŋ paalí, dééŋ taar ila âl bára'ŋ írí birriŋ jáá namá ása in eeŋa niná âl dúó-ii ná kee ná írí k̄ir̄él. Namá âl dééŋ bari seegiŋ kello namá ása t̄ ná taan naman̄ ása suur índeréŋ m̄oŋgólóŋiŋ j̄ápp̄iá kí luul ila âl kwa k̄uŋie namá ása in jáá, “Hây dúíŋ k̄r̄t̄, hây dúíŋ k̄r̄t̄” Namá âl kí soga aŋ d̄i merso il̄j̄, namá ása ak̄er eeŋa. Lia kila údóná namá âl ittír̄ig tab̄t̄ k̄r̄úl, naman̄ lóó taa eeŋa ná kwa kǐeŋ lótan̄á dorol káwe, nás j̄aiŋo

ná éllé píní, lia kila elle'η juróná namá ása báás ηi nâη âη kúrél ba
kí wèel namaη kéná ná toy eηa ná way, ná kééη dógólá káye nás
kíeη baíma kí kwan ḍeη kayé ná sîη arrá ḍeη kawē.

Júlji 26

27. Puljíná

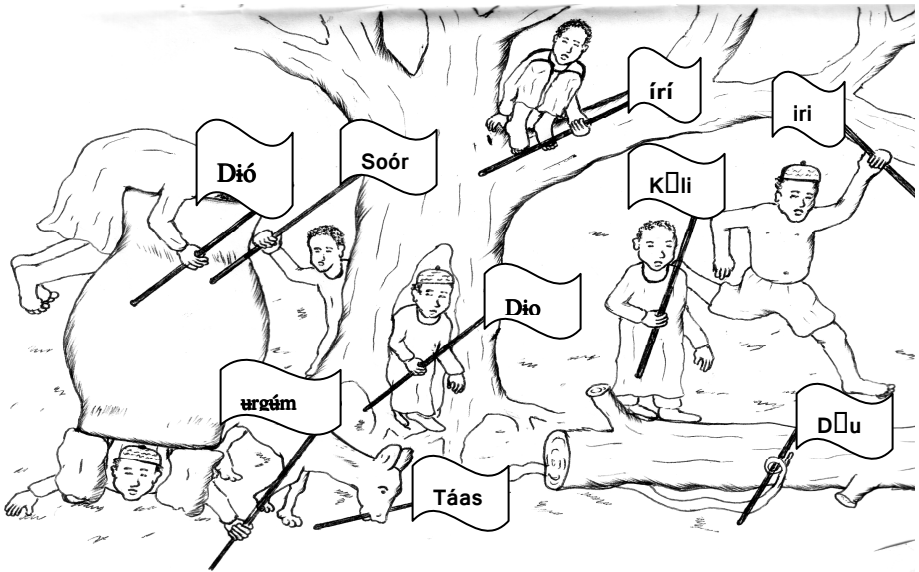
Jáwliņa na pááliņa'ň matuęa

Lóó’η pulhíná

Ǻy naa gal-si in **jírgis**-sí káwli ná kagfl kaas dió kee, na dog ásán in kaluη, ásán á kurrelba lóó’η **pulhíná** táas kí **jáwliηa** na **páálíná**, kaa-ii asá yeeηa kerker pii, áí sán suúr áis kárítáaba, lóó’η **pulhíná** kây ɸɸηa gé, na **jáwliηa** kây ɸɸηa gé, na **páálíná** kây ɸɸηa gé. Túllêndiη gî karí jâlo náis áwli ná jagfl nás jiw, ay kerker gé álanη tabúη jây. Na abá mætuη kwa bá ɸɸ-ii wala gal ɸɸηa gé ǻl lia terere’η aríná indéliná, niiná ájídɸηo na údó na lóódɸηo.

Lóó’η **pulhíná** bá ɸɸηa kit gé, kona’η, tabúη eré úndula, ná awi. Náis in pulhítía, ila arí aál kee, wala gal kila lótáηa áy sabba káη. Náis lóóná jíimeli náis pulhítía, êreη kee, wala gal êreη káη, nii ná háa

kin íne dũu, paál, dió, írí, dũu, soór tabúŋ karíŋ túga kíli dakki,
túle, túga, eré, ere, na kerŋa suŋŋâ mat ná kí íne á kaába.

Lóó'ŋ púlŋíŋá'ŋ kona'ŋ mutuga

- Dorá'ŋ túga. (9) Koró dió.
Ká̄lum'íŋ kíli. (10) Púgo írí.
Ergel'íŋ dakki. (11) Bāgú soór.
(12) Ká̄lum'íŋ kárál. (13) Síbitá-le.
Paál póyyâ. (14) Gargá̄l-lé.
Dió kárí. (15) Ray'íŋ ări.
Írí ooŋo. (16) Roo'ŋ tūám.

Na dog íne kin-sí jagíl, ăl kí konaŋ gé.

Kona	Lóó'ŋ pulŋíŋá
dora'ŋ	ări
mādil'íŋ	dió
púgó'ŋ	iri
taaru'ŋ	urgám

Jáwliŋa

Jáwliŋá, gal ɛɛŋa kit gé, **ǎl ájíná**’ŋ karín eré ɛndɛla ná ɔwi na lóóná dínja-lé gal namá **ájíná**’ŋ tabɛŋ eré ɛndɛla ná ɔwi náis in paalítía, ila ájí ay eeŋa na naán kéŋá ná eeŋa na ây sabba kéŋá ná eeŋa, dééŋ táárí namá bá déllin ila-ii áí sán kila ɛdóná paalíti ǎl índélíná, ay índélíná, naán inɛ, na aál-ii ná inɛ, nii ná hãa kin íne dũu.

Jáwli’ŋ ájíná’ŋ mutuga

(Aál)

(Ay)

(Naán)

Túga ooŋo. (8) Pélele kuro. (15) Ortê wáíŋa.
Dakki nyanjá. (9) Tǎllin dǎllin. (16) Orŋanyin nyanjá.
Paál póyyâ. (10) Tǎwwin taan. (17) Êrkani bawa.
Dió kári. (11) Brinyandin kii. (18) Tóóríg kuyo.
Írí jáapa. (12) Burɛtburɛttin báa. (19) Kanion térrin. (19)
Túle kári. (13) Téejin si laa. (20) Saare kiro.
ǎri keera. (14) Gúrújin lin. (21) Waarin kiri.

Páálinjá

Páálinjá namá gal ʘʘa kit gé, **ál kona**’ŋ, tabúŋ eré úndula ná awi náis in paalítia kila kona ay lóna díeŋ jalun-lé. Namá ʘʘa nii ná hãa kin gé, appâ, ittí, mærrê, maŋŋâ, simmô, puyyâ, kurrâ, bædde, wãrig, korron, riyyâ, ulul, mandin, boorô, dakki, karra, maale, kajalân, urál, zalbân, kaalu, kaam, jisirân, mooge, páátío, tábári, lakkâj, karjâj, ál kilallaŋ táárinjá pië, na kíeŋ mutuga nii ná hãa kin íne dũu.

Páálinjá’ŋ kona’ŋ mutuga

(1) Tooro appâ	(2) Yáa toy	(3) Súúlá mærré
(4) Padís maŋŋá	(5) Dúú dússá	(6) Kwě riyyá
(7) Nyimaŋa bayyá	(8) nuuŋ booró	(9) jaápa ranynyá
(10) Dóól simmó	(11) Sooná kakkíré	(12) Taar kullé
(13) Ása garnât	(14) Jæri teyyá	(15) jibbe rúbbá
(16) lúugu urté	(17) Darí keeré	(18) Næŋ taŋgíre
(19) Nusá léeme	(20) Dorá makké	(21) kurú kurrá
(22) Sigîn sikká	(23) Dæó bærræt	(24) Dæó darrâb
(25) Majir jækko	(26) júré dæŋo	(27) Kwě nyorge
(28) Baw sîw	(29) Saab dakkére	(30) Deem rokkónye

Naa mĩŋ íne ásáŋ in indálaŋ kerker jáa ásáŋ jíwél kây kæŋo gé ná **páálinjá** ge ná kây kæŋo gé ná **pulŋínjá** ge na dog kây kæŋo gé ná

jáwliŋa gé. ǎy na hǎa kin-sí dog jagíł ná díeŋ arrá túllêndiŋ jaráŋ,
nás ila-lé suŋá kerker jáa áláŋ tabúŋ eré suúr áis káríaba péllét.

Pulŋíjǎ bá ~~u~~ŋa kit gé, aí sa lóónǎ pulŋítía, nii ná hǎa kin íne dūu
jagíł.

Suru'ŋ dūu.

Bagú soór.

Pítí'ŋ tabúŋ.

Dirbo'ŋ karíŋ.

Ergel'ŋ kíli.

Jáwliŋa namá gal ~~u~~ŋa kit gé aí sa in paalítía kila ájíŋa ay ŋi na naán
ŋi na aál ŋi, nii ná hǎa kin íne dūu jagíł.

Túga ooŋo.

Têlliŋ taan.

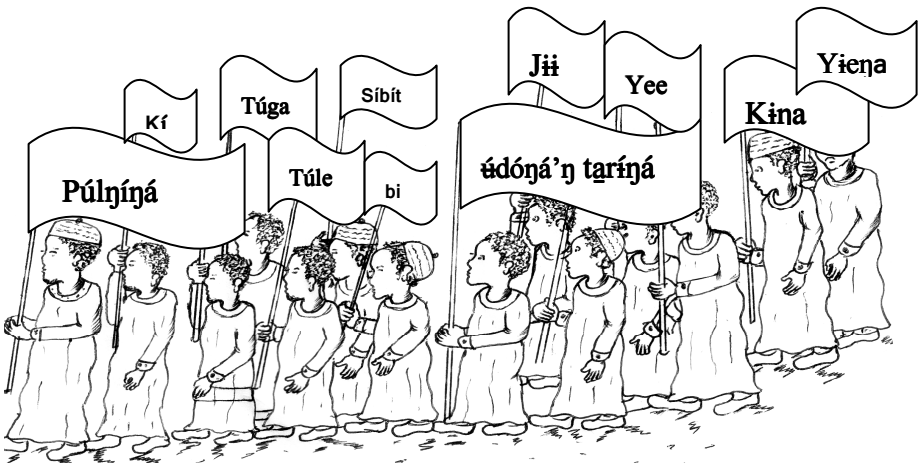
Kaní nyanǎ.

Píndíssiŋ way.

Waaríŋ kawŋi.

Páálíńá namá gal ʘʘńa kit gé, aí sa in páálítíá, kila lóťá ay lóna díen
jalun-lé abá jagíla, nii ná hãa kin ínc dũu jagíł.

Dio appâ.
Sâwre kurrâ.
Ṭaḅu kullê.
Ṭaḅu dírrô
Ḍawí ḅudde.
J̣ibbe g̣urre.
J̣ippe hadaríe.
Leel ripâye.
Leel ṭăgtăg.

éđóná'ń lóó
púlńíńa'ń karńń eré-ii

Jūmeleŋa

I. Kin terereŋa'ŋ dió gīs pulŋjíná jáwli kây kũŋo gé

1. Tǎbó kí dorá'ŋ túlé jǎlŋi.
2. Baaríe jí dió jǎrǎ, kiŋa tawrá gŋ jundí.
3. Kwa nyéwt tǎbáŋ koo.
4. Léwá bagú nyené.
5. Ila baw'íŋ koro nyimáná tie.
6. Kúbura kwě bǎú jaa nás dééŋ íya-sí jááre nimá.
7. Tǎrtǎs karíŋ sǎy ná malmala pii.
8. Awláná tǎúrú kǎrrúŋólé namás dúlo beto.
10. Ká kí dúíŋ bára kámi.
11. Dóga píí'ŋ ǎrgúm karí.
12. Múrtá-sí abás jǎo bá ray'ŋ ǎri jǎrgó.
13. Lótáná'ŋ wǎŋŋa dirbo'ŋ-si írí kǎiŋ abá kuy éla bás babúŋ nás dió baa.
14. Bagǎ kurú'ŋ írí joo nás jǎŋó.
15. Utú'ŋ dakki indálaŋ a jǎwba.

II. Kin terereṅa'ṅ dió jáwliṅa gís jáwli kây kuṅo gé

1. Tooroṅa leel kaṅíṅ puiṅi.
2. Tugṅ saaréṅ nyaṅá.
3. Tobá arráṅ wáíṅa.
4. Sóola maḍíl bǎṅo.
5. Abo Sídda rǎy beto.
6. Kotôra soóm uṅi.
7. Áṅgír koro télderrinṅ báa.
8. Wúo Gǔdu-sí brinyâdinṅ kiilí.
9. Títí kamal púttôndinṅ rigo.
10. Yieṅ orṅanyíṅ keeṅé.
11. Dogóla bótór káye.
12. Nyopôr litêllaṅ bawa.
13. Bǎbbat tóóríg dúítieṅí.
14. Kokkó juri téyyândinṅ lio.
15. Duul arda jaawíl pii.

III. Kin terereṅa'ṅ dió gís páálíṅá jáwli kây kuṅo gé

1. Leel tǔgtug péllél waar á iloṅba.
2. In nusá léeme-ii báálí ná bâm.
3. Duó barrat jaṅ lótá bás wittinṅ jǔlpel.
4. Yé sawête-ii kí ye nima toṅ á bôṅba.
5. Pága urtê díg-si éla nás déeṅ dúú kiro.
6. Leel ripâye jula kaṅí.
7. Dóól páduṅ duṅ.

8. Dóga kúrnyâ kïiro jíní.
9. Abá lóó tokkê-ii bá juri raarê jíníti.
10. Nɔɔ durtê kiro ná jâm ás keeba.
11. Tóórín leel jargâl-si kéná ná píní ná jula.
12. Ká abá dili éla bás mulpa ðakkíre ðmel.
13. Púgó jirgíme'ín írí taga áɲ jooba.
14. Martaba leppê'ɲ írí oóná kaníon.
15. Sigîn ðakúnye as jêlba.

IV. Pulíná na jáwliɲa na páálínás jéla, kí dííɲ tabún koro ná kin lóóná palaɲa-lé jaa

1. Păy..... kee.
2. Kálum'ín ..... kïiro jíní.
3. Ton'ín ..... óóná êrkaní.
4. Dééɲ íya'ɲ ..... kárí ná uɲo.
5. Kurúná aw'ín .....si suur tšo.
6. Kaam ..... éla ná kárí ná bawa.
7. Ila dio äl kwa ..... kuɲol.
8. Kuy riino namaɲ lóó ..... piá.
9. Nyurrí gî essa äl jalɔ náí ..... leya.
10. .... nyaɲá ásáɲ bóyé ná tši ná toiɲo.
11. Kwě ..... gíg-ii, iril álán domoɲa pii.
12. Ðáónyáa ..... kí tón taga áɲ báaba.
13. Ðáódee ..... toɲa á tiélba.
14. Tugûr ..... díg piá ná jâm ás keeba.
15. Ása ..... essa nás ereɲa piá.

V. Ay-si kerker kaw âl kin pulñíjǎ ge na jáwliŋa ná kin páálíjǎ

VI. Páálíjǎs jéla ná kin kona'ŋ tabúŋ eré jaa.

1. Kærŋeŋ	2. Döddoré .....
3. Nányú	4. Darí .....
5. Alam	6. Kiyá .....
7. Turrŋ	8. Túttâru .....
9. Zuuru	10. Ŋorra .....
11. Jaabil	12. Looloŋ.....
13. Domnya	14. Sidâb .....
15. Síssígo	

VII. Pulñíjǎs jéla ná kin kona'ŋ tabúŋ eré jaa.

1. Díe	2. Toŋ'íŋ .....
3. Mađíl	4. Dirbó .....
5. Torombo'ŋ	6. Dukulíe'ŋ .....
7. Kũru	8. Tíndíl .....
9. Dálo	10. Gargâr'íŋ .....
11. Mátár	12. Tílminya'ŋ .....
13. Jutá	14. Garâŋgaŋa'ŋ .....
15. Kórkor	

VIII. Jáwliņas jéla ná kin ájíná'ŋ karín eré jaa.

1. .... liiŋo.	2. .... miiro.
3. .... jínynyâ.	4. .... tallo.
5. .... nyanjá.	6. .... jaala.
7. .... dæi.	8. .... pááris.
9. .... beto.	10. .... jáápa.
11. .... amí.	12. .... báa.
13. .... poiya.	14. .... taan.
15. .... leemo.	

VII. Pulníná wayye na jáwliņa wayye na páálíná wayyes jéla rímmen jáa díńŋ sanġalatoŋ-lé túlléndiŋ

VII. In aldí dió gís ʘ kit jarán ǎl pulníná ge na ʘ kit jáwliŋakwǎ gé na ʘ kit páálíná díťin díťi

Janíná tarawíla

Ásán jaluŋ janíná tarawíla kila suŋŋâ.'ŋ ere kééŋ toŋa ála á kírélíba alaŋ ay piá dog, asi díg kwě dee'ŋ na kwě niw'ín aala ná kíeŋ dogóla-sí á kíŋolba dog, namá kéle kí kállín'ín addi nás suúrkaḅíe, ná kila dogóla'ŋ dió tog dog ás loŋba miŋ kwě niw namaŋ kwě dee ná bás indiŋ kíwé lia asá suúrkaḅíe nás kóllín díg kǎŋi. Albás kòlda nii niŋ díg kǎŋi júré dæŋo namá dééŋ toŋ'ín lótánás iso túlléndiŋ lia namá kwa elleŋa-lé nyéťtiŋ kamaŋe, namá díeŋ sog paago namá tugúra'ŋ

tugúra káwe na kiraṅa’η kiras kítol na daríṅá’η daríṅá káwe, ná kéle ná sũbu nii káwe yéé ná dfeṅ kwě-sí tón kabíe. Indálan albás dual díg kũṅi ná duó bi duó bára’η arrá táráasiṅ rááṅa, nás kũmmé dfeṅ táas-lé jitti na tullê kaa-ii, kwě niw walá kwě dee’η arrá tullé indálan á rááṅaba ása dééṅ duó gurájá’η péérá kila kéná kondan-lé namaṅ-si kũrsulakũrsulan iṅi namá gal-si júúlélíjí álán kwě niw á jágĩlba.

Lité díg namá dulé nii tokké kéná yéé, namaṅ lóo dũu tokké sáw ila kéná ná kí tarṅa soona taga án jĩlṅiba, yé jalpâg albá yáakwě kuro ná dééṅ íya’η tón nyáṅá; dfeṅ jagil’ín asá in suṅá kũṅi ásán káítía, karíṅ eré álbá tón sáy dítiníṅ, namá kééṅ jũriṅá suúr nyéttiṅ uyo ná baṭĩr-lé ligo ná kí kũrne tog’ín pĩtirí káří ná uṅo dirbón karíṅ, namá soga bawa namaṅ kwě niw kééṅ aala’η jagil’ín nyaná ná wáĩṅa ná búló ná kee ná ɸṅi indálan namaṅ ɸdo baṅṅiṅ tiél, namá keera maindĩṅ ná dírríṅiṅ lãw, álbá tin sáppandíg ooṅo. Namá dééṅ jaaru díg êl ná búló, “Baiṅ lá toṅ’ín kwa, ee kaiṅ, ná ay-si boóná, koóná-si, kũkkíré ás boóná báa, ee, kákkírés kawla, na ay bendel sogan, kákkíré kaṅ, âl éla aí sán nyílwá jáa, namá in kwă âl tabũṅ jaagó âl íde jarí nimá” Ila dóṅá’η janí na kila beléṅá namás jágíe, ná kééṅ jũriṅa kello baṭĩr-lé ná pũrũpũrũttiṅ jíjí, namá bittãndog píjí ná káří ná uṅo.

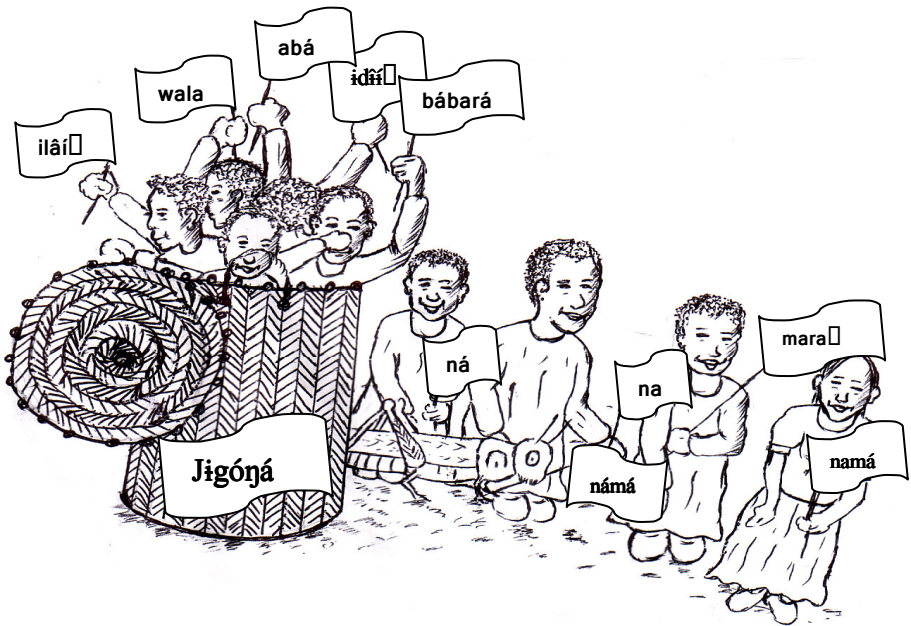
Yé ðwónyáa kí dééŋ máne namá toŋ'íŋ nimá karíe ná kíeŋ nyílwá na gorreŋa kawé niriwniriw na kéllélis téejjiŋ, ídé jalpâg'íŋ ðwónyáa asá dééŋ belé ila kílma kee namá in jáápa, “Áj! Sáaba námáŋ náis á waaba, dúíŋ tãw tullêllaŋ ila àl lítêllaŋ kí biŋaŋ arrá kío ná ula, na Sáaba-sí nás kí toorí nogotnogot pii ná kũro nás jíimel inâŋ inâŋ dééŋ ðwó'ŋ ere, tullé ála á-iiba ása nondáŋ tír kee ná àlbá koro sarríŋ nii ajigigi yé, na ay síŋ áa ása á aluŋba?” Dééŋ ampâr namás iwo namá hãa in jáwí, “Ðwó àl dée-lé jula ás jaluŋbáa, kalbá jabúŋ nás jawí náis kí keer lúddúŋó, ág dééŋ onon, kí tíriŋ gí lán ínni, mĩŋ saara àlbá séggiŋ jabúŋ nás jáare ná jawí yã náis kí keer lúddúŋó yã náí kíŋ sòŋgoŋa jáwí” Ila belé nyéttiŋ'íŋ ðíó jalpâg àl kéŋá ná kééŋ soga púŋa kila ŋŋia wala díeŋ belé'ŋ arrá ittírĩg dog á ráŋaba.

Saaréŋ albá ðine leela kwě niw namás garnata jáwla, kí dééŋ ðwó maŋ, inâŋ jáa, inâŋ áŋ áaba, áláŋ bá déllíŋ ɸɸɸ sabar piá ná kundía, namá káŋíŋ indálaŋ ðwó kaa níŋ piá wasá á loŋba, jóŋa naŋ-si kóól kéé naŋ kóór á rãlba, asá bá soga ɸw iis díi kũŋi, aál kee géł

namá kutáíjɛl ásáŋ arrá káwal namás kerker kiŋi gél, ná ðwó bi ðwó nyaná ná dééŋ nisil lóó keér kóíŋí.

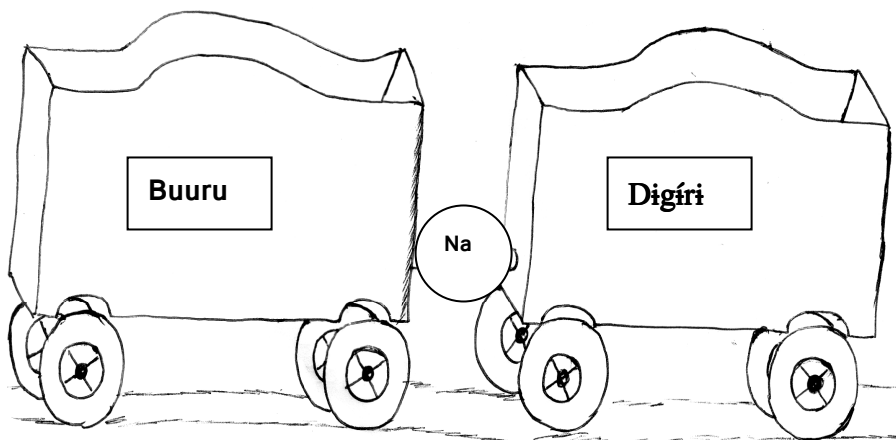
Júlŋi 27

28. Jirgóná

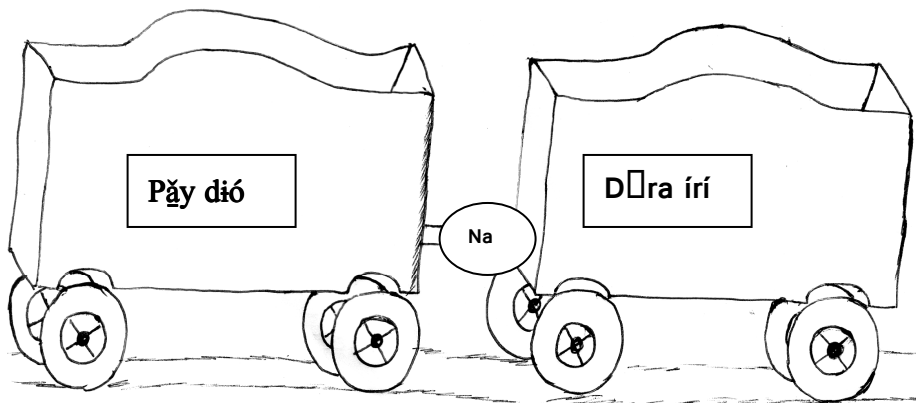

Naa íné báis toŋa aŋ déllin sáye, **jirgó**, ásáŋ káwli ná kaŋíl kaa ótás dió kee ásáŋ kíwi.

Jirgóná, ɯɯŋa kit asá ɯɯŋa-sí na mutuga-sí na terere-sís suúr jǎlpeli, na lóo tog riseli. Yeeŋ bá in lóna boota'ŋ tǒrge wala gal nǎŋí asá boota Ɂw-sís suúr jǎbǐti arrá ná rigel, kin gé íne.

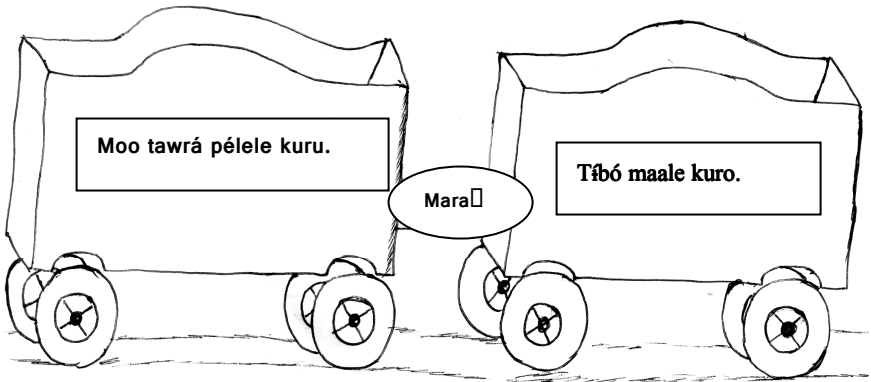

íne “na” ɯɯŋa Ɂw-si suúr jǎbǐ.

Íné “**na**” namá mutuga aw-sís suúr rigo.

Burtú dúús simmô díg kiro **marañ** bát Tolla dééŋ-sí ittírġ-si kerra ranynyá piá. Íné, “**marañ**” terereŋa aw-si suúr jábí.

Íné “**marañ**” namá gal terereŋa aw-sís suúr rigo.

Kirsâm, jí jöel lá álán kí jġŋ koo, **wala** jöel álán jái ná lia kí âbbaŋ arrá bêl? Dimâl joo lán nás joomé, **wala** níŋ kái ná kí jġŋ koóŋ ná saare kí subu koo? Íné terereŋa kurrâs kainŋ nás **jirgós** suúr kabé.

Íne dog-si dulluᅇgube kurrâ díg kaiᅇ, nás kí **jirgóná** suúr ríᅇᅇ.

Toór kéᅇá ná aara kárréliní	na	Kooní kéᅇá ná matar náárelíni	
lia	Tíbo namá nyaná ásá liá koro íní	marᅇ	Kooní gal tón sᅇy álán nᅇᅇ kíró
idíᅇᅇ	ná toᅇ'ín kwă-sí duri suᅇá tío	namá	nᅇᅇ kiro ná píssiᅇ kámmíe.

Íne dūu dog-si **jirgóná** kerᅇa kaiᅇ ná kí yeeᅇás ~~uᅇᅇa~~, ~~mutuga~~, na terereᅇa-sís lóo tog kírgel. Kin jirgóná dog-si tááriná suᅇᅇâ kaiᅇ na pie dáinᅇ bel'éᅇᅇ dió. **Jirgóná** niiná, mᅇᅇ, kᅇᅇ, álán, ásán, básán, bálán, bása, kasá, salá, malá, mála, bála, mása, kasán, kalán, nᅇᅇ, nᅇᅇ, mᅇᅇ, sᅇl, námán, namaᅇ, na kerᅇa suᅇᅇâ ᅇl íne á kwaba.

Jᅇmeleᅇa

I. Kin terereᅇa-sís suúr jᅇnyu kí kin Jirgóná.

na, marᅇ, idíᅇᅇ, namaᅇ, wala,

Moo soóm nyaná. Tíbo rᅇy nyaná kí subu álán díya jᅇrrᅇᅇ.

Wᅇᅇᅇa nᅇᅇ dáára kaame. Abóna gal nᅇᅇ tón dió kaame.

Koróná kaᅇᅇ duyeli. Oreᅇa kaᅇᅇ kᅇrta kí subúᅇᅇ dildil.

Abo kee ná pᅇla oor. Wᅇᅇ kee ná jᅇri jᅇwíti.

Nusá-sí káálítíá ná indij kaame. Rəsúgo ūtus kawrítía nás indel
namá indij kaame.

Kíyaŋa-sí kí zarganas karigeli. Oreŋa-sí kí samurgenas karigeli.

Urtutu ila-ii pǎgija'ŋ toy. Sanandur namá ila-ii ǎl naa loo írí rááŋa.

1. Tooro suŋŋaŋ ere pǎgóná-le ǎw. Bôrnyo namá gal
pǎgóná-le na borrarǎŋa-le na mađıla-lé na zwoŋa-lé
ǎw.

Dwódee tog'ij yáa suur'ij onaja gé. Dwónyáa tog'ij keya namá
suur'ij óndena gé.

Kusa baǵú soór kúndol. Lamána-sí mađıl-si kéle.

Dugu-sí kí kuma kawe. Sárrâne-sí namás kí kumaŋ koro na zŋga'ŋ
kwās kawe.

Kærême majir it-ii asá rim na árden jaa iwí. Tiso namá ila-ii ǎl loo
karíj jáwí.

Dúij dwónyáa'ŋ íya-sí mare aríŋ. Dúij dwónyáa'ŋ báa-sí namá gal
magal aríŋ.

Arbá in nuŋí taar jéél. Tímbíse ú wí.

Zǎri payta ǎw ná soora aam. Gamul jaabila-lé ǎw ná kéén gwsira pii.

Dwónyáa déén dwó'ŋ bârŋa-sí kónaŋa taríŋ. Dwónyáa déén dwó'ŋ
kani-sí namá gal kórana.

Darara dwó it-ii guud piá ná loo írí rááŋa maraŋ tulle á tšoba.

Kúúrúburu namá gal dwót-ii asá jéepeliŋí.

Dúij íya'ŋ niw-sí ányá aríŋ. Dúij íya'ŋ bára-sí maamá.

Rí kwă kwa kit gé ǎl púgó márrá'ŋ sabba rí kajiŋ.

Saŋt kwă namá gal kwa kit gé ǎl púgó márrá'ŋ sabba Saŋt kajiŋ.

Săba kwă kwa kit gé ǎl púgó márrá'ŋ sabba Săba kajiŋ. Dugu kwă
namá gal kwa kit gé ǎl púgó márrá'ŋ sabba Dugu kajiŋ.

II. Íne dũu aldís kee dééŋ dió gŋs jirgóná bi jirgóná jarán ná rímmen jáa.

Riŋ na máal

Riŋ kí máal ása á séwéliba, alaŋ-sí kawâj niŋ jaŋ ná riyá á jaŋ, bás pagari jaŋ, kíŋ ásaŋ kérrég kwa'ŋ dũu sáŋtá in aldí-lé jagŋl nás jiw kawâjŋ-si kí riŋ. Âlbá júuréŋá aw kaŋ nás kwëniw tog'ŋ-si soór kúŋí kase, namá gal âl aw dog suur'ŋ ampára kaŋ, nâŋ kerker á sŋh kíndélíŋíba âlbá niŋ lóo tog-lé kamáŋéli asá bá kuuŋe ná kwa aw ðuónyáa tog-sí köeli, namá bát jôŋ ná jagŋl kíeŋ kojeja âl yieŋ káwe. Asi díg elle díg-lé âl júuréŋá aw kwëniw tog'ŋ joiŋí kayé, yieŋ gal namá âl kila kaŋ nás díg díeŋ tóŋ ari dóŋa kaŋ na díg gal namá âl ila kéŋá, ná díeŋ tóŋ ari tóg dog dóŋa ása á kaŋíba. Maraŋ ila asá ari dóŋa kaŋ díeŋ tóŋ namá ittíriŋ lígélíŋí, maraŋ in asá péllét ari tóg dog ás kaŋíba díeŋ órre, namá riyá térél kéŋá. Ila asá ari tóg dog dóŋa á kaŋíba, namá námáŋ yé waar kóíŋí, bábará gal nás dééŋ toŋ'ŋ kwă ari dóŋo ás kaŋíba, namá kí dééŋ yáaŋkwě in kaŋiŋí áláŋ aw ná yé ettéŋá ááyó ná táarí pii ná pãŋga na péla pilpila na kaŋ suŋŋa kuyó, abá lóo taa kuro ná yé kééŋ piŋla dorol piá namás indíŋ lia, suúr kapá.

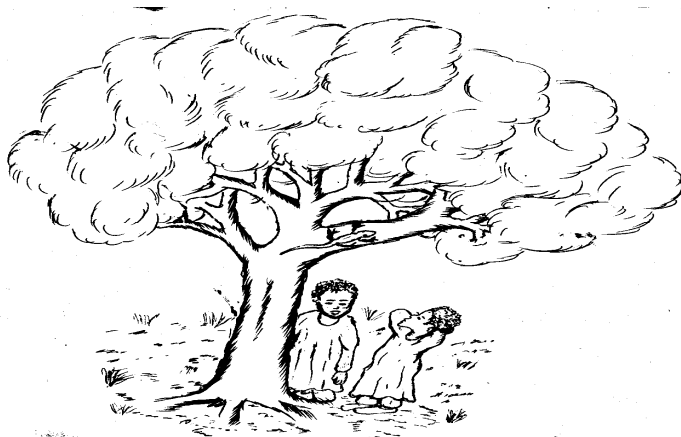
Namá aayo ná táarí nii pii yé kééŋ piŋla namá ráttŋ kiríŋí ná ása bá kawâj léélíŋíe, adiŋí áláŋ yé kééŋ lóta kila dorol piá nás wéle-lé keeré, nás kí sôŋgoŋa lúddúŋó, ásaŋ suur jwriŋa dŋi julu na ðuónyáa'ŋ taŋi na sidâg rááŋ na dééŋ maamá'ŋ kóór kërre, na

kwëniw'η íya na báa'η udojelmó, ídé namás tin táas-lé kári. Déén jaaru ná kí yeen dog kíeη toηa karra ás geba ná bá tige tog gé. Alba in kelamí âl Buuru kœeli ásán kí Soorakooní suúr kabía yé dóg namás jáá ná koηa rigel álán ye-sí kanía, déén toη'ín kwa idíη nás ari dóηa kaiη namá kájíleη káwe waar waar ásán suúr kapía.

Kwëniw'ín aala gal namás kíeη tabuηa kaiηol, alba ila toη'ín kwa kéle ari dóηa kaiη ná díeη kwë koiηíe. Sog ila paago âl-si yieηa-sís díeη suúr jabí ila káwa, yé Buuru alba in kelamí ettêη telele ása Bagu'η-sí kí Soorakooní díeη suúr kapítía ila kawe, ari it álán piá naη ása á loη namá dírrígiη ooηo namás in arrí álán Baguηa'η tóη kí ballama in jee nás in kwă, “Yakáy Bagu jí-sí ettê âl bát gî kilmá simmó-ii kâl bát madíł koo nás ittíη buuroηa'η kwă dîi kâm asá in pukká iηi?” Ág yé ídé Bagu ila belé-sí asá Buuru beléη tullé á síη erríηbáa, buuroηa'η kwă nás kwa-sí lóó dió jábítía, wala tullé ás erríηaba namá in kwă, “Yaη álán koo, ká-sí ettê lóó áí sa bá kîrrôllaη lóη díbé dũu ása á aηba, kilmá'η simmíη na kajala lóó áí sa á jündiba âl otóeη álán lóó tog-lé ôη, kilmá ála bá geleggeleη jendel ná tóó in áí sa bá kurrâ díg lóη áí sa bá in lóη dulé in naán níη pöy ná in dírró iloη, áí sán ka-sí kí dúíη kondó kwë suúrjabí, náí ka kilmá úηó.

Namá ása kawle danđan ná kannía, íríηâη âl kilone ná kannía namaη ása kíbaa'η kwă laddi na bergenya pii na konás pii, “Ába magal náí tóη báló uruny díbe kaη á bawnyaba, istariη ná kájíleη eeηa, tírwírwíwen díbé tírwírwíwen baal koηgorgóren arí tinnígen” Namá keeηé ná kaagul madíł dió, buuro ila-lé asá nyúiroηa írí púkkândiη kee, ása bá jáa ná in jendel, “Yakáy Buuru âl gî jeél ná ká aáb írí?” Buuru namá ása in kwă, “Jí-sí ettê ná gî kilmá in

simmó-ii, jí ála á jooba bará níj jáwalwálé náis údóná suhá jáa, âl gî jundí ná ká oo” Buuru indálan kila údó nyéttiŋ pia, namás ari díg áare kéŋá álán piá, ídé namás dééŋ naasu’ŋ day kee na dééŋ toros nás jwala asá dawáta kí ye dawa kelleli ná kwa-sí kí ye káwyéli ná dawa ila dió kiŋítía, abá wajâna gé.

Albá kurú’ŋ írí jáapa ná nyanjá ná kurú’ŋ sibítá-le paago ila álán dééŋ jalpân âl dũu kee álán taga á jágîlba, namás dééŋ naasu’ŋ day ila na dééŋ toros ila rááŋa námás bæuro’ŋ kwě butó námá kí dééŋ ari ila naasu’ŋ day’ín dió jábí ná kélló námá kí ye bæuro’ŋ kwě-sí aiyu ná naasu’ŋ ila dió píssiŋ jíní, námás dũu jáppía, dééŋ náne-sí gal dũu namá lúúmíe, namás aam namás aam namaŋ dio tndríssiŋ kuro, alba iŋo, “Yakáy in bæuro’ŋ kwă ay-sí lóna?” Âlbá in jáwíti, “Yakáy âl bát-si simmó ge ái sa kerŋa jínó” Walá ása á lonba kin ótá ásán dio’ŋ way píá, baa níin níŋ bay, na ye buuru asá dwo-sí indálan jíníti ná aburtug, ye walá tog dog úúŋ ása á nyanjába. Lia alba dælé arra eŋa namá âl bæuro namá ása in kwă “Yakáy dúŋ

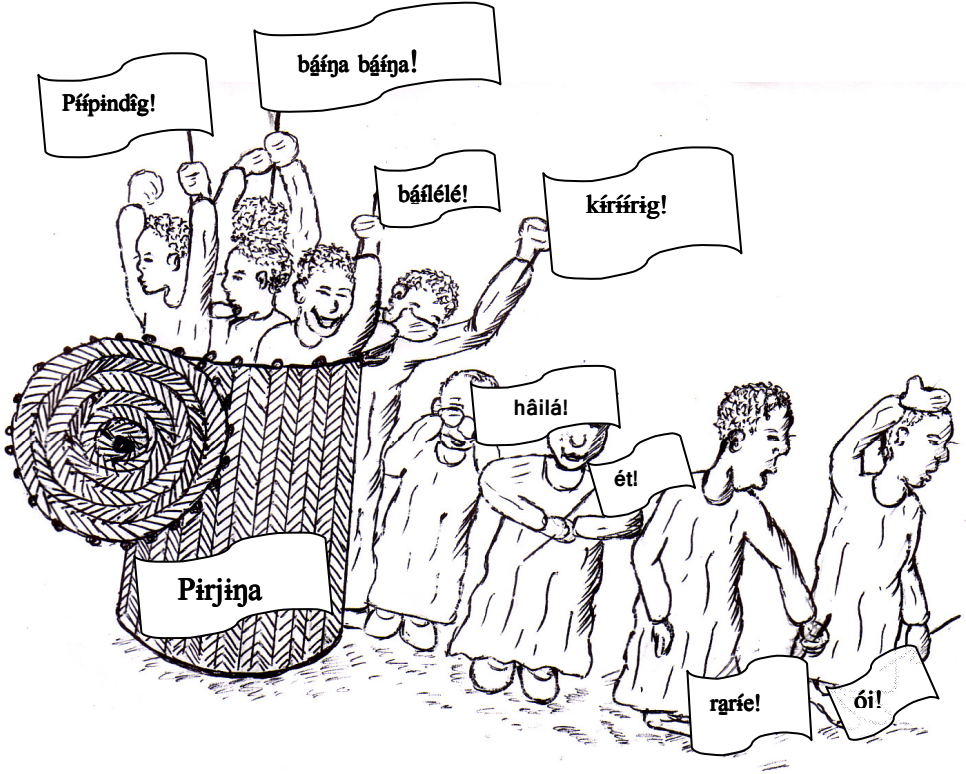
jaaru naa âl suŋŋâ-ii, álán gal ðalé mađıl dió áis pöyba ása kađı ná koo” Namá âl suur tađún kiŋje ná éllé kawŋítıa, yé déeŋ jaaru mŋŋ ðöra ása bá tiimel ná ðio koom kuđuruđkuđuruđ. Albá kéle ná tón kaagul namá âl wóŋa mátár píssiŋ kummé namá pǎy dió sírrıjıŋ, namá ása in äŋé, “Tađún dog ása á bándoba, âlbá íne bôn” Yé déeŋ jaaru asá buuroŋa in kwă in amı namá âl kóeliŋı ásaŋ kobólog-lé beto wóŋa gal namá âl ðuu kayé ná kiŋleli kíeŋ beléŋa suŋŋâ kila, “Kı đıŋ la kilmá’ŋ ðio-ii ná jöel á gı sán kı koonı suúrkađı, namăŋ kwa’ŋ kwě táltılen a síŋ jáa?” Yé namá âl in jáwı, “Ee âl kı dúıŋ kilmá’ŋ ðio oiŋı, na rágısen ásaŋ á áaba” Adıđıŋ ásaŋ đieŋ belé ila kágıa, ðio namás kóór eŋa, walá soot áŋ oóŋba walá tobojog áŋ oóŋba walá gal kwa’ŋ ðio indálaŋ wǎriđ áŋ keerba, namás lóó makké nii eeŋa yé na miłıŋ-si na kı dóŋa tog suur ðio páttöndıŋ tiél, ná maraŋ soot ooŋo nás kı tiin úrrı, ná bá kóele álán bá kurol.

Wóŋa namá kawle nás ðuó waji keer jaiŋo, kwa namá nyét wǎriđ kawlé, ná in kendéliŋa, ‘Yé kaa yé, yé kaa yé’ Aboŋa nan dog kuđıl pǎy dió, ‘Bı kaa eeŋa, bı kaa eeŋa’ Namás kwa nyét íde rıbbıŋ kısıŋo, “Âl írı bađı, âl írı bađı” Yé Buuru íde namá âl udo paalı nás in beléŋ, “In ðuó-sı írı inâŋ hõo ála á bađıba, âl koŋa kilıŋá’ŋ kidoŋa-lé bađı, ná indálaŋ, ka ása aluŋ, ye-sı lóoŋa âl waja díg-ii ná inâŋ laddi, na ása á aluŋba bát in kaa waja-ii, ása asiŋa suŋŋâ inâŋ piá. Wóŋa alba koŋa kilıŋá’ŋ kidoŋa-lé áddeŋ inâŋ álán írı kađıa, jalpâg-sı sıŋr namás bitıl, adıđıŋ ásaŋ pǎy kaagul nás kulpol namás matar nii urro yé. Kwa kila nyéttiŋ äł suúrjabı’ŋ lóó-le kađı namaŋ aboŋa kila äł pǎy alána’ŋ lóoŋa-le kađı namá kı koŋa kormı kurol ná toŋ wáyıŋı kundıe, ná keeŋé ná íriŋaŋ in kámiŋa, “Jı ani in kwě kâŋ-si ogotgot jábıti” Aál kee géł kwëniw alba ila

belé-sí kelamí, elelíŋ alba kíŋwəl namá in kwă, “ Ág dwo-sí nás
ogotgot jábítí namaŋ-si beteli, ká ála á wěelba” Asá bá soga dđi
kuúŋi aál kee gal namás Buuru nyaná ná dééŋ kilmá uŋo, Tugw
namás pttô kuro ăl in jéndélíŋí, ása bát ari dóŋa kaŋ. Aál kee gél
kwa éllé kí ôraŋa, namá lóo díg-lé ila belé-sí nyéttiŋ kelamí, namá
taan ná sába barú éla ná bittân á píŋíba namaŋ toy eeŋa ná barú píŋí
ná barú way namá sime jundí.

Júlji 28

29. Pírjiņa

Pírjiņa, bá beléńá kila gé ál kí kámiņ abá gis ari tullê wala gal ari jitti tabúņ eré eeņa, sélémmeņ. **Pírjiņa**, lóńá dīņāņ bá uu tog kámiņ na lóńá dīņāņ uuņa aw wala gal mutaga. Niná abá gi kilmá simmó-ii, na abá gis ari wáńjóla, na abá kōel ásāņ kwa-si ari díg kwa,

namaŋ dog lóóná kerŋa kaŋiŋ ǎl kí díe-lé beléŋás píŋjen kaw. Niná kin íne.

Sáwgen	Sáwgen	Tǎlliŋ	Jittiŋ	pírjiŋ
áj!	saá!	tullé!	dússá!	ây!
ój!	kaál!	bírnyá!	maŋá!	kúrúúruŋ!
hôy!	pǔg!	Bora pattá!	Sílgó!	kíríríg!
tara!	tara!	suurbáás!	nárká!	dagá!
hǔs!	arríe!	dǎwwá!	kaŋkíríe!	háy!
Ét!	Bát!	assô!	ranynyá!	Hây!
Ág!	Taraŋ!	óo!	óo!	íí!

Jǔmeleŋa

I. Íne Pírjiŋa wayyéŋa ǎw-si kaŋiŋ na terereŋa wayyéŋa ǎw. Pírjiŋa bi Pírjiŋa jabúŋ ná kila terereŋa'ŋ kaŋiŋ eré jaa, lóo it-lé asá ǎw.

áj!, kaál!, pǔg!, arríe!, hǔs!, hôy!, ój!, saá!, bírnyá!, suurbáás!, assô!, dǎwwá!, tullé!, Bora pattá!, háy!

ari díg gí essa!
díŋiŋ dóŋá íde túga jawí!
ná naa ǎdo jáwli!
ila-ii ná ása jakamân kí jarri éla!
ná jomola!
jawlás ná koo kila gé ná kéle!

dúíj dombore soóm gís yě!

budaŋa'ŋ oró juró!

nás suŋŋâ dđi joóŋ!

Múrtá

Kilmá'ŋ simmĩj

ná-ii mâwlo ƒri it ínı ăl dđĩj kılma kee!

ná kutumol maŋ namaŋ duó bi duó nŋŋı jáwıti!

kwa keya dillô jittĩj'ĩj dawa!

na kaŋ gal amı!

inŋŋ á jendelba jundı ná bára raa tđi!

na kaŋ gal arrá béla!

ila-ii ná ténderrĩj báa!

Jaluŋ

II. Íne dđu aldıs kee dééj dió gıs Pirjĩja jaráŋ tog tog náıs kerker jáa kâj kuŋo gé.

Tooro na bôrnyo

Asi díg tooro na bôrnyo-sı ása bá duur dió suŋá eeŋa namá ása suúr kirgiŋol ásáŋ ƒri díg kárrıa nás ila duurıj kurol, namá kóol nás kárrıe, yé tooro namá in kwă, “ Áláŋ bá kıeŋ íyaŋá-sı ballımen káwa námás wěele-lé kıl ná kule nás kıeŋ sŋgoŋa-sı kıeŋ lótáŋá jammıj kule” Yé bôrnyo gal dééj sabbáŋ ere, namá in kwă, “Óo! Ág! námáŋ ăl inlŋŋ áláŋ gıs ji-sı kŋrgoŋa aa ná púgo kanni nás aara kúndul nás wěele-lé kanni náıs kuleli, ná kı kıeŋ sŋgoŋás káıj íyaŋa-sıs kıeŋ táárıŋá kaw na keélel, ág! Jı inláŋ jámıj, ásáŋ yieŋa-sı

wëele-lé koo ná kule jí taraj maŋ!” Ídé kíeŋ beléŋá namá suur íríŋíe, ná tooro bõrnyo’ŋ belé ila-sí tét íríŋí, namás bás déllíŋ dééŋ-le púttõndíŋ ɛ́, álán bá ila-sí káwal ál yé kwa, ay níŋ piá gël namá “Yaaj kwă” Ásán kíeŋ íyaŋa wëele-lé kial, maraj namá maindíŋ dírríŋíŋ ooŋo nás arrí, ay níŋ piá; dééŋ íya-sí ásán ráán abá boota kũy kíŋíe nás wëele-lé keeŋé.

Ídé dfeŋ jõŋ ila-sí namá kagie, ná perra kíŋí ná dwo bi dwo dfeŋ tõŋ nyaŋá, yé tooro ál míŋ nyaŋá ná tõŋ paago, namá baljuga’ŋ boot kaŋkãre díŋ pãlo na suur jáwí ná ooŋo nás jaan álán lóo leel,nás kí yee dééŋ íya wëele-lé jee. Yé bõrnyo gal ál míŋ nyaŋá ná tõŋ paago namás dééŋ íya-lé kí jarri beto, nás in kwă, “Íya íya! Saare ál inãŋ na inãŋ índélíŋ, na ká álán báí waara’ŋ boot púttõ kũy abí, abá kío ná wëele-lé kaago, jí alba dwo dííŋ kíli éla ná dóŋá írí jáŋí álán gí kurá âlbá inãŋ jawŋí námá jellíŋó, yé boot álán bá dítiníŋ dúsiŋ, námá jákkíá pélele ná tõŋ jawŋí” Ídé dééŋ íya namá, “Yaaj kwă” Namá indálan kaŋiŋí, albá lóo leela yé bõrnyo kí dééŋ íyaŋ namá wáár kuro ná nyaŋá tooro-sí dfeŋ túsá-le jaan, tooro dog namá kí dééŋ íya kurol.

Ídé maindîŋ namás kayé ná suur dóŋá kannía, ‘Háy! Na bí ay-si boóŋá, Háy! Na bí ay-si boóŋá’ Namás indiŋ kawle dorá díbé kéyé, ná wëele-lé kannía, alba keeŋé inâŋ ná kaagul. Kwa namás nyét tooro’ŋ íya-lé kí jarri kawíŋíe, kwa bi kwa díeŋ sabbán ere ná in kendéliná, “Ój! yakáy kí niín-ii, Ój! yakáy kí niín-ii?” Idîŋ ná saa suŋá booró kéná, aál kee gél sáawahín namá námán kule, ídé dwo díg gal namás déeŋ bára-sí in kwă, “Í! yakáy kí gal âl koo ná ila díg-sí kulu” Albás bôrnyo’ŋ íya-lé kawíŋíe, “Hây! yakáy Tugul âl jákkía, Hây! yakáy Tugul âl jákkía” Bôrnyo yé gal índeréŋ namás déeŋ íya-lé kí jarri jáwíŋí, “Á jí íya âl kájíleŋ jáa! Á jí íya âl kájíleŋ jáa!” Aál kee gél, déeŋ íya namá kájíleŋ piá ná boot téttiŋ! duso ná kuro ná nyăŋa ná jafl, wasá á koomíeba.

Tooro ídé namá wëele-lé karí, ná kéeŋ lótá ráttiŋ jula nás jaiŋo ná éllé píŋíti, yé bôrnyo gal mîŋ íde, ányááŋ! Albá mîŋ déeŋ íya boot duso ná nyaná ná jafl, yé dog gal namá kí túgá kí jarri kuro ná nyaná ná ná jafl ásáŋ tooro-sí tabúŋ eré kollíŋí, nyăŋa ná dõra írí parsilliŋ uŋo, ná tarŋa írí jáwí, tooro älbá éla nás betel, namá búló ná yé kee ná dõra írí indálan ŋŋi namás in kwă, “ Wasaga lótáná járusa, ná baarel álán kíeŋ íyaŋa bulel álán bá inâŋ busel” Indálan namás beto ná nyaná. Yé bôrnyo kí asi keer dog namá sakkía ná nyăŋa nás tabúŋ eré kollíŋí, ná dog dõra írí léppendiŋ uŋo. Tooro albá êl dog nás betel namá búló namá in kwă, “Âl jaarîŋ yáa! In-sí álán abúŋ ná oo ná kúíŋ asaŋa-sí aní ná ammía” Namá bawa ná mogulâye’ŋ dió jábí asá kéeŋ lótá kila dió kee, danđan! Namá dorá díbé tso ná düy, alba êl asa kí bari’ŋ kari betel, bôrnyo kí mogulâyeŋ nyorrog, namá bari’ŋ írí jáápa nás déeŋ dergán-le júpa, ná máalendiŋ kee ná dwo’ŋ ótá aam.

Tooro ídé namá sǎy ná, “Ópo! ópo! jendel” Na lóó írí law, na dwo ná máálendiŋ kee írí ná kée lótá talli, namás jáá nás bônnyo-sí dagádagá pii, bônnyo gal námás durtaŋ’iŋ kwě kí barí’ŋ nyúlú má úrró námás dũu jínynyâ námás in kwă, “ás jummó báa?” Tooro namá kée kóíŋí wasá á síŋ á bálóba, námás keer jaa ná diŋa pii námás lóó báás eeŋa ná ǎri ás bálítiba áláŋ amí kaa níŋ káwa námás awláŋá katane kí ambáyáŋaŋ búúbuu, tooro namá bônnyo-sí iŋo, “Jí bônnyo kila kaa kwa gé ná ɛrɛ in kalde?” yé bônnyo gal namá in jáwí, “Ál awláŋá ge ná ɛrɛ kalde ná in kámiŋa díeŋ tooro íne beto sá? Ká gal namá ása in ámiŋ ál in-ii íne barí’ŋ karíŋ” Aál kee gé l íde tooro namá á l jágí ná jafl. Yé bônnyo namá á l ooŋo ná kéeŋ lótá kila téldériŋ amí na dũi-sí gal nás jwela, namá á l nyaŋá nás tooro bóyé púgo, tooro gǎb namá á l tso yé bônnyo namá ása in beléŋ, ‘Yé kaa yé náí’ Tooro namá in jáwí, ‘Ás jalunbáa kaa-ii ál jí jáa, Naŋ dog á l bônnyo-sí in iŋo jí mađila’ŋ la jaŋ wala borraŋá’ŋ?’.

Ídé yé bônnyo gal namá á l in jáwí, ‘Ká á l mađila’ŋ aŋ’ Nyáŋ namá á l in júndí, namá keeŋé ná taaru’ŋ írí kóol ása kila aldíŋa pii ál bônnyo déeŋ írí piá, yé bônnyo ídé gal námás sumbúga’ŋ darí taaru’ŋ írí brinyândiŋ lúíŋí yé namá taaru’ŋ ǎri ooŋo na tooro túle, alba nii níŋ káwe nás díeŋ aldí ila agíŋí, yé bônnyo ása bá in kwă, “Jí bain tooro kaa yé ná in kussé jaŋ ǎy á l karráŋ juŋó náis kin nogósa na ganyjaŋa suúr aráŋ” Yé ídé gal namá á l uŋo, “ǎy á l gís jaráŋ dítan” Albá kaŋ ná kŋeŋ tááriŋá kila kawé; awlá gal namá ása katane, yé ídé bônnyo púrút namá á l jágí, tooro ídé ŋinynyitŋinynyit áláŋ kúró jí kii jaŋ, albás awláŋá dakki káwe sérét námás in jáwla namá suur raal púbaájiŋ uyo, ná nyaŋa ná jafl ná bônnyo-sí ɛrɛŋ ásáŋ bóyé ná tsi bônnyo gal sórób namá gal dulo kári, namá ooŋo ná

ila dǎlǎ kǔrtǔ álán bǎrnyo-sí ráán, bǎrnyo gal aál kee namá kí pǎógé kuro, zǔlǔm aál kǎná namá éla ná íde bǎlǎ áł yé kee ná in kunyín áł dǎlǎ kǔrtǔ, namá inǐ, “Yé kaa yé bain tooro ná íne inǎn júnyin?” Yé gal namá ása in kwǎ, “Áł gǐs bǎrnyo inǎn na inǎn piá” Yé ídé zǔlǔm namá ása in kwǎ, “Ǻy áł gǐ bǎwtǎn janí ná gǐs ányínǐ” Yé tooro gal namá áł in jáwí, “Marañ áł joo náis hillǎ pǎógé-le jǎn” Zǔlǔm namá nyanǎ ná íde ooŋo pǎógé-le ná kǎnǐ púkǎndin rééŋél ása bǎrnyo-sí jaan. Bǎrnyo gal áł mǐn dǎlǎ kuro bá kí jarri kollínǐ ná tooro-lé wǎŋa namá éł nás in kwǎ, “ Jǐ bain tooro kaa gǐ bǎlǎ ná kí dǔlé token jan ná dǎlǎ jǔrtǔ?” Tooro gal namá in jáwí, “Mǎn jǐ á janba” Bǎrnyo namá in kwǎ, “Ǻł kaa piá” Na yé túllǎndin-si loŋ, tooro dog namá áł oo ása ila aldi pii ása ye-sí mađila’ŋ bǎrnyo inǎn na inǎn piá, áł kee ása ila aldi pii namá arí díg tabǔŋ kuro namá tabǔ írí jágǐ álán ila belé tabǔŋ wǎŋa. Bǎrnyo ídé gal namá sǔrǔ lǎddǐ ná kǎnǐ kómminǐ jínǐ, namá ǔrǔ kóórǐn ila taan namá píŋǐ ná dirrig oo ná in jendel, “ Aw-si aago, aw-si oogo” Bǎrnyo indálan gal namás kí pǎógé líw piá namá gal nyanǎ ná zǔlǔm-sí órre bǎlǎn, namá pilpila’ŋ wǎo kǎnǐ nyómminǐ jínǐ, zǔlǔm ídé gal namás nii urruŋo yée kí kamsaŋ pǔtǔpǔtǔ nás írí jáwlíti na póiti, pilpila ná kǎnǐ kǎrie, Yé tooro gal índéréŋ wasá á loŋba namás in dió kee mat áł bǎrnyo-sí-ii ná tǎo ná idǐŋ-ii ná in bawŋel, namás jáá ná ǔrǔ laddi ná in beléŋ, “Bain zǔlǔm pǔttó, bain zǔlǔm pǔttó” Kaa níŋ bǎlǎ áł éla ná dakki paago ná bain zǔlǔm dítinín-ii asá in úrrǐn, namá ino, “Yé kaa yé ye kaa yé?” Yé zǔlǔm gal namá in jáwí, Ág kaba aana ná dǎlǎ’ŋ udó áwǐŋǐ yée nás dǎlǎ íŋélinǐ namá arǐ díg pǎrǔttǐn kuro náí pilpila’ŋ wǎo kǎnǐ ná dog á aǐlaba” Ídé tooro gǎb namá zǔlǔm-sí kírr tǎo ká gal naa

álán báí jì àm. Yé zùlám gal ídè namás riyá kuguṅo, namás in kwă
 “ Na jí bain tooro kí ná dájín órre in rúbba kaiṅ yée inâṅ kí kamsaṅ
 taga jâm gí lán?” Tooro íde gal namás in kwă, “ Âl íllâ bǎw koo náí
 álo ná pùttó jeeṅ náí àm” Namá keeṅé danḍaṅ ná téyyândiṅ lio
 namá íde jáá nás in kwă, “ Âl ittírīg jôṅ ná pùttó jeeṅ aḍidiṅ àl ká
 aara wëel” Yé zùlám gal namá in jáwí, “Ná yé kiṅa-sí abá írí asiṅa
 saabe ádden áí káweba waar pùttó ála á kíndélíṅba” Tooro íde namá
 t̃io nás jáá ná írí ádden pii na jíílel, Dííg, ǎw, iis, oṅṅal oos, osandiṅ,
 saabe-lé indálaṅ alba ádden piá zùlám pùtuputu namás beto ná
 nyãṅa ná arda pii, tooro namá sǎy ná ila múrjújú-sí paasi àl ñṅi
 kabíe namá main oo nás júmo lia namá dorá díbé t̃io ná éllé píṅíti
 alba êl ná elle`ṅ dakki paago, namá búló nás bõrnyo dõra írí kee nás
 nii téélíṅ yée namás dééṅ ɔ ayíṅ nii eeṅa yée namá tibiṅ eeṅa ná
 dió kurá namaṅ-si t́indírriṅ eeṅa kâyṅa ná báa niín ñṅ bay namá
 díg-sí díbe sembetiṅ ɔ álán bá tooro-sí tabe amí, namás main in
 kwă, “ Ây bain áí sa ila dây díbe jaṅgíló” Tooro àlbás dóṅá nyanḍá
 inâṅ ná kurá s̃fir namá kío waji-lé jíjí; main namá oonjo ná kila kío
 paasi, lia namás jáá nás in belán, “Maamá`ṅ dalaṅ àl bát wajân jaṅ,
 ná ay níṅ áa álán g̃is tón ááre?” Albá dóṅá kilí`ṅ dió jábí álán írí
 jágí, namás jáá ná in jedel, Âj àj maamá jí abáís k̃rṅoṅa áis jélaba
 inâṅ ka-sí éllé taga álán áis jááreba” Tooro namá éllé kí jarri nyanḍá
 nás k̃rṅoṅa élá nás suur-sí jáá, namá dog dóṅá írí jágí álán raál jaa
 k̃rṅoṅa`ṅ naṅ dog in kwă abá libde na pirâye na karga na bísá á
 kaṅṅba dog maamá inâṅ dog taga álán áis jááreba” Tooro namá dog
 asi keer éllé kí jarri píṅí ásáṅ kila lótá êl, namás nyéttiṅ éla ná
 seegiṅ bawa ná írí jáá, namás kawle tenḡesegtenḡeseg ná dorá díbé
 keyé ná éllé kannía, d̃wõ`ṅ írí namaṅ raál sonḡorriṅ tiél na peny-si

pii, na yé mñ-sí tóóríg kwă-sí in kwă tooro ɛ́ɛ́ lóó kalí ála á baw
 âl ǎrí júrús-ii, bí âl gís kaa bundí nís dõra awí” Albá kéle ná elle’η
 kili kaagal na kwă-sí karra jágíla, namás tuuηa ná kǎ́ηél, tooro-sí ila
 dak namás tokké eeηa namá ηηo, “Ay lónη jí maamá’η dalan?” Yé
 gal namá in jáwí, “Lóolo bábará âlbá káwí ge náis ɛ́ɛ́ɛ́” Albá
 tawra’η télelé-lé paago kwa’η kǎ́ηí-lé namás tokké piá, ná tabúη na
 kondanη-lé na pondôg-lé kǎ́ηo, tooro namá nii kuro yée na kwa ná
 awsa kíηítía, “ Telgês díbé dây nondanη grainy, abo Alíme’η baa”
 Tooro-sí inâη eeηa ila dío âl yé baanηo índeréη dog ás lónjába, namá
 nyanjá ná kurú-le ǎrí jábí ná ittírīg álánη way, aál kee géel namás ila
 b̄ar̄ báás piá ná nyãηa ná b̄ar̄ keer-lé ooηo namaη íde way, bõrnyo
 namá kéηá nâη awsa kíηítía namaη ettê.